

A. ODAR

ENE DOLOČBE
TISKU

XVIII. XIX. XX.

NAŠA POT
XVIII. XIX. XX.

CERKVENE
DOLOČBE
O TISKU

* *

NAŠA POT XVIII.

ZVEZEK PRVI
POMEN IN
ZGODOVINA
CERKVENE
PREPOVEDI
KNJIG

*

NAŠA POT XIX.

ZVEZEK DRUGI
DANAŠNJA
ZAKONODAJA

*

NAŠA POT XX.

ZVEZEK TRETJI
INDEKS

NAŠA POT XVIII. XIX. XX.

Dr. Alojzij Odar
univerzitetni profesor

CERKVENE DOLOČBE O TISKU

1939

NAŠA POT XVIII.

ZVEZEK PRVI

POMEN IN ZGODOVINA
CERKVENE PREPOVEDI
KNJIG

1939

NIHIL OBSTAT !

V Ljubljani, dne 4. marca 1939.

Dr. Aleš Ušeničnik,
škofijski cenzor.

IMPRIMATUR !

Št. 559.

V Ljubljani, dne 6. marca 1939.

Ignacij Nadrah,

generalni vikar

D

2740

13. Juni 1949 / 1532

Vse pravice pridržane.

Misijonska tiskarna, Domžale-Groblje.

PREDGOVOR.

»Ne id quod ad Dei gloriam et fidei augmentum ac bonarum artium propagationem salubriter est inventum, in contrarium convertatur«.

Leon X. v konstituciji »Inter sollicitudines« z dne 4. maja 1515. o cerkveni cenzuri.

Razloge, zakaj je potrebna slovenska knjiga, ki obravnava cerkvene določbe o tisku, je lahko razumeti.

V današnji poplavi knjig, knjižic, listov, letakov, člankov mora imeti katoličan jasne pojme o tem, kaj sme brati in česa ne sme, če se hoče obvarovati težke dušne škode, ki mu preti od kvarne literature.

Cerkev je izdala o tem natančne določbe, ki po eni strani dopolnjujejo naravni zakon, ki prepoveduje brati tako knjigo, ki utegne povzročiti dušno škodo, po drugi strani pa skušajo vernike čim bolj zavarovati pred to škodo.

Umevno je, da so te cerkvene določbe za kristjane obvezne. Prav tako je razumljivo, da te določbe ne vsebujejo teoretičnih načel, ki ne bi imela prave zveze z vsakdanjim življenjem, marveč prav nasprotno, to

so praktične norme, ki posegajo v življenje vsakega dne. Saj brez knjige in tiska v našem času skoro noben dan ne moremo živeti. Med knjigami in tiskanimi proizvodi sploh pa jih je toliko, ki spadajo v območje vere in nравnosti.

Če pa stoji, da se moramo ravnati po obveznih cerkvenih določbah o tisku, je pač razumljivo, da moramo te določbe poznati.

Zdi se pa, da tudi mnogi katoliški inteligenti nimajo jasnih pojmov o teh cerkvenih določbah.

Katoliška akcija, ki je njen zadnji namen doseči, da bodo katoličani res katoliško živeli, ne more iti molče mimo tega, kaj katoličani, zlasti katoliški inteligenti, sodijo o cerkvenih tiskovnih določbah in kako se po njih ravnaajo. Katoliški inteligenti se danes močno preizkušajo prav ob vprašanju: kako sodite o cerkvenem indeksu. Zato pač nujno spada v delokrog Katoliške akcije, da širi zlasti v vrstah katoliške inteligence poznavanje in spoštovanje cerkvenih določb o tisku.

Teh določb ta in oni katoliški inteligent ne pozna zadosti natančno, pač pa je vsak veliko slišal o očitkih proti njim. Preden kdo ve, kaj je n. pr. indeks, so mu ga že težko obrekli. Da se teh krivičnih predsodkov proti cerkvenim določbam otresemo, je treba mirno in objektivno preučiti te določbe.

Tale knjiga skuša jasno in umljivo pa vendar strokovno podati razlago cerkvenih tiskovnih določb in pregledno opisati njih zgodovinski razvoj. Bavi

se s splošnimi cerkvenimi določbami o knjigah in s tako imenovanim indeksom prepovedanih knjig.

Knjiga ima tri dele:

I. Pomen in zgodovina prepovedi knjig.

Tu razpravljamo o pravici in dolžnosti Cerkve, da obvaruje vernike pred škodo, ki jim preti od nevarne literature. Kvarno literaturo prepoveduje že naravni zakon, Cerkev pa s svojimi določbami izpopolnjuje naravno pravno prepoved knjig. Kratek pogled v zgodovino Cerkve nam bo pokazal, da se je Cerkev ves čas zavedala pravice in dolžnosti, varovati vernike pred kvarno knjigo. Uvedla je v ta namen predhodno cenzuro in prepoved knjig.

II. Današnje določbe.

Delimo jih v dva dela, v določbe o predhodni cenzuri in določbe o splošni prepovedi knjig. Prve vsebujejo kan. 1385 do 1394 v cerkvenem zakoniku, druge pa kan. 1395 do 1405, a tudi instrukcija kongregacije sv. oficija z dne 3. maja 1927. o čutni (senzualni) in mistično čutni literaturi. Kan. 2318 našteva knjige, ki so prepovedane pod kazensko sankcijo. Vse določbe bomo podali v slovenskem prevodu in s potrebno razlago. Dodali bomo tudi cerkvene smernice o verski in katoliški literaturi.

III. Indeks.

Indeks je seznam knjig, ki jih je sv. stolica prepovedala s posebnimi odloki. Ker se širijo o indeksu

razne zmote, tako o namenu, ki ga ima ta ustanova, o uvrščanju knjig v indeks in o obsodbi knjig, ki so v njem, zato bomo indeks nekoliko bolj obširno opisali. Na koncu bo seznam tistih knjig iz indeksa, ki se zde še danes aktualne.

A. O.

A. Pomen cerkvene prepovedi knjig.

I. UVODNE OPAZKE.

1. O čem bo govor.

5 Tale knjiga bo govorila o tem, kako skrbi katoliška Cerkev, da bi obvarovala ljudi pred škodo, ki jim preti od literature in tiska sploh. Takoj pripomnimo, da gre za škodo, ki grozi veri, n ravnosti in cerkveni disciplini.

10 Toda ali more tem vrednotam literatura kaj škodovati?

Menda ni človeka, ki bi to tajil. Nesporno je namreč dejstvo, da knjiga in tisk zelo močno vplivata na mišljenje, čustvovanje in hotenje posameznega
15 človeka in celih ljudskih množic.

Knjiga
vpliva.

Sedaj vplivata na posameznega bralca posredno, ko mu nezapaženo ponujata tako zvano javno mnenje, sedaj zopet neposredno, ko roman in njegov junak ali članek v časopisu ali znanstvena knjiga ali
20 kakšen drug spis tako močno zavzema bralca, da se vpliva kar ne more otresti, če tudi se ga skuša. A v takem razpoloženju se bo le še malokdo poskušal otresti.¹

Zgledi.

Kdor pozna usodo Renanovega življenja Jezusa Kristusa², Goethejevega Wertherja³, Zolajevih romanov⁴, Nietzschejevega nadčloveka⁵, Darwinovih in Häcklovih teorij⁶, Heglove države-boga⁷, bo rad pritrdil, da more knjiga preokreniti cele rodove. Isto moremo reči o vplivu komunistične in narodno-socialistične literature. 5

Vpliv
je trajen.

Vpliv knjige, zlasti slabe, je velikokrat trajen. Dolga vrsta pomembnih ljudi z žalostjo ugotavlja, kako se večkrat še v pozni življenjski dobi javlja kvaren vpliv knjige, nesrečno prebrane v zgodnji mladosti. In če bi mogli zreti v večnost, bi z grozo zrli, kako sega tudi tja vpliv slabe knjige. »Galeotto fu il libro e che lo scrisse,« kliče glas nesrečne Frančiške da Rimini iz Dantejevega pekla.⁸ 10 15

Krylova
basen.

Vpliv knjige, zlasti slabe, je večkrat trajen tudi v družbi; deluje od rodu do rodu. Nazorno je to pokazal ruski pisatelj Krylov v basni »Pisatelj in razbojnik«.

Duša pisateljeva, ki je bila obenem z dušo razbojnikovo obsojena v trpljenje, se v tej basni pritožuje, češ da se ji godi krivica, ker je trpljenje razbojnikove duše sčasoma prenehalo, njeno pa ne. Toda zaslišala je glas: »Nesrečnež! pritožuješ se zoper Previdnost. Primerjaš se z razbojnikom? V svoji zlobi je ta ubil enega človeka, pa se je spokoril. A ti? Ti ubijaš še po smrti s strupom svojih del. Le poglej onega mladega fanta, kako skrivaj požira tvoje umazane spise, le poglej, kako se njegova doslej čista domišljija polni z nesramnimi podobami tvojega peresa! In ti se še drzneš govoriti? Le poglej, v koliko dušah umira luč vere zaradi tvojih del, danes po sto letih tvojega rojstva! Le poslušaj obup očetov, jok mater zaradi sprijenosti otrok! In kdo jih ima na vesti, če ne ti? In ti se 20 25 30 35

še upaš tožiti, pritoževati se? Tvoj ogenj ne ugasne, tvoj črv ne umrje, zakaj gorje tistemu, ki pohujša, pa četudi samo enega tistih, ki verujejo v Kristusa...«¹⁰

5 Kako knjige škodujejo veri? Lahko je to razumeti. Veri izpodkopujejo umske temelje; ob verskih skrivnostih vzbujajo dvome; vero, njene dolžnosti in zahteve, obrede in molitve smešijo.

Knjiga more škodovati veri.

10 Človek, ki ni sam dobro izobražen v zgodovini, filozofiji in bogoslovju, ne more zavrni vseh ugovorov, ki jih take knjige kopičijo proti veri. Nevarnost je, da se ob njih zmede. Ugovore more sicer izobražen katoličan zavrni brez večjih težkoč. A tudi če je katoličan filozofsko in bogoslovno izobražen, mu
15 morejo take knjige škodovati, ker te ne delujejo z dokazi, ampak s slabo stranjo v človeku.

Odkrito je to priznal španski filozof Balmes (1810—1848) v razgovoru s svojim prijateljem: »Vi veste, da je vera globoko vsajena v mojem srcu. Pa
20 vendar ne morem prebrati niti ene prepovedane knjige, a da ne bi začutil, kako mi je potrebno, da se s čitanjem sv. pisma ali Hoje za Kristusom vrnem v pravo razpoloženje.«

Balmes.

25 Ali more knjiga škodovati n r a v n o s t i? Meni da ga ni pametnega človeka, ki bi tajil, da so nekatere knjige npravnosti zelo škodljive, zlasti npravnosti v ožjem pomenu, to je neomadeževanemu spolnemu življenju.

Knjiga more škodovati npravnosti.

30 Priznani pedagog Fr. W. Foerster pravi: »Mnogo ljudi ne slutí, kako je domišljija, ki se vedno bavi s spolnimi predstavami, razpoložena za vsak npravni poraz... V tem smislu bi morali biti glede na večji del moderne beletristične literature abstinente kakor abstinente glede alkohola.«¹¹

Foerster.

ktor Hugo.

Francoskega pesnika Viktorja Hugoja ne bo pač nihče dolžil, da je bil pretiran moralist, ki vidi samo nevarnost ter ne razume svobode in umetnosti. Pa vendar govori o umazani knjigi takole:
»Hélas! si ta main chaste ouvrait ce livre infâme,
Tu sentirais soudain Dieu mourir en ton âme...
Ce soir tu pencherais ton front triste et bouveur,
Et demain tu rirais de la sainte pudeur.«

Alfred
e Musset.

Znane so tudi globoke besede Alfreda de Musseta:

»Le coeur de l' homme est un vase profond;
Lorsque la première eau qu' on y verse est impure,
La mer y passerait sans laver la souillure,
Car l' abîme est immense — et la tache est au fond.«

Knjige
morejo
škodovati
cerkveni
disciplini.

Knjige morejo škodovati tudi cerkveni disciplini. Vsakdo bo priznal, da so knjige, ki posmehljivo pišejo o cerkveni vodstveni oblasti in njenih nosilcih, o papežu in škofih, knjige, ki hujskajo prikrito ali neprikrito k nepokorščini in k upornosti nasproti cerkveni oblasti, knjige, ki z naslado opisujejo slabe strani na cerkvenih oblastnikih in vidijo na Cerkvi sploh samo slabe strani, ter se farizejsko zgražajo, češ, takšni so, da so takšne knjige torej in tem podobne zelo škodljive za cerkveno disciplino.¹²

Knjige morejo škodovati veri, pravnosti in cerkveni disciplini. O tem pač ne dvomimo.

Verni katoličan pa, ki zna pravilno vrednotiti vero, pravnost in Cerkev, ve, da se s škodo v območju vere, pravnosti in cerkvene discipline ne da primerjati nobena druga škoda.¹³

trb Cerkve
je
razumljiva.

Zato je katoličanu skrb Cerkve, da obvaruje svoje člane pred to trojno škodo, sama po sebi razumljiva. Slaba Cerkev, ki te skrbi ne bi imela! Kako bi se ji mogli še zaupati?

Z zaupanjem in s ponosom nas mora polniti zavest, da naša Cerkev skrbi za to, da se nevarnosti, ki prete našim dušam od poplave slabega tiska, odstranijo ali vsaj zmanjšajo.

5 O tej skrbi katoliške Cerkve na kratko razpravlja pričujoča knjiga.

2. Vidik.

O razmerju med Cerkvijo in literaturo govorimo, kakor je že iz zgoraj povedanega lahko razbrati, 10 le pod verskim in npravnim vidikom. Vendar, da ne bo nerazporazumljenja, ugotovimo to še enkrat. Cerkev ne sodi literature z estetičnega ali strokovno znanstvenega ali s katerega drugega vidika, marveč le z verskega in npravnega stališča.

15 S tem nočemo reči, da se Cerkev ne meni za kulturo. Nasprotno! Saj je ni ustanove, ki bi se tako zelo zanimala za kulturo kot Cerkev.¹⁴ »Cerkev, neumrljivo delo usmiljenega Boga, deluje sicer samo po sebi in po svoji naravi za zveličanje duš in za prihod- 20 njo blaženost v nebesih, vendar pa nudi tudi v minljivih stvareh toliko in tako velikih dobrot, da bi jih več in večjih ne mogla, četudi bi bila pred vsem in prav za prosep zemeljskega življenja ustanovljena,« začena papež Leon XIII. svojo znamenito okrožnico 25 »Immortale Dei« z dne 1. novembra 1885.¹⁵

Cerkev skrbi
za kulturo.
Leon XIII.

In na drugem mestu v isti okrožnici piše: »Cerkev zre v vsakem napredku resnice pečat božjega Duha. Ker ni nobene naravne resnice, ki bi omajala vero v razodete resnice, pač pa so mnoge, ki jih po- 25 trjujejo, in ker nas mora vsak napredek resnice vzpodbujati k spoznavanju ali češčenju božjemu, zato se Cerkev veseli vsega, kar pospešuje napredek znanosti in to rada podpira.«

»Prizadevanja za lepše in laagodnejše življenje ne zavrača, marveč nasprotno, ker sovraži lenobo in nedelavnost, zato močno želi, da bi človeški duh dosegal v delu in izobraževanju velike uspehe, izpodbuja k kakršni koli umetnosti in k znanstvenemu delu. Usmerja pa vsa ta prizadevanja k plemenitosti in k zveličanju ter skuša zabraniti, da ne bi izobrazba in industrija odvrnili ljudi od Boga in nebeških dobrin.« 5

Cerkev je pogosto tudi z žrtvami pokazala, da ji je pri srcu vsestranska kultura. Objektivni zgodovinar in poznavalec se nasmehne stari liberalni bajki, da je Cerkev nazadnjaška, da nima smisla za kulturo ali da se kulture celo boji. 10

Spomnim naj le na važno kulturno delo, ki so ga opravili srednjeveški samostani s tem, da so ohranili marsikateri spomenik stare klasične literature. 15

Cerkev skrbi
za šolstvo.

Zgodovina šolstva pri vseh evropskih in onih narodih zunaj Evrope, s katerimi prihaja v stik krščanstvo, ve povedati, koliko je tu storila za kulturo Cerkev. Od 52 univerz, ustanovljenih pred l. 1400., so jih papeži sami ustanovili 29, obenem s svetnimi vladarji pa deset. 20

Zanimanje Cerkve za občo kulturo nam dalje razodevajo razne knjižnice, umetniške galerije, muzeji in drugi kulturni zavodi.¹⁶ 25

Cerkev skratka podpira vse vrste kulture; sodbo pa si prilašča pri kulturnih prizadevanjih le pod verskim in npravnim vidikom.

Cerkev sodi
avtoritativno
od verskim
in npravnim
vidikom.

Prav isto velja o razmerju Cerkve do literature. Tudi do nje ni Cerkev sovražno razpoložena, ni indiferentna, marveč jo podpira.¹⁷ Sodi pa tudi njo, kot ostalo človeško delovanje, pod verskim in npravnim vidikom. Ta njena sodba pa je avtoritativna, to 30

se pravi, da je za katoličana obvezna zato, ker jo je izrekla Cerkev, ne oziraje se na to, kakšni so bili nagibi za to sodbo.

Ko govorimo o stališču, s katerega Cerkev pre-
5 soja literaturo, moramo dodati še to, da nam ne gre za tisto literaturo, ki jo Cerkev priporoča kot odlično sredstvo za vzgojo krščanskega značaja (tako zvano »duhovno berilo«), marveč imamo pred očmi le negativni ozir, le vidik, kako preprečiti škodo, ki jo iz-
10 vestna literatura povzroča glede na vero in nramnost.

3. Kako preprečuje Cerkev vpliv škodljive literature?

Razpravljali bomo o dveh ustanovah, ki jih je Dve ustanovi.
sprejela Cerkev, da zavaruje vernike pred škodljivim
15 vplivom literature. Prva ustanova je predhodna cenzura, druga pa prepoved knjig.

O obeh vsebuje določbe cerkveni zakonik (codex iuris canonici) v kan. 1384 do 1405 pod skupnim naslovom *de praevia censura librorum eorumque prohibitione* (o predhodni
20 cenzuri knjig in njih prepovedi). Uvodni kanon (kan. 1384) ugotavlja Cerkvi obojno pravico, tako pravico zahtevati, da njeni verniki izvestnih knjig ne izdajajo brez predhodne cenzure, kot pravico prepovedo-
25 vati vernikom izvestne knjige. Nato se deli naslov v dve poglavji, prvo ima napis »de praevia librorum censura« in šteje deset kanonov (kan. 1385—1394), drugo z napisom »de prohibitione librorum« ima enajst kanonov (kan. 1395—1405).

30

a) Predhodna cenzura.

O vsebini zgoraj navedenih določb o predhodni cenzuri kakor tudi o razvoju cenzure v Cerkvi bomo

razpravljali pozneje, tu omenimo le nekatere stvari o predhodni cenzuri na splošno.¹⁸

Predhodna cenzura je v nasprotju s takozvano absolutno svobodo tiska, ki pomeni, da sme vsakdo svoje misli v tisku svobodno razširjati, ne da bi ga smel kdo pri tem kakor koli ovirati.

Leon XIII.
o brezmejni
svobodi.

O tej brezmejni svobodi misli in razširjanja misli piše papež Leon XIII. v okrožnici »Immortale Dei«: »Svoboda mišljenja in tiska, ki ne pozna nobene meje, ni sama na sebi prav nikakšna dobrina, ki naj bi se je človeška družba veselila, marveč nasprotno vir in začetek mnogoterega zla«. »Oblast, ki bi dovolila tako svobodo, bi zašla«, kakor pravi Leon XIII. v isti okrožnici, »od pravila in vodila narave, ker pušča raznim mnenjem in nenavnim delom tolikšno svobodo, da je dovoljeno nekaznivo zavajati duhove od resnice in srca od čednosti«.

Če imamo na umu, kako silno tisk vpliva, da smo dalje ljudje radi posledic izvirnega greha nagnjeni k slabemu, po drugi strani pa, da so Bog, vera, nrvnost absolutne vrednote, je samo po sebi umevno, da vsi tisti, ki so kakor koli odgovorni za druge, kakor starši, družba, država, Cerkev ne morejo dovoljevati take absolutne svobode, po kateri bi bilo enako dovoljeno pisati, da Bog je, ali da Boga ni, da je vera potrebna človeku, ali da je vera praznoverje, da nenravne stvari niso dovoljene, ali da so dovoljene.

Zagovornik take absolutne svobode ali bolj nebrzdanosti bo zametal vsako cenzuro kot nasilje nad duhom; toda jasno je, da je takšna absolutna svoboda nesmisel.¹⁹ Kakor nimamo pravice delati greh, prav tako nimamo pravice zapeljevati v greh.

Mnogi to v načelu priznajo, vendar se cenzure strašno boje. V njej vidijo nasilje nad duhom, tira-

nijo brez primere, ustanovo, ki je noben pravi umetnik in sploh noben kulturni človek ne more priznati. Kaj je torej s cenzuro?

Cenzura je zasovražena beseda.

5 Najprej je treba vedeti, da zveni danes beseda cenzura nekam odvratno in sovražno. Mnogi namreč združujejo s to besedo neko svojo predstavo, ki mor-
da po tej ali oni strani ustreza kakšnemu zgodovinskemu pojavu cenzure, a ni nujna za cenzuro sploh, ker je prej zloraba cenzure kot pa sama cenzura.

10 Vemo, da je zadela več pojmov ista nesrečna usoda (n. pr. pojem inkvizicije, indirektne oblasti Cerkve nad državo in druge). S tem zgodovinskim dejstvom moramo računati in pojme najprej očistiti vsake navlake in jih tako obvarovati pred apriornim
15 sovražnim razpoloženjem, s katerim jih ljudje sprejemajo.

Kaj je torej s cenzuro? Kateri je pravi pojem o njej?

Beseda cenzura je nedoločena. Če pravimo,
20 da ima zakonita oblast pravico izvrševati cenzuro, s tem nikakor ne zagovarjamo kakršne koli cenzure. Oblast n. pr. državna bi mogla cenzuro tako izvrševati, da bi kršila pravice svojih državljanov in bi napredek znanosti, umetnosti in izobraževanja ovi-
25 rala.

Cenzura je nedoločena beseda.

Iz zgodovine vemo, da je policijska država v 18. in v prvi polovici 19. stoletja izvrševala silno strogo, naravnost nespametno cenzuro.²⁰ Toda ni potrebno, da bi bila vsaka cenzura takšna. Napačno je pri be-
30 sedi cenzura si predstavljati nespametno cenzuro policijske države in tako zametati vsako cenzuro kot nekaj, kar nujno krši pravice državljanov in ovira napredek.

Tu govorimo o cerkveni cenzuri. Cerkvena
35 cenzura se ne izvršuje po trenutnih navodilih oblasti,

Cerkvena cenzura je načelna.

kakor n. pr. cenzura v nekaterih sodobnih državah, marveč po splošno veljavnih in nespremenljivih načelih (glej kan. 1398, § 1. cerkv. zak.). Zato razni očitki, ki imajo pred očmi državno cenzuro, ki zavisi od volje vsakokratnega režima oziroma celo poedin- 5
nega oblastnika, ne morejo zadeti cerkvene cenzure.

O tem, kako se cerkvena cenzura opravlja in po katerih načelih, bomo govorili pozneje in sicer precej na široko, ko bomo navajali zadevne cerkvene odloke n. pr. tridentskega koncila, papeža Benedikta XIV., 10
papeža Leona XIII. Videli bomo, da cerkvena predhodna cenzura ni nobeno strašilo in da taka tudi v zgodovini ni bila.

b) Prepoved knjig.

tiri vrste
knjig.

Razlikovati moramo štiri vrste prepovedanih 15
knjig in sicer:

- a) Knjige, ki so prepovedane po naravnem pravu,
- b) knjige, ki so prepovedane po splošnem cerkvenem zakonu,
- c) knjige, ki so prepovedane s posebnim cerkvenim 20
odlokom,
- č) knjige, ki so prepovedane pod cerkveno kaznijo.

Knjige, ki so bile vsaka posebej prepovedane s posebnimi odloki, so zbrane v posebnem seznamu, ki se imenuje Index librorum prohibito- 25
rum (seznam prepovedanih knjig).

Četverten
indeks.

Po tem seznamu se rabi izraz indeks sploh za cerkveno prepoved knjig, pa naj gre za knjige, ki so prepovedane že po splošnem cerkvenem zakonu, ali za knjige, ki so prepovedane po posebnih cerkvenih 30
odlokih (indeks v ožjem pomenu besede). Po tem zgledu bi mogli besedo indeks uporabiti tudi za tisto prepoved knjig, ki jo postavlja že samo naravno pravo.

Tako moremo razlikovati četverni indeks ali četvorno prepoved knjig, kakor smo jo zgoraj našli. V pravem svojskem pomenu pa pomeni indeks, kakor rečeno, seznam tistih knjig, ki so bile prepovedane s posebnimi cerkvenimi odloki.

Splošni cerkveni zakon o prepovedi knjig, je širši kot indeks, to je seznam prepovedanih knjig.

To se pravi: po splošnem cerkvenem zakonu se prepovedujejo tudi takšne knjige, ki jih v indeksu ne dobiš.

Iz tega pa sledi, da indeks sam ni zadosten kriterij za to, ali je knjiga cerkveno prepovedana, ali ni. Zato ni pravilen tale sklep: Prelistal sem indeks, te knjige v njem ni, zato jo smem brati, ker ni prepovedana.

Pravilno je le tole postopanje:

Pravilno postopanje.

Če je knjiga v indeksu, je brez dovoljenja ne smem brati. Če knjige v indeksu ne najdem, moram preudariti, ali ja takšna, da jo morda prepoveduje splošni cerkveni zakon o prepovedi knjig. Če knjiga spada pod splošni cerkveni zakon o prepovedi knjig, je zopet brez dovoljenja ne smem brati.

V obeh primerih: naj je knjiga uvrščena v posebni indeks ali pa prepovedana po splošnem cerkvenem zakonu, knjige ne smem brati brez dovoljenja, če tudi branje zame ne bi bilo nevarno.

4. Naravno-pravna prepoved.

Če pa knjiga ni v posebnem indeksu in tudi ni taka, da bi bila prepovedana po splošnem cerkvenem zakonu, utegne še vedno biti taka, da mi jo prepoveduje brati naravni zakon, ker je pač meni nevarna.

Neko čtivo namreč prepoveduje že splošna določba naravnega prava, ki ukazuje izogibati se greš-

Njena vsebina.

ne prilike.²¹ Grešno priliko imenujemo zunanjo okolnost, osebo ali reč, ki v nas vzbuja mik do greha in nam je s svojo navzočnostjo povod za greh. Takšna grešna prilika je tudi čitanje nekaterih knjig in časopisov.

5

Po isti božji zapovedi, ki nam ukazuje, da se moramo varovati greha, smo tudi dolžni, izogibati se grešne prilike. To nam razodeva že sama naravna pamet. Bog bi ravnal zelo nedosledno, ako bi človeku prepovedal delati greh, pa bi mu dovoljeval muditi se v vsaki grešni priliki. Državni zakon more kdaj napraviti človeka odgovornega le za uspevek njegovega dejanja, ne pa za dejanje samo. Drugačni pa so nramni zakoni. Ozirajo se pred vsem na človeško voljo. Človek greši z voljo. Človek greši že takrat, ko se volja odloči za grešno priliko.

Grešna
prilika.

Grešna prilika more biti bližnja in daljna. Bližnja grešna prilika je ona zunanja okolnost, v kateri človek vedno ali vsaj zelo pogosto greši. Daljno grešno priliko pa imenujemo ono okolnost, ki povzroča manjšo nevarnost za greh in zato ljudje navadno radi nje ne greše ali vsaj pogosto ne.

20

Bližnja grešna prilika se dalje deli v absolutno in relativno. Absolutna bližnja prilika povzroči takšno nevarnost za greh, da v njej vsi ali skoraj vsi ljudje navadno greše. Relativna bližnja prilika je tista, ki v njej ni nevarnosti za vsakega, marveč le za določenega človeka radi njegove posebne slabosti.

25

Načela
o grešni
priliki
in čtivo.

Obrnimo to na čitanje knjig!

30

Branje nekaterih knjig, n. pr. nenravnih, ljudi zavaja v greh. Zato je branje takih knjig grešna prilika. Ta grešna prilika more biti bližnja ali dalnja. Bližnja je ta prilika takrat, če bralec take knji-

ge redno pade v greh; daljna pa je takrat, če redno ne greši, pač pa tu in tam.

Branje knjige je absolutna grešna prilika, kadar vsakega bralca ali skoro vsakega zapelje v greh; če zapelje v greh le tega ali onega bralca, je relativna grešna prilika.

Greha se moramo varovati. Zato se moramo varovati tudi tega, kar nas z moralno nujnostjo žene v greh. To pa je bližnja grešna prilika. Zato se moramo bližnje grešne prilike prav tako varovati kot greha. Vsi smo torej pod smrtnim grehom dolžni ogibati se radovoljne bližnje prilike.

Če je grešna prilika zame samo daljna, nisem dolžan pod smrtnim grehom se je izogibati. Če se brez pametnega razloga v njej mudim, storim mali greh; če pa imam pametni razlog, nimam greha.

Ta splošno veljavna načela o grešni priliki moramo uporabiti tudi pri presoji knjig. Rekli smo namreč zgoraj, da prepoveduje neko čtivo tista splošna določba naravnega prava, ki ukazuje izogibati se grešne prilike.

Ta določba, obrnjena na čtivo, se glasi:

Prepovedano je vsako branje, ki utegne čitatelju škodovati v verskem ali nraavnem oziru.

Kakšno čtivo
je
prepovedano.

Iz povedanega sledi, da se ravna odgovor na vprašanje, ali je določena knjiga prepovedana že po naravnem pravu, po posameznem čitatelju. Zato se mora njena nevarnost presojati individualno.

Konkretna knjiga utegne enemu bralcu škodovati, zato je zanj prepovedana; drugemu bralcu pa ne bo škodovala, zato zanj ni prepovedana. Strokovno izraženo bomo rekli: branje te knjige je relativna grešna prilika, ne pa absolutna. Za prvega bralca pomeni bližnjo grešno priliko, za drugega bralca branje te knjige sploh ni grešna prilika. Prvi bralec

Individualna
presoja.

stori že s tem smrtni greh, ko se prostovoljno poda v to grešno priliko, to se pravi, ko se odloči, da bo to knjigo bral, čeprav ve, da mu je knjiga nevarna. Drugi bralec ne greši, ko se odloči, prebrati to knjigo. Ako bi se pa bralec odločil brez pametnega razloga, da prebere knjigo, o kateri ve, da pomeni zanj daljno grešno priliko, bi storil s tem mali greh. 5

Nekatere knjige so take, da nujno škodujejo določeni vrsti ljudi, n. pr. mladostnim, zato so te knjige za vso to vrsto ljudi prepovedane; pomenijo namreč za vso to vrsto ljudi absolutno bližnjo grešno priliko. 10

Nekatere knjige so končno take, da utegnejo vsakemu človeku škodovati, zlasti, če jih prebira dalj časa; te knjige so prepovedane za vsakega človeka kot absolutna grešna prilika. 15

5. Značaj naravno-pravne prepovedi.

Naravno-
pravna
prepoved je
pred Cerkvijo.

Naravno-pravna prepoved, ki zabranjuje brati nekatere knjige zato, ker pomeni tako branje grešno priliko, izvira, kakor že ime samo pove, iz naravnega prava. Te prepovedi ni dala Cerkev; tudi ne veže radi tega, ker bi jo bil Bog posebej razodel, ampak je pojmovno pred Cerkvijo in pred razodetjem. 20

Zato je umljivo, da Cerkev ne more dati nobenega spregleda od te prepovedi in tudi ne priznati nobenega privilegija. Ta prepoved velja brez izjeme za vse ljudi. 25

Od svoje prepovedi knjig pa, obsežene v cerkvenem zakonu ali v posebnih odlokih, more Cerkev dati spregled ali celo določiti, da ta prepoved ne velja za to ali ono vrsto ljudi. Tako po kan. 1401 cerkvena prepoved brati knjige ne zadene škofov in ordinarijev sploh. 30

Toda naravno-pravna prepoved brati knjige, ki so nevarne, veže vsakogar vedno in povesod. V smislu

tega načela določa kan. 1405 § 1: naj podeli dovoljenje za čitanje knjig kdorkoli, nikdar to dovoljenje ne oprosti čitatelja od naravno-pravne prepovedi brati knjigo, ki je zanj bližnja duhovna poguba.

- 5 **Naravno-pravna prepoved je torej najstrožji indeks, ki ne pozna nikake izjeme in nobenega spregleda ali privilegija. Salus animae suprema lex!**

Od nje ni spregleda.

- 10 Konkretna presoja, ali je določena knjiga prepovedana po naravnem pravu, je sicer oprta na načelo o nevarnosti za posameznike. Če pa se nevarnost ugotovi, predvidi ali začuti, ne pozna ta prepoved nobene izjeme.

- 15 **Salus animae suprema lex! Skrb za zveličanje duše je za vsakogar najvišji zakon. Kdor bere knjigo, ki mu škoduje, greši.**

Načela.

Kolikšen je njegov greh, se presoja prav po nevarnosti knjige.

Če je to čitanje zanj bližnja nevarnost za težko dušno škodo, je greh velik.

- 20 Če je nevarnost daljna ali majhna, je greh odpustljiv.

Če nevarnosti ni, tudi greha ni.

- 25 Kratki so ti stavki, preprosti, a neizprosno logični in tudi resni. Čitateljem v današnjih dneh, ko svet preplavlja literatura, ki je pogosto tako strupena in umazana, so ti stavki naravnega prava neprestan opomin k resnosti.

Za tvojo dušo gre.

- 30 V življenju je večkrat težko presoditi, kakšno nevarnost za koga kakšna knjiga pomeni. Zato je zelo pametno, da se v dvomu obrnem na strokovnjaka, na tako osebo, o kateri vem, da mi bo mogla in mi bo hotela prav svetovati.

V dvomu se obrni na poštenega strokovnjaka!

Nespameten je tisti, ki vidi v tem kako poniževanje ali krivično omejevanje svobode.

Zakaj bi bilo poniževanje? Saj je vendar jasno, da vsak vsega vedeti ne more. Če se obrneš na vestnega in poštenega strokovnjaka, ali je to morda zato 5
poniževalno, ker se zavedaš, da je blaginja duše nad vse, ker veš, da se z dušno škodo ne da nobena druga škoda primerjati?

Zakaj bi bilo to krivično omejevanje? Saj tudi v lekarni ne jemljemo strupa po svobodni izbiri; 10
marveč ti sme lekarnar izročiti strupa le pod določenimi pogoji in te opozoriti, da gre za strupe. Ali se je še kdaj kdo radi tega pritožil nad »krivičnim omejevanjem«? Nevarna knjiga pa je strup, ki ima 15
hujše posledice kot telesni strupi.

6. Razmerje med naravno-pravno in cerkveno prepovedjo knjig.

Naravno-
pravna
prepoved.

Po naravnem zakonu mi je prepovedano brati knjigo, ki mi je nevarna, smo rekli. Nevarnost se presoja posamič za posamezno osebo. Za to osebo 20
je ta knjiga nevarna, zato je njej prepovedana, oni osebi ni nevarna, zato njej ni prepovedana. Nekatere knjige pa so takšne, smo rekli, da so celim skupinam ljudi nevarne, zato so po naravnem zakonu vsem skupinam prepovedane. Nekatere knjige so celo takšne, 25
da so na splošno vsem ljudem nevarne, zato so že po naravnem zakonu vsem prepovedane.

Cerkvena
prepoved.

Cerkev pa v skrbi, da bi vernike obvarovala pred škodo, ki jo povzroča nevarna knjiga, nekatere knjige s svojim zakonom ali s posebnimi odloki prepoveduje. Ta cerkvena prepoved temelji na domnevi, 30
da je določena vrsta knjig ali posamezna določena knjiga vobče nevarna.

Prepovedi pa, ki temelje na domnevi obče nevarnosti, vežejo tudi takrat, kadar za posameznika nevarnosti ni.²²

Knjige torej, ki jo je Cerkev prepovedala, ne smem brati, čeprav zame branje take knjige morda ne pomeni dušne nevarnosti. Ako ne bi bilo cerkvene prepovedi, bi tako knjigo smel brati, ker meni ni škodljiva. Ker pa jo je Cerkev prepovedala, je ne smem brati. Če vsaj znaten del take prepovedane knjige, o kateri vem, da je prepovedana, brez zakonitega dovoljenja preberem, grešim smrtno, ne še le takrat, če bi mi bila knjiga nevarna, ampak že samo zato, ker sem ravnal proti cerkveni prepovedi.

Cerkveno-prepovedane knjige ne smem brati brez dovoljenja, četudi ni zame nevarna.

Če torej želim brez greha prebrati cerkveno-prepovedano knjigo, moram vnaprej dobiti dovoljenje zakonitega cerkvenega predstojnika. Kako se tako dovoljenje dobi, bomo povedali pozneje.

Od naravno-pravne prepovedi brati določeno knjigo me Cerkev, kakor smo že zgoraj povedali, ne more odvezati. Te prepovedi ni Cerkev postavila in jo zato tudi ona ne more odpraviti. Od cerkvene prepovedi brati določeno knjigo, pa more Cerkev koga odvezati ali sploh oprostiti. Dobro pa je treba pomniti, da tako cerkveno dovoljenje odveže le od cerkvene prepovedi, ne pa tudi od naravno-pravne.

S takim dovoljenjem hoče Cerkev reči prosilcu: Iz upravičenega razloga ti dovolim, da bereš knjigo ali knjige, ki jih prepovedujem brati. S tem te odvežem le od svoje prepovedi, ne pa od božje. Ako pomeni torej branje te njige za te bližnjo grešno priliko, je ne smeš brati.²³

Iz povedanega se razvidi razlika, kako veže naravni zakon o prepovedi knjig in kako veže vzporedni cerkveni zakon. Po naravnem zakonu mi je prepovedana knjiga, ki je za mene nevarna; po cerkvenem zakonu pa je prepovedana knjiga, ki jo Cer-

Razlika med naravno in cerkveno prepovedjo.

kev smatra za vobče nevarno in jo zato prepoveduje. Od naravno-pravne prepovedi ni mogoče dobiti spregleda, pač pa od cerkvene prepovedi.

II. CERKEV IMA PRAVICO IN DOLŽNOST PRESOJATI KNJIGE IN JIH PREPOVEDOVATI. 5

1. Pravi pojem o Cerкви.

Najprej
pravi pojem
o Cerкви.

Umevno je, da bo samo tisti mogel razumeti, da ima Cerkev pravico in dolžnost izrekati o knjigah sodbe pod verskim in nravnim vidikom ter jih pod istim vidikom prepovedovati, kdor ima pravi pojem o Cerкви. O podrobnih pravicah in dolžnostih, ki jih Cerkev izvršuje v svojem delokrogu, pač ne moreš razpravljati s tistimi, ki takega delokroga Cerкви ali celo Cerkve same ne priznajo. S takimi ljudmi je vsako razpravljanje o cerkveni cenzuri in cerkveni prepovedi knjig popolnoma odveč. Predaleč smo namreč narazen, da bi se mogli razumeti.²⁴ 10 15

Tale razprava sicer nima namena razpravljati o tem, kaj je Cerkev, pač pa moramo v zvezi z gornjim naslovom ponoviti nekatere splošne stvari o Cerкви, ker drugače ni mogoče dati jasnega odgovora na vprašanje, ki se je že tolikokrat obravnavalo in je v tej stvari poglavitno, vprašanje namreč, ali se more Cerkev vtikati v literaturo pod verskim in nravnim vidikom.²⁵ 20 25

Cerkev je božja ustanova.

Božja
ustanova.

Ustanovil jo je Jezus Kristus. Zmotno je torej naziranje tistih, ki pravijo, da so si kristjani sami radi potrebe ustanovili za svoje versko gibanje po- 30

sebno organizacijo. Kdor Cerkev nima za božjo ustanovo, ta seveda gleda na njen delokrog, njene pravice in dolžnosti z vse drugačnimi očmi, kot tisti, »ki verujemo v sveto katoliško Cerkev«. Pa če bi tudi
5 bila Cerkev človeška ustanova in ne božja, bi vendar bila njena skrb, obvarovati svoje člane pred kvarno literaturo dosti upravičena, samo njene odredbe ne bi imele tiste moči, kot jo imajo, ker je dal Kristus Petru in njegovim naslednikom, to je vrhovnim poglavarjem v Cerkvi, vso oblast. »Kar koli boš zave-
10 zal na zemlji, bo zavezano v nebesih, in kar koli boš razvezal na zemlji, bo razvezano v nebesih« (Mt 28, 19).

Cerkev je Kristus ustanovil kot
15 družbo.

Družba.

Zmotno je torej naziranje pretiranega verskega spiritualizma in individualizma, ki trdi, da je Kristus povzročil le versko gibanje, ni pa ustanovil verske družbe.

20 Cerkev je Kristus ustanovil kot pravno družbo.

Pravna družba.

Zmotno je naziranje tistih, ki pravijo, da je Kristus ustanovil Cerkev le kot »ljubezensko družbo«, ne pa kot pravno. Cerkev ni bila nikoli le zveza ljubečih se pristašev Kristusovega nauka, marveč ves
25 čas tudi pravna organizacija z določenim načelstvom, ki je imelo nad člani pravo javno oblast in jo je tudi izvrševalo.

30 Cerkev je Kristus ustanovil kot popolno družbo.

Popolna družba.

Cerkev je samostojna in suverena družba, to je takšna, ki po svojem namenu in glede na sredstva, ki jih uporablja, ni odvisna od nobene druge družbe.

Cerkvi je Kristus točno določil njen namen; dal ji je pravico uporabljati vsa sredstva, ki so za dosego tega namena potrebna.

Za ugotovitev položaja in pravic, ki jih ima Cerkev, je ta značaj Cerkve, da je popolna pravna družba, ali kar je isto, da je suverena družba, izredno važen. 5

2. Naloga Cerkve.

Ohranjevati
nauk, učiti
judi in jih
voditi.

Kristus je Cerkev za to ustanovil, da nadaljuje njegovo delo na zemlji. To delo opravlja Cerkev s tem, da oznanjuje Kristusov nauk, da vernikom deli zakramente, v katerih prejemajo milost, in da vodi ljudi k večnemu zveličanju, ko jim razlaga verski in nravni nauk ter jim daje potrebne zapovedi. 10

Kristusov nauk mora Cerkev ohraniti nepokvarjen. Da to more storiti, ji je obljubljena posebna pomoč Sv. Duha. Ob stalni Njegovi navzočnosti more Cerkev Kristusov nauk nepokvarjen ohranjevati in nezmotljivo učiti.²⁶ 15

Ker bi človeške knjige mogle Kristusov nauk pokvariti, je pač umevno, da mora Cerkev vse storiti, da to prepreči. Kar najbolj skrbno pazi na sv. pismo in njegovo razlago, dalje na svoje liturgične in veroučne knjige. Kdo bi ji mogel to skrb zameriti? 20

»Fidei
depositum«.

Čisti Kristusov nauk bi mogle med ljudmi pokvariti tudi druge knjige in spisi, ne samo uradni cerkveni. Tega pač ni treba posebej dokazovati. Zgodovina le preveč ve povedati o takih poskusih. Kristus je Cerkvi izročil »fidei depositum« (kan. 1322, § 1.); to »izročilo vere« mora ona skrbno varovati in vse storiti, da mu nihče ne primeša zmote. 25 30

Zato je jasno, da ima pravico in dolžnost, zavračati vse poskuse, ki bi vede ali nevede kvarili Kristusov verski in nravni nauk.

- Božje razodetje je nespremenljivo in zaključeno.
- 5 Nihče mu torej ne more kaj dodajati ali česa spremeniti.

Značaj
božjega
razodetja.

- Kristusov nauk ni človeški nauk, ki bi ga kdo mogel zamenjati z drugim. Ni plod zgodovinskega razvoja, ki se nikdar ne ustavi; ni delo človeka, čeprav genijalnega, ki bi ga mogli drugi dopolnjevati.
- 10 Kristusov nauk je nasprotno nam ljudem dan, razodet. Sprejeti ga moramo tako, kot ga nam je Bog razodel. Za čuvarico tega nauka pa je Kristus sam postavil Cerkev.

- 15 Cerkvi torej ne moremo očitati, da krši pravice svobodnega raziskovanja in svobode mišljenja, ali da je nestrpna in nazadnjaška, če zmoto v verskih in nravnih stvareh preganja; če skuša vse to, kar nasprotuje Kristusovemu nauku, z vso močjo zatreti.

- 20 Ako bi krščanski verski in nravni nauk ne imel objektivne in absolutne vrednosti, ako bi predstavljal le mnenje, le sestav poleg drugih sestavov, ako bi bili upravičeni različni verski nauki in različne morale, potem bi pač lahko dejali, da je Cerkev nestrpna, ko deli solnce in senco; da je enostranska, ko misli, da ima samo ona prav, vsi drugi pa napak. Toda Bog ne more trpeti drugih bogov poleg sebe, in Cerkev ravna po svoji pravici in dolžnosti, ko skrbno varuje »fidei depositum«, ki ji je zaupan.

- 30 Cerkev mora skrbeti za nadnaravno blaginjo svojih vernikov. Nadnaravni blaginji vernikov pa brez dvoma škoduje tista literatura, ki trosi verske zmote in širi moralne zablode. Če naj Cerkev skrbi za nadnaravno blaginjo svojih vernikov, mora imeti
- 35 pravico, da svoje vernike zavaruje pred pogubnim

Cerkev
skrbi za
nadanaravno
blaginjo.

vplivom škodljive literature. Iz povedanega pa logično sledi, da ima Cerkev pravico soditi o literaturi pod verskim in npravnim vidikom.²⁷

3. Pravica cenzurirati knjige in jih prepovedovati.

5

Kristus je Cerkev ustanovil kot popolno pravno družbo; dal ji je s tem pravico do vseh sredstev, ki jih potrebuje pri izvrševanju svoje naloge.²⁸ Njena naloga pa je, kakor smo rekli, zvesto varovati »fidei depositum« in skrbeti za nadnaravno blaginjo vernikov. 10

Neka literatura dela škodo obojnemu elu Cerkve.

Pri obojnem delu pa more napraviti literatura neprecenljivo škodo. Cerkev bi zato zelo slabo opravljala svojo nalogo, ako bi se za to literaturo ne menila. 15

Zato je pač lahko razumeti, da ima Cerkev pravico in dolžnost prepovedovati tisto literaturo, ki škoduje čistosti verskega in npravnega nauka ali nadnaravni blaginji vernikov.

Očitek, da s tem Cerkev omejuje svobodo, pač lahko zavrremo po vsem tem, kar smo povedali o značaju Cerkve in božjega Kristusovega nauka. 20

V skrbi, kako obvarovati verske in npravne resnice pred zmoto, vernike pa pred škodo, ki bi jim jo ta zmota povzročila, temelji tudi pravica Cerkve, da zahteva nekatere knjige v predhodno cenzuro. Na ta način hoče Cerkev bolj uspešno preprečiti škodo. V predhodno cenzuro zahteva Cerkev, kakor bomo še videli, le take knjige, ki se izrecno bavijo z vero in npravnostjo. Prepoved brati knjige obseže več vrst literature, kakor pa določba, ki zahteva, da se predlagajo knjige v predhodno cenzuro. 25 30

Če imamo pred očmi dejstvo, da more zmota, ki se vtihotapi v resne strokovne knjige o veri in nramnosti ali v nabožne spise, napraviti veliko več škode, kakor če bi se nahajala v knjigah z večine svetno vsebino, in če upoštevamo še to dejstvo, da more taka zmota tem bolj porazno vplivati, čim boljši katoličan jo je zapisal, je pač razumljivo, zakaj zahteva Cerkev v cenzuro prav omenjene knjige, ki jih po večini pišejo duhovniki.

10

4. Zavest Cerkve.

Cerkev se jasno zaveda, da ima pravico in dolžnost zahtevati, da se ji nekatere knjige predlagajo v cenzuro, kakor tudi pravico prepovedovati kvarne knjige.

15

Uvodni kanon v oddelku »o predhodni cenzuri knjig in njih prepovedi« v cerkvenem zakoniku se glasi: »Cerkev ima pravico zahtevati, da verniki ne izdajajo knjig, ki jih ni sama prej presodila, kakor tudi prepovedovati jih iz upravičenega razloga, pa naj jih je izdal kdor koli«. (kan. 1384, § 1.) Naslednja določba pa se glasi: »Kar se predpisuje v tem naslovu o knjigah, se mora uporabiti tudi pri dnevnih in periodičnih publikacijah ter pri kakršnih koli drugih izdanih spisih, ako ni drugače določeno« (kan.

Kan. 1384.

25

1384, § 2).

30

Te svoje pravice in dolžnosti se je Cerkev ves čas živo zavedala, kakor nam kaže zgodovina. Glavne podatke o tem naštevata papež Leon XIII. v prvem delu svoje konstitucije »Officiorum ac munerum« z dne 25. januarja 1897. in tajnik kongregacije svetega oficija kardinal Merry del Val v predgovoru (prefazione) k veljavni izdaji indeksa²⁹, ko dokazujeta

Stalna zavest
Cerkve.

zavest Cerkve o teh pravicah in dolžnostih, ki se javlja zlasti v delu papežev na tem polju.³⁰

Sv. stolica stalno opozarja škofe, naj pazijo, da ne bodo kvarne knjige in spisi škodovali vernikom in naj jim jih zato prepovedujejo brati. Najnovejše opozorilo je izdala konzistorialna kongregacija dne 14. junija 1938.³¹

Značaj
versko-
npravnega
kriterija.

Rekli smo že, da Cerkev sodi o literaturi le pod versko-npravnim kriterijem. O tem kriteriju in sodbi pa je treba pomniti tole:

Versko-npraven kriterij, po katerem Cerkev presoja literaturo, ni morda samo eden izmed mnogih kriterijev, po katerih se tudi presoja literatura, marveč je to kriterij prav svojske narave in ima absolutno veljavo.

To se pravi: Knjiga, ki škoduje v verskem ali npravnem oziru, je prepovedana vsem in vsakomur po načelih, ki smo jih zgoraj razložili. Ta prepoved vsakogar, ki ga zadene, veže v vesti. Nikdo ni vzvišen nad temi prepovedmi. Vsakdo mora ta kriterij, ki deli knjige pod versko-npravnim ozirom v kvarne in nekarne, sprejeti in se prepovedanih knjig izogibati.

Ni torej zadosti, če bi samo priznali, da ima Cerkev pravico in dolžnost presojati literaturo, marveč moramo tudi sprejemati zadevne cerkvene določbe z zavestjo, da vežejo v vesti.

Določbe
o prepovedi
knjig vežejo
pod smrtnim
grehom.

Cerkev se jasno zaveda, da vežejo njene določbe o prepovedani knjigi vernike v vesti. Po njenem stalnem nauku in praksi vežejo te določbe pod smrtnim grehom. Nekatere teh svojih določb Cerkev stalno opremlja s svojo najtežjo kazensko sankcijo, z ekskomunikacijo (izobčenjem), kar pač jasno izpričuje, da smatra Cerkev te svoje določbe za obvezne in si-

cer za težko obvezne, ker bi sicer onih, ki jih prestopajo, ne kaznovala z izobčenjem.³²

Zgoraj smo že omenili, da nekatere knjige prepoveduje že npravni zakon. Te knjige bi bile torej
5 prepovedane tudi takrat, če ne bi bilo nadnaravnega razodetja.

Že po naravnem npravnem redu mora človek priznati Boga in svojo odvisnost od njega, po istem naravnem redu mora človek izpolnjevati skoro ves dekalog in v dekalogu nedvomno šesto božjo zapoved.
10 Samo po sebi je umevno, da isti naravni red prepoveduje tudi literaturo, ki človeku pripoveduje, da Boga ni, da je človek neodvisen od Boga (avtonomen), da dekaloga in v njem določbe o npravnosti ni.

Trditev torej, da za spolno življenje veljajo le zakoni higijene in k večjemu še menljivi predpisi javne dostojnosti, ne pa najprej strogi npravni zakoni, ki jasno določajo: to ti je dovoljeno in to ti ni dovoljeno, ta trditev torej, da za spolno življenje ni stro-
20 gih npravnih zakonov, je obsojena že v naravnem npravnem redu.

Zato vsako knjigo, ki to trditev razširja, obsoja isti naravni npravni red. Takih knjig ne obsoja torej le Cerkev, marveč pojmovno že pred njo naravni
25 npravni red.

Cerkvene zapovedi vežejo vse kristjane, prepovedi naravnega npravnega reda pa vežejo vse ljudi.

Naravni red in njegov zakon sta zapisana v globini človeške duše.³³ Zato nista nekaj relativnega,
30 kar bi veljalo za ta narod, za oni pa ne, za ljudi na tej kulturni stopnji, na oni pa ne. Naravni red in njegov zakon imata absolutno veljavo. Literatura torej, ki jo prepoveduje naravni npravni red, je absolutno prepovedana za vse narode in rase in kulturne
35 stopnje, ker je prepovedana človeku kot takemu brez ostalih označb.

Naravni red
je zapisan
v duši.

Za razlagalko naravnega pravnega reda in njegovih zakonov je Bog postavil Cerkev. Tega ne vrši po svoji redni oblasti, marveč, kakor pravijo kano-nisti, »potestate vicaria Dei«, torej namesto Boga. Zato razlaga Cerkve, ali to in ono spada pod naravni 5
pravni red, ali je po naravnem zakonu dovoljeno ali ni dovoljeno, veže objektivno vse ljudi brez izjeme, ne samo kristjane.

Ce n. pr. Cerkev odloči, da je splav prepovedan po naravnem naravnem zakonu, ki določa »Ne ubijaj«, 10
ta njena določba veže vse ljudi brez izjeme, ne samo kristjane. Kristjane veže ta razlaga zato, ker jo je podala Cerkev, nekristjane pa le zato, ker je sama na sebi pravilna. Logično bodo knjige, ki zago-varjajo splav, prepovedane po naravnem naravnem 15
zakonu, torej za vse ljudi.

Ce kratko povzamemo, bomo rekli:

Posnetek.

Iz pravilnega umevanja Cerkve nujno sledi:

1. Cerkev ima pravico in dolžnost braniti ne-pokvarjen verski in pravni nauk ter vernike varovati 20
pred škodo, ki bi jim jo povzročila verska zmota in pravna zabloda. Zato ima:

a) pravico zahtevati, da se knjige, ki pišejo iz-rečno o veri in pravnosti, predlagajo v cenzuro;

b) pravico in dolžnost prepovedovati kvarne 25
knjige.

2. Cerkvene določbe o cenzuri in prepovedi knjig so obvezne v vesti.

3. Cerkvene določbe o prepovedi knjig vežejo kristjane. 30

4. Nekatero literaturo prepoveduje že naravni pravni zakon, ki veže vse ljudi.

5. Cerkvena pravica in dolžnost, zahtevati knji-g o veri in pravnosti v predhodno cenzuro in prepo-vedovati kvarne knjige, nista v nasprotju s pravo 35
svobodo.

B. Zgodovina cerkvene prepovedi knjig.³⁴

I. PRED IZNAJDBO TISKA.

1. Uvod.

5 Več razlogov priporoča, da si ogledamo v kratkem zgodovinskem pregledu, kaj je Cerkev storila v boju zoper škodljivo literaturo. Eden izmed razlogov je že ta, da veljavnih cerkvenih določb ni mogoče dobro razumeti, ako ne poznamo njih zgodovinskega
10 razvoja. Takšen je pač značaj zakonov v danes veljavnem cerkvenem zakoniku.³⁵

Pripomoček
za razlago
veljavnih
določb.

Drugi razlog je ta, ker z navedbo določb, ki jih je Cerkev v tej stvari izdala, najlažje pokažemo, kako neutemeljene so trditve, da je Cerkev v zgodovini
15 prestopala meje svoje pristojnosti in zatirala svobodo ter uničevala literaturo oziroma jo preprečevala.

Da se ovržejo
neutemeljeni
očitki.

Tretji razlog pa je ta, ker nam zgodovinsko preučevanje teh določb jasno pokaže, da se je Cerkev
20 in sv. stolica še posebej zavedala dolžnosti, ki ji jo nalaga njeno božje poslanstvo, kakor tudi nevarnosti, ki prete od slabe knjige tako verskemu in нравnemu nauku kot življenju vernikov po tem nauku.

Da se pokaže
zaveš
Cerkve.

Že narava stvari same nam nalaga, da razdelimo to poglavje na dva odstavka. Prvi bo kratko poročal o cerkvenih določbah o knjigi pred iznajdbo tiska, to je do srede petnajstega stoletja, drugi pa o določbah iz novega veka.

5

Govorili bomo v prvi vrsti o cerkvenih določbah; ker pa sta bili v starem in srednjem veku in še v prvih stoletjih novega veka Cerkev in država tesno združeni, se tudi določbe obeh družb o knjigah in tisku med seboj nekako prepletajo in dopolnjujejo. Zato bomo morali omeniti tudi nekaj državnih določb.

10

2. Od apostola Pavla dalje.

Cerkev je zadela na kvarno literaturo že za časa apostolov in potem je zadevala nanjo stalno do danes.

15

Vražarstvo
v Efezu.

Prve knjige, o katerih vemo, da je proti njim nastopila krščanska občina, so bile vražarske. Bilo je to v Efezu, ko se je tam mudil apostol Pavel na tretjem potovanju. Pavlova pridiga in čudežni dogodki, ki so jo spremljali, so napravljali na efeške prebivalce velik vtis. Med drugimi, ki so se spreobrnil, so bili tudi mnogi vražarji. Ti pa so se morali vražarstvu odpovedati in vražarske knjige uničiti.

20

Apostolska dela pripovedujejo: »Tudi mnogi izmed tistih, ki so uganjali vraže, so prinašali knjige in jih sežigali vpričo vseh. Preračunali so njih ceno in našli, da so veljale petdeset tisoč srebrnikov.³⁶ Tako je krepko rastla in dobivala moč beseda Gospodova« (Apd 19, 19. 20).

25

To sežiganje kvarnih knjig v Efezu je imelo velik vpliv na cerkveno prakso o postopanju s škodljivimi knjigami. Cerkveni očetje in koncili so se sklicevali na ta efeški zgled, ki se je izvršil vsaj pod posrednim vplivom apostola Pavla.

30

Vražarske knjige je prepovedovala in jih ukazovala sežigati rimska (poganska) zakonodaja. Pri komer so take knjige našli, so mu jih vzeli in jih javno sežgali; njemu samemu so pa zaplenili vse
5 imetje in ga kaznovali s pregnanstvom; če je bil pa nižjega stanu (humiliores), ga je čakala smrtna kazen.³⁷

Rimska
zakonodaja.

10 Poleg vražarskih knjig so v prvih časih krščanstva preganjali še apokrifne knjige in spise obsojenih heretikov.

Apokrifne knjige so podtaknjene svetopisemske knjige; največ jih je bilo podtaknjenih sv. pismu nove zaveze, nekaj tudi svetopisemskim knjigam stare zaveze.³⁸ Tudi življenjepise mučencev in sodne zapiske o njih mučenilstvu so večkrat podtaknili.³⁹ Cerkev je na svojih zborih ločevala pristne knjige od nepristnih ter te obsojala.⁴⁰

Apokrifne
knjige.

20 Naravno je, da je Cerkev obenem s heretičnim naukom obsodila tudi spise, v katerih se je ta nauk nahajal. Tako je prvi nicejski cerkveni zbor l. 325. obsodil Arija in njegovo knjigo »Thalia«.⁴¹ Cesar Konstantin Veliki je nato takoj izdal edikt, s katerim je zagrozil s smrtno kaznijo tistemu, ki bi hranil Arijeve knjige in jih ne bi takoj dal sežgati. Kakor
25 svoj čas brezbožne knjige Porfirija, tako se morajo sežgati tudi Arijeve knjige.⁴²

Arijeva
knjiga.

30 V naslednjih stoletjih so bili obsojeni nekateri spisi Origenovi, čeprav je bil njih avtor zelo priznan pisatelj in so se obsodbi upirali egiptski menihi, dalje dela Pelagija, Nestorija, manihejcev, prisciliancev in drugih. Obsojali so jih cerkveni zbor v Kartagini (l. 398.), v Efezu (l. 431.), Kalcedonu (l. 451.), Carigradu (l. 555. in 680.), nicejski (l. 787.) in cerkveni

zbor v Rimu (l. 755.) ; prav tako tudi trulski cerkveni zbor l. 692.⁴³

Pismo
Leona Vel.

Iz srede petega stoletja imamo znamenito pismo papeža Leona Velikega, ki takole piše španskemu škofu Turibiju o potvorbah, ki so jih napravili priscilianisti (= pripadniki španskega heretika Prisciliana, ki ga je obsodila sinoda v Saragosi l. 380., ker je učil gnostične in na manihejstvo spominjajoče nauke):

»Našel sem pri njih mnogo kodeksov pod naslovom kanoničnih knjig, ki pa so bili zelo močno pokvarjeni. Kako bi se jim sicer tudi posrečilo omamiti preproste, ako ne bi bili robu strupene čaše namazali z medom, da oni ne bi zaznali grenkega okusa smrtonosnega napoja? Zato je treba skrbeti in z duhovniško gorečnostjo braniti, da se ne bodo brali pokvarjeni kodeksi, ki se oddaljujejo od resnice. Apokrifni spisi pa, ki trosijo pod imenom tega ali onega apostola marsikako zmoto, se morajo ne le prepovedati, ampak tudi odvzeti in sežgati. Kajti čeprav je v njih marsikaj, kar se zdi v resnici pobožno, vendar niso nikoli brez strupa. Medtem ko vzbujajo pozornost s pripovedovanjem, neopaženo dosegaajo svoj namen: bralec, tako pridobljen, se že zapleta med kače kakršnega koli zmotnega nauka. Če torej kak škof rabe apokrifov po hišah ne prepove ali če celo daje brati v Cerkvi pokvarjene priscilianske knjige kot kanonične knjige, ga je treba imeti za heretika; zakaj, kdor drugih ne varuje pred zmoto, kaže, da že sam v njej tiči.«⁴³

Gelazijev
seznam
repovedanih
knjig.

Iz konca petega stoletja imamo že uraden seznam knjig, prepovedanih radi krivoverstva ali praznoverstva. Nahaja se v pismu papeža Gelazija I. iz l. 496. (epistola decretalis de recipiendis et non reci-

piendis libris).⁴⁴ Pismo ima dva dela; v prvem, »notitia scripturarum seu librorum canonicorum«, so spisi, ki jih poleg svetopisemskih knjig rimska cerkev dovoljuje za duhovno spodbudo (»ad aedificati-
5 onem suscipi«). V drugem delu so pa naštete knjige, »ki se ne sprejmejo« (notitia librorum apocryphorum, qui non recipiuntur).

Rimska sinoda je l. 745. obsodila praznoverne spise, ki jih je sv. Bonifacij našel med Nemci in jih
10 predložil papežu Cahariju.⁴⁵

Ni pa bil sv. Bonifacij prvi, ki je predložil knjige sv. stolici v pregled; pred njim so to storili že drugi, tako je carigrajski patriarh Janez poslal papežu Gregoriju Vel. knjigo duhovnika Atanazija, škof Possessor Faustove knjige papežu Hormisdu, sv. Avguštin z nekaterimi afriškimi škofi Pelagijevo knjigo papežu Inocencu I.⁴⁶
15

škofje
se obračajo
v Rim.

Po l. 1000. so se obsodbe knjig še pomnožile. Radi krivih naukov so bila obsojena dela Berengarja iz
20 Toursa (l. 1050), Abelarda (l. 1120 in 1140), Arnolda iz Brescie (l. 1140), Viljema a S. Amore (l. 1256), Skota Erigena (l. 1225), Marsilija iz Padove in Janeza iz Janduna (l. 1327), Wiklifa (l. 1387, 1408, 1413), Janeza Husa (l. 1415), Petra Martinez de
25 Osma (l. 1480).⁴⁷

Po l. 1000.

V 13. in 14. stoletju so bile obsojene razne knjige, ki so se bavile z različnim vražarstvom, magijo in praznoverjem.⁴⁸

Gregor IX. (l. 1239) in Inocenc IV. (l. 1244) sta
30 obsodila znano judovsko knjigo Talmud.⁴⁹

Albigenci in waldenci so zavajali katoličane v krivo vero s predstavami sv. pisma v ljudski jezik. Zato je začela Cerkev prepovedovati prevode sv. pisma v ljudski jezik;⁵⁰ isto se je ponovilo v začetku
35 15. stoletja zaradi Wiklifovega gibanja.

II. PO IZNAJDBI TISKA.

1. Uvod.

Razumljivo je, da je po iznajdbi tiska (okrog l. 1450.) postala slaba knjiga veri in npravnosti veliko bolj nevarna, kot je bila prej. Število knjig se je veliko bolj množilo kot prej in knjiga je postala nepri- 5
merno bolj dostopna, kot je bila pred tiskom. Vrh tega pa so se mnogi v tej dobi že začeli odmikati krščanstvu.

Cerkev je bila prisiljena bolj budno paziti, kak- 10
šne knjige se med ljudi širijo. Svoje odredbe o knjigah je morala poostriti. Ni več zadostovalo obsojati posamezne knjige, marveč so postale potrebne splošne določbe. Tudi ni bilo več zadosti, da bi nevarne knjige prepovedovali in obsojali šele potem, ko izidejo, mar- 15
več je postala potrebna predhodna cenzura.

V tej dobi se torej pojavijo seznam i pre-
povedanih knjig, delni in splošni; izdajajo se
splošna načela o prepovedi knjig
in uvaja se predhodna cenzura. 20

Cenzura
a univerzah.

Glede predhodne cenzure same je treba dostavi-
viti, da se je pojavila že v prejšnji dobi in sicer na
univerzah. Uvedla pa jo je Cerkev. Izvrševale so jo
univerzne oblasti najprej pri spisih lastnih profesor-
jev, pozneje pa tudi nad drugimi spisi. 25

Na pariški univerzi so se morali knjigarnarji
(»librarii sive stationarii«) od l. 1275. pod prisego
zavezati, da bodo imeli le pristne in dobre izvode
(»exemplaria vera et correcta«). Statut iste univerze
z dne 6. oktobra 1342. pa je za iste določil, da ne 30
smejo ne sami uporabljati ne drugim dajati novih
izvodov, dokler jih univerza ne potrdi, popravi in

oceni (»donec fuerint approbata per Universitatem, correcta et taxata«).

5 Čl. 9. v papeških določbah (»statuta papalia«), ki so jih komisarji papeža Urbana V. sestavili 5. junija 1366. za pariško univerzo, se je glasil: »Item quod nullus magister aut baccalarius, qui sententias legerit, suam lecturam sententiarum committet tradendo stationariis directe vel indirecte, quousque sua lectura fuerit per cancellariam et magistrus praedictae (Theologiae) facultatis examinata«.

10 V tej dobi pa prevzamejo cenzuro redne cerkvene oblasti.⁵¹

15 V okviru naših razmotrivanj moremo omeniti le nekatere podatke. Izčrpno pa piše o tem Reusch (Der Index verbotenen Bücher 1883—1885) in Hilgers (Der Index der verbotenen Bücher 1904).

2. Od Siksta IV. do Leona X.

20 Papež Sikst IV. je v pismu »Accepimus litteras« z dne 17. marca 1479. na prošnjo kölnske univerze pooblastil njenega rektorja in dekane, da izvršujejo cerkveno cenzuro proti tiskarjem heretičnih spisov in sicer je bilo treba predlagati v cenzuro sploh vse spise.⁵² Značilno je, da so univerzne oblasti prosile za to pooblastilo. Po tem zgledu so začeli uvajati cenzuro tudi nekateri nemški škofje.

Sikst IV.

25 Papež Inocenc VIII. je v buli »Inter multiplices« z dne 17. novembra 1487. naložil tiskarjem pod kaznijo cerkvenega izobčenja, da morajo tiskane knjige vsaj pred razpečevanjem izročati oblasti v cenzuro in da morajo knjigo, če je obsojena, sežgati.⁵³ Cenzuro so morali izvrševati škofje. Ta Inocenci-
30 jeva bula je prvi splošni zakon o cenzuri.

Inocenc VIII.

Isto je ponovil za štiri nemške škofije (Köln, Mainz, Trier, Magdeburg) papež Aleksander VI. v
35 buli »Inter multiplices« z dne 1. junija 1501.⁵⁴

Aleksander VI.

Papež Leon X. je v konstituciji »Inter sollicitudines« z dne 4. maja 1515.,⁵⁵ ki jo je potrdil tudi peti lateranski cerkveni zbor, znova določil, da se morajo vse knjige in spisi predlagati v cenzuro. V Rimu vršita cenzuro papežev vikar in magister sacri palatii (eden najvišjih dostojanstvenikov na papeškem dvoru), zunaj Rima pa škof in inkvizitor. Škof more pooblastiti tudi koga drugega, ki bi mesto njega cenzuriral knjige. Cenzorji morajo knjige natančno preučiti in jih odobriti z lastnim podpisom brez odloga ter zastonj in to pod kaznijo izobčenja. Kdor bi se drznil razpečavati knjige brez cenzure, ga je čakala huda kazen; zaplenili so mu vse knjige in jih javno sežgali, plačal je globo sto ducatov, za eno leto mu je bila vzeta koncesija in zadelo ga je cerkveno izobčenje. Trdovratne pa so še eksemplarično kaznovali tudi z drugimi kaznimi.⁵⁶

Opisano določbo petega lateranskega koncila o splošni cenzuri so pozneje odpravili.

Z nastopom Luthra, čigar zmote je obsodil in njegove spise brati prepovedal papež Leon X. v buli »Exsurge« z dne 15. junija 1520.⁵⁷ — to bulo je Luther javno sežgal z nekaterimi drugimi spisi vred 10. decembra istega leta — in z nastopom drugih reformatorjev so se silno namnožili krivoverski spisi kakor tudi spisi, ki so sramotili katoliško Cerkev, njene nauke in navade ter rimskega papeža.

3. Državne določbe.

V tem času so začele izdajati cerkvene in svetne oblasti na Nizozemskem, Angleškem, Francoskem, v Nemčiji in Italiji posebne sezname prepovedanih knjig.⁵⁸ Take sezname je izdala v letih 1546.—1558. tudi louwainska univerza in v letih 1544.—1556. pariška Sorbonna.

L. 1521. je cesar Karl V. prepovedal Luthrove spise, pa tudi druge knjige, ki so se zdele kvarne. V naslednjih šest in petdesetih letih (do l. 1577.) je bila v Nemčiji izdana cela vrsta državnih odlokov o tisku.⁵⁹

Karel V.

5 Tudi v Franciji se je v šestnajstem stoletju začela država zanimati za tisk. Radi razburjenja, ki ga je povzročila reformacija, je izdal kralj Franc I. 13. januarja 1534. odlok, da se v Franciji ne sme natisniti nobena knjiga več. Ta čudni odlok je veljal 10 le dober mesec; 24. februarja istega leta je namreč že dobilo 12 zapriseženih tiskarnarjev pravico tiskati odobrene knjige. Karl IX. je 10. septembra 1563. določil, da ne sme iziti nobena knjiga brez posebnega 15 kraljevega dovoljenja. V 17. stoletju so državno cenzuro v Franciji različno izvajali, pod Henrikom IV. (1598.—1610.) milo, pod Ludvikom XIII. (1610. do 1643.) zelo strogo in pod Ludvikom XIV. (1643. do 1715.) zopet bolj milo. Pod Ludvikom XV. je bil iz- 20 dan l. 1723. z »r é g l e m e n t a r r ê t é a u C o n s e i l d' É t a t d u R o y« nekak zbornik določb o tisku in knjigotrštvu.

Francoska zakonodaja.

Sredi 18. stoletja so se določbe o tisku v Franciji formalno silno postrožile; »déclaration« z dne 25 16. aprila 1757. je grozila s smrtno kaznijo avtorju, tiskarju in razpečevalcu dela, ki je imelo namen »à attaquer la religion, à émouvoir les esprits et à donner atteinte à l' autorité du Roi«. One pa, ki niso izpolnili raznih formalnosti, je čakala po odloku kazen 30 na galejah. V praksi pa teh določb niso tako strogo izvajali.⁶⁰

V Angliji je pod Henrikom VIII. v dvajsetih letih (1526—1546) izšlo devet seznamov prepovedanih knjig. Angleška cenzura za Henrika VIII. in njegovih naslednikov je bila zelo stroga.⁶¹

Angleška zakonodaja.

V Italiji je izdal prvi seznam prepovedanih knjig senat v mestu Lucca l. 1545.; l. 1549. je bil izdan poseben seznam v Benetkah in l. 1554. isti seznam v Benetkah in Milanu.⁶²

V Benetkah je bilo treba v začetku 16. stoletja dati vsak rokopis v cenzuro. Dovoljenje za natis je dal svet desetih. Od l. 1508. so za bogoslovne knjige pritegnili v svet kakega doktorja teologije. Pozneje je bilo potrebno še predhodno dovoljenje patriarha.⁶³

Literatura, nevarna katoliški veri, je naraščala. Po raznih pokrajinah so že sestavljali posamezne sezname nevarnih knjig. Dosedanje papeške odredbe o cenzuri niso imele pravih uspehov; zato je sv. stolica na nove načine poskušala obvarovati vernike pred kvarno, zlasti heretično literaturo.

4. Prvi indeks.

Papež Pavel III. je s konstitucijo »Licet« z dne 21. julija 1542.⁶⁴ ustanovil posebno kardinalsko kongregacijo, imenovano »sacra congregatio romanae et universalis inquisitionis seu sancti officii«, to je današnja kongregacija sv. oficija. Ta kongregacija naj bi čuvala nad vero in nrvnostjo.⁶⁵ Takoj se je začela baviti tudi z vprašanjem, kako preprečiti škodo kvarne literature. Že 12. julija 1543. je izdala zanimiv edikt o cenzuri in prepovedi knjig, ki pa je veljal le za Italijo.⁶⁶

Pripravljati je začela tudi sistematičen indeks prepovedanih knjig. Leta 1557. je kongregacija indeks sestavila, a ta indeks ni bil objavljen. L. 1558. je izdal papež Pavel IV. pod svojim imenom indeks prepovedanih knjig, ki pa je bil prestrog. Prihodnje

l. 1559. je izdal isti papež Pavel IV. nekoliko omiljen indeks prepovedanih knjig.⁶⁷

Indeks
Pavla IV.

Indeks Pavla IV. je takole sestavljen: Najprej
našteva knjige notoričnih krivovercev, katerih knji-
5 ge so vse prepovedane. Nato sledo knjige onih pisa-
teljev, ki samo v nekaterih knjigah širijo krivo vero
ali praznoverje ali nenravnost. Na zadnjem mestu
so kvarne knjige brezimnih pisateljev.

Indeks Pavla IV. ni dolgo ostal v veljavi; izpod-
10 rinil ga je indeks Pija IV. iz l. 1564., ki se navadno
imenuje tridentski indeks.

5. Tridentski indeks.

Tridentski koncil je na svoji četrti seji 8. aprila
1546. določil, da ne sme nihče pod kaznimi, določē-
15 nimi na petem lateranskem cerkvenem zboru, izdati
knjig svetega pisma in njih komentarjev brez škofo-
vega dovoljenja, redovniki pa morajo imeti poleg
škofovega dovoljenja še dovoljenje svojega predstoj-
nika. Papež Urban VIII. je l. 1637. raztegnil določbo
20 o cenzuri tudi na knjige in spise, ki pripovedujejo o
svetosti umrlih, o čudežih, o novih pobožnostih in
podobno.⁶⁸

Na osemnajsti seji dne 26. februarja 1562. je
tridentski koncil določil posebno kardinalsko komi-
25 sijo, ki naj sestavi nov indeks in naj mu o tem po-
roča. Komisija je to delo sestavila, a na petindvaj-
seti seji 4. decembra 1563. je koncil določil, da zaradi
tolikega števila raznovrstnih knjig (*»o b l i b r o r u m
v a r i e t a t e m e t m u l t i t u d i n e m«*) sam
30 ne more izreči o indeksu sodbe natančno in v
miru (*distincte et commode«*) in je zato
indeks prepustil papežu.⁶⁹ Papež Pij IV. je nato in-
deks, ki ga je izdelala omenjena komisija, preučil in

izdal z bulo »Dominici gregis« z dne 24. marca 1564. Oficielni naslov prve izdaje tega indeksa se je glasil: »Index librorum prohibitorum, cum Regulis confectis per Patres a Tridentina Synodo delectos, auctoritate Sanctissimi D. N. Pii IV. Pont. Max. comprobatus.«⁷⁰ 5

Ta indeks, navadno imenovan tridentski, ima dva dela. Prvi obsega deset pravil (regulae confectae per Patres a Tridentina Synodo delectos) o cenzuri in prepovedi knjig. Drugi del pa je prav tako sestavljen kot indeks Pavla IV., ki smo ga zgoraj opisali. Deli torej prepovedane knjige v tri vrste. Ta trodelna razdelitev je bila precej neprikladna, a se je ohranila do druge polovice 17. stoletja. 15

6. Pravila tridentskega indeksa.

10 t pravil.

Omenjenih deset pravil predstavlja občni zakon o prepovedi knjig in njih cenzuri. Igrala so ta pravila veliko vlogo v poznejših stoletjih. Nam pa danes dobro pokazujejo stališče, ki ga je Cerkev takrat zavzela do cenzure in prepovedi knjig. Očitali so tem pravilom strogost, nestrpnost, zlasti pa to, da niso naklonjena literaturi v ljudskem jeziku. Zato si jih moramo bolj natančno ogledati.⁷¹ 20 25

Knjige
ed l. 1515.

Prvo pravilo določa, da ostanejo knjige, ki so jih papeži ali obči koncili obsodili pred l. 1515. in niso sprejete v ta indeks, obsojene, kakor so bile.

Knjige
eretikov.

Drugo pravilo razlikuje štiri vrste knjig:

a) Knjige ustanoviteljev herezij (hereziarhov), kot so Luther, Zwingli, Calvin, Hubmaier,⁷² Swenckfeld in podobni, so vse prepovedane. 30

b) Knjige ostalih heretikov so absolutno prepovedane, ako v glavnem razpravljajo o veri.⁷³

c) Knjige ostalih heretikov (ki niso hereziarhi), ki ne razpravljajo o veri, se morejo dopustiti, ako so jih katoliški bogoslovci na ukaz škofov in inkvizitorjev pregledali in odobrili.

č) Knjige onih katoličanov, ki so odpadli od Cerkve, kakor tudi takih pisateljev, ki so se vrnili v Cerkev, se morejo dopustiti, če jih je odobrila kaka teološka fakulteta ali generalna inkvizicija.

Tretje pravilo govori o prevodih, ki so jih napravili obsojeni pisatelji.⁷⁴ Razlikuje:

3. Prevodi.

a) prevode svetopisemskih knjig stare zaveze;

b) prevode svetopisemskih knjig nove zaveze;

15 c) ostale prevode.

Prevode svetopisemskih knjig stare zaveze morejo škofje dovoliti učenim in dobrim katoličanom, da jih uporabljajo za razumevanje sv. pisma, ne pa kot pristno besedilo (textus sanus).

20 Glede prevodov novozaveznih knjig velja tole: Prevodi, ki so jih napravili hereziarhi, so vsakomur prepovedani. Prevodi ostalih obsojenih avtorjev se morejo dovoliti, ako se odstranijo iz opomb sumljiva mesta.

25 Ostali prevodi so dovoljeni, ako ne vsebujejo kakega krivega nauka.

Četrto pravilo prinaša zanimive določbe o rabi svetega pisma v ljudskem jeziku. Glasi se:

4. Raba
sv. pisma
v ljudskem
jeziku.

»Ker je skušnja jasno pokazala, da imajo ljudje radi lahkomiselnosti večjo škodo kakor korist, ako se dovoli sveto pismo v ljudskem jeziku kar na splošno, se določa, da naj dovoljujeta škof ali inkvizitor, ko se posvetujeta z župnikom ali spovednikom, brati sveto pismo v prevodu, napravljenem od katoličana, 35 le tistim, o katerih vesta, da jim takšno branje ne

bo povzročalo škode, marveč korist v veri in pobožnosti. Takšno dovoljenje je treba imeti pismeno. Kdor pa bi se drznil brati brez takega dovoljenja, ne more prejeti odveze od grehov, dokler knjig ne izroči ordinariju. Knjigotržci pa, ki bi prodali ali kakor koli izročili sveto pismo v ljudskem jeziku človeku, ki nima tega dovoljenja, izgube izkupiček za knjigo, ki ga mora škof obrniti za dobre namene; vrh tega jih čakajo po teži delikta in po uvidevnosti škofa še druge kazni. Redovniki ne morejo brati ali kupiti svetega pisma v ljudskem jeziku brez dovoljenja svojih redovnih predstojnikov.«⁷⁵

P e t o p r a v i l o govori o takih delih heretičnih pisateljev, ki po večini podajajo le mnjenja drugih pisateljev (leksikalna dela, konkordance in podobno). O teh delih pravi pravilo, da so dovoljena, ako so morebitne zmote po škofovem ali inkvizitorjevem mnenju in mnenju katoliških bogoslovcev odstranjene ali popravljene.

Š e s t o p r a v i l o se bavi s knjigami v ljudskem jeziku. One med njimi, ki pišejo o polemikah med katoličani in protestanti, niso na splošno dovoljene, marveč velja o njih isto, kar o prevodih svetega pisma. Nabožne knjige in govori v ljudskem jeziku so dovoljeni, ako vsebujejo zdrav nauk. Knjige, ki so jih napisali katoličani, pa so po posameznih pokrajinah prepovedane, ker vsebujejo delno krive nauke, moreta škof in inkvizitor dovoliti, ako se popravijo.⁷⁶

S e d m o p r a v i l o omenja nenravne knjige. »Knjige, ki namerno razpravljajo, pripovedujejo ali poučujejo o spolzkih ali nenravnih stvareh, se popolnoma prepovedujejo ne le z ozirom na vero, marveč tudi z ozirom na nravnost, ki jo tako branje zlahkoto pokvari. One, ki bi take knjige imeli, naj

škofje strogo kaznujejo. Antične knjige poganskih pisateljev se dovoljujejo radi lepote jezika; iz nobenega razloga pa se ne smejo brati mladostnikom.«⁷⁷

Osmo pravilo določa uporabo takih knjig, ki so v celoti dobre, imajo pa kaj krivoverskega, praznovernega ali brezbožnega. Take knjige se morejo dovoliti, če so jih katoliški bogoslovci po pooblaščenju generalne inkvizicije očistili. Isto velja o dostavkih, ki so jih dodali obsojeni pisatelji k knjigam neobsojenih pisateljev.

Knjige, ki niso v celoti krivoverske.

Deveto pravilo zavrača vražarske knjige. Škofje naj posebno pazijo na take praznovernе in vražarske knjige, ki vsebujejo razna prorokovanja in napovedi.⁷⁸

Vražarske knjige.

Deseto pravilo govori o predhodni cenzuri. Potrjuje zadevno določbo Leona X. s petega lateranskega koncila. Uvaja pa še nekatere novosti. Tako mora cenzor obdržati avtentični izvod knjige, ki jo je ocenil. Širjenje neocenjenih rokopisov se prav tako kaznuje kot tiskanje neocenjenih knjig. Tiskarne in knjigarne morajo pogosto pregledati osebe, ki jih določi škof ali njegov namestnik. Vsi prodajalci knjig morajo imeti seznam knjig, ki jih smejo prodajati. Ta seznam morajo podpisati osebe, ki jih škof določi za pregledovanje knjigarn. Knjig, ki jih ni v seznamu, ne smejo prodajati.

Predhodna cenzura.

Na koncu je dodana kazenska sankcija za tiste, ki bi ravnali proti gornjim desetim pravilom ali brali knjige, naštete v seznamu prepovedanih knjig. Kdor bi imel ali bral kako heretično knjigo, to je knjigo heretika ali kakega drugega pisatelja, ki je obsojena in prepovedana radi herezije ali sumnje krivega nauka, ga takoj zadene cerkveno izobčenje. Kdor pa bi bral ali imel ostale prepovedane knjige, greši smrtno in škof ga more strogo kaznovati.

Kazni.

Deset pravil tridentskega indeksa, ki sestavljajo, kakor smo rekli, prvi del tega indeksa, smo si ogledali natančneje zato, ker predstavljajo prvi splošni cerkveni zakonotisk. Nazorno nam kažejo, kakšno stališče je zavzela Cerkev nasproti knjigam, ki so se z iznajdbo tiska začele zelo množiti in katerih so mnoge v tedanji dobi, ki jo označujejo protestantska gibanja, napadale Cerkev in njen nauk. Ta pravila nam razodevajo, da je moral imeti Cerkev še veliko moč v tedanji družbi, drugače bi bile določbe o predlaganju vsake knjige cerkveni cenzuri ali o nadziranju tiskarn in knjigarn po cerkvenih organih nemogoče. 5 10

Za pravilno razumevanje teh določb si moramo predstaviti, kakšno spremembo v mišljenju ljudstva je napravil tisk. Z današnjega stališča se nam zde nekatere določbe n. pr. o rabi svetopisemskih prevodov in ostalih prevodov zelo stroge in prepodrobne, toda tedaj niso bile odveč. 15

Drugi del tridentskega indeksa je obsegal, kakor smo že zgoraj omenili, seznam prepovedanih knjig, razdeljenih v tri skupine po zgledu prvega rimskega indeksa, ki ga je izdal papež Pavel IV. 20

7. Congregatio Indicis.

Postanek.

V zgoraj opisanih pravilih tridentskega indeksa je večkrat rečeno, da morejo škofje in inkvizitorji nekatere knjige dovoliti le, če se očistijo, odobre in podobno. Papež Pij V. se v motupropriju z dne 19. novembra 1570., naslovljenem na svojega »magister sacri palatii«, pritožuje, da škofje in inkvizitorji svoje dolžnosti ne izpolnjujejo dovolj vestno, zato daje v omenjenem motupropriju dominikancu Tomažu Manrique, ki je bil takrat magister palatii, nalogo, 25 30

da zadevne knjige popravi in pripravi nekak očiščen indeks (index purgatorius).⁷⁰

5 V tem motupropriju moremo videti prvi začetek kardinalske kongregacije Indicis, ki je bila ustanovljena marca l. 1571.⁸⁰ Prvotno je imela naslov »congregatio super reformatione Indicis et expurgatione librorum«. Formalno jo je potrdil Gregor XIII. z bulo »Ut pestiferarum opinionum« z dne 13. septembra 1572.⁸¹

10 V tej buli pravi papež, da je naloga kongregacije za indeks, čimprej urediti tak indeks, »da bodo verniki vedeli, katere knjige mo-
rejo varno brati in katerih se mo-
rajo vzdržati, tako da ne bo nihče
15 več imel v tej stvari kakega dvoma«. ⁸² Poleg te naloge je imela ta kongregacija, kot popisuje papež v istem aktu, še vse pravice glede cenzuriranja in prepovedovanja knjig, razlagala je indeks, dajala dovoljenje brati prepovedane knjige,
20 dovoljevala, katere knjige se smejo prodajati in katere ne in tako dalje.

Naloga.

Gregor XIII. je kongregacijo za indeks dobro organiziral, Sikst V. jo je pri organizaciji rimske
kurije l. 1588. obdržal in prav tako papež Pij X., ko
25 je l. 1908. znova reformiral rimsko kurijo. Kongregacija za indeks se je obdržala do l. 1917., ko jo je papež Benedikt XV. odpravil z motuproprijem »Alloquentes« z dne 25. marca 1917. in njen delokrog izročil kongregaciji sv. oficija.

30 8. Indeks Klemenca VIII.

Poleg tridentskega indeksa so imeli v nekaterih krajih še posebne indekse, tako na Španskem, Portugalskem, pa tudi v Antwerpenu, Münchenu in Par-

mi.⁸³ Tridentски индекс je ostal do l. 1590. popolnoma neizpremenjen. Čutili pa so potrebo, da ga popravijo.

Papež Sikst V. je l. 1587. naročil kongregaciji za indeks, da naj preskrbi novo izdajo indeksa.⁸⁴ S posebnim brevijem »Inter multiplices« z dne 20. junija 1587.⁸⁵ pa se je obrnil na univerze za sodelovanje pri tem delu. Kongregacija je indeks l. 1590. izdelala, a papež Sikst V. je isto leto umrl, preden je indeks izdal. 5

Klemenova
izdaja.

Klemen VIII. je dal Sikstov indeks znova predelati; delo je bilo gotovo l. 1593.,⁸⁶ a tudi ta indeks ni bil potrjen; marveč so osnutek znova predelali in končno ga je izdal papež Klemen VIII. l. 1596.⁸³ 10

K desetim pravilom tridentskega indeksa so v tej izdaji dostavili nekaj dopolnil, dodana je tudi posebna instrukcija o popravljanju knjig in njih tiskanju. Seznam prepovedanih knjig je vzet iz tridentskega indeksa, v dostavkih k vsaki posamezni skupini knjig v tridentskem indeksu pa so dodane nove obsojene knjige. Tako se je tridentski indeks ohranil v naslednjih izdajah do l. 1900., ko je papež Leon XIII. izdal novo urejen indeks. 15 20

Izdaji
Aleksandra
VII.

Od izdaj indeksa v 17. stoletju sta važni dve izdaji Aleksandra VII., prva, daljša iz l. 1664. in druga, okrajšana iz l. 1665.⁸⁴ K desetim tridentskim pravilom je dodal Aleksander VII. dve opazki, v posebnem seznamu pa je opustil delitev knjig v tri vrste in dostavke k njim, ter jih razvrstil le po abecednem redu. Ta novost se je v naslednjih izdajah indeksa do danes ohranila. 25 30

Izdaja
Benedikta
XIV.

Najboljša izdaja indeksa pred Leonom XIII. je iz l. 1758. Izdal jo je papež Benedikt XIV. in ji dodal za uvod svojo konstitucijo »Sollicita ac provida« z dne 9. julija 1753.,⁸⁵ ki določa, kako naj se vrši cen-zura in obsojanje knjig. To izdajo so večkrat pon-a 35

tisnili; pri tem so dodajali nove obsojene knjige, a množili tudi tiskovne napake.

Tako smo prišli v zgodovini indeksa do Leona XIII. Preden si ogledamo njegov indeks, moramo navesti še nekatere druge določbe o prepovedi knjig in cenzuri.

Zgoraj smo že omenili, da je tridentski indeks določal kazenske sankcije za one, ki bi njegova pravila prestopili. Papež Gregor XIII. pa je v znani buli »In coena Domini«⁸⁶ postrožil kazni za onega, ki bi tiskal heretično knjigo, jo imel ali bral; zadelo ga je cerkveno izobčenje, ki je bilo pridržano papežu.

Indeks vsebuje, kakor vemo, seznam knjig, ki so jih prepovedala cerkvena oblastva, to je ali kardinalska kongregacija za indeks ali kardinalska kongregacija sv. oficija ali pa papež sam. Leonov indeks iz l. 1900. našteva okrog 1500 knjig, ki so bile prepovedane med l. 1600. in 1699., dalje 1200 prepovedanih knjig iz osemnajstega stoletja in 1300 iz devetnajstega stoletja. Med temi prepovedmi omenimo posebej tiste dekrete, ki prepovedujejo »vsa dela« posameznih pisateljev (»opera omnia«). Takih prepovedi je 33 iz 17. stoletja, 55 iz 18. stoletja in 20 iz 19. stoletja.

O pravni veljavi dekretov, ki obsojajo »opera omnia«, bomo govorili v poglavju o indeksu. Včasih je tak dekret dostavil še klavzulo »donec corrigantur« (= dokler se ne popravijo).⁸⁷

Izdaja
Leona XIII.

9. Postopek pri cenzuriranju in obsojanju knjig.

Benedikt XIV. je izdal, kakor smo že zgoraj navedli, konstitucijo »Sollicita ac provida« z dne 9. julija 1753., ki določa, kako morata kardinalska kon-

gregacija sv. oficija in kardinalska kongregacija za indeks postopati pri cenzuriranju in obsojanju knjig. To konstitucijo je Benedikt XIV. dal ponatisniti v svoji izdaji indeksa iz l. 1758., ostala je tudi v naslednjih izdajah; obdržal jo je tudi Leon XIII. v svojem reformiranem indeksu iz l. 1900.; ostala je v vseh nadaljnjih izdajah indeksa do l. 1929. 5

Za poznavanje cerkvenega postopka pri cenzuriranju in obsojanju knjig je ta konstitucija med vsemi cerkvenimi dokumenti najvažnejša. Zato si jo moramo nekoliko natančneje ogledati. 10

V uvodu našteva papež najvažnejše zgodovinske podatke o skrbi Cerkve, da ne bi knjige škodovala, in kratko omenja svoje sodelovanje pri kongregaciji sv. oficija ter razlog, zakaj je ta konstitucija potrebna. Nato opiše kongregacijo sv. oficija in kongregacijo za indeks in daje navodila, kako naj postopata pri cenzuriranju in obsojanju raznih knjig. 15

Kako je kongregacija sestavljena.

Sestava
sv. oficija.

Kongregacija sv. oficija sestoji iz več kardinalov, ki jih papež vanjo imenuje; dalje ima tajnika, ki se imenuje assessor, in uradnika z nazivom commissarius; ta je vedno član dominikanskega reda. Vrh tega ima kongregacija več svetovalcev, ki se imenujejo consultores, in zlasti za ocenjevanje knjig pa še takozvane qualificatores.⁸⁸ Kongregacija sv. oficija se peča z važnimi vprašanji vere. Če se naznani kakšna sumljiva knjiga in jo hoče radi važnih okoliščin kongregacija sv. oficija sama presoditi, ne da bi jo oddala kongregaciji za indeks, je postopati takole: 20 25 30

Postopek.

Knjiga se izroči kvalifikatorju ali konzultorju, da sestavi natančen pismen referat. Nato se referat in knjiga pošljeta vsem konzultorjem, da ju preuče

do prihodnje seje, na kateri izrečejo mnenje o knjigi in referatu. Referat, knjiga in sodba konzultorjev se potem izroče kardinalom, članom sv. oficija, da na redni seji izreko svojo sodbo. Vse spise nato izroči 5 assessor papežu, da ta definitivno odloči.

Ako je osumljeno knjigo napisal katoličan, ne zadošča za obsodbo referat enega cenzorja, marveč je treba takole postopati:

Če je knjigo
napisal
odličen
katoličan.

Če se prvi konzultor izreče za obsodbo knjige 10 in se njegovemu mnenju priključijo na seji konzultorji, se knjiga in nepodpisan referat izročita novemu cenzorju. Če se ta sklada z mnenjem prvega konzultorja, se spisi izroče kardinalom. Če pa se drugi cenzor ne sklada s prvim, se knjiga in nepodpisana referata obeh cenzorjev izročita tretjemu cenzorju. Če 15 se ta ujema s prvim cenzorjem, ki se je izjavil za obsodbo, se akti izroče kardinalom v nadaljne postopanje.

Kongregaciji za indeks je predpisal Benedikt 20 XIV. podoben postopek. Osumljeno knjigo je moral tajnik kongregacije prebrati. Kdor je knjigo naznanil kot sumljivo, je moral to utemeljiti. Tajnik je nato določil cenzorja; mogel se je o tem prej posvetovati z dvema konzultorjema. Cenzorjevo mnenje se je 25 nato obravnavalo na seji konzultorjev, nato so se spisi izročili kardinalom. Nadaljni postopek je bil kakor pri kongregaciji sv. oficija.

Nadaljne odredbe v omenjeni konstituciji, po katerih sta se morali ravnati obe kongregaciji, so 30 bile te:

Načela o obsojanju.

Če je knjigo, ki jo je treba obsoditi, spisal odličen katoličan, ki ima ime v svetu, naj se obsodbi dostavi, ako je mogoče, formula: »donec corrigatur«.

»Donec
corrigatur«.

V tem primeru se mora pred objavo dekreta pisatelju naznaniti, katere zmote so v knjigi. Če pisatelj to naznanilo sprejme in priredi novo izdajo knjige, kjer upošteva odločbo kongregacije, se odlok o obsodbi uniči, če ni veliko število knjig prejšnje izdaje med ljudmi. Ako pa je to, se odlok sicer izda, a takó, da morejo vsi razumeti, da se obsoja le prva izdaja, ne pa druga. Če pa se pisatelj ali njegov zastopnik v določenem času na naznanilo kongregacije ne oglasi ali knjige ne popravi, se odlok o obsodbi knjige izda.

Pisatelju
e ne dela
krivica.

Pritožbe, da kongregaciji obsojata knjige, ne da bi prej dajali pisateljem možnost braniti se, niso upravičene, ker kongregaciji ne obsojata pisateljev, marveč skušata vernike obvarovati pred škodo. Če pri tem trpi pisatelj na dobrem imenu, je to le posredna posledica obsodbe knjige. Želi pa papež, da kongregaciji tudi vnaprej, kakor sta že doslej delali, zaslišita avtorja ali nastavitelja konzultorja, ki bo uradno branil knjigo, kadar je avtor priznan in zaslužen katoličan in gre za delo, ki naj bi se vnovič natisnilo, potem ko se je odstranilo, kar je bilo treba v njem odstraniti.

Knjige heretičnih pisateljev, ki jasno uče in širijo krive nauke, kakor tudi nenravne knjige, se morejo obsoditi brez natančnega gornjega postopanja, če je le jasno, da so take.

Vse osebe pri obeh kongregacijah veže stroga službena molčečnost. Samo tajnik kongregacije ima pravico avtorju ali njegovemu zastopniku dajati izjave o cenzurirani knjigi, a samo tem. Nikdar pa se nikomur ne sme povedati ime osebe, ki je knjigo naznanila, kakor tudi ime cenzorja, ki je knjigo obsodil.

Za konzultorje se smejo izbrati le učeni in resni možje, ki so neomadeževanega življenja, trezne sodbe, nepristranski in se ne bojé soditi po resnici in pravici.

Poslovanje cenzorjev.

Cenzorji morajo knjigo dobro preučiti in kongregaciji povedati samo resnico. Ne smejo smatrati, da je njihova dolžnost predloženo knjigo, če le mogoče, obsoditi.

Knjiga se sme izročiti v cenzuro le cenzorju, ki je strokovnjak v tisti stroki. Če se po zmoti izroči drugemu, je ta v vesti dolžan knjigo vrniti.

Cenzorji morajo soditi nepristransko. Ozirati se ne smejo ne na narodnost ne na družino ne na teološko šolo ali redovniško pripadnost avtorja. Ravnati se morajo le po dogmah in stalnem cerkvenem nauku, obseženem v sklepih občin cerkvenih zborov, v konstitucijah rimskih papežev in v soglasnem učenju cerkvenih očetov in učiteljev. Prepričani morajo biti, da obstoje mnoga mnenja, ki se zde določeni šoli, redu ali narodu za dokazana, drugi katoličani pa jih brez škode za vero zavračajo, dokler to dovoljuje sv. stolica.

Nepriistransko.

»Tudi na to opozarjam, da je treba skrbno paziti, da ni mogoče izreči prave obsodbe o pisatelju, dokler se ne prebere vsa knjiga. Različna mesta v knjigi je treba med seboj primerjati. Poleg tega je treba paziti na celoten načrt in zamisel pisatelja; ne sme se izrekati sodba po posameznih stavkih, iztrganih iz celote, ali tako, da se ne bi ozirali na ostalo, kar je v knjigi. Često se namreč dogaja, da avtor misel, ki jo je na enem mestu svojega dela podal le po vrhu ali nejasno, na drugem mestu tako široko, jasno in določeno razvije, da nejasnost in navidezna nepravilnost prvega mesta popolnoma izgine, in se pokaže, da je mesto brez napake in mu ni kaj ugovarjati.«

Prebrati vso knjigo.

»Ako uidejo katoliškemu pisatelju, ki je sicer znan kot pravoveren in učen, dvoumni izrazi, zahteva poštenost, da se njegove besede, če le mogoče, za dobro vzamejo.«

»Cenzorji in konzultorji naj imajo vedno pred 5 očmi ta pravila in njim podobna, ki jih lahko najdejo pri najboljših pisateljih, ki o tem razpravljajo. Tako bodo mogli vršiti to važno presojanje lahke vesti in koristno za dobro ime avtorja, v blagor Cerkev in na korist vernikov.« 10

Knjige, ki le poročajo o krivih naukih, ne da bi jih zavračale, so nevarne, pa naj ima pisatelj ta ali oni namen. Cenzorji morajo skusiti doseči, da se knjige popravijo, sicer jih morajo obsoditi.

V prepornih mnenjih, ki jih Cerkev še ni rešila, 15 mora vladati zmernost. Pisatelji se ne smejo med seboj grditi. Ob vnemi za resnico ne smejo pozabiti na evangelijsko krotkost in krščansko ljubezen.

Vnema za stare cerkvene učitelje ne opravičuje sovražnosti in neljubeznjivosti pri sporih. Pisatelji 20 ne smejo zasebnega mnenja usiljevati kot verski nauk Cerkve in svojim nasprotnikom očitati zmote ali celo krive vere. Pri ravnanju z nasprotniki naj jim bo za zgled sv. Tomaž Akvinski.

Na koncu prinaša Benediktova konstitucija še 25 znana pravila tridentskega indeksa in instrukcijo Klementa VIII., o kateri smo tudi že govorili.

Konstitucija »Sollicita et provida«, ki smo jo precej na široko opisali, predstavlja z omenjenima 30 dostavkoma točno izdelan cerkveni tiskovni zakon. Benedikt XIV. z njo ni uvedel veliko novega, marveč

je le hvalevredno uzakonil prakso rimske kurije, kot sam pove v uvodu.

5 Ta cerkveni tiskovni zakon, formuliran sredi 18. stoletja, nam kaže resno prizadevanje Cerkve, da bi se cenzuriranje in prepovedovanje knjig uredilo tako, da ne bi trpeli škode ne splošni blagor ne svoboda in dobro ime posameznega pisatelja. Marsikateri očitek proti cerkveni cenzuri in prepovedi knjig se razblini v nič ob tem tiskovnem zakonu.

10 Nekateri drugi akti.

Od nadaljnih papeških aktov glede literature iz dobe pred Leonom XIII. omenim najprej še okrožnico Klemen XIII. »Christianae reipublicae« z dne 25. novembra 1766.,⁸⁹ ki se bridko pritožuje nad kvarno literaturo in poziva škofo, naj vse store, da njen vpliv zmanjšajo.

Klemen XIII.

15 Z ostalimi akti se ne moremo baviti; navedem naj le še, da je papež Pij IX. v pismu »In sessione« z dne 2. junija 1848.⁹⁰ zelo omilil deseto pravilo tridentskega koncila.

Pij IX.

20 Radi spremenjenih časovnih razmer se je pokazala potreba reformirati cerkvene določbe o tisku. Ob vatikanskem koncilu (l. 1870.) so škofje iz različnih pokrajin predlagali, da bi se indeks in cerkvena tiskovna zakonodaja reformirala.⁹¹ Reformo je izvršil papež Leon XIII. s konstitucijo »Officiorum ac munerum« z dne 25. januarja 1897.⁹² in z novo izdajo indeksa l. 1900.

10. Leon XII. in Pij X.

30 a) Leon XIII.

Leonova konstitucija »Officiorum ac munerum« podaja v uvodu kratek zgodovinski pregled o priza-

»Officiorum
ac
munerum«.

devanju Cerkve, da obvaruje vernike pred kvarnim vplivom literature. Podoben pregled je podal, kakor smo zgoraj navedli, tudi Benedikt XIV. v konstituciji »Sollicita ac provida«. Nato Leonova konstitucija priznava potrebo, da se v smislu časovnih razmer zadevna cerkvena zakonodaja popravi. Razveljavlja znanih deset pravil tridentskega indeksa in pripadajoča poznejša pojasnila in odloke, ki so se nahajali s pravili vred v tedanjih izdajah indeksa. Leon XIII. je izvzel le omenjeno Benediktovo konstitucijo »Sollicita ac provida« in jo iznova potrdil.

Za tem uvodom prinaša Leonova konstitucija reformiran zakon o prepovedi in cenzuri knjig pod naslovom »*de creta generalia de prohibitione et censura librorum*« (splošne določbe o prepovedi in cenzuri knjig).

Zakon ima 49 odstavkov. Deli se na dva dela (titulus). Prvi ima 29 odstavkov in razpravlja pod naslovom »*de prohibitione librorum*« o prepovedi knjig, drugi z naslovom »*de censura librorum*« šteje ostalih dvajset odstavkov. Odstavki se družijo v poglavja; tako ima prvi del deset poglavij in drugi pet.

Oddelek »*de prohibitione librorum*« našteva v prvih osmih poglavjih zelo podrobno tiste vrste knjig, ki se brezpogojno ali pogojno prepovedujejo. Deveto poglavje govori o dovoljenju brati in imeti prepovedane knjige, deseto pa o naznanitvi slabih knjig.

Knjige, ki se prepovedujejo, moremo deliti v naslednje tri skupine:

a) Knjige proti veri in nramnosti (brezverne, praznoverne, heretične in nenravne knjige);

b) knjige, ki se posmehujejo veri, Cerkvi in njenim napravam;

c) veroučne in nabožne knjige, ki niso od Cerkve odobrene.

Oddelek »de censura librorum« vsebuje v treh poglavjih določbe o tem, kdo cenzurira, kako mora cenzor opravljati svoj posel in katere knjige se morajo predlagati v cenzuro. Četrto poglavje prinaša 5 nekatere določbe o tiskarnarjih in izdajateljih knjig. Peto poglavje v tem oddelku določa kazenske sankcije za prestopne cerkvenega zakona o tisku.

»Decreta generalia« v Leonovi konstituciji »Officiorum ac munerum« podajajo jasno in dosti popoln 10 cerkven zakon o tisku. V veljavi je bil do l. 1918. Posameznih njegovih določb tukaj ne moremo obravnavati; omenjali pa jih bomo (NP XIX.) pri razlagi sedaj veljavnega zakona v kodeksu cerkvenega prava, kateremu je služil za glavni vir.

15 »Decreta generalia« so v primeri s prejšnjimi določbami, zlasti s pravili tridentskega indeksa zelo omiljena. Dobro upoštevajo spremenjene časovne razmere.

Leon XIII. pa ni samo izdal novega cerkvenega 20 zakona o tisku, marveč je izdal na novo tudi indeks. Že l. 1894. je ukazal indeks pregledati in popraviti; temeljito popravljeni indeks je bil izdan l. 1900.

Ta Leonov indeks, ki ga dopolnjujejo poznejše izdaje, velja še danes. Do l. 1929. so kot njegov prvi 25 del ponatiskovali zgoraj omenjeni konstituciji: Benedikta XIV. »Sollicita ac provida« in Leona XIII. »Officiorum ac munerum«. Izdaje po l. 1929. nimajo več teh konstitucij.

Zadnja izdaja je iz l. 1938. Njen naslov je »In- 30 dex librorum prohibitorum SS. mi D. N. Pii PP. XI. iussu editus«. O njegovi vsebini, značaju in pomenu bomo govorili v posebnem poglavju.

Leonov
indeks.

b) Pij X.

Ob koncu našega zgodovinskega pregleda moramo omeniti še papeža Pija X. V obširni okrožnici »Pascendi« z dne 8. septembra 1907.,⁹³ kjer govori o modernizmu in boju proti njem, opozarja škofo, naj skrbno pazijo na zmotne modernistične knjige in jih prepovedujejo. Resno jih opominja, naj izvršujejo določbe o cenzuri. Uvedel je poseben tiskovni svet (consilium a vigilantia), ki naj bo v vsaki škofiji. Določbe o cenzuri je okrožnica tudi v nekaterih stvareh izpopolnila. Iste opomine je ponovil Pij X. v motupropriju »Sacrorum antistitum« z dne 1. septembra 1910.⁹⁴

11. V ljubljanski škofiji.

Vzporedno s sv. stolico in občnimi cerkvenimi zbori so prepovedovali knjige tudi krajevni cerkveni zakonodavci, to so škofje. S to cerkveno zakonodajo se seveda ne moremo tu baviti, ker bi bilo preobširno.

Za ljubljansko škofijo bodi le to omenjeno, da so v borbi proti protestantizmu izdajali škofje ob enem z deželnimi knezi določbe proti protestantskim knjigam. Tako je določil škof Tomaž Hren na gornjegrajski sinodi l. 1604.:

»Duhovniki naj skrbno čujejo nad heretičnimi knjigami in naj jih, če jih kdo ima, bere ali uvaža, v našem imenu odvezamejo in sežgo, da se ne bodo zastrupili ali okužili nedolžni. Če sami tega ne bodo mogli, obetamo duhovnikom svojo in knezovo pomoč.«⁹⁵

Ta določba seveda ni ostala osamljena. Do srede 19. stoletja je bila cerkvena cenzura pri nas tesno združena z državno cenzuro.⁹⁶ Avstrijski konkordat

iz l. 1855. je priznal škofom pravico izvrševati cenzuro in prepovedovati knjige.⁹⁷

Škof Jeglič je na prvi svoji sinodi l. 1903. izdal obširne določbe o cenzuri in prepovedi knjig na podlagi konstitucije Leona XIII. »Officiorum ac munerum«. Tudi tretja Jegličeva sinoda iz l. 1924. se je bavila z določbami o tisku.⁹⁹

Jeglič.

12. Zaključek.

Tako smo si ogledali glavne podatke iz zgodovine cerkvene zakonodaje o cenzuri in prepovedi knjig. Priznati moramo, da je Cerkev v zgodovini to vprašanje resno obravnavala. Včasih so bile nekatere določbe zelo stroge, toda razlagati jih moramo v duhu tedanjega časa. Danes kakšna knjiga ni nevarna, bila pa je morda zelo nevarna v prejšnjih časih. »Astrološke« knjige, knjige o vražah, »sanjske knjige« in podobna literatura danes na splošno ni bogve kako škodljiva; bila pa je doba, ko so bile take knjige zelo nevarne in so še danes krogi ljudi, katerim te knjige utegnejo škodovati.

Razmere so spremenljive, načela pa, po katerih se Cerkev ravna, so nespremenljiva. Zato moramo iz posameznih določb, ki so dane za konkretne razmere, izluščiti splošna načela.

Nespremenljiva
načela.

Ohraniti razodeti nauk nedotaknjen in obvarovati ljudi pred dušno škodo sta bili smernici, ki sta vodili v zgodovini cerkveno upravo in zakonodajo pri cenzuriranju in prepovedovanju knjig.

OPOMBE

A. — I.

1. Glej o tem Aleš Ušeničnik, Slaba knjiga in njen vpliv (Naša pot II, 19—31); Debevec, Nevarnosti leposlovnega čtiva (Naša pot II, 32—41); Jungman, Gefahren belletrist. Lecture.

2. Ernest Renan (1823—1892) je izdal l. 1863. knjigo »Vie de Jésus«, kjer v lepem slogu, a popolnoma racionalistično popisuje Jezusovo življenje. Taji Kristusovo božanstvo; čudeže razlaga naravno. Knjigo so prevedli v razne jezike; tisočem je izpodkopala vero v Kristusa. Že 24. avgusta l. 1863. je prišla knjiga na indeks. Na indeksu je še danes. Renan je bil zgodovinar in orientalist; 19 njegovih del je na indeksu. Ta so:

- 1) Le livre de Job traduit de l'hebreu; etude sur l'âge et le caractère du poëme;
- 2) Averroës et l'averroïsme; essai historique;
- 3) Etudes d'histoire religieuse;
- 4) Histoire générale et système comparé des langues sémitiques;
- 5) De l'orgine du langage;
- 6) Le Cantique des cantiques;

- 7) Vie de Jésus;
- 8) Les apôtres;
- 9) Saint Paul;
- 10) Questions contemporaines;
- 11) Les évangiles et la seconde génération chrétienne;
- 12) L' antechrist;
- 13) L' église chrétienne;
- 14) Marc - Auréle et la fin du monde antique;
- 15) L' Ecclésiaste traduit de l' hebreu...;
- 16) Nouvelles études d' histoire religieuse;
- 17) Histoire du peuple d' Israël;
- 18) Souvenirs d' enfance et de de jeunesse;
- 19) Feuilles détachées faisant suite aux souverins d' enfance et jeunesse;

Prvo knjigo so obsodili l. 1859. in zadnjo l. 1892.

3. »Die Leiden des jungen Werthers« je strasten ljubezenski roman v pismih, čigar glavni junak si zaradi neuslišane ljubezni požene na sveti večer kroglo skozi glavo. Roman je izšel l. 1774. O škodljivosti tega romana glej Naša pot II, 37—38.

4. Emile Zola (1840—1902) je bil francoski romanopisec, ki je pi-

sal grobe naturalistične romane. Vsa njegova dela so na indeksu. Obsojena so bila v l. 1894., 1895., 1896. in 1898.

5. Friderik Viljem Nietzsche (1844—1900) je v svojih delih razvijal misli o »nadčloveku« (Übermensch), ki ga ne veže krščanska morala. Zahteval je, da veljaj za »močne ljudi« posebna gosposka morala brez ljubezni, vdanosti in usmiljenja. Mnogo je pripomogel, da se je zlasti med nemškim narodom razpasel napuh. Njegova glavna dela so: Also sprach Zarathustra; Jenseits von Gut und Böse; Zur Genealogie der Moral; Der Wille zur Macht; Menschliches, Allzumenschliches.

6. Karl Darwin (1809—1882) je znan po razvojni teoriji (darvinizem). Ernest Haeckel (1832—1919) je strastno zastopal naziranje, da se je človek razvil iz živali. Bil je zastopnik razvojno-zgodovinskega materializma (monizma). Njegova knjiga »Welträtsel«, kateri so dokazali potvorbe, se je kljub temu zelo širila med napol inteligenco in jo zastrupljala z materializmom.

7. Hegel (1770—1831) je razvijal teorijo o absolutni državi. Država mu je »absoluter, unbewegter Selbstzweck, der präsente Gott«. S tem je veliko pripomogel k naziranju o vseomogočni državi, ki postaja zopet moderno.

8. Dante, Inferno. V. 137.

9. »Sočinitelj i razbojnik«. Basni Krylova. Polnoe sobranje 1904, str. 190 nsl. Prim. Naša pot II, 40—41.

10. V papeških dokumentih dobimo zelo ostre izraze o tem, kako škoduje nekatera literatura. Tako pravi o njej Leon XIII.: »Ni si mogoče misliti stvari, ki bi bolj škodila in bi huje umazala duše z zaničevanjem do vere in z raznovrstnim zapeljevanjem v greh. — Nihil enim cogitari potest perniciosius ad inquinandos animos per contemptum religionis perque illecebras multas peccandi«. (»Officiorum ac munerum« z dne 25. januarja 1897.).

Sv. oficij se v instrukciji z dne 3. maja 1927. takole izraža: »Inter mala huius aetatis funestissima, quae doctrinam christianam de moribus penitus subvertunt atque animabus, Iesu Christi emptis pretiosis Sanguine, admodum nocent, imprimis numeranda sunt ea litterarum genera...«

11. Prim. Naša pot II, 28.

12. Prim. kan. 2344 v cerkv. zak: (prim. Naša pot III, 8—9). — V našem času tudi nekateri pisatelji, ki hočejo biti katoličani, ne najdejo lepe besede za Cerkev, marveč vidijo samo slabo (problem vojske na španskem!).

13. Kdor o tem ni prepričan, ta pač ni katoličan, še kristjan ni; prav za prav tudi vere v Boga ni, kdor postavlja zemeljske vrednote (n. pr. umetnost, znanost, gospodarstvo) nad vero in nrvnost.

»Kaj je dragocenejše kot duša, kaj je dragocenejše kot vera? Oba pa trpita škodo radi takega branja«, se začena neki odlok efškega koncila, ko obsoja slabo knjigo (Mansi V, 413).

14. Glej o tem Mausbach, Die Kirche und die moderne Kultur v Esser-Mausbach, Religion Christentum Kirche III, 1912, 1—125 in tam navedeno literaturo.

15. Slovenski prevod s pojasnili v Naša pot XI.

16. Primer. o tem konstitucijo Pija XI. »Deus scientiarum Dominus« z dne 24. maja 1931 o »univerzah in fakultetah za verske nauke«. Ponatisnjena je v knjižici Odar, Teološka fakulteta (cerkvena in državna uredba) 1939, 24 in nsl.

17. Tudi tisk je Cerkev pozdravila kot iznajdbo, do katere je človeštvo prišlo »divino favente numine« in ki prinaša ljudem »plurima commoda«. Leon X. pravi v konstituciji »Inter sollicitudines« z dne 4. maja 1515., promulgirani na petem lateranskem koncilu, s katero je uvedel cenzuro, takole:

»Sane licet litterarum peritia per librorum lectionem possit faciliter obtineri ac ars imprimendi libros, temporibus potissimum nostris, divino favente numine, inventa seu aucta ac perpolitata plurima mortalibus attulerit commoda, cum parva impensa copia librorum maxima habeatur, quibus ingenia ad litterarum studia percommode exerceri et viri eruditi in omni linguarum genere, praesertim autem catholicis... facile evadere possunt, qui etiam infideles sciant et valeant sacris institutis instruere, fideliumque collegio per doctrina christianae fidei salubriter aggregare.«

Nadalje piše, da uvaža cenzure le zato: »Ne id, quod ad Dei glori-

am et fidei augmentum ac bonarum artium propagationem salubriter est inventum, in contrarium convertatur« (Fontes iuris canonici, ed. Gasparri I, 115—116).

18. Prim. članek »Pressfreiheit« v Staatslexikon 5 IV, kol. 372—376.

19. Razumljivo, da nobena, količakaj urejena država ne more dopustiti take absolutne svobode tiska, ako noče sama sebi zlo.

Naš državni zakon o tisku (z dne 6. avgusta 1925) pravi v čl. 1: »Tisk je svoboden. Svoboda tiska sestoji iz tega, da se neovirano izražajo misli v novinah ali drugih tiskanih predmetih ali slikah, nariskih ali v drugih predmetih, mehanično ali kemijski napravljenih za razmnoževanje, ki so namenjeni javnosti, ali v tako razmnoženih in razširjenih predmetih, v mejah, odrejenih z ustavo in državnimi zakoni.« Prvi stavek člena je zelo širok (»Tisk je svoboden«); toda v drugem stavku se že postavljajo meje te svobode; odrejajo jih ustava in zakoni, zlasti zakon o tisku.

Člen 2. nav. zakona se je glasil: »Ukreniti se ne sme nobena preventivna odredba, ki zaprečuje izvajanje, prodajanje in razširjanje spisov in novin, razen v primerih, ki jih določa ustava.« Ta člen je bil pozneje ukinjen z zakonom o izpremembah in dopolnitvah zakona o tisku z dne 6. avgusta 1925., z 6. januarja 1929.

20. In podoba te cenzure lebdi mnogim pred očmi. Tudi moderno državno cenzuriranje kljub načelni svobodi tiska ni dosti bolj svobodoljubno.

21. Glej o tem Franc Ušeničnik, *Storalno bogoslovje*² 1932, 277—9.

22. Kan. 21 v cerkvenem zakonu določa: »*Leges latae ad praeventum periculum generale, urgent, etiam si in casu peculiari periculum non adsit.*«

23. Kan. 1405, § 1 v cerk. zak. določa: »*Licentia a quovis obtenta illo modo quis eximitur a prohibitione iuris naturalis legendi libris qui ipsi proximum spirituale periculum praestant.*«

II.

24. Mnogi pomembni možje, ki per niso bili praktični katoličani i celo sploh ne katoličani, so prišli, da ravna katoliška Cerkve do dosledno po svojem nauku in znanju, ako prepoveduje kvarno literaturo. S tem seveda nočejo reči, da je njeno ravnanje tudi samo na sebi (objektivno) pravilno, ampak pač ne morejo ali nočejo doumeti vloge, ki jo ima katoliška Cerkve na zemlji. Toda že samo to priznanje, da ravna Cerkve po svojem nauku edino pravilno, ako njige, ki jih ima za kvarne prepoveduje, je dragoceno.

Zadovoljiti se seveda ne moremo izjavo, da je ravnanje Cerkve le dosledno, marveč trdimo, da je to ravnanje Cerkve, o katerem je odoba uvidevnih mož soglasna, da je dosledno, tudi samo na sebi (objektivno) edino pravilno. O tem pa seveda, kakor že rečeno, ne bodo soglašali z nami tisti, ki ne verujejo v božansko ustanovitev Cerkve ali sicer nimajo pravega pojma o njej.

25. Glej o tem Naša pot XI, 32 in nsl. in bogoslovske učbenike o Cerkvi.

26. Kan. 1322 § 1 v cerkv. zak. pravi takole: »*Christus Dominus fidei depositum Ecclesiae condidit, ut ipsa Spiritu Sancto iugiter assistente, doctrinam revelatam sancte custodiret et fideliter exponeret.*«

27. Oba razloga, zakaj Cerkve prepoveduje nekatere knjige, ker namreč mora 1. obvarovati razodeti nauk čisti in 2. obvarovati vernike pred škodo, se omenjata tudi v papeških dokumentih (gl. n. pr. konstitucijo Leona XIII. »*Officiorum ac munerum*« z dne 25. januarja 1897.; *Fontes iuris canonici*, ed. Gasparri, II, 502 in nsl.).

28. Benedikt XV. pravi o Cerkvi v konstituciji, s katero je razglasil veljavni cerkveni zakonik, takole:

»*Providentissima Mater Ecclesia, ita a Conditor Christo constituta, ut omnibus instructa esset notis quae cuilibet perfectae societati congruunt...*«

Ta konstitucija ima ime po prvih treh navedenih besedah, datirana je z binokšno nedeljo 1. 1917.

29. »Od nicejskega koncila, ki je prepovedal Arijevo knjigo »*Thalia*«, od papeža Anastazija, ki je obsodil Origenova dela kot »plus (essent) nocitura insipientibus, quam profutura sapientibus« (ker bi več škodovala nespametnim, kot koristila pametnim), od Leona Velikega, ki je bil naložil španskim škofom, potem ko so bili v Rimu obsojeni manihejski spisi, da naj nastopijo proti knjigam priscilian-

cev, pa do pravkar izdanega akta vrhovne kongregacije sv. oficija proti čutni (senzualni) in čutno (senzualno)-mistični literaturi iz l. 1927., ni niti mogoče naštetih vsega, kar je sv. stolica storila v boju proti publikacijam, škodljivim za verske resnice ali praktične npravne zapovedi« (Merry del Val v predgovoru).

30. Isto je storil že Benedikt XIV. v konstituciji »Sollicita ac provida« z dne 9. julija 1753. (Fontes iuris canonici, ed. Gasparri II, 404 in nsl.)

31. Naslovljeno je na posamezne škofo. Začenja se takole: »Non lauit Excellentiam Vestram Reverendissimam, quanta nunc temporis typis scripta edantur, quae tum fidel puritati tum morum integritati callido astu detrimenta afferre nituntur. Huiusmodi periculum innuere sufficiat, cum eius gravitas et pernicioosa consecretaria comperta plane habeantur. Quod Apostolus sapienter monet: 'Corrumpunt mores bonos colloquia mala' (I. Cor. 15, 38), idipsum de libris pravis adamussim asserti vallet.«

»Quae cum ita sint, potissimum interest ut Auctoritas ecclesiastica sedulioe cura in scripta intendat, quae noviter prodeunt, quaeque errores disseminant ad mentes et corda perventenda, ut tempestiva ac provida prohibitione a venenatis falsarum doctrinarum pascuis fideles praeservet arceatque.«

»Ast pronum est, perspecta coluvie librorum, commentariorum, ephemeridam, quae ubique terrarum et quovis idiomate fere quoti-

die pervulgantur, Apostolicam Sedem haud directe et sollicita, uti par est, ea omnia prosequi posse.«

Zato morajo škofje pomagati pri tem delu. Škofje se nato opozarjajo na zadevne določbe v cerkvenem zakoniku.

32. Podrobneje bomo govorili o tem pozneje.

33. Apostol Pavel pravi v pismu do Rimljanov o poganih, ki niso imeli božjega razodetja: »Ti namreč kažejo, da je delo postave zapisano v njih srcih, ker to sprčuje obenem njih vest« (2, 15).

B. — I.

34. Zbirke virov: Corpus iuris canonici (izd. Richter-Friedberg); Fontes iuris canonici, ed. Gasparri in Sredi; Mirbt, Quellen zur Geschichte des Papstums und des römischen Katholizismus⁴ 1924; več dokumentov je objavljenih v Hilgers-ovi knjigi, ki je naštetja med slovstvom; Index librorum prohibitorum SS. Mi D. N. Pii PP. XI iussu editus. Anno MCMXXXVIII.

Slovstvo: Gunčević, Indeks za-
branih knjiga, Mostar 1924; Hilgers, Der Index der verbotenen Bücher, Freiburg i. B. 1904; Kuhnert, Staat, Kirche und Buchhandel Berlin 1930; Périès, L' Index, Paris 1908; Hollweck, Das kirchliche Bücherverbot², Mainz 1897; Boudinhon, La nouvelle législation de l' index², Paris 1925; Schneider, Die Büchergesetze der Kirche, Mainz 1900; Vermeersch, De prohibitione et censura librorum², Törn. 1898; Hilling, Das Sachenrecht des Codex Iuris Canonici, Freiburg i. B. 1928, 213—226;

Vernz-Vidal, De rebus II, Rim 1935, 126—181; Pastor, Geschichte der Päpste IV, 2; VI in X; članek Index (Thouvenin) v Dictionnaire de Théologie Catholique VII, kol. 570—1580; Reusch, Der Index der verbotenen Bücher, 2 zv. Bonn 1883, 1885. Jombart, Censure des livres v Dictionnaire de Droit Canonique; vol. 3, kol. 157—169.

35. Codex iuris canonici (veljavni cerkveni zakonik) ne vsebuje namreč popolnoma nove zakonodaje, marveč je v glavnem sprejel pravo, ki ga je našel, in ga spremenil le tam, kjer so to razmere zahtevale. Kan. 6. je izrazil to stališče takole: »Codex vigentem huc usque disciplinam plerumque retinet, licet opportunas immutationes afferat«.

36. Efeški srebrnik je bil vreden okrog 40 zlatih dinarjev ali kakih 400 papirnatih.

37. 1 4, D 10, 2 (Ulpian); 1 12, D 5, 23 (Pavel).

38. Glej o tem Bardenhewer, Patrologie³ 1910, 69—94 in tam navedene vire in slovstvo.

39. Glej o tem Lukman, Martyres Christi 1934, 44 in nsl.

40. Najstarejši zgled je takozvani Muratorijev fragment iz srede 2. stoletja.

41. Hefele-Leclercque, Histoire des Conciles I/1, 372—278.

42. Tekst v Mirbt, Quellen str. 47, št. 117.

43. Prim Wernz-Vidal, o. c. 149.

43a. Migne, PL 77, 688/89.

44. Sprejel ga je Gratian v svoj dekret (c. 3, D. 15); glej kritične

opombe v Richter-Freidbergovi izdaji Corpus-a iuris canonici.

45. Mansi vol. 12, 377.

46. Migne PL 77, 849; 63, 489; 20, 571. 593.

47. Prim. Wernz-Vidal, o. c. 150 in tam navedeno literaturo; Hilgers, o. c. 5.

48. Tako l. 1276, 1316, 1325, 1328; prim. Hilgers, o. c. 5.

49. Hilgers, o. c. 5.

50. Koncil v Toulousu l. 1229; koncil v Tarragoni l. 1234. C. 4 koncila v Toulousu se n. pr. glasi: »Prohibemus etiam, ne libros veteris testamenti aut novi laici permittantur habere, nisi forte psalterium vel breviarium pro divinis officiis aut horas beatae Mariae aliquis ex devotione habere velit. Sed ne praemissos libros habeant in vulgari translatos arctissime inhibemus«. Mirbt, Quellen str. 194, št. 352. Popolnoma nasprotno določbo pa vsebuje pismo Gregorija Velikega cesarskemu zdravniku Teodorju v juniju l. 595. Mesto naj navedem tudi radi tega, ker zelo dobro označuje pomen čitanja sv. pisma. Glasi se:

»Quia ille plus diligit, qui plus praesumit; erga dulcissimum mentem gloriosissimi filii mei domni Theodori habeo aliquam querellam, quia donum ingenii, donum rerum, donum misericordiae atque caritatis a sancta trinitate percepit, sed tamen indesinenter saecularibus causis astringitur, adsiduis processionibus occupatur et cotidie legere negligit verba redemptoris sui. Quid autem est scriptura sacra, nisi quaedam epistola omni-

potentia Dei ad creaturam suam? Et certe sicubi esset vestra gloria alibi constituta et scripta terreni imperatoris acciperet, non cessaret, non quiesceret, somnum oculis non daret, nisi prius, quid sibi imperator terrenus scripsisset, agnovisset. Imperator caeli, Dominus hominum et angelorum pro vita tua tibi suas epistolas transmissit, et tamen, gloriose filii, easdem epistolas ardentem legere negligis. Stude, quaeso, et cotidie creatoris tui verba meditare. (Mirbt, Quellen str. 98, št. 210.).

II.

51. Hilgers, o. c. 404. Kuhnert, o. c. 1/2;

52. Besedilo glej pri Hilgers, o. c. 479. V pismu jih naprej pohvali, ker je kölnska univerza že prej prepovedala heretične spise. Pismo se začne: »Accepimus litteras vestras, ex quibus cum iucunditate intelleximus, quo zelo fidei orthodoxae, quaque prudentia scripta erronea haeresin sapientia legi, imprimi ac vendi prohibueritis, muliercularumque imperitiam repraesentis.«

53. Besedilo glej pri Hilgers, o. c. 480—482.

54. Hilgers, o. c. 408.

55. Fontes iuris canonici, ed. Gasparri I, 115—117.

56. Statuimus, et ordinamus, quod de cetero perpetuis futuris temporibus, nullus librum aliquem, seu aliam quamcumque scripturam, tam in Urbe nostra, quam in aliis quibusvis Civitatibus, et Dioecesisibus, imprimere, seu imprimi facere praesumat, nisi prius in Urbe per Vicarium nostrum, et Sacri

Palatii Magistrum, in aliis vero Civitatibus, et Dioecesisibus per Episcopum, vel alium habentem peritiam scientiae libri seu scripturae huismodi imprimendae ab eodem Episcopo ad id deputandum, ac Inquisitorem haereticae pravitatis Civitatis, sive Dioecesis, in quibus librorum impressio huiusmodi fieret, diligenter examinetur, et per eorum manus propriae subscriptione, sub excommunicationis sententia, gratis, et sine dilatione imponendam, approbentur. Qui autem secus praesumpserit, ultra librorum impressorum amissionem, et illorum publicam combustionem, ac centum ducatorum amissionem fabricae Basilicae Principis Apostolorum de Urbe, sine spe remissionis, solutionem, ac anni continui exercitii impressionis suspensionem; excommunicationis sententia innodatus existat, ac demum in gravescente contumacia, taliter per Episcopum suum, vel Vicarium nostrum respective, per omnia iuris remedia castigetur, quod alii eius exemplo similia minime attentare praesumant«.

57. Fontes iuris canonici, ed. Gasparri I, 129—134.

58. O tem glej Hilgers, o. c. 206—343.

59. Prim. Kuhnert, o. c. 3.

60. Prim Kuhnert, o. c. 46.

61. Hilgers, o. c. 206—221.

62. Hilgers, o. c. 6.

63. Kuhnert, o. c. 6.

64. Bullar. Taurin. VI, 344 in nsl.

65. To nalogo ima še danes. Kan. 247, § 1 določa: »Congregatio

S. Officii cui ipse Summus Pontifex praeest, tutatur doctrinam fidei et morum.

66. Besedilo glej pri Hilgers, o. c. 483—486.

67. Hilgers, o. c. 7; 488—497.

68. Glej o tem Odar, škof in redovništvo (BA v Ljub., razpr. 9) 1936, 44.

69. Sacrosancta synodus in secunda sessione, sub sanctissimo domino nostro Pio IV. celebrata (to je osemnajsta seja od početka koncila) delectis quibusdam Patribus commisit, ut de variis censuris ac libris vel suspectis vel perniciosis, quid facto opus esset, considerarent atque ad ipsam sanctam synodum referrent. Audiens nunc, huc operi ab eis extremam manum impositam esse, nec tamen ob librorum varietatem et multitudinem possit distincte et commode a sancta synodo diiudicari, praecipit, ut quicquid ab illis praestitum est sanctissimo Romano Pontifici exhibeatur, ut eius iudicio atque auctoritate terminetur et evulgetur (Canones et decreta Concilii Tridentini, Dunaj 1876, 209).

70. Hilgers, o. c. 499—500.

71. Besedilo pri Mirbt, Quellen 340—342; in v konstituciji Benedikta XIV. »Sollicita ac provida« z dne 9. julija 1753. (Fontes iuris canonici, ed. Gasparri II, 414—417.

72. V tekstu se imenuje Balthasar Pacimontanus. Umrl l. 1528.

73. »... qui de religione quidem ex professo tractant...«

74. To pravilo je veljalo tudi za prevode, ki so jih napravili slovenski luteranci.

75. »Cum experimento manifestum sit, si sacra biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde ob hominum temeritatem detrimenti quam utilitatis oriri, hac in parte iudicio episcopi aut inquisitoris stetur, ut cum consilio parochi vel confessarii biblicorum a catholicis auctoribus versorum lectionem in vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerint ex huiusmodi lectione non damnum, sed fidei atque pietatis augmentum capere posse; quam facultatem in scriptis habeant. Qui autem absque tali facultate ea legere seu habere praesumpserint, nisi prius biblia ordinario redditus peccatorum absolutionem percipere non possint. Bibliopolae vero, qui praedictam facultatem non habenti biblia idiomate vulgari conscripta vendiderint vel alio quovis modo concesserint, librorum pretium in usus ab episcopo convertendum amittant, aliisque poenis pro delicti qualitate eiusdem episcopi arbitrio subiaceant. Regulares vero non nisi facultate a praelatis suis habita ea legere aut emere possint.«

76. »Libri vulgari idiomate de controversiis inter catholicos et haereticos nostri temporis disseverentes non passim permittantur; sed idem de iis servetur, quod de biblia vulgari lingua scriptis statutum est. Qui vero de ratione bene vivendi, contemplandi, confitendi ac similibus argumentis vulgari sermone conscripti sunt, si sanam

doctrinam contineant, non est cur prohibeantur, sicut nec sermones populares vulgari lingua habiti. Quod si hactenus in aliquo regno vel provincia aliqui libri sunt prohibiti, quod nonnulla continerent, quae sine delectu ab omnibus legi non expediat, si eorum auctores catholici sunt, postquam emendati fuerunt, permitti ab episcopo et inquisitore poterunt.« Iz navedene določbe jasno razberemo, da ni upravičen očitek, češ da je bila Cerkev nenaklonjena literaturi v ljudskem jeziku. Kadar je kakšno knjigo v ljudskem jeziku prepovedala, jo je radi zmot, ki so bile v njej, ali ker je bila knjiga verskemu ali нравnemu nauku nevarna.

77. To pravilo se začenja: »Libri, qui res lascivas seu obscenas ex professo tractant, narrant aut docent...« Ta stavek dobesedno ponavlja kan. 1399, n. 9 v veljavnem cerkvenem zakoniku.

78. »Libri omnes et scripta geomantiae, hydromantiae, aeromantiae, pyromantiae, oneiromantiae, chiromantiae, necromantiae, sive in quibus continentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incantationes artis magicae, prorsus reliciuntur. Episcopi vero diligenter provideant, ne astrologiae iudicariae libri, tractatus, indices legantur vel habeantur, qui de futuris contingentibus successibus, fortuitisve casibus, aut iis actionibus, quae ab humana voluntate pendent, certi aliquid eventurum affirmare audent. Permittuntur autem iudicia et naturales observationes, quae navigationis, agri-

culturae sive medicae artis iuvandae grata conscripta sunt.«

Določba nam po eni strani razodeva tedanje kulturno stanje, po drugi pa trezno sodbo Cerkve.

79. Besedilo glej pri Hilgers, o. c. 510—513.

80. Poročilo o ustanovitvi in prvi seji je ponatisnil Hilgers, o. c. 513.

81. Besedilo glej pri Hilgers, o. c. 514—515.

82. »...ut Christifideles intelligent quos libros tuto legere possint, et a quibus abstinere debeant, neque ullus cuiquam super ea re scrupulus aut dubitatio relinquantur.«

83. Hilgers, o. c. 6.

84. Hilgers, o. c. 11.

85. Besedilo glej pri Hilgers, o. c. 517—518.

86. Glej Hilgers, o. c. 529.

83. Glej Hilgers, o. c. 536—540.

84. Hilgers, o. c. 14.

85. Fontes iuris canonici, ed. Gasparri II, 404—422.

86. Bula »In coena Domini« je bila seznam izobčenj, ki so jih določene dni, pozneje na veliki četrtki, javno v cerkvi prebrali. Nje začetek sega v 12. stoletje. Ohranjena pa je v obliki, ki ji jo je dal Urban V. (l. 1364); ta je obsegala sedem primerov izobčenja. Zadnjič jo je izdal Urban VIII. l. 1627; ta pa obsega dvajset primerov. Prvotno je veljala ta bula le v Rimu, papež Pij V. pa ji je dal značaj splošnega zakona.

87. Hilgers, o. c. 92—93.

88. Kongregacija sv. oficija je še danes tako sestavljena.

89. *Fontes iuris canonici* ed. Gasparri II, 609—611.

90. Prim. Wernz-Vidal, o. c. 130.

91. Wernz-Vidal, o. c. 130.

92. *Fontes iuris canonici*, ed. Gasparri IV. 502—512.

93. *Fontes iuris canonici*, ed. Gasparri III. 690—724.

94. *Fontes iuris canonici*, ed. Gasparri III, 774—790.

95. »Neque enim minori vigilantia attendant in libros haereticos eosque qui tenent, lectitant vel illos important, nostra auctoritate confiscant flamisque tradant, ne simplices inde venena subversionis sumant, aut inficiantur. Quod si per se id praestare non poterint, nostram ac Principis operam sacerdotibus nostris pollicemur« (Constitutiones synodales pro Clero e Dioecesi Labacensi promulgatae... 6. feb. 1604; lj. škof. arhiv; prim.

tudi Steska, Tomaž Hren in gornjegrajska sinoda l. 1604, Čas 1912, 51).

96. Državna cenzura je bila za časa policijske države izredno stroga, kakor je znano iz slovstvene zgodovine.

97. Čl. 9: »*Archiepiscopi, Episcopi, omnesque locorum Ordinarii propriam auctoritatem omnimoda libertate exercebunt, ut libros religioni morumque honestati perniciosos censura perstrigant, et fideles ab eorumdem lectione avertant. Sed et Gubernium, ne eiusmodi libri in Imperium divulgentur, quovis opportuno remedio cavebit.*« (Mercati, *Raccolta di Concordati*, Rim 1919, 823).

98. *Synodus dioecesis Labacensis* I, 1903, 103—113; prim. Odar, Jegličeve sinode, *Bogoslovni vestnik* 1938, 279.

99. Na str. 103—108 opozarja na določbe v kodeksu; v odstavku »tisk« na str. 133—136 pa govori o katoliškem tisku in delu zanj.

NAŠA POT XIX.

ZVEZEK DRUGI

DANAŠNJA ZAKONODAJA

1939

THE GOLF LINK

SAVERE DREGI

DAVAGNIA NABONOMA

1030

C. Veljavne cerkvene določbe o cenzuri.

V cerkvenem zakoniku so določbe o cenzuri združene z določbami o prepovedi knjig pod skupnim naslovom »o predhodni cenzuri knjig in njih prepovedi« (kan. 1384—1405).

Oddelek ima dve poglavji; prvo govori »o predhodni cenzuri« (kan. 1385—1394), drugo pa »o prepovedi knjig« (kan. 1395—1405). Pred poglavjem »o predhodni cenzuri« pa je postavljen kan. 1384, ki najprej ugotavlja pravico Cerkve, da zahteva knjige v cenzuro in jih prepoveduje, potem pa določa, da velja isto, kar o knjigah tudi o časopisih in drugih spisih.

15

I. UVOD.

1. Pregled določb.

a) Veljavne določbe.

Poglavje »o predhodni cenzuri« (kan. 1385 do 1394) je sestavljeno takole: Potem ko je kan. 1384 ugotovil cerkveno pravico in opredelil izraz knjiga, določa to poglavje najprej na splošno, katere vrste knjig se morajo predlagati v cenzuro in komu, nato pa sledijo posebne določbe za duhovnike in redovnike

in o nekaterih posameznih skupinah knjig. V drugem delu pa je govor o cenzorjih in njih poslovanju.

Določbe obravnavajo tele stvari:

egled.

1. Cerkev ima pravico cenzurirati knjige (kan.1384, §1). 5
2. Kako je umeti izraz knjiga (kan.1384, §2).
3. Katere knjige se morajo predlagati v cenzuro (kan.1385, §1).
4. Komu se morajo knjige predlagati v cenzuro (kan.1385, §§2, 3). 10
5. Določbe o književnem delovanju klerikov in redovnikov (kan.1386, §1).
6. O sodelovanju pri nekatoliških listih (kan.1386, §2). 15
7. Knjige o svetniških procesih (kan.1387).
8. Knjige o odpustkih (kan.1388).
9. Zbirke odlokov rimskih kongregacij (kan.1389).
10. Liturgične knjige (kan.1390). 20
11. Svetopisemski prevodi (kan.1391).
12. Prevodi odobrenega izvirnika in njegove nove izdaje (kan.1392).
13. Cenzorji in njih delovanje (kan.1393).
14. Priobčitev dovoljenja (kan.1394). 25

b) Določbe v konstituciji Leona XIII.

Ako primerjamo te določbe z onimi v konstituciji Leona XIII. »Officiorum ac munerum«, se pokaže velika razlika, a večja v formalnem oziru kot v stvari sami.

Prvič že zaporedni red poglavij v obeh zakonih ni isti. Leonova konstitucija ima najprej določbe »de prohibitione librorum« (o prepovedi knjig), nato šele »de censura librorum« (o cenzuri knjig), obojne pa pod skupnim naslovom »decreta generalia de prohibitione et censura librorum« (splošne določbe o prepovedi in cenzuri knjig), ki štejejo skupno 49 odstavkov, ki so združeni v poglavja, 30 35

od katerih jih je deset v prvem titulu »de prohibitione librorum«, pet pa v drugem »de censura librorum«.

Titul »de censura librorum« ima odstavke od 30—49, razvrščeni so v ta-le poglavja:

5 I. O cerkvenih poglavarjih, ki upravljajo cenzuro (de praelatis librorum censurae praepositis). Poglavje ima sedem odstavkov (30—37), ki ustrezajo kan. 1385, §§ 2, 3; 1387; 1389.

10 II. O cenzorjih (de censorum officio in praevis librorum examine). Poglavje ima tri odstavke (38—40). Njegove določbe ustrezajo kan. 1393—1394.

III. O knjigah, ki se morajo predložiti v cenzuro (de libris praeviae censurae subiiciendis). Odstavka sta dva (41—42); ustrezata kan. 1385, § 1.

15 IV. O tiskarjih in izdajateljih knjig (de typographis et editoribus librorum). Poglavje ima štiri odstavke (43—46). V zakoniku so bili sprejeti trije od njih, in sicer odstavek 45 skoro dobesedno v kan. 1396 in odstavek 46 prav tako v kan. 1404; po smislu ustreza odstavek 44 kan. 1392, 20 § 1. Odstavek 43 pa nima ustrezne določbe v zakoniku, kakor bomo še omenili pri razlagi kan. 1394.

25 V. O kaznih (de poenis in decretorum generalium transgressores statutis). Poglavje šteje tri odstavke (47—49). Prvima dvema odstavkoma ustrezajo določbe kan. 2318. Tretji odstavek, ki določa, da naj škof tiste, ki določbe o cenzuri in prepovedi knjig prestopajo, resno opomni in kaznuje, če se mu zdi primerno, formalno nima ustrezne določbe v zakoniku.

c) O čem bo govor.

30 Zgoraj navedene veljavne določbe o predhodni cenzuri bomo podali v slovenskem prevodu in s potrebno razlago.

Radi lažjega umevanja je treba že v začetku omeniti tole:

35 Knjige, ki se morajo predlagati v cenzuro, se ne smejo natisniti brez cerkvenega dovoljenja. To dovoljenje se navadno izrazi z besedo »imprimatur«. To dovoljenje se ne sme izdati, dokler ni dal cenzor ugodnega mnenja o knjigi. To ugodno mnenje se navadno izrazi z izrazom »nihil obstat«.

Pregled.

»Imprimatur«.

lenje.

Govorimo sicer le o cenzuri, toda v stvari se zahteva prav za prav dvoje, cenzura in dovoljenje. V nekaterih primerih pa se zahteva le dovoljenje brez cenzure (prim. kan. 1386). Tako dovoljenje brez predhodne cenzure se ne daje za natis konkretnega besedila. Podeliti se more tudi v naprej in splošno. 5

To dovoljenje nima prav za prav nobene zveze s cenzuro, vendar zakonik v oddelku o cenzuri tudi o njem razpravlja, ker je pač tudi eno izmed sredstev, kako obvarovati ljudi pred škodo, ki jim preti od knjige. 10

2. Cerkev ima pravico cenzurirati knjige.

Kan. 1384, § 1.

Cerkev ima pravico zahtevati, da verniki ne izdajajo knjig, ki jih ni sama prej presodila in odobrila, kakor tudi pravico, knjige iz upravičenega razloga prepovedati, pa naj jih je izdal kdor koli. 15

Določba načelno ugotavlja obojno pravico Cerkve. V cerkvenem zakoniku je nekaj navadnega, da se pred posameznimi oddelki najprej načelno ugotovi pravica Cerkve, urejati snov, ki se potem v naslednjih kanonih obravnava. 20

V »Gasparrijevem kritičnem aparatu« se za to določbo navaja kot vir okrožnica Pija X. »Pascendi« z dne 8. septembra 1907. in motuproprij istega papeža z dne 1. septembra 1910. Oba dokumenta smo omenili v prvem zvezku proti koncu zgodovinskega pregleda. 25

Gasparrijev kritični aparat imenujemo navedbo virov, ki je dodana k posameznim kanonom v kodeksu. Te vire, razen kar jih je v Corpusu iuris canonici, v liturgičnih knjigah in v dekretih tridentskega koncila, ponatiskuje zbirka Fontes iuris canonici; izšlo je osem mogočnih zvezkov; šest jih je izdal kardinal Peter Gasparri, dva pa kardinal Serédi. 30

O pravici Cerkve, zahtevati knjige v predhodno cenzuro, smo bolj podrobno povedali v prvem zvezku. Knjiga utegne biti nevarna čistemu razodetemu nauku, ki je izročen
5 Cerkvi v varstvo, in verskemu in nravnemu življenju vernikov, ki ga mora voditi Cerkev. Zato je jasno, da Cerkev ne more biti brezbrizna do knjige. Kristus je Cerkev ustanovil kot suvereno družbo, ki ima pravo
10 do vseh sredstev, ki so potrebna za dosego ciljev. Ena teh sredstev je tudi ustanova predhodne cenzure.

3. Kako je umeti besede knjiga.

Kan. 1384, § 2.

Kar se v tem titulu predpisuje o knjigah, se
15 mora raztegniti tudi na dnevne in periodične publikacije in na kakršne koli izdane spise, ako ni razvidno, da je drugače.

»V tem titulu«. Zakonik se deli na oddelke, ki se imenujejo tituli (naslovi). Ta titul se imenuje »de praevia
20 censura librorum eorumque prohibitione«.

Leonova konstitucija »Officiorum ac munerum« je razlikovala knjige (libri), knjižice (libelli), revije (libelli periodici), časopise (diaria) in letake (scripta folia) [odstavek 21.].¹ Veljavni zakonik podobno govori o knjigah
25 (libri), knjižicah (libelli), o dnevni publikacijah (publicationes diariae), periodičnih publikacijah (publicationes periodicae) in o kakršnih koli izdanih spisih (edita scripta quaelibet).²

Za knjigo v ožjem pomenu se po splošni razlagi
30 zahteva neka enotnost in nek obseg.³ Več krajših spisov n. pr., ki so slučajno skupaj vezani, ne tvorijo knjige. Ne zahteva pa se za knjigo, da bi morala obsegati le en spis; zbornik n. pr. tudi spada pod pojem knjige.

Knjiga.

Knjiga se od knjižice loči po obsegu. Obseg so nekateri presojali le kvantitativno; zahtevali so za knjigo najmanj deset tiskovnih pol (160 strani) v osmerki (tako kanonist Schmalzgrueber); drugi pa so bolj gledali na vsebino, na to, kaj ima obče mnenje za knjigo (tako Lugo). Vsekako se za knjigo zahteva večji obseg; ni pa dokazano, da mora imeti najmanj deset pol. 5

Po zgoraj navedenem besedilu zakona se upošteva razlikovanje med raznimi vrstami spisov le takrat, kadar je razvidno, da moramo razlikovati.⁴ »Razvidno« pa je iz besedila v zakonu in iz narave stvari. 10

Ako pa ni razvidno, da moramo razlikovati, veljajo določbe za vse kakor koli izdane spise, naj so tiskani, litografirani ali kako drugače namenjeni za to, da se razširjajo; biti morajo »izdani« (editi) kot pravi zakon, to se pravi, namenjeni za splošnost. Če so taki spisi določeni le za določen krog (n. pr. skripta profesorja za slušatelje), niso »izdani«. Takih spisov, kakor tudi rokopisov, ki niso namenjeni za javnost, ni treba dajati v cenzuro. 15 20

Knjiga
dva
ena.

Beseda »knjiga« ima torej dva pomena, širši in ožji. V širšem pomenu spada pod izraz knjiga kakršen koli spis, v ožjem pomenu pa le spis, ki je enoten (vsaj pod tem ali onim vidikom) in ima obseg približno 160 strani. 25

Naš državni zakon o tisku (z dne 6. avgusta 1925.) govori o tisku, novinah, periodičnih spisih, drugih tiskanih spisih; pa tudi o »drugih tiskanih predmetih ali slikah, nariskih ali o drugih predmetih, mehanično ali kemijski napravljenih za razmnoževanje, ki so namenjeni javnosti« (čl. 1). Čl. 18, odst. 1 se glasi: »Novinam in spisom, tiskanim v inozemstvu, in onim, ki vobče izhajajo v inozemstvu, kakor tudi 35

predmetom, izdanim na mehanski ali kemijski način in namenjenim za razmnoževanje misli, vstvarjene v narisku ali sliki ali drugem predmetu in tako razmnoženim predmetom sme minister za notranje posle

5 **zabraniti prihajanje v državo.»**

Cerkveni zakon povzame vse naštete predmete pod izraz knjiga (liber).

V ožjem pomenu pa se knjiga loči od knjižice, dnevnika, listov, letakov, lepakov. Spada pa pod po-
10 **jem knjiga revija, ako obsega približno 160 strani v osmerki.**

II. PREDHODNA CENZURA KNJIG.

(Kan. 1385—1394).

1. Katere knjige se morajo predlagati v cenzuro.

Kan. 1385, § 1.

5

Brez predhodne cenzure tudi laiki ne smejo izdajati:

1. Knjig svetega pisma ali njihovih opomb in komentarjev;

2. Knjig, ki se nanašajo na sveto pismo, sveto 10 bogoslovje, cerkveno zgodovino, kanonsko pravo, naravno bogoslovje, etiko in na druge takšne verske in npravne nauke; molitvenih in nabožnih knjig in knjižic, kakor tudi takih, ki vsebujejo pouk in vajo o veri, morali, ascetiki in mistiki, in drugih te vrste, 15 čeprav se zde, da pospešujejo pobožnost; in na splošno spisov, v katerih se kaj posebej tiče vere ali npravnosti;

3. Svetih podob, pa naj bodo kakor koli natisnjene, če imajo dodane molitve ali se brez njih iz- 20 dajo.

Ad 1.

pismo.

Razumljivo je, da Cerkev nikomur, ne duhovniku ne laiku, ne dovoljuje izdajati svetega pisma, ali opomb ali razlag svetega pisma brez predhodne 25 cenzure. Isto določbo je izdal že tridentški cerkveni zbor, samo da je dostavil še kazensko sankcijo.⁵

Namesto »nikomur« ni dovoljeno, pravi zakon, da »tudi laiki ne smejo«, torej če tudi laiki ne, potem še manj duhovniki in redovniki, ki morajo imeti dovoljenje tudi za spise s svetno vsebino.

5 V cenzuro je treba predložiti, če kdo hoče izdati sveto pismo v originalnem jeziku (hebrejskem, grškem) ali v prevodu, pa naj gre za izdajo starega prevoda ali za prevod v moderni (ljudski) jezik.

10 Nobene razlike ni, ali hoče kdo izdati celo sveto pismo ali le posamezne njegove dele, prav tako se ne dela razlika med tem, ali hoče kdo izdati besedilo svetega pisma brez opomb ali tudi z opombami. O svetem pismu prinašata določbe tudi kan. 1391 in kan. 1399, n. 1.

15 V cenzuro je treba predložiti tudi spise, ki vsebujejo opombe (adnotationes) k svetemu pismu ali njegovo razlago (komentarje, commentaria).

Ad 2.

Tri skupine.

Zakon razlikuje tri vrste literature:

20 a) knjige, ki se bavijo s teologijo v širšem pomenu besede;

b) nabožne knjige in knjižice;

c) spise, ki radi konkretnih razmer prav posebej zadevajo vero in nравnost.

25 Iz prve skupine je treba predlagati v cenzuro le knjige;⁶ iz druge skupine knjige in knjižice, iz tretje skupine pa kakršne koli spise.

a) V prvo skupino spadajo:

Prva skupina.

30 1. Knjige, ki se bavijo⁷ z bibličnimi znanostmi (splošni in posebni uvod v svetopisemske knjige; eksegeza [razlaga] sv. pisma; biblična arheologija in hermenevtika [nauk o razlaganju sv. pisma]).

2. Knjige, ki se bavijo z bogoslovjem v ožjem pomenu (osnovno bogoslovje; dogmatično bogoslovje in moralno bogoslovje).

3. Knjige, ki se bavijo s cerkveno zgodovino.

4. Knjige, ki se bavijo s cerkvenim pravom.

5

5. Knjige, ki se bavijo z naravnim bogoslovjem. Naravno bogoslovje je tisto, ki ne zajema iz virov razodetja (teodiceja; psihologija in zgodovina verstva).

6. Knjige, ki se bavijo z etiko (naravno naravoslovje) in s sorodnimi znanostmi pod verskim in npravnim vidikom, n. pr. s socialnim vprašanjem.

10

b) Druga skupina obsega knjige in knjižice verske praktične vsebine, namreč:

1. molitvene knjige in knjižice;

15

2. nabožne knjige in knjižice;

3. knjige in knjižice, ki vsebujejo pouk in vajo o veri, morali, ascetiki in mistiki.

c) V tretjo skupino spadajo spisi (knjige, knjižice, članki, letaki) »in quibus aliquid sit quod religionis ac morum honestatis peculiariter intersit«, (»v katerih se kaj posebej tiče vere ali npravnosti«), kot pravi zakonsko besedilo, ki pa je zelo široko formulirano. Nahajalo pa se je prav isto besedilo že v Leonovi konstituciji »Officiorum ac munerum« (n. 41).

25

Presoja pa se to »v katerih se kaj posebno tiče vere in npravnosti« po krajevnih razmerah. Sodba o tem, ali spada kak spis v to skupino, gre škofu. Tako bi mogli spadati v to skupino spisi, ki razpravljajo o konkretni primernosti konkordata, o razmerju klera do politike, o osnutkih kakšnega državnega zakona o šolstvu, zakonu, razmerju med Cerkvijo in državo.

30

Sem spada tudi določba kongregacije za obrede z dne 21. marca 1914. (AAS 1914, 192), ki določa, da se morajo molitve, ki se obračajo na »božjega služabnika«, to je osebo, ki je umrla v duhu svetosti, naj bi ona izprosila pri Bogu milosti, predlagati škofu v odobritev in se brez njegovega dovoljenja ne smejo natisniti in širiti med ljudstvo.

Tretja skupina obsega torej spise, ki ne spadajo v prvi dve skupini, toda radi konkretnih razmer zadenejo vero in nравnost. Tako bi recimo škof mogel zahtevati, da se predlože v cenzuro spisi, ki obravnavajo razmerje katoličanov do državljanske vojske v Španiji.

Ad 3.

»Svete podobe« (imagines sacrae) so tiste, ki predstavljajo kak svet objekt in so namenjene za pobožno uporabo. Kako so odtisnjene ali natisnjene, ne igra vloge. Ali velja gornja določba tudi za svetinje, ni gotovo.⁸

Svete
podobe.

Konstitucija »Officiorum ac munerum« je zahtevala v odstavku 15, da se morajo predlagati v pregled le nove podobe, sedaj pa se morajo vse svete podobe.

Revije in listi.

Po gornjih določbah se tudi presoja, kdaj se morajo dati v predhodno cenzuro članki za revije in liste, ali drugače izraženo, kdaj se morajo predlagati v cenzuro teološke revije in nabožni listi. Če se bavi list s snovjo, ki spada v gornjo drugo skupino, se mora nedvomno predlagati v cenzuro; take liste imenujemo verske in nabožne. Prav tako se morajo predlagati v cenzuro vsi članki, o katerih škof tako ukaže, češ da se v njih »kaj posebej tiče vere ali nравnosti.« Ostane le vprašanje, kako je s strokovnimi znanstvenimi teološkimi revijami, ki se bavijo s snovjo iz

Kdaj jih je
treba
predlagati
v cenzuro.

zgornje prve skupine. Takšne revije se najbrž morajo predlagati v cenzuro, ako spadajo po obsegu med »knjige« v ožjem pomenu besede, vendar je utemeljeno tudi nasprotno mnenje, ki trdi, da znanstvenih teoloških revij ni treba predlagati v cenzuro.

5

Cenzuriranje nabožnih listov pomeni za škofijske kurije veliko obremenitev. Ponekod si pomagajo tako, da duhovnika, ki ureja tak list, pooblaste, da ga tudi cenzurira.

Katoliških revij in listov, to je takih, ki nimajo nabožne vsebine, marveč svetne, ki jo obravnavajo v skladu z načeli katoliške vere, ni treba predlagati v cenzuro, kakor je iz zgoraj povedanega razumljivo. Jasno pa je, da mora katoliški list ali revija popraviti zmoto ali pohujšanje, ako ji ordinarij to naloži. Če pa hoče taka revija prinesiti članek, čigar vsebina spada v zgoraj navedeno drugo skupino, ali je vsebina taka, da se »posebej tiče vere ali nramnosti«, se članek mora predložiti v cenzuro. Znanstvenega članka, to je z vsebino iz prve skupine, ni treba predlagati v cenzuro.

15

20

Pri vprašanju, kdaj je treba revije in liste predlagati v cenzuro, je treba torej razlikovati nabožne liste in revije (n. pr. »Bogoljub«, »Katoliški misijoni«), znanstvene revije (n. pr. Bogoslovni vestnik) in katoliške kulturne revije (n. pr. »Čas«, »Mladika«, »Dom in Svet«). Podrobneje glej o teh listih spodaj v poglavju »Cerkev o dobrem tisku«.

25

2. Komu se morajo predlagati knjige v cenzuro.

30

Kan. 1385, §§ 2, 3.

§ 2. Dovoljenje izdati knjige in slike, omenjene v §-u 1, more dati ali krajevni ordinarij, ki mu pri-

pada avtor, ali ordinarij kraja, kjer se bodo knjige ali slike javno izdale, ali ordinarij kraja, kjer se bodo natisnile, toda tako, da avtor, ki mu je kateri izmed teh ordinarijev dovoljenje odrekel, ne more dovoljenja prositi od drugega ordinarija, če mu ne naznani, da mu je prvi dovoljenje odrekel.

§ 3. Redovniki pa morajo prej dobiti še dovoljenje svojega višjega predstojnika.

Ordinarij je cerkven poglavar, ki ima redno cerkveno oblast v zunanjem območju. Ordinarij je na primer škof in generalni vikar. Beseda ordinarij pride od latinskega pridevnika ordinarius (redni); prvotno so dostavljali še samostalnik iudex (sodnik, v pomenu oblastnik, poglavar), danes pa se izraz ordinarij rabi kot samostalnik.

Ordinarij.

Ker imata škof in generalni vikar oblast nad določenim ozemljem (krajem), zato se imenujeta krajevni ordinarij (ordinarius loci). V duhovniških izvzetih redovih so višji predstojniki (n. pr. provincialni predstojniki) ordinariji za svoje podložnike (kan. 198, § 1.). Ker se pa njihova oblast razteza le na osebe ne pa tudi na ozemlje, zato se ne imenujejo krajevni ordinariji, ampak le ordinariji (kan. 198, § 2).

Kdo so ordinariji, našteva kan. 198, ki se glasi: »§ 1. V pravu se imenujejo ordinariji, če ni kdo izrecno izvzet, poleg rimskega papeža vsak za svoje ozemlje: rezidenčialni škof, opat ali prelat nullius in njihov generalni vikar, apostolski administrator, apostolski vikar in prefekt, kakor tudi vsi tisti, ki omenjenim, če ti odpadejo, začasno slede v vladanju bodisi po določbi zakona ali po odobrenih statutih; za svoje podložnike tudi višji predstojniki v duhovniških izvzetih redovih.

Kateri so ordinariji.

§ 2. Krajevni ordinariji (ordinarii loci seu locorum) se imenujejo vsi naštetih razen redovniških predstojnikov.»

Škof, oziroma generalni vikar škofije, v kateri ima katoličan domovališče (domicilium ali quasidomicilium),

je za tega katoličana lastni krajevni ordinarij.

Ako se bo knjiga tiskala ali bo izšla v drugi škofiji, kakor pa avtor prebiva, ima ta pravico izbirati, da predloži knjigo v cenzuro ali lastnemu krajevnemu ordinariju ali ordinariju kraja, kjer se bo knjiga tiskala, oziroma ordinariju kraja, kjer bo knjiga izšla. 5

Če eden od teh ordinarijev dovoljenje odkloni, avtor ne more veljavno prositi drugega ordinarija za dovoljenje, ako mu ne omeni, da mu je prvi zaproseni ordinarij dovoljenje odklonil.⁹

Proti odloku, s katerim je ordinarij dovoljenje odklonil, ima avtor pravico pritožiti se na kongregacijo sv. oficija. 15

Redovnik mora dobiti dvojno dovoljenje; najprej od svojega višjega redovniškega predstojnika (od provincialnega predstojnika), nato pa še od krajevnega ordinarija kot ostali. Razlog za to določbo je notranja disciplina v redu. 20

3. Določbe o knjižnem delovanju duhovnikov in redovnikov.

Kan. 1386, § 1.

Svetnim klerikom je prepovedano brez pristanka njih ordinarijev, redovnikom pa brez dovoljenja njih višjega predstojnika in krajevnega ordinarija izdajati tudi knjige, ki razpravljajo o svetnih stvareh, in pisati v dnevnike, liste in periodične publikacije ali jih urejati. 25 30

o ločbe.

Besedilo obsega tri določbe. Svetni kleriki ne smejo brez pristanka svojega ordinarija in redovniki

tudi brez dovoljenja svojega višjega redovniškega predstojnika:

1. izdajati knjige, če tudi je njih vsebina svetna;
2. pisati v dnevnike, liste in periodične publikacije;
3. urejati dnevnike, liste in periodične publikacije.

Te določbe prav za prav ne spadajo v oddelek o cenzuri. Tu gre za dovoljenje, ki nima zveze s cenzuro.

Knjig svetne vsebine ni treba nikomur predlagati v cenzuro. Duhovnik pa, ki hoče izdati tako knjigo, mora dobiti v naprej pristanek lastnega ordinarija.

15 Konstitucija Leona XIII. »Officiorum ac munerum« je imela nekoliko drugačno določbo, ki se je glasila: »Svetni kleriki naj tudi knjig, ki razpravljajo o svetnih stvareh (de artibus scientiisque mere naturalibus), ne izdajajo, ne da bi obvestili svoje ordinarije, da tako dajo lep zgled, kako jim je treba biti pokoren (ut obsequentis animi erga illos exemplum praebeant)« [n. 42, odst. 1.]. Veljavna določba je veliko bolj jasna.

25 Duhovniki in redovniki morajo nadalje imeti dovoljenje za dopisovanje v liste in njih urejanje, pa naj bo list verski ali sveten.

V tej zakonikovi določbi ni namere ovirati duhovnike, da ne bi prevzemali uredništva verskih listov. Jasno je, da so v prvi vrsti oni poklicani za urednike takih listov. Toda ni vsak duhovnik sposoben za urednika takega lista in ni vsak tak list potreben ali koristen. Da se torej prepreči škoda, ki bi jo celota trpela, ako bi ta ali ta duhovnik urejal ta ali oni verski list, zato zakonik zahteva, da mora 35 imeti duhovnik za urejanje kakršnega koli lista škofovo dovoljenje.

Duhovniki
niso
ovirani.

Po konstituciji »Officiorum ac munerum« se za dopisovanje ni zahtevalo dovoljenje, marveč le, če je duhovnik sprejel uredništvo (n. 42, odst. 2).

Dovoljenje se zahteva le za dopisovanje, ne za vsako novico, ki jo kdo pošlje listu.¹⁰

5

Dovoljenje si mora oskrbeti duhovnik sam, ki dopisuje, ne pa urednik lista, ki vanj duhovnik dopisuje.

Škofje morejo dati tudi splošno dovoljenje, ne da bi bilo potrebno za vsak dopis ali spis posebno dovoljenje. Tega dovoljenja tudi ni treba nikjer priobčiti, kakor se mora priobčiti »imprimatur«.

10

Razlog za gornje določbe je disciplina. Radi knjižnjega delovanja duhovnikov ali redovnikov, o katerem je tu govor, more pasti kakšen oči- tek na Cerkev ali pa more trpeti cerkvena disciplina, zato je umevno, da je Cerkev izdala gornje določbe.

15

4. Sodelovanje pri nekatoliških listih.

Kan. 1386, § 2.

20

V dnevnike pa in liste ali periodične publikacije, ki navadno¹¹ napadajo katoliško vero in nramnost, ne smejo tudi¹² katoliški laiki kaj pisati razen iz upravičenega in pametnega razloga, ki ga odobri krajevni ordinarij.

25

list je
oliški.

Nekatoliški list imenujemo tak list, ki navadno napada katoliško vero ali nramnost, torej protikato- liški list. List, ki ga izdajajo nekatoličani, ni nujno nekatoliški v tem pomenu. Prav tako ni v tem po- menu nekatoliški list, ki se za vero ne meni, pa naj ga izdajajo katoličani ali nekatoličani. Nekatoliški

30

list mora stalno napadati katoliško vero ali nravnost. Stalno, navadno (impetere solet) ne pomeni, da bi morala prav vsaka številka napadati; ne zahteva se tudi, da bi morala cela številka napadati, zadosti je, da so pogosto v listu napadi na vero in nravnost.

Sodelovanje pri teh dnevnikih, listih in publikacijah je prepovedano že po naravnem zakonu, in sicer za vse katoličane. Takšno sodelovanje kaže, da je pisec versko mlačen, če ne že brezveren. S svojim sodelovanjem vsekako podpira slabo stvar. Če pa je pisec znan kot katoličan, povzroči njegovo sodelovanje pri takih listih še večjo škodo.¹³

Prepovedano
po naravnem
zakonu

Sodelovanje pa je prepovedano tudi po cerkvenem zakonu. Po tem zakonu je prepovedano tudi takrat, kadar bi dopisovanje ne bilo škodljivo, torej tudi v primeru, ko bi po naravnem zakonu ne bilo prepovedano. Katoličan sme pisati v nekatoliške liste, ki navadno napadajo katoliško vero in nravnost le iz upravičenega razloga, ki ga mora krajevni ordinarij odobriti. Samo upravičen razlog brez ordinarijeve odobritve ne zadošča. Upravičen razlog in ordinarijeva odobritev se zahteva v vseh primerih, naj je članek podpisan ali ne.

in po
cerkvenem
zakonu.

Vsak katoličan torej, bodisi laik ali duhovnik ali redovnik, četudi izvzet izpod škofove oblasti, mora imeti dovoljenje škofa onega kraja, kjer izhaja list, ki navadno napada katoliško vero ali nravnost, da sme v tem listu priobčiti kak članek.

Priobčevanje oglasov ne spada pod gornji cerkveni zakon, pač pa se presoja po onem naravnem zakonu,¹⁴ ki določa, kdaj je dovoljeno sodelovati pri slabi stvari.

5. Knjige o svetniških procesih.

Kan. 1387.

Kar se kakor koli nanaša na beatifikacijo ali kanonizacijo božjih služabnikov, se ne sme izdati brez dovoljenja kongregacije za svete obrede.

5

ateri so
vetniški
procesl.

Pod svetniškimi procesi umevamo postopek, ki se zahteva, preden se kdo razglasi za blaženega ali svetnika. Taki procesi se vrše pred beatifikacijo in kanonizacijo.

Beatifikacija je razglasitev za blaženega, kanonizacija pa je razglasitev za svetnika. Beatifikacija je slovesna izjava Cerkve, da umrli uživa nebeško slavo. Učinek beatifikacije je ta, da se za umrlega dovoljuje ime blaženi in se dovoljuje njegov kult, vendar ne v celi Cerkvi, marveč le po posameznih pokrajinah ali v posameznem redu. Beatifikacija je danes pridržana sv. stolici.

10

15

Kanonizacija pa je zadnja, definitivna in nezmotna izjava najvišje oblasti v Cerkvi, da je umrli v nebesih; njegov kult se s tem zaukaže v celi Cerkvi.

Preden se kdo razglasi za blaženega ali za svetnika, se izvede zelo strog postopek, kjer se preišče njegovo življenje in pa čudeži, ki jih je Bog napravil, ker so ljudje klicali tega umrlega na pomoč. Postopek (beatifikacijski in kanonizacijski proces) je določen v kan. 1999 do 2141 pod naslovom »de causis beatificationis servorum Dei et canonizationis beatorum«.

20

25

Za ta postopek je pristojna kardinalska kongregacija za svete obrede (congregatio sacrorum rituum, kan. 253, § 1).

Ko je beatifikacijski proces že tako daleč napredoval, da so že v takozvani congregatio generalis (to je v seji, ki se je udeležil papež z vsemi kardinali, ki so člani kongregacije za svete obrede, poleg uradnikov in svetovalcev) odločili, da je imel umrli čednosti v heroični stopnji, izda papež odlok, po katerem se sme za umrlega rabiti naslov »častitljivi« (venerabilis), prej pa se umrli

30

35

uradno imenuje »božji služabnik« (servus Dei); naslov »blaženi« (beatus) se dovoli šele po izvršeni beatifikaciji in naslov (sanctus) šele po kanonizaciji.

- Spisi, ki se nanašajo na beatifikacijski ali kanonizacijski proces, se po kan. 1387 ne smejo izdati brez dovoljenja kongregacije za svete obrede.

6. Knjige o odpustkih.

Kan. 1388.

- § 1. Vse knjige o odpustkih, kratki posnetki, knjižice, listi itd., ki vsebujejo dovolitve odpustkov, naj se ne izdajo brez dovoljenja krajevnega ordinarija.

- § 2. Izrecno dovoljenje apostolske stolice pa se zahteva, da se morejo tiskani izdati v kakršnem koli jeziku avtentična zbirka molitev in pobožnih del, na katere je apostolska stolica dala odpustke, ali seznam apostolskih odpustkov ali kratek posnetek odpustkov pa naj bi bil že prej sestavljen, a ne še odobren ali pa naj se šele sestavi iz raznih dovolitev.

- 20 Cerkev je glede izdajanja knjig, seznamov, ki vsebujejo odpustke, precej stroga, kar pa je iz stvari same lahko razumeti. Dovoljenje sv. stolice se zahteva, da se more izdati:

- a) avtentična zbirka molitev in dobrih del, za katera so podeljeni odpustki;

- b) seznam apostolskih odpustkov; apostolski se imenujejo tisti odpustki, ki jih je podelila sv. stolica;

- c) kratek posnetek odpustkov, ako niso vzeti iz odobrene zbirke.

- 30 Za ponatis odobrenih (avtentičnih) zbirk odpustkov ali za ureditev zbirke, ki se priredi po zbirki,

ki jo je sv. stolica že odobrila, zadostuje dovoljenje krajevnega ordinarija.¹⁶ Ponatisnjena avtentična zbirka se ne smatra za avtentično, ako je ni odobrila sv. stolica. Če je dal dovoljenje le krajevni ordinarij, se smatra zbirka, da je napravljena po avtentični 5 zbirki. Za to, ali se ponatis res vjema z avtentičnim originalom, odgovarja krajevni ordinarij, ki je dal dovoljenje za natis.

7. Zbirke odlokov rimskih kongregacij.

Kan. 1389.

10

Zbirke odlokov rimskih kongregacij se vnovič¹⁷ ne morejo izdati, če se ne (dobi) vnaprej dovoljenje in se ne izpolnijo pogoji, ki jih predpišejo predstojniki posamezne kongregacije.

Rimske ali kardinalske kongregacije so oblastva, ki 15 pomagajo papežu vladati Cerkev. Kongregacije sestavljajo obenem s sodišči in tako imenovanimi uradi (officia) rimsko ali papeško kurijo. Kongregacije so v prvi vrsti najvišja upravna oblastva; primerjati jih moremo z državnimi ministrstvi. 20

gregacije.

Danes je enajst kardinalskih kongregacij. Cerkveni zakonik jih našteva takole (kan. 246—257):

1. Kongregacija sv. oficija (v njeno pristojnost spada skrb za vero in nramnost ter cenzura in prepoved knjig). Njen predsednik je papež sam. Namesto kongregacija sv. oficija pravimo večkrat samo sv. oficij. 25

2. Konzistorialna kongregacija (ustanavlja škofije, nadzira škofo in tako dalje; je najvišje nadzorno oblastvo v Cerkvi). Njen predsednik je papež. Ta kongregacija ima ime po konzistoriju, kar ustreza nekakemu kronskemu 30 svetu. Tajni konzistorij je seja kardinalov pod papeževim predsedstvom.

3. Kongregacija za zakramente (v njeno pristojnost spada disciplinarna stran pri zakramentih, ne pa vprašanja o njih nauku ali obredu). 35

4. **Koncilska kongregacija** (v njeno pristojnost spada cerkvena disciplina med svetnimi duhovniki in verniki). Ime ima po stari kardinalski kongregaciji, ki je razlagala odloke tridentskega koncila.

5 5. **Redovniška kongregacija** (v njeno pristojnost spada redovništvo).

6. **Kongregacija de propaganda fide** (skrbi za cerkveno disciplino v misijonskem ozemlju).

10 7. **Kongregacija za svete obrede** (skrbi za obrede latinske Cerkve in vodi beatifikacijske ter kanonizacijske procese).

8. **Ceremonialna kongregacija** (skrbi za ceremoniel na papeškem dvoru).

15 9. **Kongregacija za izredne cerkvene zadeve** (pristojna je za ustanavljanje in spreminjanje škofij ter za imenovanje škofov, kadar se je pri tem treba pogajati z državno oblastjo). Z njo je v zvezi državno tajništvo (secretaria status).

20 10. **Kongregacija za semenišča in univerze** (pristojna je za duhovska in dijaška semenišča in za univerze ter fakultete, ki so odvisne od Cerkve).

25 11. **Kongregacija za vzhodno Cerkev** (pristojna je za vzhodne cerkve, kakor so ostale kongregacije pristojne za latinsko Cerkev, izvzete so le stvari, ki spadajo pod kongregacijo svetega oficija, za katere je ta kongregacija tudi v vzhodnih cerkvah izključno pristojna). Njen predsednik je papež.

30 Po kan. 1389 je treba za ponovno izdajo zbirke dekretov posamezne izmed naštetih kongregacij dovoljenja sv. stolice. Za izdajanje privatne zbirke, sestavljene iz objavljenih dekretov, se to dovoljenje ne zahteva.

8. Liturgične knjige.

Kan. 1390.

35 Pri izdajanju liturgičnih knjig in njih delov, kakor tudi litanij, odobrenih od sv. stolice, mora

ordinarij kraja, kjer se tiskajo ali kjer izidejo, potrditi, da se vjemajo z odobrenimi izdajami.

Liturgične knjige so tiste, ki se rabijo pri javni božji službi ali pri delitvi zakramentov in zakramentalov.¹⁸

Litanije delimo v dve skupini. V prvi so tiste, ki se 5
smejo javno moliti. Te je morala sv. stolica odobriti. V drugi skupini so litanije, ki se ne smejo javno moliti.¹⁹

Razumljiva je cerkvena skrb, ki je narekovala gornjo določbo v kan. 1390.

9. Prevodi sv. pisma.

10

Kan. 1391.

Prevodi sv. pisma v ljudskem jeziku se ne smejo natisniti, če jih ni odobrila apostolska stolica, ali če se ne izdajo pod nadzorstvom škofov in z opombami,²⁰ vzetimi zlasti iz svetih cerkvenih očetov in učnih katoliških pisateljev. 15

V zgodovinskem pregledu cerkvenih določb smo našli, da je bila Cerkev glede dovoljevanja prevodov sv. pisma veliko strožja kot danes. V 18. stoletju pa je svoje zahteve omilila.²¹ Leonova konstitucija »Officiorum ac munerum« (n. 7.) je imela isto določbo, kot je v kan. 1391. 20

Dejansko sv. stolica nikoli ne dovoli prevoda sv. pisma v ljudski jezik brez opomb.²² Opombe morajo biti vzete iz del cerkvenih očetov in učenih katoliških pisateljev vsaj posredno, to se pravi, da so 25
napisane v tradicionalnem katoliškem smislu. Če se izdajo le posamezni odstavki ali celo posamezni deli, opombe niso potrebne.²³

Nadzorstvo škofov se zato zahteva, da je prevod ver en. 30

Oba slovenska prevoda imata na naslovni strani izraženo, da sta prirejena pod nadzorstvom škofa. Prevod

venska
evoda.

iz l. 1857 in nsl. (»Wolfovo sv. pismo«) ima tole besedilo:
»Natisnjeno po povelji prečastitljivega Kneza Gospoda
gospoda Antona Alojzija, Ljubljanskega Škofa«, novi
prevod (nove zaveze) pa: »Po naročilu dr. Antona Bona-
5 ventura Jegliča ljubljanskega škofa priredili...«

10. Prevodi odobrenega izvirnika in njegove nove izdaje.

Kan. 1392.

§ 1. Odobritev izvirnega besedila kakšnega dela
10 ne velja za njegove prevode v drug jezik ali za druge
izdaje; zato potrebujejo tako prevodi kot nove izdaje
odobrenega dela nove odobritve.

§ 2. Poglavlja, vzeta iz časopisov, se ne smatrajo
za nove izdaje in zato za nje ni treba nove odobritve.

15 Stvarno isto določbo, kot je v prvem paragrafu, je imela
Leonova konstitucija »Officiorum ac munerum« v odstavku 44.
Določbo v drugem paragrafu pa je izdala kongregacija za in-
deks dne 23. maja 1898, pojasnujoč isti odstavek.²⁴

Ako se delo le ponatisne brez vsake spremembe,
20 se to ne smatra za novo izdajo; zato zadošča zanj
prejšnja odobritev.²⁵

Ponatisi odstavkov iz časopisov se tudi ne sma-
trajo za nove izdaje; zato tudi za te ponatisne ni treba
nove odobritve.

25 11. Cenzorji in njih delovanje.

Kan. 1393.

§ 1. V vseh škofijskih kurijah naj bodo uradni
cenzorji, ki preiskujejo, kar naj bi se izdalo.

§ 2. Preiskovalci morajo pri svojem delu opustiti
30 vsak ozir na osebe in imeti pred očmi le cerkvene
dogme in skupen katoliški nauk, obsežen v odlokih

splošnih koncilov in v konstitucijah in določbah apostolske stolice ter v soglasnem učenju priznanih učiteljev.

§ 3. Cenzorji naj se izbirajo iz obeh vrst duhovništva, takšni, ki jih priporoča starost, izobrazba ter modrost; pri odobravanju in zametavanju nauk naj hodijo po varni srednji poti. 5

§ 4. Cenzor mora svoje mnenje dati pismeno. Če je ugodno, more dati ordinarij dovoljenje za natis, pred to pa naj se dene mnenje cenzorja z njegovim podpisom. Le v izrednih okoliščinah in zelo redko se more po pametni ordinarijevi sodbi omenitev cenzorjev opustiti. 10

§ 5. Avtorjem naj se cenzorjevo ime nikoli ne razodene, preden ni dal ugodnega mnenja. 15

Škofijska kurija je skupno ime za centralne urade, ki pomagajo škofu voditi škofijo. Ime je napravljeno po zgledu rimske kurije. Pri nas je bolj znano ime škofijski ordinariat.

Cenzorje imenuje škof z dekretom izmed svetnih in redovnih duhovnikov. Škof jih tudi odstavlja. 20

zor sodi nauku.

Cenzor mora po svoji uradni dolžnosti presoditi naučno stran predloženega spisa, to je glede na verski in npravni nauk (»quoad fidem et mores«). Njegova sodba, če je ugodna, hoče povedati le to, da ni v spisu nič »proti veri in npravnosti« (»contra fidem et mores«). O zgodovinski in kakšni drugi pravilnosti trditev v spisu cenzor ne sodi. 25

Prav pa je, da cenzor opozori škofa, kadar meni, da je spis neprimeren, čeprav ni v njem nič »proti veri in npravnosti«.

Kdor pa ocenjuje spise, ki bodo namenjeni za uradno ali napol uradno cerkveno rabo (n. pr. kate-

kizem; šmarnična berila; pridige; veroučne knjige in podobne), ta mora storiti več kot cenzor po gornjem kanonu. Iz stvari same sledi, da se Cerkev ne more samo s tem zadovoljiti, da v takih spisih ni
5 ničesar proti »veri in nramnosti«. Cenzorju daje škof. ordinariat v takem primeru nalogo, da presodi, ali spis ustreza svojemu namenu.

O cenzorjih in njih dolžnosti je izdal Benedikt XIV. Benedikt XIV. konstitucijo »Sollicita ac provida« z dne 9. julija 1753. Ta
10 konstitucija, ki smo si jo ogledali v zgodovinskem pregledu cerkvenih določb o knjigah, podaja zelo modra navodila o tem, kako naj cenzorji izvršujejo svoje opravilo. O tem so imele določbe tudi Leonova konstitucija »Officiorum ac munerum« in oba dokumenta Pija X., okrožnica »Pascendi« in motuproprij »Sacrorum antistitum«, ki
15 smo jo tudi omenili v zgodovinskem pregledu.

Kan. 1393, § 2. kratko povzema po gornjih aktih, kako morajo cenzorji opravljati svoje delo. Biti morajo nepristranski. Merilo jim sme biti le katoliški nauk, kakor ga podajajo razne avtoritativne cerkvene izjave in soglasno učenje priznanih učiteljev. Ne smejo spisa ocenjevati po svojem osebnem naziranju ali naziranju šole, ki ji pripadajo.

Iz Benediktove konstitucije, ki smo si jo bolj
25 natančno ogledali v prvem zvezku, ponovimo nekatere navodila za cenzorje.

»Tudi na to opozarjamo, da ni mogoče izreči prave sodbe o pisatelju, dokler se ne prebere cela knjiga. Različna mesta v knjigi je treba med seboj primerjati. Poleg tega je treba paziti na celoten načrt in zamisel pisatelja; ne sme se izrekati sodba po posameznih stavkih, iztrganih iz celote, ali tako, da se ne bi ozirali na ostalo, kar je v knjigi. Često se namreč dogaja, da avtor misel, ki jo je na enem me-

Navodila
za cenzorja.

stu svojega dela podal le po vrhu ali nejasno, na drugem mestu tako široko, jasno in določno razvije, da nejasnost in navidezna nepravilnost prvega mesta popolnoma izgine in se pokaže, da je mesto brez napake in mu ni kaj ugovarjati.»

5

»Ako uidejo katoliškemu pisatelju, ki je sicer znan kot pravoveren in učen, dvoumni izrazi, zahteva poštenost, da se njegove besede, če le mogoče, za dobro vzamejo.«

V prepornih mnenjih mora vladati zmernost.

10

Knjige, ki le poročajo o krivih naukih, ne da bi jih zavračale, so nevarne, pa naj ima pisatelj ta ali oni namen.

Določbo, da se ne sme avtorju izdati ime cenzorja, dokler ni dal ugodnega mnenja, je izdal Pij X. Določba hoče zavarovati cenzorje pred raznimi nevšečnostmi in jim dati možnost, da morejo svobodno povedati svoje mnenje.

15

koflijski
dinarijat
sme izdati.

Škof. ordinariat torej ne sme izdati:

1. kateremu cenzorju je bil spis izročen in
2. kateri cenzor je dal neugodno mnenje.

20

Avtor sme zvedeti za ime cenzorja šele, če je ta dal ugodno mnenje. Za ime cenzorja, ki je dal neugodno oceno, avtor ne sme nikoli zvedeti. Da je mogoče to tajnost držati, mora biti v škofiji več cenzorjev tako, da avtor ne more z gotovostjo vedeti, kateremu cenzorju bo spis izročen v presojo, ali kateri cenzor je dal neugodno mnenje.

25

Ordinarij ne sme dati dovoljenja za natis, dokler ni sprejel ugodne ocene od uradnega cenzorja. Zakonik predpostavlja, da ne bo ordinarij sam opravil cenzorjevega posla; vendar bi ordinarij to mogel storiti; ne sme pa ordinarij dati dovoljenja, preden je kdo knjigo pregledal in dal ugodno mnenje o njej.

30

12. Priobčitev dovoljenja.

Kan. 1394.

§ 1. Dovoljenje, s katerim ordinarij izdajo do-
voli, naj se izda pisмено in se mora natisniti na
5 začetku ali na koncu knjige, lista ali slike, ko se
omeni ime onega, ki je dovoljenje podelil, kakor kraj
in čas podelitve.

§ 2. Če pa se zdi, da se mora dovoljenje odreči,
naj se avtorju na prošnjo povedo razlogi, razen če
10 važen vzrok [kaj drugega ne] zahteva.

Dovoljenje za natis se navadno izrazi z besedo
»imprimatur«. To dovoljenje daje ordinarij. Preden
pa ordinarij dovoljenje podeli, mora imeti ugodno
cenzorjevo mnenje o spisu. To ugodno mnenje se
15 navadno izrazi z besedami »nihil obstat«. Ordinari-
jevo dovoljenje se mora v spisu, ki se natisne, ali
sliki, ki se izda, vedno omeniti in sicer ali na začetku
ali na koncu. Izrecno se določa, da se mora omeniti
ime onega, ki je dovoljenje dal, kakor tudi kraj in
20 datum.

Po kan. 1393, § 4. se mora navadno pred ordinarije-
vim dovoljenjem omeniti še cenzorjevo ugodno mnenje.
Če primerjamo, kako je izražena ta določba kan. 1393, § 4,
s tem, kako je izražena določba kan. 1393, § 1, se pokaže
25 tale razlika: Dovoljenje se mora vedno natisniti v spisu,
»nihil obstat« pa se sme kdaj opustiti. Praksa nekaterih
škofijskih kurij pa je takšna, da cenzorjev »nihil obstat«
večkrat opuščajo.²⁶

V ljubljanski škofiji se cenzorjevo mnenje navadno
30 omeni in sicer v tej obliki: n. pr. »Nihil obstat!« V Ljub-
ljani, 21. oktobra 1937. Dr. Aleš Ušeničnik, škofijski cen-
zor — Imprimatur! V Ljubljani, 21. okt. 1937. Št. 5094.
Ignacij Nadrah, generalni vikar.«

Leonova konstitucija »Officiorum ac munerum« (n. 40)

je še določala, da se mora dovoljenje za natis izdati »popolnoma brezplačno« (omnino gratis). Te določbe v zakoniku ni.²⁷ Ista konstitucija je še določala, da se mora knjiga, ki je dobila »imprimatur«, tako natisniti, da je v začetku ime in priimek avtorja in izdajatelja ter kraj in leto tiskanja in iz- 5 danja (n. 43). Tudi te določbe ni v zakoniku.

III. SODBA O CENZURI.

1. Kako vežejo določbe o cenzuri?

Na gornje vprašanje odgovarjamo kratko takole:

1. Nobenega dvoma ni, da veže cerkveni zakon
5 o cenzuri v vesti. Kdor torej kako določbo tega
zakona prestopi, greši. Pri tem zakonu torej ne gre
za tako imenovano lex mere poenalis, kar pomeni
tak zakon, ki v vesti nalaga obveznost sprejeti kazen,
zagroženo za prestop, kadar oblast to kazen naloži.
10 Globoko bi tičal v zmoti, kdor bi mislil, da so
gornje določbe o cenzuri le neka formalnost, ki njega
pač ne veže.

- Dejstvo, da se mnogi katoličani za določbe o
cenzuri ne menijo dosti, prav nič ne spremeni na
15 obveznosti teh določb. Saj mnogi ljudje n. pr. tudi
šeste božje zapovedi ne spolnjujejo, pa zaradi tega
ni odpravljena in ne bo.

- Tudi to, da cerkvena oblast včasih, kakor se zdi,
nekoliko bolj laksno ravna glede zahteve o cenzuri,
20 nikogar ne opravičuje, če določb o cenzuri ne spol-
njuje. Cerkevna oblast mora včasih zatisniti oko,
»disimulirati« »ad evitanda mala maiora« kot pra-
vimo (»da se izogne večjemu zlu«).

- »Papa non videt, quod omnes vident; papa non
25 audit, quod omnes audiunt« (papež ne vidi, kar vsi vi-
dijo; papež ne sliši, kar vsi slišijo), pravi srednjeveška
prislovica, ko označuje cerkveno disimuliranje. Nad tem
se včasih nekateri spotikajo, a farizejsko. Cerkvi očitajo

popustljivost, pogajanje v načelih; radi bi imeli bolj odločnega papeža in tako dalje.

Toda vsi ti očitki so odveč. Cerkev vztraja pri svojih odločbah, ne more jih pa vedno z enako močjo v praksi izvajati. Sicer pa nekaterim je Cerkev premalo popustljiva, premalo »sodobna«, drugim pa preveč ... 5

od smrtnim
grehom.

2. Cerkveni zakon o cenzuri veže samo po sebi pod smrtnim grehom. Je »per se gravis«, kot se izražajo bogoslovci. Konkretno pa ne greši smrtno, kdor ne predloži v cenzuro dela, ki je bilo že odobreno, pa ga hoče v drugič izdati in ga mora zato vnovič predložiti v cenzuro. Redno ne greši smrtno, kdor tudi prvič ne predloži knjige v cenzuro. Greh pa bi mogel postati smrten, ako ne bi tega storil, ker zaničuje ali prezira cerkveno oblast, ali če bi nastalo pohujšanje, ali če bi bila knjiga zelo važna in kočljiva.²⁸ 10 15

isatelja in
zdajatelja.

3. Določbe o cenzuri vežejo pisatelja knjige in nje izdajatelja. Eden ne more zvrčati dolžnosti na drugega. Pisatelj ali izdajatelj mora poskrbeti, da se knjiga predloži v cenzuro. 20

2. Kako sodimo o cerkveni cenzuri?

kod očitki?

Za katoličane bi moralo biti to vprašanje prav za prav odveč. Ker pa so prejšnje dobe nabrle proti cerkveni cenzuri vse polno očitkov, ki so prehajali tudi med katoliške kroge in v njih vzbujali mržnjo ali vsaj nezadovoljnost do Cerkve in njenih določb, zato je prav, če kratko odgovorimo tudi na gornje vprašanje. 25

Očitki, predsodki in napačne predstave se morejo širiti uspešno le tam, kjer ljudje o stvari niso poučeni ali vsaj zadosti ne. Kadar pa zasiže luč resnice, se teme in sence razgube. 30

Zgodovinski pregled o cerkveni cenzuri in odstavek o veljavnih cerkvenih določbah o tej stvari sta nam pokazala, da cerkvena cenzura ni tako strašilo, kot se nekaterim zdi.

5 Cenzura, kakor smo že omenili, je sama na sebi nejasna beseda. Tudi to vemo, da ima sovražen prizvok. Nič čudnega ni, če se je cenzura policijske države zasovražila. Isto velja o cenzuri po nekaterih modernih državah.

10 Tudi državno cenzuro je rodila potreba, kar moramo lojalno priznati. Zakaj kakor Cerkev se mora tudi država braniti proti razdiralnim silam, ki se v modernem času poslužujejo zlasti tiska. Toda državno cenzuro le prevečkrat opravlja samovolja
15 oblastnikov. Ta cenzura nima trajnih načel, z dneva v dan dobiva navodila. Ravna se le po trenutku. Pri njej je danes nekaj dovoljeno, jutri pa ni. Ne veš, zakaj je danes dovoljeno, kar včeraj ni bilo, prav tako ne veš, če bo jutri še. Ta cenzura se izvaja
20 mehanično in slepo po predpisu in večkrat brutalno. Razumljivo je torej, če je takšna cenzura obsovana. Vrh tega pa ta cenzura neredko pripušča spise, ki so v resnici zli.

Cerkvena cenzura pa, o kateri smo govorili, je
25 drugačna. To pač moramo priznati. Videli smo, da je ta cenzura načelna. Če priznaš zavest, ki jo ima Cerkev o sebi in naloge, ki si jih prilašča, dobesedno izhajajoč s Kristusovega nauka, moraš tudi priznati, da je cerkvena zahteva po cenzuri dosledna. Od te
30 svoje zahteve Cerkev popustiti ne more. Ne gre torej za domislek tega ali onega papeža, marveč za temeljno pravico in dolžnost Cerkve.

Značaj
cerkvene
cenzure.

Cerkvena cenzura je odkrita in stalna. Ne ravna se po trenutnih in tajnih navodilih, marveč je ure-

jena s trajnim zakonom, ki je vsem na razpolago. Ogleдали smo si zgodovinski razvoj tega zakona. Reči moramo, da je ostalo jedro v bistvu nespremenjeno. Podrobne določbe so se pač v teku časa menjale, toda bistvo je ostalo.

5

Izpreminjanje določb po časovnih razmerah nam je pokazalo, da Cerkev ne vztraja trdovratno pri določbi, ki jo je dala, ako nov čas priporoča novo določbo.

Cenzura je stvar, ki postane zelo usodna, ako se izdaja mehanično in brez prevdarka. Cenzorjem je treba pustiti svobodo, ki pa mora seveda zopet imeti svoje meje. Zakonodavec, ki ureja cenzuro, mora spraviti v pravilen sklad zahteve javne blaginje in svobodo poedinca, ki je po besedah Leona XIII. »naj- odličnejši božji dar«.

15

Cerkev se je v tem oziru mnogo trudila. Klasičen dokaz za to je Benedikta XIV. konstitucija »Sollicita ac provida«, ki nam je pokazala, kakšno prakso imajo glede cenzure cerkvena oblastva in po kakšnih navodilih se mora cenzura izvrševati. Pri- znati je pač treba, da ta navodila v največji meri skušajo olajšati dolžnost predlagati knjige v cenzuro. Umerjeno objektivno načelo, da je salus animarum suprema lex, preveva vse te določbe, od prve do zadnje.

25

prednja pot.

Cerkev ne pada iz skrajnosti v skrajnost, marveč »hodi po varni srednji poti«, kakor ukazuje hodi tudi svojim cenzorjem (kan. 1393, § 2). Svet pa je nasprotno takšen, da se vedno premetava iz ene skrajnosti v drugo. Za dobo, ki je oznanjala absolutno svobodo poedinca, prihaja doba, ki skoro ne prizna nobene svobode. Državna ustanova cenzure je otrok svojega časa, zato se s časom vred silno spre-

30

minja in le redko se znajde s cerkveno cenzuro v isti črti.

Cerkvena cenzura pa je nasprotno nekaj stalnega, objektivnega in zato svetnemu človeku večkrat
5 tako zelo nesodobna. Prav radi te nespremenljivosti pa zasluži cerkvena cenzura še več pozornosti. Ob njej se naučimo, kako mora zakonodavec ravnati s tako kočljivo stvarjo, kot je knjiga in svoboda njenega avtorja.

D. Veljavne cerkvene določbe o prepovedi knjig.

I. UVOD. KDO PREPOVEDUJE KNJIGE.

1. Pregled določb.

a) Veljavne določbe.

5

Poglavje cerkvenega zakonika o prepovedi knjig (de prohibitione librorum) šteje kan. 1395—1405. Zakonik razpravlja v tem poglavju o tem, kdo more knjige prepovedovati, katere knjige so po zakonu prepovedane, kateri je učinek prepovedi, kdo je iz- 10
vzet od te prepovedi, kako je z dovoljenjem, brati
prepovedano knjigo, in o dolžnosti naznaniti slabe
knjige.

Določbe si slede takole:

Pregled.

1. Kdo more prepovedati knjige (kan. 1395). 15
2. Kako daleč seže prepoved sv. stolice (kan. 1396).
3. Dolžnost, naznaniti pogubne knjige (k. 1397, §§ 1—3).
4. Nadzorstvo nad knjigami (kan. 1397, §§ 4—5).
5. Učinek prepovedi (kan. 1398).
6. Knjige, ki so prepovedane po zakonu (kan. 1399): 20
 1. Izdaje sv. pisma in njegovih prevodov, če so jih priredili nekatoličani (kan. 1399, n. 1).
 2. Knjige, ki branijo versko zmoto ali rušijo temelje vere (kan. 1399, n. 2).
 3. Knjige, sovražne veri (kan. 1399, n. 3). 25

4. Knjige nekatoličanov o veri (kan. 1399, n. 4).
5. Knjige brez cerkv. dovoljenja (kan. 1399, n. 5).
6. Knjige proti dogmam, cerkveni disciplini in cerkvenim stanovom (kan. 1399, n. 6).
- 5 7. Praznoverne knjige (kan. 1399, n. 7).
8. Knjige o dvoboju, samomoru, razporoki in pre-
vratnih društvih (kan. 1399, n. 8).
9. Nespodobne knjige (kan. 1399, n. 9).
- 10 10. Liturgične knjige, ki se ne vjemajo z avtentič-
nimi izdajami ((kan. 1399, n. 10).
11. Knjige o napačnih odpustkih (kan. 1399, n. 11).
12. Svete podobe, ki so Cerkvi tuje (kan. 1399, n. 12).
7. Kdo sme uporabljati prepovedane svetopisemske knji-
ge (kan. 1400).
- 15 8. Koga ne veže cerkvena prepoved knjig (kan. 1401).
9. Kdaj more ordinarij dati dovoljenje uporabljati pre-
povedane knjige (kan. 1402).
10. O dovoljenju uporabljati prepovedane knjige, ki ga
podeli sv. stolica (kan. 1403).
- 20 11. Knjigarnarji in prepoved knjig (kan. 1404).
12. Naravno pravna prepoved je absolutno nespregladna
(kan. 1405, § 1).
13. Dolžnost, opozarjati na nevarnost slabih knjig (ka-
non 1405, § 2).
- 25 14. Knjige, prepovedane pod kaznijo izobčenja (k. 2318).

b) Določbe v konstituciji Leona XIII.

V Leonovi konstituciji »*Officiorum ac munerum*« so bile določbe o prepovedi knjig, kakor smo že omenili, pred določbami o cenzuri. Titul »*de prohibitione librorum*« je štel devet in
30 dvajset odstavkov (1—29), ki so bili razdeljeni v naslednjih deset poglavij:

1. O prepovedanih knjigah apostatov, heretikov, shizmatikov in drugih pisate-
ljev (de prohibitis apostatarum, haeticorum, schismatico-
rum aliorumque scriptorum libris). Poglavje ima štiri odstav-
ke (1—4). Drugi odstavek ustreza kan. 1399, n. 2, tretji od-
stavek določbi kan. 1399, n. 3. Prvi in četrti odstavek nimata
ustreznih določb v zakoniku.

Pregled.

2. O izdajah originalnega besedila sv. pisma in njegovih neljudskih prevodov (de editionibus textus originalis et versionum non vulgarium Sacrae Scripturae). Odstavka sta dva (5—6). Njune določbe ustrezajo delno določbam kan. 1399, n. 1. in kan. 1400. 5
3. O ljudskih prevodih sv. pisma (de versionibus vernaculis Sacrae Scripturae). Odstavka sta dva (7—8). Delno ustreza določbi v kan. 1399, n. 5.
4. O umazanih knjigah (de libris obscenis). Odstavka sta dva (9—10), prvi ustreza kan. 1399, n. 9, drugi 10 nima ustrezne določbe v kodeksu.
5. O nekaterih posebnih knjigah (de quibusdam specialis argumenti libris). Poglavje ima štiri odstavke (11—14), ki ustrezajo določbam kan. 1399, n. 6 (odstavek 11), kan. 1399, n. 7 (odst. 12), kan. 1399, n. 5 (odst. 13) in 15 kan. 1399, n. 8 (odst. 14).
6. O svetih podobah in odpustkih (de sacris imaginibus et indulgentiis). Poglavje ima tri odstavke (15—17), ki ustrezajo kan. 1399, n. 11 in 12.
7. O liturgičnih in molitvenih knjigah (de libris liturgicis et precatoriis). Odstavki so trije (18—20). Njihove določbe delno ustrezajo določbam kan. 1385 § 1, n. 2 in kan. 1390. 20
8. O dnevnikih in listih (de diariis, foliis et libellis periodicis). Poglavje ima dva odstavka (21—22). 25 Prvi odstavek nima ustrezne določbe v zakoniku, drugi pa v kan. 1386, § 2.
9. O dovoljenju brati in imeti prepovedane knjige (de facultate legendi et retinendi libros prohibitos). Poglavje ima štiri odstavke (23—26), ki 30 delno ustrezajo kan. 1401—1403.
10. O naznanitvi slabih knjig (de denunciatione pravorum librorum). Odstavki so trije (27—29) in ustrezajo kan. 1397.

2. Kdo more prepovedovati knjige. 35

Kan. 1395.

§ 1. Pravica in dolžnost iz upravičenega vzroka prepovedati knjige pristoji ne le vrhovni cerkveni oblasti za vso Cerkev, marveč za svoje podložnike tudi partikularnim koncilom in krajevnim ordinarijem. 40

§ 2. Od te prepovedi se more vložiti pritožba na sv. stolico, toda brez odložne moči.

§ 3. Tudi opat svojepravnega samostana in vrhovni predstojnik duhovniškega izvetega reda more s svojim kapitljem ali svetom iz 'upravičenega razloga prepovedati svojim podložnikom knjige; če grozi radi odložitve nevarnost, morejo isto tudi višji predstojniki z lastnim svetom in pod obveznostjo, da stvar čim prej naznanijo vrhovnemu predstojniku.

10 Prepovedovanje knjig, o katerem je tu govor, se vrši v moči cerkvene vodstvene²⁹ oblasti. O učinku prepovedi glej kan. 1398.

Papež in obči cerkveni zbor prepovedujeta knjige za vso Cerkev. Redno izvršuje danes papež to po 15 kongregaciji sv. oficija.

Člani kongregacije sv. oficija so kardinali, ki jih vanjo papež imenuje. Načelnik te kongregacije je papež sam. Tajniške posle izvršuje kardinal, ki ga papež določi. Ta kardinal ima naslov tajnik (secretarius) sv. oficija. 20 V kongregaciji odločajo kardinali z glasovanjem. Poleg kardinalov ima kongregacija še uradnike in svetovalce (konzultorje). Uradniki so višji in nižji. Najvišja uradnika sta assessor in commissarius. Prvi vrši iste posle, kot jih vrše tajniki (secretarii) pri tistih kongregacijah, kjer je načelnik kardinal. Commissarius, ki je vedno član dominikanskega reda, opravlja posle sodnika inkvizitorja. Kongregacija sv. oficija ni namreč le 25 upravno oblastvo, kot so ostale kongregacije, marveč je tudi sodno oblastvo za delikte, ki so v zvezi s herezijo.

30 Med svetovalci se nekateri imenujejo *qualificatores*, ki v izrednih primerih oddajajo mnenje o kakšnem predloženem vprašanju, ki se tiče nauka, ali o kakšni knjigi, ki se predlaga v oceno ali v obsodbo.

35 Krajevni ordinariji in pokrajinski koncili (provincialni, regionalni, plenarni, nacionalni³⁰) morejo

Sv. oficij.

Krajevni
ordinariji in
pokrajinski
koncili.

prepovedati knjigo svojim podložnikom. Proti njihovemu odloku je dovoljena pritožba na sv. stolico, toda ta pritožba nima odložne moči, to se pravi, da ostane odlok v veljavi in ga je treba držati, dokler sv. stolica drugače ne odloči.

5

redovniški
poglavarji.

Redovniški poglavarji morejo z močjo svoje nejavne oblasti prepovedovati knjige svojim podložnikom. Nosilci cerkvene javne oblasti so le v duhovniških izvzetih (izvzeti izpod škofove oblasti) redovih.³¹ Ne morejo pa vsi takšni predstojniki prepovedovati knjig v moči javne oblasti, ampak le tisti, ki jih našteva zgoraj § 3.³² V prejšnjem pravu noben redovniški predstojnik ni mogel v moči javne oblasti prepovedati knjig, mogli so jih le z domačo, nejavno oblastjo. Razlog je bil v tem, ker redovniški poglavarji niso sodniki v stvareh vere (judices fidei).

10

15

3. Kako daleč seže prepoved sv. stolice.

Kan. 1396.

Knjige, obsojene od apostolske stolice, se morajo imeti za prepovedane povsod in če se tudi prevedejo v kateri koli jezik.

20

Sv. stolica more knjige prepovedati ali s splošnim zakonom ali s posebnim dekretom. V obeh primerih je knjiga prepovedana v celi Cerkvi. Če sveta stolica prepove original, je s tem prepovedan tudi vsak prevod.

25

Škof pa more prepovedati knjige le svojim podložnikom³³, ne pa tujcem, ki se mude na ozemlju njegove škofije. Tudi njegovih podložnikov, ki se mude zunaj njegove škofije, prepoved ne veže, ako jim ni bila naložena z osebnim ukazom.

30

II. NAZNANJEVANJE POGUBNIH KNJIG IN NADZIRANJE.

1. Dolžnost, naznaniti pogubne knjige.

Kan. 1397, §§ 1—3.

5 § 1. Vsi verniki zlasti kleriki in oni, ki imajo
kako cerkveno dostojanstvo, kakor tudi tisti, ki se
odlikujejo po znanju, so dolžni naznaniti krajevnim
ordinarijem (ali apostolski stolici) knjige, o katerih
10 sodijo, da so pogubne; prav posebno pa imajo to
dolžnost poslaniki sv. stolice, krajevni ordinariji in
rektorji katoliških univerz.

15 § 2. Prav je, da se pri naznanitvi slabih knjig ne
navede le ime knjige, marveč naj se po možnosti tudi
razloži, zakaj se smatra knjiga za takšno, da jo je
treba prepovedati.

15 § 3. Oni, katerim se je naznanitev predložila,
morajo sveto varovati v tajnosti imena teh, ki so
naznanili.

20 Te določbe so vzete iz konstitucije »Officiorum ac mu-
nerum«, odstavek 27 in 28.

 Naznanitev, latinsko denuntiatio, je zasovražena
beseda. Mnogo je res primerov podle denunciacije
in koristolovskih ali škodoželjnih denuncijantov. Te
ljudi in njih ravnanje obsoja vsak pošten človek.

25 Toda ni vsaka naznanitev že ne-
kaj grdega. Tista, ki preprečuje

Denuntiatio.

zlo, je dobra in celo dolžnost. V tej stvari se pri nas javno mnenje velikokrat moti. Kdor naznani moralno zlo, ki se pripravlja ali že grozi, ni denuncijant, če tudi ga mnogi za takega imajo. Zmotnim sodbam javnega mnenja se moramo upreti. Za to se pa zahteva veliko poguma in samostojnega mišljenja. 5

o je dolžan
naznaniti.

Po samem naravnem zakonu, ki ga ponavlja zgornji prvi paragraf, je vsak katoličan dolžan naznaniti cerkveni oblasti knjigo, ki jo smatra za pogubno. Vsi smo dolžni preprečevati zlo. Pogubna knjiga pa napravi veliko zla, ako se ne nastopi proti njej. 10

Še večja je ta dolžnost pri izobražencih in duhovnikih. Čim višje stoji kdo v hierarhični lestvici, tem večjo dolžnost ima v tej stvari. 15

Varovanje, da ostane verski in nramni nauk nepokvarjen, je prav posebno dolžnost škofov (krajevnih ordinarijev), papeških poslanikov (nuncijev, internuncijev in apostolskih delegatov) in rektorjev katoliških univerz.³⁴ Zato imajo ti še prav posebno dolžnost (peculiari titulo) naznanjevati pogubne knjige. 20

Zakon pravi, da se morajo naznaniti knjige, o katerih se sodi, da so pogubne (perniciosi). Ne zahteva se torej, da bi morala biti knjiga heretična ali zmotna v nramnih naukih. Pogubne so kdaj tudi knjige, ki ne uče zmotnih naukov. 25

2. Nadzorstvo nad knjigami.

Kan. 1397, §§ 4—5.

30

§ 4. Krajevni ordinariji morajo sami ali, če je potrebno, po sposobnih duhovnikih paziti na knjige, ki se v njihovem ozemlju tiskajo ali prodajajo.

§ 5. Knjige, ki zahtevajo natančnejšo preiskavo ali pri katerih se zahteva, kakor se zdi, za zveličalen uspeh sodba najvišje oblasti, naj ordinariji predlože v presojo apostolski stolici.

- 5 Ordinarij mora po kan. 343, § 1. skrbeti, da se ohrani v škofiji verski nauk nepokvarjen, da bodo verniki in duhovniki nravno živeli. Ta njegova dolžnost vključuje že tudi skrb, ki mu jo nalaga gornji 4. paragraf. Ordinarij se mora po dolžnosti svoje
10 službe brigati za to, kakšne knjige se tiskajo ali prodajajo v njegovi škofiji. Pri današnji poplavi knjig in listov je ta naloga zelo težka, a zato nič manj važna, marveč nasprotno vsak dan bolj nujna. Odlok konzistorialne kongregacije z dne 14. junija 1938.
15 znova spominja ordinarije na to dolžnost. Ordinariji naj pazijo ali sami ali po zelo sposobnih duhovnikih na knjige in revije v škofiji in naj one, ki jih smatrajo za škodljive, svojim vernikom prepovedujejo.

- 20 že Klemen XIII. je v okrožnici »*Christianae reipublicae*« z dne 25. novembra 1766. pozival škofo, naj vse store, da se kvarni vpliv literature zmanjša.³⁵ Isto so storili pozneje Pij IX., Leon XIII. in Pij X. V Leonovi konstituciji »*Officiorum ac munerum*« ima ustrezno določbo odst. 29.

- 25 Papež Pij X. je s konstitucijama »*Pascendi*« in »*Sacrorum Antistitum*« ukazal, da mora biti v vsaki škofiji poseben svet, ki se imenuje *consilium a vigilantia* (nadzorstveni svet). Tak svet so uvedli najprej umbrijski škofje l. 1849.³⁶ Papež Pij X. je ta svet ukazal za vse škofije. Člane tega sveta je imenoval škof
30 podobno kot cenzorje. Po Pijeви odločbi je moral »*consilium a vigilantia*« budno zasledovati sledi modernizma tako v knjigah kot pri poučevanju.³⁷

- Zakonik o tej ustanovi nima nobene določbe, vendar je ostala v veljavi in njen delokrog se je razširil na vse
35 prepovedane knjige.³⁸

Consilium
a vigilantia.

Po gornjem četrtem paragrafu morajo krajevni ordinariji paziti (vigilare) na knjige, ki se v njihovem ozemlju tiskajo ali prodajajo. Paziti morajo sami, ali pa to nalogo izročiti sposobnim duhovnikom. Podrobneje zakonik o tem ne govori. Po desetem pravilu tridentskega indeksa je škof določal posebne organe, ki so morali često pregledovati tiskarne in knjigarne. Vsi prodajalci knjig so morali imeti seznam knjig, podpisan od omenjenih organov. Prodajati so smeli le tiste knjige, ki so bile našteje v seznamu.

Določba, ki jo vsebuje zadnji paragraf kan. 1397, ni nič novega; povzema le prakso, ki izvira že iz prvih stoletij krščanstva. Že zelo zgodaj so škofje, kakor smo videli, pošiljali knjige papežu v presojo. Po gornji določbi naj se knjiga v dveh primerih pošlje sv. stolici v presojo. Prvi primer je, kadar je potrebna globja preiskava, pa škofija nima strokovnjakov ali se ti ne vjemajo in podobno. Drug primer pa je ta, kadar se zdi, da bo imela uspeh le obsodba, ki jo izreče najvišja oblast.

Glej tudi kan. 1405, § 2 z razlago.

III. UČINEK PREPOVEDI.

1. Cerkvene določbe.

Kan. 1398.

§ 1. Prepoved knjig povzroči, da se knjiga brez
5 potrebnega dovoljenja ne more ne izdati ne brati ne
obdržati ne prodati ne v drug jezik prevesti ne na
kak način drugim nuditi.

§ 2. Knjiga na kakršen koli način prepovedana,
se ne more zopet izdati, razen če je dal dovoljenje,
10 potem ko se je knjiga popravila, tisti, ki je knjigo
prepovedal ali njegov predstojnik ali naslednik.

Beseda knjiga pomeni v tem kánonu in v nasled-
njih vsak spis, kakor smo videli pri razlagi kan. 1384,
§ 2; izjema je le tam, kjer se posebej navaja.

15 Knjiga se more prepovedati na več načinov, tako
po splošnem zakonu (kan. 1399) ali s splošnim dekretom
(indeks) ali s posebnim dekretom, ki ga izda sv. stolica
ali krajevni ordinarij. V prvih treh primerih je knjiga
prepovedana v vsej Cerkvi. Škofova prepoved veže le nje-
20 gove podložnike.

Po gornjem zakonskem besedilu prepoved knjig ni
absolutna, marveč obstoji le v tem, da se »brez potrebne-
ga dovoljenja« knjiga ne more izdati in tako dalje. Če se
torej dobi »potrebno dovoljenje«, prepovedi ni. Podelitev
25 tega dovoljenja ni spregled (dispenzacija) zakona, mar-
več le ustanovitev dejanskega stanja, ki je po samem za-
konskem besedilu izključeno izpod obveznosti tega zaka-
na. Ker to dovoljenje ni spregled, se ne razlaga ozko

(striktno), kot za spreglede določa kan. 85, ampak široko, ker spada pod pojem osebne privilegija (prim. kan. 68).

Učinki prepovedi so ti:³⁹

Izdati.

1. Prepovedana knjiga se ne sme izdati (edi). Knjigo izda tisti, ki poskrbi, da knjiga izide. Pisatelj knjige more knjigo sam izdati ali pa tudi ne. Pač pa spada pod gornji pojem izdajatelja založnik, to je oseba, ki oskrbi enkratno izdajo tiskane knjige na svoj ali na tuj račun, zastonj ali za plačilo. Izdajatelj knjige ni tiskar ali tiskarna. Glede na kazensko odgovornost pa je seveda tiskar nar izenačen z izdajateljem, ker je glavni udeleženec in ga zato po kan. 2231 zadene ista kazen kot storilca.

Knjiga, ki je prepovedana, bodisi po splošnem zakonu ali po posebnem dekretu, se ne sme znova izdati, ako se knjiga ne popravi in se ne dobi dovoljenje.

Sv. stolica včasih prepove kakšno knjigo pod pogojem, »dokler se ne popravi« (donec corrigatur). Benedikt XIV. je v konstituciji »Sollicita ac provida«, ki smo si jo ogledali v zgodovinskem pregledu, natančno določil, kako je postopati v takem primeru. Potem, ko se knjiga popravi, je treba dobiti novo dovoljenje, da se sme izdati. To dovoljenje mora dati tisti, ki je knjigo prepovedal (n. pr. kongregacija sv. oficija) ali njegov predstojnik (če je knjigo prepovedal škof, more dati dovoljenje za natis tisti škof ali sv. stolica [kongregacija sv. oficija] kot njegov predstojnik) ali njegov naslednik v službi.

Brati.

2. Prepovedana knjiga se ne sme brati (legere). Bere tisti, ki z očmi prebira besede in razume vsebino. Kdor torej na pamet recitira mesta iz knjige, ta ne bere. Prav tako ne bere tisti, ki samo materialno prebira črke in besede, ne da bi

razumel jezik. Kdor posluša koga, ki bere, ta sam ne bere.

3. Prepovedane knjige ni dovoljeno obdržati (imeti, retinere). Prepovedane knjige ne smeš imeti ne v svoji knjižnici ne pri kom drugem. Izjema bi bila le tedaj, če bi ta, pri komer imaš knjigo, imel cerkveno dovoljenje tisto knjigo pri sebi imeti. Tudi v hrambo ne smeš sprejeti prepovedane knjige.

Obdržati.

4. Ta določba ne zadene knjižničarje po javnih knjižnicah ali tudi v zasebni tuji knjižnici in knjižgozov.

5. Prepovedane knjige ni dovoljeno prodati (vendere). Ni torej prepovedano le prodajati take knjige, marveč je tudi prepovedano prodati tudi posamezno knjigo. Izjema je le v primeru, ko ima kupec dovoljenje, da sme imeti takšno knjigo. O tem, kdaj sme knjigarna prodajati prepovedane knjige, vsebujejo določbe kan. 1404.

Prodati.

6. Prepovedane knjige ni dovoljeno prevesti v drug jezik. Določba je sama po sebi razumljiva. Če bi kdaj prevod knjige ne bil škodljiv, kakor je original, se s tem pač olajša možnost doseči spregled od te določbe.

Prevesti.

7. Prepovedane knjige na noben način nuditi drugim (communicari). Tako je prepovedano tako knjigo podariti, posoditi, dati v zameno, jo priporočati, razpečavati, razširjati, drugim jo na glas brati ali jim iz nje mesta izpisovati.

Nuditi.

8. Gasparrijev kritični aparat navaža za določbo v prvem paragrafu gornjega kanona 23 virov. Za zgled, kaj je obsegala

v prejšnjih časih prepoved knjige, naj navedem od teh virov dva, konstitucijo papeža Janeza XXII. »Super illius« iz l. 1326. (Fontes iuris canonici ed. Gasparri I, 35—36) in konstitucijo Leona X. »Exsurge Domine« z dne 15. junija 1520. (Fontes I, 129—134.)

Konstitucija
o vražarstvu.

Konstitucija »Super illius« iz l. 1326. je naperjena zoper vražarstvo. Kako zelo se je v začetku 14. stoletja vražarstvo, coprništvo in praznoverje razpaslo, moremo razbrati iz uvoda te konstitucije, kjer papež takole toži: »Dolenter advertimus, quod etiam cum nostrorum turbatione viscerum cogitamus, quamplures esse solo nomine christianos, qui relicto primo veritatis lumine, tanta erroris caligine obnubilantur, quod cum morte foedus ineunt, et pactum faciunt cum inferno: daemonibus namque immolant, hos adorant, fabricant ac fabricari procurant imagines, annulum vel speculum, vel phialam, vel rem quancumque aliam magice ad daemones inibi alligandos, ab his petunt responsa, ab his recipiunt, et pro implendis pravis suis desideriis auxilia postulant, pro re faeditissima faetidam exhibent servitutem: Proh dolor! huiusmodi morbus pestifer, nunc per mundum solito amplius convalescens, successive gravius inficit Christi regem.«

Papež dalje naroča, da se mora vsa zadevna literatura uničiti: »mandamus, quod nullus eorum libellos, scripturas quascumque ex praefatis damnatis erroribus quicquam continentes, habere aut tenere, vel in ipsis studere praesumat, quin potius volumus, et in virtute sanctae obedientiae cunctis praecipimus, quod quicumque de scripturis praefatis, vel libellis quicquam habuerint, infra octo dierum spatium ab huiusmodi edicti nostri notitia computandum, totum, et in toto, et in qualibet sui parte abolere, et comburere teneantur: alioquin volumus, quod incurrant sententiam excommunicationis ipso facto, processuri contra contemtores huiusmodi (cum constiterit) ad poenas alias graviores.«

Konstitucija
proti
Lutrovim
spisom.

Konstitucija Leona X. »Exsurge Domine« z dne 15. junija 1520. obsoja Lutrove nauke in njegove spise. Mesto, kjer se obsojajo Lutrovi spisi, se glasi: »Insuper, quia errores praefati, et plures alii continentur in libellis seu scriptis Martini Luther, dictos libellos, et omnia dicti Martini scripta, seu praedicationes, in Latino, vel quocumque alio idiomate reperiantur, in quibus dicti errores, seu eorum aliquis continentur, similiter damnamus, reprobamus, atque omnino relictimus, et pro omnino damnatis, reprobatis, ac relictis (ut praefertur),

haberi volumus, mandantes in virtute sanctae obedientiae, et sub poenis praedictis eo ipso incurrendis, omnibus et singulis utriusque sexus Christifidelibus superius nominatis, ne huiusmodi scripta, libellos, praedicationes, seu schedulas, vel in eis
 5 contenta capitula, errores, aut articulos supradictos continentia, legere, asserere, praedicare, laudare, imprimere, publicare, sive defendere, per se vel alium, seu alios directe vel indirecte, tacite vel expresse, publice vel occulte, aut in domibus suis, sive aliis publicis, vel privatis locis tenere quoquo modo praesumant;
 10 quinimo illa statim post harum publicationem ubicumque fuerint, per Ordinarios, et alios supra dictos diligenter quaesita, publice, et sollemniter in praesentia cleri et populi, sub omnibus, et singulis supra dictis
 15 poenis, comburant.

Konstitucija Leona XIII. »Officiorum ac munerum« je izraz »prepovedati« knjigo enačila s tem, da se taka knjiga ne sme izdati, brati in obdržati (prim. odst. 12.). Učili pa so avtorji, da vsebuje izraz prepovedati indirektno tudi prepoved, da se knjiga ne
 20 sme prodati, posoditi in brati. Veljavna določba v kan. 1398, § 1. je veliko bolj jasna, ko točno našteva, kaj povzroči prepoved knjige.

2. O moralni obveznosti gornjih določb.

Nobenega dvoma ni, da določbe v kan. 1398
 25 vežejo v vesti. In sicer vežejo pod težkim grehom (sub gravi), dopuščajo pa »parvitate materiae«, kot se izražajo bogoslovci; to se pravi, da ni velikega greha, če je stvar majhna. Konkretna sodba, kdaj
 30 je greh velik in kdaj ni, je v teh stvareh težka. Za presojo v posameznih primerih naj navedem nekaj migljajev.

Izdati prepovedano knjigo je greh. Knjiga
 more biti prepovedana radi svoje vsebine, ali pa samo
 35 radi tega, ker niso izpolnjene zahteve cerkvenega za-

v vesti
 »sub gravic.

Izdati.

kona, n. pr. glede cenzure. Izdati knjigo, ki je že po svoji vsebini prepovedana, bo redno smrtni greh; izdati knjigo, ki je prepovedana iz formalnih razlogov, redno ne bo smrtni greh.

Brati. Prav tako stori greh, kdor (brez dovoljenja) bere prepovedano knjigo. Ta greh more biti velik ali majhen. Greh bo velik, če bereš »znaten del« (pars notabilis), kar pa se ne presoja le po obsegu prebranega dela knjige, marveč tudi po vsebini. Bogoslovci uče, da stori smrtni greh, kdor prebere kake štiri strani, ki so zelo nevarne veri ali nramnosti. Če vsebina ni zelo nevarna, je greh smrten, ako prebereš kake dve tiskovni poli prepovedane knjige. 5 10

Obdržati. Ako veš, da je knjiga prepovedana, pa jo obdržiš, grešiš. Po nauku bogoslovcev je greh smrten, ako knjigo obdržiš nad mesec dni. Čas je škodljiv moralno, ne matematično. Če imaš pameten razlog, n. pr. iščeš kupca, ki bi mu smel in mogel knjigo prodati, smeš obdržati knjigo kak teden dalj. 15 20

Pomniti je, da je greh že imeti prepovedano knjigo, čeprav je ne bereš. Zato si ne moreš tolažiti vesti s tem, češ, saj knjige ne bom ne bral ne dal komu. Ako imaš knjigo, o kateri za gotovo veš, da je prepovedana, moraš ali dobiti cerkveno dovoljenje ali knjigo oddati komu, ki jo sme imeti, ali jo uničiti. 25

IV. KNJIGE, KI SO PREPOVEDANE PO ZAKONU. (Kan. 1399.)

Kan. 1399 se začenja: »Po samem pravu⁴¹ se prepovedujejo«, nato pa v dvanajstih točkah našteva skupine knjig, ki jih kan. 1399 kot splošni zakon prepoveduje. V naslednjem bomo razložili vseh dvanajst točk, drugo za drugo. Radi lažjega pregleda bomo vsakemu odstavku dali napis.

1. Izdajanje sv. pisma in njegovih prevodov, če so jih priredili nekatoličani.

Kan. 1399, n. 1.

Izdaje izvirnega besedila in starih prevodov svetega pisma, tudi vzhodne cerkve, ki so jih objavili kateri koli nekatoličani; prav tako istega prevodi v kateri koli jezik, ki so jih oni napravili ali izdali.

Že v zgodovinskem pregledu določb smo srečali skrb Cerkve za sv. pismo. Primerjaj le tretje in četrto pravilo v tridentskem indeksu!

Gornja veljavna določba se stvarno krije z ustrezno določbo v Leonovi konstituciji »Officiorum ac munerum« odst. 5 in 6; razlika je le ta, da se zadnja druží z določbo, ki jo zakonik prinaša posebej v kan. 1400.

Zakon torej prepoveduje:

a) Nekatoliške izdaje originalnega teksta sv. pisma; torej hebrejski tekst stare zaveze in grški tekst nove zaveze, ki ga je objavil nekatoličan. Izdaja je prepovedana, ker jo je

Trojna
prepoved.

izdal nekatoličan. V Leonovi konstituciji je bil še dostavek »etsi fideliter et integre editae appareant« (»čeprav se zde, da so izdane zvesto in v celoti«). Sedaj tega dostavka ni, ker je nepotreben. Cerkev prepoveduje vsako izdajo, čeprav bi le ponatisnila katoliško izdajo. Izraz nekatoličan pomeni na tem mestu vse, ki niso katoličani (nekristjane, heretike, shizmatike in apostate).

b) Stare svetopisemske prevode, ki so jih objavili nekatoličani. Stari prevodi (versiones antiquae) so prevodi v jezike, ki jih ne štejemo med žive. Sem spadajo n. pr. grški prevod sv. pisma stare zaveze, imenovan septuaginta, latinski prevod (itala, vulgata), sirski (pešito), staroslovenski prevod.

c) Vse prevode sv. pisma, ki so jih naredili ali izdali nekatoličani. Tako so prepovedani: Lutrov prevod, prevodi naših protestantov (Dalmatinova biblija) in novejši prevodi takozvane biblične družbe (tudi v slovenskem jeziku).

Razlog, zakaj je zakonodavec dal to prepoved, je ta, ker se na nekatoliške izdaje sv. pisma in njegovih prevodov ni mogoče zanesti. Prepoved pa je dana »ad praecavendum periculum generale« (»da se odvrne splošna nevarnost«) (kan. 21) in zato veže, čeprav je konkretna izdaja ali prevod veren in brez zmot.

2. Knjige, ki branijo versko zmoto ali rušijo temelje vere.

Kan. 1399, n. 2.

Knjige, katerih koli pisateljev, ki branijo herezijo ali shizmo, ali ki skušajo na kakršen koli način izpodkopavati same temelje vere.

Herezija je kriva vera. Ime pride od grškega αἵρεσις = izbiram si, ter hoče povedati, da krivo-
verec noče sprejeti vseh verskih resnic. Cerkev sma-
tra za krivoverca kristjana, ki si obdrži krščansko
5 ime, pa trdovratno taji kako resnico, ki jo je treba
verovati z božjo in katoliško vero, ali pa dvomi o taki
resnici (kan. 1325, § 2).

Herezija.

Shizma je razkol. Ime pride od grškega σχίσμα
= razkoljem. Shizmatik je človek, ki odreka pokor-
10 ščino papežu ali noče občevati z udi Cerkve, ki so
papežu podložni (kan. 1325, § 2). Shizmatik se upira
edinstvu Cerkve, čigar temelj je papež.

Shizma.

Kdor le v določeni stvari odreče papežu pokor-
ščino, še ni shizmatik. Kdor taji, da bi papež imel
15 pravico zahtevati pokorščino in verniki dolžnost se
papežu pokoriti, je heretik. Shizmatik je kristjan,
ki ne taji papeževe pravice, a pokorščino mu odreče
na sploh.

Navadno se obenem s herezijo in shizmo omenja
20 tudi apostazija. Apostazija (od grškega ἀποστασις
= odpad) pomeni popoln odpad od krščanske vere.
Apostat je torej človek, ki popolnoma odpade od
krščanske vere bodisi, da prestopi v kakšno nekr-
ščansko versko družbo (n. pr. v muslimansko) ali
25 da se ima za človeka brez vere (prim. kan. 1325, § 2).

Apostazija.

Temelji vere so tiste resnice, ki so temelj
za ostale verske resnice. Sem spadajo temeljne na-
ravne verske resnice, n. pr. resnica, da je Bog, da je
človeška duša neumrljiva, pa tudi tiste verske resnice,
30 ki jih obravnava apologetika, n. pr. resnica, da se je
Bog razodel, da so možni čudeži.

Temelji vere.

Po kan. 1399, n. 2 so prepovedane knjige, ki
branijo herezijo ali shizmo, in knjige, ki izpodkopa-

Kaj
prepoveduje
kan. 1399,
n. 2.

vajo temelje vere. Knjiga mora herezijo ali shizmo braniti (propugnare). Če samo poroča o hereziji ali shizmi, ni prepovedana.

Knjige skušajo izpodkopavati temelje vere na razne načine, n. pr. s skeptičnim izražanjem, z navajanjem dokazov, s smešenjem. Vse take knjige, ki direktno ali indirektno izpodkopavajo temeljne verske resnice, so prepovedane. 5

Kdo je avtor knjige, ki brani herezijo ali shizmo, ali ki ruši temeljne verske resnice, je po tem kanonu brez pomena; knjiga je prepovedana, ali je avtor katoličan ali ni katoličan. Glede kazenske sankcije, ki se določa v kan. 2318, pa je treba razlikovati, ali je izdajatelj knjige, ki brani herezijo ali shizmo, apostat, heretik oziroma shizmatik ali ne. Če je, je knjiga prepovedana pod težko cerkveno kaznijo, drugače ni. 10 15

3. Knjige, sovražne veri.

Kan. 1399, n. 3.

Knjige, ki namerno napadajo vero ali nramnost. 20

Pod vero (religijo) je umeti vero v celoti in posamezne verske resnice, naj si bodo naravne ali razodete.⁴²

Nramnost.

Nramnost (boni mores) pomeni krščanski nramni red in posamezne njegove zahteve.⁴³ Knjiga mora vero ali nramnost napadati (impetere), torej pisati proti njima. Zakon dostavlja še, da mora napadati »namerno« (data opera). Pri knjigah v ožjem pomenu hoče povedati ta izraz, da mora vsebovati važen del knjige napad na vero ali nramnost; če knjiga le »mimo grede« (obiter tantum et per transennam) napade vero in nramnost, po tem zakonu ni prepovedana. 25 30

Pri periodičnih publikacijah (časopisi, listi, revije in tako dalje) pa pomeni izraz »data opera«, ki smo ga zgoraj prevedli »namerno«, stalno, redno, torej isto, kar označuje latinska beseda »habitua-liter«. Isto kot »data opera« pomeni tudi izraz »ex professo« (izrecno), ki se nahaja v kan. 1399, n. 4.⁴⁴

Pravo slovensko besedo za izraza »data opera« in »ex professo« je težko dobiti; najbolj bi ustrezala beseda nalašč, ako se ne bi rabila tudi v subjektivnem pomenu. Zato raje uporabljam besedo namerno ali izrecno, čeprav ni dobra.

Ustrezajoča določba v Leonovi konstituciji »Officiorum ac munerum« se je glasila: Dnevniki (diaria), listi (folia) in revije (libelli periodici), ki vero ali npravnost namerno (data opera) napadajo, niso prepovedani le po naravnem pravu, marveč tudi po cerkvenem. Ordinariji naj skrbijo, da bodo, kjer je treba, vernike opominjali o nenravnosti in škodi takega branja« (n. 21).

Zakonik govori le o knjigah, ki napadajo vero in npravnost, toda beseda knjiga zaznamuje po kan. 1384, § 2 vsak spis, kakor smo videli. Stvarno torej med veljavno in prejšnjo določbo ni nobene razlike. Po kan. 1399, n. 3 niso prepovedane le knjige, ki napadajo vero ali npravnost, marveč tudi kakršni koli spisi s takšno vsebino.

4. Knjige nekatoličanov o veri.

Kan. 1399, n. 4.

Knjige katerih koli nekatoličanov, ki izrecno razpravljajo o veri, razen, če je ugotovljeno, da ni v njih ničesar proti katoliški veri.

Nekatoličan pomeni tu kot zgoraj v kan. 1399, n. 1 nekrščene, heretike, shizmatike in apostate.

Izrecno (ex professo) razpravlja knjiga o veri takrat, kadar govori v večjem delu o stvareh, ki se tičejo naravne ali nadnaravne vere, torej knjige, ki govorijo o veroslovju, bogoslovju, etiki, cerkveni zgodovini, kanonskem pravu in o podobnem.

5

Kako so
epovedane
e knjige.

Takšna knjiga torej je prepovedana, če jo je napisal nekatoličan. Ni pa prepovedana absolutno vsaka nekatoliška knjiga o veri. Prepoved namreč izhaja iz domneve, da nekatoličan ne bo prav pisal o veri. Če torej nasproten dokaz domnevo podere, knjiga ni prepovedana. Ugotovljeno mora biti, da v knjigi ni ničesar zoper katoliško vero. Ne zahteva se, da bi morala to ugotoviti cerkvena oblast.⁴⁵ Zanesti se moreš tudi na zasebno pričevanje izkušenega človeka. Imeti pa moraš seveda moralno izvestnost, da v knjigi ni ničesar proti katoliški veri, preden vzameš knjigo v roke. Ne smeš torej sam ugotavljati, kakšna je knjiga.

10

15

Ugotovljeno mora biti, da ni v knjigi ničesar proti katoliški veri (nihil in eis contra fidem catholicam contineri). Ni torej zadosti, da se ugotovi, da nekatoliški avtor ne napada katoliške vere ali da je ne smeši ali da ji ni sovražen. Pač pa se mora ugotoviti, da tudi objektivno ni v knjigi nič proti katoliški veri. Knjiga nekatoliškega avtorja, ki razpravlja o veri, je po tem takem prepovedana, čeprav je pisana resno in skuša biti katoliški veri pravična in objektivna, a v stvari samj obsega zmote proti katoliški veri.

20

25

Če nekatoličan izda katoliško knjigo in doda svoje opombe, je knjiga še vedno ostala katoliška, razen, če je opomb toliko, da se more knjiga po njih imenovati.

30

5. Knjige brez cerkvenega dovoljenja.

Kan. 1399, n. 5.

Knjige, o katerih govorita kan. 1385, § 1, n. 1 in kan. 1391; dalje od onih, ki se omenjajo v navedenem kan. 1385, § 1, n. 2, knjige in knjižice, ki pri-
5 povedujejo o novih prikazovanjih, razodetjih, videnjih, prerokbah, čudežih, ali ki uvajajo nove pobožnosti, če tudi pod pretvezo, da so te zasebne, če se pri izdanju niso upoštevali kanonski predpisi.

10 Kan. 1385 in 1391 naštevata, kakor smo videli, knjige, ki se ne smejo izdati brez cerkvene cenzure. Nastane pa vprašanje, ali je taka knjiga, ki bi se morala predložiti v cerkveno cenzuro, prepovedana, ako se ni predložila in je bila izdana brez cerkvenega
15 dovoljenja. Zakon nikjer ne določa, da so vse take knjige prepovedane. Kan. 1399, n. 5 pa našteva štiri skupine knjig, ki so prepovedane, ker so se izdale brez cerkvenega dovoljenja. Te skupine so:

a) Knjige sv. pisma, njihove opombe in kome-
20 tarji.⁴⁶ štiri skupine.

b) Prevodi sv. pisma, ki jih ni odobrila sv. stolica, ali niso bili izdani pod nadzorstvom škofov in z opombami.

c) Knjige in knjižice, ki pripovedujejo o novih
25 prikazovanjih, razodetjih, videnjih, prerokbah in čudežih.

č) Knjige in knjižice, ki uvajajo nove pobožnosti.⁴⁷

30 Te štiri skupine knjig so prepovedane, ako se izdajo brez cerkvenega dovoljenja. Razlog za prepoved je ta, ker morejo postati take knjige za pravo versko in duhovno življenje zelo nevarne.

Razumljivo je, da Cerkev ne dovoljuje uporabljati sv. pisma, njegovih prevodov in komentarjev, ki so bili izdani brez njene odobritve. Izjema je za one, ki se pečajo z bogoslovnimi nauki, kakor bomo videli v kan. 1400.

kazovanja.

Prav tako je umevno, zakaj prepoveduje Cerkev knjige, ki smo jih navedli pod c) in č). Mnogi hlajstajo za izrednimi dogodki, nočejo pa tudi ne morejo jih kritično presojati, tako vzbujaajo posmeh pri nasprotnikih Cerkve, pa tudi sebi morejo veliko škodovati. Cerkev je pri dogodkih, o katerih se trdi, da so izredni, mirna in kritična. Cerkev in teologija sta prepričani, da so taki dogodki možni in da se dogajajo, prav tako pa jima je jasno, da je treba vsak tak dogodek dokazati. Cerkev ostaja pri naravni razlagi dogodka, dokler se ne dožene, da je naravna razlaga nemogoča. Zagovornikom takih nadnaravnih dogodkov se zato Cerkev večkrat zdi preveč hladna in formalistična. Toda v stvari je takšno ravnanje in zadržanje edino pravilno.

O spisih, ki pripovedujejo o novih prikazovanjih (apparitiones), razodetjih (revelationes), videnjih (visiones) in čudežih (miracula), je pomniti, da so prepovedani, če se izdajo brez cerkvenega dovoljenja, tudi takrat, kadar samo pripovedujejo o takem izrednem dogodku, kot da je nadnaraven, ne da bi sami zavzeli kako stališče nasproti njemu, bodisi da bi ga zagovarjali ali odklanjali. Prepovedano namreč ni le zagovarjanje takih dogodkov, marveč že tudi samo pripovedovanje in to tudi takrat, kadar je dogodek resničen in izpričan, pa ga Cerkev še ni odobrila in ni dala dovoljenja, da se objavi.⁴⁸

Kongregacija sv. oficija je večkrat posebej prepovedala razpravljanje o takih dogodkih, tako n. pr. 18. junija 1934. govorjenje, da se prikazuje Marija v kraju

- Ezquioga (na Španskem); obenem je prepovedala tri spise o tem prikazovanju, namreč Fort, Une nouvelle affaire Jeanne d' Arc; Boué, Merveilles et Prodiges d' Ezquioga; Hermano Cruz de Lete y Sarasola, Un fruto de Ezquioga (AAS 1934, 433); prej pa je nastopila proti takozvanim »dogodkom v Laublandu« (12. marca 1920, AAS 1920, 113), proti »prerokbam« Matilde Marchat iz Loignyja, proti »Secret de la Salette« in tako dalje.
- 10 Za knjigo, ki bi pripovedovala izredne stvari (čudeže, videnja in tako dalje) o božjih služabnikih, je zahteval dekret kongregacije sv. oficija »Sanctissimus« z dne 13. marca 1625.,⁴⁹ ki ga je odobril papež Urban VIII., da mora pisatelj podati izjavo, da sodbo o teh dogodkih prepušča sv. stolici, in ta izjava se je morala v knjigi natisniti. Leonova konstitucija »Officiorum ac munerum« več ne omenja te določbe; prav tako je ni v zakoniku. Pač pa jo spominja konstitucija Pija X. »Pascendi« (n. VI). Ali je določba preklicana, se ne da za gotovo reči.⁵⁰
- 15
- 20 Spis, ki pripoveduje o izrednih dogodkih brez cerkvenega dovoljenja, je le takrat prepovedan, kadar obširno o tem govori in kakor da je dogodek nadnaraven. Novice v časopisih, ki kratko poročajo o takih stvareh, niso s tem prizadete.
- 25
- 30 Glede novih pobožnosti je Cerkev zelo previdna. Za zgled, kako pri tem ravna Cerkev, naj omenim njeno ravnanje s pobožnostjo »Evharističnega Jezusovega Srca«. L. 1891. je izrekla o njej kongregacija sv. oficija, da se ne sme odobriti (non est approbanda); dosledno je kongregacija za obrede l. 1914. prepovedala podobe o evharističnem Jezusovem Srcu in imenovati cerkev po tej pobožnosti. L. 1915. pa so pobožnost že dopustili; ne pa še podob. Končno so l. 1921. pobožnost odobrili; določili posebno mašo in oficij in kot njen praznik določili četrtek po osmini sv. Rešnjega Telesa.⁵¹ Trideset let je bilo treba,
- 35 da sta se predmet pobožnosti in njena primernost zadosti pojasnila. Pri nekaterih drugih pobožnostih (n. pr. pri češčenju Srca Jezusovega) je bila doba preiskave še daljša.

Če imamo povedano pred očmi, lahko uvidimo primernost določbe kan. 1399, n. 5.

6. Knjige proti dogmam, cerkveni disciplini in cerkvenim stanovom.

Kan. 1399, n. 6.

5

Knjige, ki napadajo ali smešijo kako katoliško dogmo, ki branijo zmote, obsojene od apostolske stolice, ki nedostojno govore o božjem kultu, ki skušajo podreti cerkveno disciplino in ki namerno sramote cerkveno hierarhijo ali kleriški ali redovniški stan. 10

Stvarno enako določbo je imela Leonova konstitucija »Officiorum ac munerum« v odst. 11.

Določba prepoveduje pet vrst knjig, namreč:

Napadajo
dogme.

a) Knjige, ki napadajo ali smešijo kako katoliško dogmo. Dogme so verske resnice, ki jih je Bog razodel in je Cerkev o njih izrekla, da so razodete in da jih je zato treba verovati (kan. 1323, § 1.). Knjiga je prepovedana, ako napada ali smeši kako dogmo. Ni potrebno, da bi dogmo zanikala ali širila krivoverstvo; zadosti je, da je naperjena proti dogmi, bodisi, da z razlogi izpodbija dogmo ali njeno primernost, ali pa da jo smeši. 15 20

nijo zmote.

b) Knjige, ki branijo zmote, ki jih je apostolska stolica obsodila. Sv. stolica obsoja zmote na več načinov.⁵² Papež včasih obsodi zmoto slovesno ex cathedra, to je kot nezmotljivi učitelj resnice, včasih pa tako, da se ne sklicuje na svojo nezmotljivost. Zmota mora biti obsojena kot heretična ali kot takšna, ki se bolj ali manj hereziji približuje in je nevarna. 25 30

Cerkvena praksa in bogoslovna znanost razlikujeta celo vrsto obsodb, imenovanih cenzure, ki pa

jih je treba dobro ločiti od tistih cerkvenih kazni, ki se tudi imenujejo cenzure.

5 Stavek, nauk, mnenje (*propositio, sententia*) se more obsoditi kot *propositio haeretica* (nasprotuje dogmi) ali kot

haeresi proxima (skoro gotovo nasprotuje razodeti resnici) ali kot

10 *haeresim sapiens* (da se prav razlagati, toda oziraje se na osebne in časovne okoliščine ji je heretični smisel bližji) ali kot

erronea (nasprotuje razodeti resnici, ki pa še ni od Cerkve razglašena kot taka ali še ni v splošni zavesti vernikov, ali pa nasprotuje resnici, ki posredno sledi iz verske resnice) ali kot

15 *errori proxima* (zelo blizu je temu, da je *erronea*) ali kot

male sonans (radi mnogoznačne besede se more napak umeti) ali kot

20 *captiosa* (zmoto skuša prikriti z neoporečnimi izrazi) ali kot

temeraria (brez zadostnega razloga odstopa od splošnega nauka bogoslovcev) ali kot

scandalosa (biti more v pohujšanje in pogubo) ali kot

25 *piarum aurium offensiva* (ne izražaja se do svetih reči zadosti spoštljivo).

Rabijo se pa tudi izrazi *propositio damnata* (obsojena), *blasphema* (bogokletna), *seditiosa* (uporniška), *shismatica* (razkolniška), *iniuriosa* (krivična).

35 Zbirka zmot, ki jih je obsodil papež Pij IX. v 32 dokumentih (okrožnicah, pismih, nagovorih) med leti 1846 in 1864, je znana pod imenom silab (*syllabus* = zbirka) Pija IX. Izdan je bil ta silab 8. decembra 1864; obsega 80 zmot, formuliranih v kratkih stavkih. Mnogo zmot je obsojenih v papeških okrožnicah in dekretih sv. oficija.

Cenzura

Knjige (časopisi, članki in tako dalje), ki br-
nijo kakšno zmoto, ki jo je sv. stolica (papež ali nje-
govi uradi) kakor koli obsodila, so prepovedane.

Nedostojno
govore o
božjem kultu.

c) Knjige, ki nedostojno govore
o božjem kultu. V latinskem tekstu je izraz 5
»qui detrahunt (cultui divino)«. Detrahere pomeni
v prenesenem pomenu škoditi, obrekovati, poniževati.
Prepovedane so torej knjige, ki tako pišejo, da uteg-
nejo v bralcih zmanjšati spoštovanje do obredov, s
katerimi Cerkev časti Boga, Marijo in svetnike. Ne 10
zahteva se, da bi morala biti knjiga spisana prav v
ta namen, ali da bi »data opera« (namerno) ali »ex
professo« (izrecno) to hotela; zadostuje, da je stvar-
no tako spisana, da zmanjšuje spoštovanje do bož-
jega kulta. 15

Podirajo
cerkveno
disciplino.

č) Knjige, ki skušajo podreti
cerkveno disciplino. S tem niso prepo-
vedane knjige, ki napadajo kateri koli cerkveni zakon,
ampak le tiste, ki napadajo kako temeljno točko
cerkvene discipline; ker le takrat se more reči, da 20
knjiga »skuša podreti cerkveno disciplino« (evertere
contendunt). Knjiga bi podirala cerkveno disciplino,
ako bi pisala proti pokorščini do papeža, ali bi tajila
škofovo oblast v škofiji, ali napadala redovništvo,
duhovniški celibat ali cerkveno zakonodajo o cenzuri 25
in prepovedi knjig ter podobno.

Sramote
cerkvene
stanove.

d) Knjige, ki namerno sramote
cerkveno hierarhijo ali kleriški
ali redovniški stan. Da je knjiga prepo-
vedana, mora: 30

1. Sramotiti (probris afficere) hierarhijo kot
tako ali kleriški oziroma redovniški stan kot tak.
Ako knjiga sramoti le posamezno osebo ali celo po-
samezno ustanovo ali poedini red, še ni prepovedana
po tem zakonu. 35

2. Sramotiti mora namerno (data opera). Kaj ta izraz pomeni, smo razložili že zgoraj (kan. 1399, n. 3).

7. Praznoverne knjige.

Kan. 1399, n. 7.

5 **Knjige, ki uče ali priporočajo kakršno koli praznoverje, vraže, vedeževanje, čaranje, klicanje duhov in druge take stvari.**

Med prvimi knjigami, ki so bile prepovedane, so bile vražarske. Cerkev se je morala stalno boriti s to literaturo.

10 V tekstu se omenjajo izrazi: praznoverje (superstitio), vraže (sortilegia), vedeževanje (divinatio), čaranje (magia), klicanje duhov (evocatio spirituum). Zakon sam teh pojmov ne pojasnjuje; očitvidno
15 jih moramo umeti tako, kot jih umeva bogoslovje, ker so izrazi pač strokovni.⁵³

Skupno ime za pojave, ki se v gornjem zakonskem besedilu omenjajo, je praznoverje (superstitio), to je napačno češčenje pravega Boga ali
20 pa češčenje malika. Vraže (sortilegia) je praznoverje, ko skuša človek, pričakujoč odgovora od hudobnega duha, po žrebanju ali s kakim drugim takim sredstvom (n. pr. z metanjem kart, s hojo v ris) spoznati, kaj mu je storiti, ali na ta način kaj zvedeti.
25 Vedeževanje (divinatio) je praznoverje, kjer človek kliče hudobnega duha, da bi z njegovo pomočjo spoznal skrivne stvari. Čaranje (magia) je opravljanje nenavadnih del s pomočjo hudobnega duha. Pod klicanjem duhov (evocatio spirituum) je umeti spiritizem.

30 Končno dostavlja tekst »in druge take stvari« (aliaque id genus). Sem spada verovanje v sanje in

Vrste
praznoverja.

njih razlaganje (»sanjske bukve«), nekateri pojavi hipnotizma in skratka vsi pojavi, kjer se udejstvuje hudobni duh ali se vsaj pričakuje njegova pomoč. Podobno govore o tem knjige moralnega bogoslovja.

Omeniti je še to, da po gornjem zakonskem besedilu niso prepovedane knjige, ki le pripovedujejo o takih pojavih, marveč le tiste, ki jih priporočajo ali o njih ljudi poučujejo. 5

8. Knjige o dvoboju, samomoru, razporoki in prevratnih društvih. 10

Kan. 1399, n. 8.

Knjige, ki trdijo, da so dvoboj ali samomor ali razporoka dovoljeni, ki, razpravljajoč o frاماسonskih družbah ali drugih društvih te vrste, zagotavljajo, da so ta koristna in ne pogubna za Cerkev in državo. 15

Določba je vzeta iz Leonove konstitucije »Officiorum ac munerum« n. 14. Prav za prav je odveč, ker je obsežena že v kan. 1399, n. 6., saj te knjige branijo zmote, ki jih je sv. stolica obsodila.

Dvoboj. Dvoboj (duellum) je Cerkev pogosto obsodila. Gasparrijev aparat k kan. 2351,²⁷ ki določa kazni za one, ki se na kakršen koli način udeleže dvoboja, našteva šestnajst virov za to obsodbo. Dvoboj je greh proti peti božji zapovedi. 20

Samomor. Samomor (suicidium) je prav tako greh proti peti božji zapovedi. Samo sv. pismo na več krajih prepoveduje samomor (2 Mojz 20, 13; 1 Mojz 9, 6; 4 Mojz 32, 39; Modr 16, 13; Rim 14, 7—9). Cerkev odreka samomorilcu, ki ni pokazal pred smrtjo nobenega znamenja kesanja, cerkven pogreb (kan. 1240, § 1, n. 3.). 25 30

Razporoka (divortium) ni dovoljena. Zakon

Razporoka.

je namreč že po svoji naravi nerazvezljiv, zakon med kristjani pa je še zakrament in kot tak po Pavlovem nauku podoba tesne zveze med Kristusom in Cer-
5 kvijo. Krščanski zakon, v katerem je prišlo že do telesne združitve med možem in ženo, je absolutno nerazvezljiv. Svetne postave, ki dovoljujejo razpo-
roko, ne veljajo nič. Prvič zato, ker svetne postave nimajo pravice urejati zakonov med kristjani, ker
10 spada ta zadeva v pristojnost Cerkve. Drugič pa taka postava zato ne more veljati, ker dovoljuje, kar Bog prepoveduje. Tu velja: Boga je treba bolj slušati, kakor ljudi. Katoličan, ki doseže pred svetnim sodi-
ščem ali pa pred kakim nekatoliškim verskim sodi-
15 ščem razporoko in se nato vnovič poroči, le vara sam sebe. Ta njegov »drugi zakon« je le prešestvo, dokler njegov »razvezani« zakonec živi.

Framasonska društva in druga društva te vrste. O teh društvih govori
20 tudi kan. 2335, ki vsebuje kazni za tiste, ki se vpišejo vanje. So to društva, ki rujejo (machinantur) zoper Cerkev ali državo. Rovariti pa morajo proti Cerkvi ali državi namerno, nekako načelno in stalno. Katera so ta društva, se najlaže presodi iz obsodb, ki jih je
25 nad njimi izrekla sv. stolica.

Framasonska društva.

Cerkev je obsodila radi prevratnih namenov:

1. Framasonska društva (prvič Klemen XII. l. 1738; pozneje drugi papeži večkrat).
2. Društvo italijanskih karbonarjev (oglarjev) (Pij VII. l. 1821).
- 30 3. Societas Fenianorum (neka ameriška in angleška družba) (sv. oficij 12. jan. 1870).
4. Družbe nihilistov, anarhistov, boljševikov, brezbožnikov.

Obsojena društva.

35 Obsojena so nadalje tudi tale društva: 1. Old fellows, 2. Sons of temperance, 3. Knights of Pythia's (to

so tri društva ameriških delavcev, obsojena l. 1894), 4. Independent order of good templars (Guttempler-Orden) (obsojeno l. 1893), 5. društva za sežiganje mrličev (obsojena l. 1886), 6. teosofska društva (obsojena l. 1919), 7. Y. M. C. A. (= Young men Christian Association), 8. J. W. C. A. (= Young women Christian Association), društvi pod 7 in 8 sta bili obsojeni l. 1920); 9. Biblične družbe (večkrat obsojene).⁵⁵ 5

Po gornjem zakonskem besedilu so prepovedane le knjige o družtvih s prevratnimi nameni. Knjige o dvoboju, samomoru in razporoki so prepovedane, ako trdijo, da so dvoboj, samomor in razporoka dovoljene stvari. Pod knjigo je umeti, kakor smo že v uvodu k kan. 1399 omenili, kakršne koli spise. 10

Knjige o prevratnih družtvih so prepovedane, če 15
1. o družtvih razpravljajo in
2. obenem zagotavljajo, da so ta društva koristna, ne pa pogubna za Cerkev in državo.

Če se torej knjiga le mimo grede ugodno izrazi o takem društvu, še ni prepovedana. 20

9. Nespodobna knjiga.

Kan. 1399, n. 9.

Knjige, ki spolzke ali nesramne stvari namerno obravnavajo, pripovedujejo ali uče.

Latinsko besedilo ima za spolzke in nesramne stvari izraz »res lascivae seu obscenae«. Lascivus pomeni prvotno vesel, potem razposajen, razuzdan, pohoten, spolzek. Obscaenus ali obscenus je blaten, umazan, nesramen. 25

Katere so.

Knjige o spolzkih ali nesramnih stvareh (de rebus lascivis seu obscenis) so tiste, ki bralcu vzbu- 30
jajo nečiste predstave in misli ter ga nagibajo k nečistim dejanjem. Knjige niso take toliko radi pred-

meta, ki ga obravnavajo, to je spolne zadeve, kolikor radi načina, kako predmet obravnavajo. Isti predmet se more obravnavati dostojno ali pa pornografično.

Po gornjem zakonu niso prepovedane znanstvene
5 medicinske in teološke knjige, ki spolne zadeve obravnavajo resno, strokovno in so namenjene onim, ki morajo te stvari preučevati. Biti pa more tudi resna knjiga za koga po naravnem pravu prepovedana, ker mu je nevarna.

10 Nespodobna knjiga, more biti v literarnem oziroma brez vrednosti ali pa formalno umetniško delo oziroma delo, ki ima znanstveno vrednost. V vsakem primeru je nespodobna knjiga prepovedana, pa naj bi bila še taka umetnina ali mojstrovina. To, da n. pr.
15 Zola sijajno opisuje, nič ne spremeni na dejstvu, da so njegove knjige nespodobne in zato prepovedane.⁵⁰

Nespodobna knjiga more biti pisana znanstveno, navadno je na pol znanstveno, ali pa pripovedno. V vsakem primeru je prepovedana.

20 Da je knjiga prepovedana, se mora z lascivnimi ali nesramnimi stvarmi pečati n a m e r n o (ex professo). Izraz ex professo smo že zgoraj razložili. Glavni ali vsaj važen del knjige mora biti tako spisan, da je knjiga prepovedana.

25 O n a m e n u, ki ga je imel pisatelj s knjigo, se t u n e p r e s o j a. Knjiga je prepovedana, ako je objektivno takšna, kakršno zakon prepoveduje.

Čeprav je umetnina.

Kdaj so prepovedane.

30 Knjiga mora o lascivnih oziroma nesramnih stvareh ali r a z p r a v l j a t i (tractare) ali jih p r i p o v e d o v a t i (narrare) ali jih učiti (docere).

V prvem primeru je knjiga prepovedana, ako na frivolon način razpravlja o spolnih zadevah, o zakon-

skih stvarih in o podobnem, čeprav ima namen poučevati.

V drugem primeru je prepovedana, ako pripoveduje, n. pr. v romanu, v pesmi, v poučni knjigi o nečistih dejanjih, o spolnih organih in njih funkcijah na takšen način, da vzbuja v bralcu neredno spolno slo. 5

V tretjem primeru je knjiga prepovedana, če avtor z namenom ali brez namena na tak način poučuje o imenovanih stvarih, da vzbuja spolno slo. 10

O prodaji umazanih knjig glej kan. 1404.

Pri presoji, ali je konkretna knjiga prepovedana po tem zakonu kot nespodobna, moramo postopati previdno. Ni vsaka knjiga, ki ni primerna za otroke in mladino, že nespodobna. Pedagoški kriterij je drug kot ta, po katerem delimo knjige v spodobne in nespodobne. 15

Tudi med odraslimi so nekateri preveč občutljivi. Umevno je, da take preveč občutljive osebe ne morejo biti merilo za to, kaj je še spodobno in kaj ni več. 20

Po drugi strani pa ne smemo biti laksni. Zdi se, da se tudi katoliška javnost danes v teh stvarih bolj nagiba k laksnosti kot pa k pretirani strogosti. Strah, da nas bodo nekatoliški kritiki, pisatelji in javni delavci imeli za »zaostale«, »za naivne« ali za preveč katoliške, je prenekateremu katoličanu zmedel pojme v tej stvari. 25

ino pravilo
identskega
indeksa.

Cerkev stalno prepoveduje nespodobne knjige. »Knjige, ki namerno razpravljajo, pripovedujejo ali poučujejo o spolzkih ali nesramnih stvarih, se popolnoma prepovedujejo ne le z ozirom na vero, marveč tudi z ozirom na nravnost, ki jo tako branje z lahkoto pokvari«, je določalo sedmo pravilo v tridentskem indeksu in isto velja še danes. 30 35

Ni treba posebej naglašati, da pomeni tu knjiga kakršen koli spis. Par strani s tako vsebino more že zelo pogubno vplivati.

5 Tudi državni kazenski zakonik prepoveduje izvestno nemoralno literaturo. Čl. 288 k. z. se glasi: »Kdor ima javno predavanje nemoralne vsebine, s katerim nasnavlja na nečistost ali nečista dejanja, kakor tudi kdor izdeluje, prodaja, razširja ali vobče daje v promet spise, novine in slike in druge predmete, ki obsežajo težko kršitev javne morale, se kaznuje s strogim zaporom in v denarju. Predmeti kaznivega dejanja se odvzamejo.« Prim. tudi čl. 19, odst. 4 in čl. 49 zak. o tisku.

10. Senzualne in senzualno-mistične knjige.

15 Kongregacija sv. oficija je dne 3. maja 1927. (AAS 1927, 186 in nsl.) izdala posebno instrukcijo, v kateri opozarja na veliko nevarnost tistega modernega leposlovja, ki hoče ustrezati počutnosti (senzualnosti) in pohotnemu mysticismu. Ta instrukcija je ponatisnjena tudi v indeksu (izd. l. 1938). Ker nam kaže, kako moramo katoličani soditi o literaturi te vrste, in nam razodeva, kako resno jemlje sv. stolica nevarnost te literature, jo podajamo v prevodu.⁵⁷

25 Glasi se:⁵⁸

Instrukcija

na nadškofe, škofo in ostale krajevne ordinarije: o senzualnih in senzualno mističnih literarnih proizvodih.

30 Med največje sodobno zlo, ki popolnoma spreobrača krščanski nauk o nramnosti in zelo škoduje dušam, odkupljenim z dragoceno krvjo Jezusa Kristusa, se mora šteti ono slovstvo, ki hoče ustrezati

Največje zlo.

počutnosti in poželjivosti ali tudi nekakemu pohotnemu misticizmu.

To so zlasti romani, povesti, drame, komedije: literarni proizvodi, s katerimi je tako rodovitna ta doba in katerih gre povsod vsak dan več med svet. 5

Te izumitve duhov, ki tako mnoge ljudi, zlasti mlade, tako zelo zavzemajo, bi mogle, če bi ostajale v mejah, nikakor ne ozkih, sramežljivosti in poštenosti, ne le brez škode razveseljevati, marveč tudi koristiti pri utrjevanju nравnosti v bralcih. 10

Sedaj pa, kakor rečeno, ni mogoče zadosti obžalovati, kako strašno škodo za duše pomeni ta poplava knjig, polnih očarujočega kratkočasje, a prav tako tudi nesramnosti.

nespodobne
knjige so
pogibelne.

Premnogi pisatelji te vrste kažejo v najbolj blestečih podobah nespodobne reči; ne oziraje se na zapoved čistosti pripovedujejo najgrše nesramnosti časih prikrito, časih odkrito in drzno; s potanko analizo opisujejo najbolj nizkotno poltenost, uporabljajoč ves čar in mičnost jezika, tako da skvarijo vso nравnost. Vsakemu je jasno, kako je vse to pogibelno zlasti za mlade ljudi, ki že sicer radi ognja strasti v njih dobi teže ostajajo čisti. 15 20

Te knjige pa, večkrat drobne in po nizki ceni, so na prodaj v knjigarnah, ob potih in cestah po mestih, na kolodvorih; čudovito hitro pridejo vsakomur v roke; po krščanskih hišah pa prinašajo žalost in nesrečo. Zakaj kdo ne ve, da se s takim čitanjem domišljija močne razburja, razbrzdana poželjivost silno podžiga in srce pogreza v blato umazanosti? 25 30

Bolj kot druge ljubezenske zgodbe so pogubni tisti pisatelji, ki se drznejo bolestno počutnost — strašno je to reči — opravičevati s svetimi reči in v nečisto ljubezen vpletati neko pobožnost do Boga in verski, seveda lažni mysticism. Kakor da bi se vera skladala z zanemarjanjem in celo z nesramnim taje-
5 tanjem npravnega zakona in da bi se religija družila s kvarjenjem npravnosti! Nasprotno! Gotovo je, da se nihče, čeprav prizna razodete resnice in jih trdno
10 veruje, ne more zveličati, alko se ne ravna po zapovedih, danih od Boga; še celo krščanskega imena ni vreden tisti, ki sicer izpoveduje Kristusovo vero, a za Kristusom ne hodi. »Vera brez del je mrtva« (Jak 2, 26). Odrešenik opominja: »Ne vsak, kdor mi pravi: Gospod, Gospod, pojde v nebeško kraljestvo, tem-
15 več kdor spolnjuje voljo mojega Očeta, ki je v nebesih, tisti pojde v nebeško kraljestvo« (Mt 7, 21).

Naj nihče ne ugovarja, češ, v mnogih izmed teh knjig je treba pohvaliti čar in lepoto jezika; jasno razlagajo psihologijo po današnjih dognanjih; po-
20 hotne gone telesa že s tem zavračajo, ker jih kažejo v vsej umazanosti takšne, kakršni so: ali ker jih včasih družijo z očitki vesti, ali ker kažejo, kako sledi skrajnemu uživanju često žalost nekakšnega
25 kesanja.

Lepota jezika
in znanstveno
razpravljanje
ne opravičuje.

Kajti ne lepota jezika ne medicinska ali filozofska znanost — če je je kaj v teh literarnih proizvo-
dih — ne namen pisateljev, pa naj bo kakršen koli, ne more zabraniti, da ne bi nečisto čtivo čitateljev,
30 ki so radi pokvarjene narave zvečine zelo slabi in nagnjeni k počutnosti, počasi, počasi komaj zaznatno omamilo, jim omamilo duha in izpridilo srca. Ko pa so se razvezale vezi poželjivosti, pada človek iz zlo-

čina v zločin; samo življenje, oblateno z grehom, se mu gnusi, neredko se zgodi, da si ga vzame sam.

alovati je,
da tudi
ratoliški
telji tako
pišejo.

Če ima svet, ki išče svoje in prezira Boga, veselje nad takimi knjigami in jih razširja, se temu pač ni čuditi. Močno pa je treba obžalovati, da se s tako pogubno literaturo bavijo pisatelji, ki se ponajajo s krščanskim imenom. Ali se more zgoditi, da bi se kdo, ki nasprotuje načelom evangeljske etike, mogel držati Jezusa, ki je vsem ukazal, naj križajo svoje meso z napakami in svojimi poželenji vred? »Če hoče kdo — je rekel — priti za menoj, naj se odpove samemu sebi in vzame svoj križ ter hodi za menoj« (Mt 16, 24). 5 10

Vidimo, da so šli mnogi pisatelji v predrznosti in nesramnosti tako daleč, da v svojih knjigah širijo med ljudstvom tudi tiste pregrehe, o katerih je apostol prepovedal, da naj se niti ne imenujejo ne med kristjani: »Nesramnost pa in vsaka nečistost... naj se med vami niti ne imenuje, kakor se spodobi svetim« (Ef 5, 3). Naj se vendar ti enkrat nauče, da ni mogoče služiti dvema gospodoma, Bogu in strasti, veri in nesramnosti. »Kdor ni z menoj — pravi Gospod Jezus — je proti meni« (Mt 12, 30). Gotovo niso z Jezusom Kristusom oni pisatelji, ki z grdimi opisovanji kvarijo nramnost, ki je pravi temelj države in družine. 15 20 25

sv. oficij
pominja.

Najvišja kongregacija sv. oficija, ki je postavljena za to, da čuva nad vero in nramnostjo, zroč to poplavo pohotne literature, ki vsako leto bolj na široko preplavlja skoro vse narode, naroča z apostolsko avtoriteto in v imenu Njegove svetosti papeža Pija XI. vsem krajevnim ordinarijem, da skušajo, 30

kolikor le morejo, odpomoči tako velikemu grozečemu zlu.

Oni, ki jih je postavil Sv. Duh, da vladajo božje Cerkev, so dolžni budno in pazljivo nadzorovati vse, kar se v njihovih škofijah tiska in izdaja. Vsakdo pač ve, da je knjig, ki se danes širijo po svetu, veliko več, kot jih je mogoče predložiti apostolski stolici v presojo. Zato je papež Pij X. svetega spomina v motupropriju »Sacrorum antistitum« tole odredil: »Močno si prizadevajte, da odstranite vsak v svoji škofiji knjige, ki so nevarne za branje, tudi tako, da jih slovesno prepoveste uporabljati. Čeprav se apostolska stolica na vso moč trudi, da bi se ti spisi odpravili, so vendar tako narastli, da jih je komaj mogoče zaznamovati. Tako se zgodi, da pride zdravilo prepozno, ko se je zlo radi predolgega odlašanja že razpaslo.«

škofje naj
pazijo na
kvarne knjige.

Tudi ta vrhovna kongregacija ne more s svojo obsodbo zadeti večine takih knjig, velikih in majhnih, čeprav so zelo pogubne. Zato naj si prizadevajo ordinariji pridno in marljivo opravljati ta posel, ki jim ga nalaga kan. 1397, § 4 cerkv. zak., sami ali pa z nadzorstvenimi sveti (consilia a vigilantia), ki jih je ustanovil isti papež v okrožnici »Pascendi dominici gregis«. Naj ne opuščajo naznanjati v škofijskih listih takih knjig kot obsojene in zelo škodljive.

Sicer pa, kdo ne ve, da je Cerkev že s splošnim zakonom določila, da so izprijene knjige, ki namerno ali nalašč žalijo nramnost, vse prepovedane, kakor če bi bile vnesene v indeks prepovedanih knjig. Iz tega sledi, da smrtno greši, kdor bere brez zakonitega dovoljenja knjigo, ki je brez dvoma nenravna, čeprav je ni cerkvena oblast z imenom obsodila.

Ker pa se o teh zelo važnih stvareh širijo med verniki napačna in pogubna naziranja, naj krajevni ordinariji v pastoralnih opominih skrze, da bodo zlasti župniki in njih pomočniki na to obračali svojo pozornost in vernike primerno poučevali.

5

jih pre-
vedujejo.

Dalje naj ordinariji ne opuščajo, po imenu navajati, katere knjige so po okoliščinah posameznih škofij prepovedane po samem zakonu. Če pa ordinariji sodijo, da bi mogli vernike uspešneje in hitreje odvrniti od kake knjige, ako jo zavrnejo s posebnim dekretom, morajo to svojo pravico uporabiti, kakor to dela sv. stolica, kadar to zahtevajo važnejši razlogi. Saj določa kan. 1395, § 1 v cerkv. zak.: »Pravica in dolžnost iz upravičenega razloga prepovedati knjige ne pristoji le vrhovni cerkveni oblasti, marveč za svoje podložnike tudi partikularnim koncilom in krajevnim ordinarijem.«

10

15

Končno ta najvišja kongregacija ukazuje vsem nadškofom, škofom in ostalim krajevnim ordinarijem, da pri poročilu o škofiji poročajo sv. oficiju, kaj so glede lascivnih knjig odredili in izvršili.

20

V palači sv. oficija, 3. maja 1927.

Kardinal Merry del Val,
tajnik sv. oficija.

Nauk in navodila instrukcije.

25

Vsebinsko gornje instrukcije moremo povzeti v naslednje točke:

1. Literatura, ki vzbuja pohoto, je škodljiva zlasti mladim ljudem.
2. Zlasti pa je škodljiva senzualno - mistična literatura.
3. Lepota jezika, medicinska in filozofska znanost, natančna psihološka analiza pohotnosti in nje verno prikazovanje ne opravičuje teh knjig.

30

Kratek
osnatek
3 točkah.

4. Namen pisateljv ne more upravičiti take knjige.
5. Dejstvo, da pisatelj v taki knjigi kaže tudi očitke vesti in opisuje, da sledi skrajnemu uživanju žalost nekakšnega kesanja, ne opraviči take knjige.

5 Torej:

Nenravno opisovanje v knjigi ostane nenravno, čeprav je imel pisatelj drug namen in čeprav na koncu sledi očiščenje ali čeprav pisatelj med tako nenravno opisovanje vpleta opise o očitkih vesti in kesanju.

6. Obžalovati je, da pišejo senzualne in senzualno-mistične knjige tudi pisatelji, ki hočejo biti katoličani.
7. Tudi pisatelj mora pomniti, da ni mogoče služiti dvema gospodoma, »Bogu in strasti, veri in nesramnosti«.
8. Škofje naj nadzirajo literaturo, ki se tiska in izhaja v njih škofijah.
9. Škofje naj z imenom označujejo knjige, ki so prepovedane po splošnem zakonu (to je po kan. 1399).
10. V potrebi naj škofje prepovedo knjige, ki so že prepovedane po splošnem zakonu, še s svojim dekretom.
11. Knjige, ki so prepovedane po splošnem zakonu (po kan. 1399), so prepovedane pod smrtnim grehom, kakor če bi bile po imenu na indeksu.
12. Glede knjig je med verniki polno napačnih naziranj. Dušni pastirji naj skušajo ta naziranja odpraviti.
13. Škofje morajo redno poročati kongregaciji svetega oficija, kaj so določili in storili proti lascivni literaturi.

11. Liturgične knjige, ki se ne vjemajo z avtentičnimi izdajami.

Kan. 1399, n. 10.

Izdaje liturgičnih knjig, odobrenih od apostolske stolice, v katerih je kaj spremenjeno, tako da se ne vjemajo z avtentičnimi izdajami, odobrenimi od sv. stolice. 5

Stvarno isto določbo je imela Leonova konstitucija »Officiorum ac munerum« n. 18.

Kan. 1390 določa, da mora krajevni ordinarij potrditi, da se liturgična knjiga, ki se tiska ali izide v njegovi škofiji, vjema z avtentično izdajo, ki jo je potrdila sv. stolica. Liturgična knjiga, ki bi izšla brez takega potrdila krajevnega ordinarija, radi tega še ni prepovedana, pač pa sumljiva. 10 15

Prepovedana je liturgična knjiga, ki se stvarno ne vjema z avtentično izdajo. Ako ima liturgična knjiga radi večje priročnosti kakšen del večkrat natisnjen kot pa avtentična izdaja, radi tega ni prepovedana, ker ni to stvarna sprememba.⁵⁹ 20

12. Knjige o napačnih odpustkih.

Kan. 1399, n. 11.

Knjige, ki širijo nepristne odpustke ali take, ki jih je sv. stolica obsodila ali preklicala.

Glede knjig o odpustkih vsebuje določbo kan. 1388, ki smo si ga zgoraj ogledali. Tu se naštevajo knjige o odpustkih, ki so prepovedane. Taka knjiga je prepovedana iz trojnega razloga, namreč: 25

1. Če širi nepristne (apokrifne) odpustke. Načela kako prepoznati pristni odpustek od nepristnega, podaja dekret kongregacije za odpustke z dne 10. avg. 1899.⁸⁰ 30

Trojna
prepoved.

2. Če širi odpustke, ki jih je sv. stolica prepovedala.

3. Če širi odpustke, ki jih je sv. stolica preklicala.

5 O odpustkih samih vsebuje cerkveni zakonik določbe v kan. 911—936, ki razpadejo v dva oddelka, prvi govori o podeljevanju odpustkov (kan. 911—924), drugi pa o pridobivanju odpustkov (kan. 925—936).

13. Svete podobe, ki so Cerkvi tuje.

Kan. 1399, n. 12.

10 Na kakršen koli način natisnjene podobe našega Gospoda Jezusa Kristusa, preblažene Device Marije, angelov in svetnikov ali drugih božjih služabnikov, ki so tuje čutu in določbam Cerkve.

15 Kan. 1385, § 1, n. 3 določa, da se svete podobe ne smejo izdati brez cerkvene cenzure. Prepovedane pa so le tiste svete podobe, ki so tuje čutu in določbam Cerkve (ab Ecclesiae sensu et decretis alienae).

20 Sv. oficij je v dekretu z dne 23/24. februarja 1921. (AAS 1921, 197) izjavil, da so po tem kanonu prepovedane slike belgijskega slikarja Alberta Servaes-a, ki so na nov način predstavljale skrivnosti križevega pota. Prav tako je sv. oficij prepovedal 16. marca 1928. (AAS 1928, 103) predstavljati Sv. Duha v človeški podobi.

25 Samo po sebi se razume, da Cerkev ne obsoja in ne prepoveduje podob z umetnostnega vidika. Pač pa moramo v slikah ločiti religiozno in umetnostno plat. Ako slika ustreza religioznemu čutu, o tem pač gre sodba Cerkvi, zlasti še, ali se vjema s cerkveno tradicijo, s cerkvenim umevanjem predstavljenega objekta in podobno.

Oglejmo si za zgled, kdaj Cerkev prepoveduje religiozne slike, gornji dekret sv. oficija iz l. 1921, ki je obsodil slike belgijskega slikarja Alberta Servaes-a.^{60a}

Zgled belgijskega slikarja Alberta Servaes-a.

Besedilo dekreta se glasi: »Svete slike neke nove slikarske šole, katerih vzorci se nahajajo v delcu z naslovom *La passion de Notre-Seigneur Jésus-Christ par Cyril Verschaeve* (ornée de compositions d'Albert Servaes. Bruxelles et Paris. Librairie Nationale d'art et d'histoire G. van. Oest et Cie Editeurs 1920) so po določbi kan. 1399, n. 12 prepovedane po samem pravu in se morajo zato iz cerkva, oratorijev i.t.d., če so morda v katerih, nemudoma odstraniti« (AAS 1921, 197).

Vseh slik je v knjigi sedem. Slike so te: 1. Kristus v Getzemani leži na tleh, s čelom se dotika tal. — 2. Juda da Jezusu izdajski poljub. — 3. Kristus ob stebru, nag in zvezan. — 4. Ecce homo. Kristusovo telo je mršavo; okoli ledij ima prepasano nekako cunjo; plašč mu je zdrknil z ram. — 5. Kristus na križu. Glava se mu je nagnila na desno in se vidi samo od strani; telo je trdo okorelo in nalahko upognjeno. — 6. Pietà. Na kolenih žalostne Matere božje počiva zleknjeno mrtvo telo, usehlo, brez mesa; udje so v členkih izpahnjeni; glava visi vznak navzdol; tenek vrat se je s tem še podaljšal. Ob desni je oseba, ki ji je bolečina spačila obraz. Oseba ob levi zakriva lice in kaže samo eno čez mero razširjeno oko. Glavna oseba v vsej skupini je Devica Marija. Obraz ima oglat in neznan. V njem je upodobljena silna žalost. — 7. Vstajenje. Kristus se dviga iz groba. Roki sta razprostrti. Obraz je jasen, a brez lepote. Telo je koščeno, brez gibkosti.

Teh sedem slik je torej proglasil sv. oficij za prepovedane po kan. 1399, n. 12; to se pravi, da jih smatra za »tuje čutu in določbam Cerkve«.

Kongregacija sv. oficija s tem ni izjavila, da te slike niso umetniško delo, marveč le, da so »tuje čutu in določbam Cerkve«. Umetnostni kritik Louis Gillet je označil s stališča umetnosti te slike takole: osupljiva sila v izražanju, rafinirana, barbarska, brutalna umetnost.

Servaesove slike brez dvoma žalijo religiozno čustvo pri večini vernikov. V cerkvah bi take slike vzbujale pri

verniki~~h~~h zgle~~d~~dovanje. Tudi trpljenje Gospodovo, ki je seveda bilo brez primere veliko, ni za vernega katoličana brez jasne veličine. Kristjan ne sme pozabiti, da je bil Kristus, ki je trpel, Bog in človek. Servaesove slike vzbujajo pač sočutje s trpečim Zveličarjem, a enostransko. Te slike so pač pretresljive, niso pa religiozne, ali če hočete, niso vsaj konfesionalno (katoliško) religiozne. Slikar se je trudil, da bi dal čim bolj silen izraz sveti grozi, ki naj jo vzbuja v nas ponižanje Sinu božjega, a je pri tem zašel v enostranost.

Ob tem zgledu lahko razumemo, zakaj prepoveduje Cerkev svete slike, ki so »tuje čutu in odločbam Cerkve«, kakor pravi zakonsko besedilo. Zlasti pa je razumljivo, zakaj cerkvena oblast ne dovoli v bogoslužnih prostorih kakršnih koli religioznih slik.

Gornji dekret ne velja samo za našete Servaesove slike, saj sam govori o »neki novi slikarski šoli« in za vzorec kompozicij te šole navaja Servaesove slike. S tem je kongregacija sv. oficija avtentično izjavila, da so vse podobne svete slike tuje čutu in določbam Cerkve in zato prepovedane po kan. 1399, n. 12. Kdaj pa je kaka konkretna slika takšna, o tem sodi definitivno cerkvena oblast.

O slikah in kipih v cerkvah navedimo še kan. 1279, §§ 1—3, ki se glasi:

»§ 1. Nemini liceat in ecclesiis, etiam exemptis, aliisve locis sacris ullam insolitam ponere vel ponendam curare imaginem, nisi ab Ordinario loci sit approbata.

§ 2. Ordinarius autem sacras imagines publice ad fidelium venerationem exponendas ne approbet, quae cum probato Ecclesiae usu non congruant.

§ 3. Nunquam sinat Ordinarius in ecclesiis aliisve locis sacris exhiberi falsi dogmatis imagines vel quae debitam decentiam et honestatem non praeseferant, aut rudibus periculosi erroris occasionem praebeant«.

14. Pregled knjig, prepovedanih po splošnem cerkvenem zakonu.

Ko smo razložili kan. 1399, ki v svojih dvanajstih točkah obravnava skupine knjig, ki jih prepoveduje splošni cerkveni zakon, je prav, da vse skupine pregledno naštejemo, ker se je sicer nekoliko teže prav razgledati po določbah tega kánona.

Splošni cerkveni zakon prepoveduje torej te knjige:

1. Nekatoliške izdaje izvirnega teksta sv. pisma (kan. 1399, n. 1).
2. Stare svetopisemske prevode, ki so jih objavili nekatoličani (kan. 1399, n. 1).
3. Vse svetopisemske prevode, ki so jih naredili ali izdali nekatoličani (kan. 1399, n. 1).
4. Knjige, ki branijo herezijo (kan. 1399, n. 2).
5. Knjige, ki branijo shizmo (kan. 1399, n. 2).
6. Knjige, ki izpodkopujejo temelje vere (kan. 1399, n. 2).
7. Knjige, ki namerno napadajo vero ali posamezne verske resnice (kan. 1399, n. 3).
8. Knjige, ki namerno napadajo krščanski nramni red in posamezne njegove zahteve (kan. 1399, n. 3).
9. Knjige nekatoličanov o veri, dokler se ne ugotovi, da ni v njih ničesar proti katoliški veri (kan. 1399, n. 4).
10. Knjige sv. pisma, njihove opombe in komentarji, ako so bili izdani brez cerkvenega dovoljenja (kan. 1399, n. 5).
11. Prevodi sv. pisma, ki jih ni odobrila sv. stolica, ali niso bili izdani pod nadzorstvom škofov in z opombami (kan. 1399, n. 5).
12. Knjige in knjižice, ki pripovedujejo o novih pri-

kazovanjih, razodetjih, videnjih, prerokbah in čudežih, če so se izdale brez cerkvenega dovoljenja (kan. 1399, n. 5).

13. Knjige in knjižice, ki uvajajo nove pobožnosti, če so se izdale brez cerkvenega dovoljenja (kan. 1399, n. 5).
14. Knjige, ki napadajo ali smešijo kako dogmo (kan. 1399, n. 6).
15. Knjige, ki branijo zmote, ki jih je apostolska stolica obsodila (kan. 1399, n. 6).
16. Knjige, ki nedostojno govore o božjem kultu (kan. 1399, n. 6).
17. Knjige, ki skušajo podreti cerkveno disciplino (kan. 1399, n. 6).
18. Knjige, ki namerno sramote cerkveno hierarhijo, kleriški ali redovniški stan (kan. 1399, n. 6).
19. Knjige, ki uče ali priporočajo kako praznoverje (kan. 1399, n. 7).
20. Knjige, ki uče, da je dvoboj dovoljen (kan. 1399, n. 8).
21. Knjige, ki uče, da je samomor dovoljen (kan. 1399, n. 8).
22. Knjige, ki uče, da je razporoka dovoljena (kan. 1399, n. 8).
23. Knjige, ki razpravljajoč o framasonskih in podobnih društvih, zagotavljajo, da so ta društva koristna, ne pa pogubna za Cerkev in državo (kan. 1399, n. 8).
24. Knjige, ki opolzke stvari namerno ali obravnavajo ali pripovedujejo ali uče (kan. 1399, n. 9).
25. Knjige, ki ustrezajo pohotnemu mysticismu (instruk. sv. oficija z dne 3. maja 1927).
26. Liturgične knjige, ki se ne vjemajo z avtentičnimi izdajami (kan. 1399, n. 10).
27. Knjige z nepristnimi odpustki (kan. 1399, n. 11).
28. Knjige, ki širijo odpustke, ki jih je sv. stolica

prepovedala (kan. 1399, n. 11).

29. Knjige, ki širijo odpustke, ki jih je sv. stolica preklicala (kan. 1399, n. 11).

30. Svete podobe, ki so Cerkvi tuje (kan. 1399, n. 12).

Leonova konstitucija »Officiorum ac munerum« je v prvem odstavku svojih splošnih dekretov določala: »Vse knjige, ki so jih pred l. 1600. papeži ali splošni koncili obsodili in ki jih ni v novem indeksu, se morajo imeti za tako obsojene, kot so bile svoj čas obsojene; izvzete so le tiste, ki jih ti splošni dekreti dovoljujejo«. V novem zakoniku te določbe ni. 10
Zato velja tudi za te knjige kan. 1399.

V. UPORABA PREPOVEDANIH KNJIG.

1. Kdo sme uporabljati prepovedane svetopisemske knjige.

Kan. 1400.

- 5 Uporabljati knjige, o katerih je govor v kan. 1399, n. 1, kakor tudi knjige, izdane proti določbi kan. 1391, se dovoljuje samo tistim, ki se kakor koli bavijo z bogoslovnimi ali bibličnimi nauki, ako so te knjige izdane verno in popolno ter se v njih uvodih
10 ali opombah ne napadajo dogme katoliške vere.

- Kan. 1399, n. 1 kakor tudi kan. 1391 smo sicer že zgoraj razložili, vendar ponovimo še enkrat njune določbe. Kan 1399, n. 1 prepoveduje: a) nekatoliške izdaje originalnega teksta sv. pisma; b) stare svetopisemske pre-
15 vode, ki so jih objavili nekatoličani; c) vse prevode sv. pisma, ki so jih naredili ali izdali nekatoličani. Po kan. 1391 se ne smejo izdati prevodi sv. pisma v ljudskem jeziku, ako jih ni odobrila sv. stolica ali se ne izdajo z opombami in pod nadzorstvom škofov. Po kan 1399, n. 5 so
20 svetopisemski prevodi, izdani proti določbi navedenega kan. 1391, prepovedani.

- Kan. 1400 pa dovoljuje uporabljati naštete svetopisemske izdaje in prevode vsem, ki se kakor koli bavijo s teološkimi ali bibličnimi nauki. Kaj obsegajo
25 teološki in biblični nauki, smo kratko navedli pri razlagi kan. 1385, § 1. Zadostuje, da se kdo, naj bo kle-

Kan. 1400.

rik ali laik kakor koli bavi s temi nauki, pa že sme uporabljati sicer prepovedane izdaje in prevode. Kongregacija za univerze in semenišča pa je 15. septembra 1933⁶¹ prepovedala uporabljati na nemških katoliških teoloških učiliščih novozavezne knjige, ki jih je izdala kakšna nekatoliška biblična družba. Razlog za prepoved je pač ta, ker je po eni strani zadosti katoliških izdaj novozakonskih knjig, po drugi strani pa je zelo težko najti nekatoliško izdajo, ki bi ustrezala zahtevam v kan. 1400.

Izjema, ki jo vsebuje kan. 1400, se namreč dovoljuje le pod pogojem, da je svetopisemsko besedilo podano verno in popolno (brez izpuščanja) ter da se v uvodih ali v opombah ne napadajo katoliške dogme.

Stvarno isto določbo, kot je v kan 1400, je imela že Leonova konstitucija »Officiorum ac munerum« v odst. 5 in 6.

2. Koga ne veže cerkvena prepoved knjig.

Kan. 1401.

Kardinalov svete rimske Cerkve, škofov, tudi naslovnih, in ostalih ordinarijev ob potrebni previdnosti ne veže cerkvena prepoved knjig.

I. Cerkv eni zakon, ki prepoveduje knjige, veže vse kristjane. Izvzet je le papež. Po gornjem kanonu pa ne veže ta zakon naštetih visokih cerkvenih funkcionarjev, ker jih je zakonodavec izvzel. Veže pa jih vkljub temu naravno-pravna prepoved, ki vsakomur prepoveduje brati knjige, ki so zanj nevarne. Ker je cerkveni zakon o prepovedi knjig v glavnem le dopolnilo naravno-pravne prepovedi knjig, zato pravi zakonsko besedilo, da naštetih dostojanstvenikov ne veže cerkvena prepoved »ob potrebni previdnosti« (necessariis adhibitis cautelis).

Cerkvena prepoved knjig ne veže: a) kardinalov; b) škofov; c) ostalih ordinarijev (n. pr. generalnega vikarja, redovniških ordinarijev).

Klasični
avtorji.

II. Leonova konstitucija »Officiorum ac munerum« je imela v odstavku 10, v poglavju »de libris obscenis« tole določbo: »Knjige, klasičnih avtorjev tako starih kot novejših, ki bolehajo za to kugo umazanosti, se radi lepote jezika (propter sermonis elegantiam ac proprietatem) dovoljujejo samo tistim, ki jih upravičuje služba ali poučevanje; nikdar pa se ne smejo, če niso vestno očiščene, izročiti mladoletnikom ali na glas njim brati.« Zakonik te določbe ni sprejel. Zato so klasični avtorji prav tako prepovedani kot ostali.

3. Kdaj more ordinarij dati dovoljenje uporabljati prepovedane knjige.

Kan. 1402.

§ 1. Ordinariji morejo dovoljenje glede knjig, prepovedanih po zakonu ali po dekretu apostolske stolice, podeliti svojim podložnikom le za posamezne knjige in samo v nujnih primerih.

§ 2. Ako pa so si izprosili od apostolske stolice splošno pooblastilo dovoljevati svojim podložnikom, da obdrže in berejo prepovedane knjige, naj dajejo takšno dovoljenje z izbiro in iz upravičenega in pametnega razloga.

I. Od splošnega zakona more v Cerkvi dati spregled le sv. stolica in tisti, ki mu je ona dala pravico podeliti spregled (prim. kan. 80). Že pri razlagi kan. 1398 smo omenili, da dovoljenje, ki se zahteva, da sme kdo uporabljati prepovedane knjige, ni spregled

od zakona, vendar se glede organa, ki je zanj pristojen, približuje spregledu.

Prošnja
dovoljenje.

Dovoljenje, ki se zgoraj omenja, more pred vsem dajati papež. Včasih si papež pridrži dajati dovoljenje; tako je storil pri obsojenem listu »L' Action Française«. ⁶² Redno pa je za tako dovoljenje pristojna kongregacija sv. oficija. Kdor hoče doseči od sv. oficija to dovoljenje, se mora obrniti nanj s prošnjo (v latinskem, italijanskem ali francoskem jeziku). V prošnji mora navesti, čemu so mu potrebne prepovedane knjige; n. pr. sem profesor za ta in ta predmet in moram brati prepovedane knjige; pišem tako in tako delo in se moram posluževati tudi prepovedanih knjig. Duhovnik mora priložiti priporočilo svojega škofa, redovnik svojega redovniškega predstojnika, laiku more dati priporočilo spovednik. ⁶³

Vzorec za prošnjo:

Beatissime pater!

Antonius Medved, ex dioecesi Labacensi, professor litteraturae germanicae (scriptor talis vel talis operis, addictus tali bibliothecae, alumnus talis Universitatis et cetera) ad pedes Sanctitatis Vestrae provolutus devotissime petit, ut sibi ad conscientiae suae tranquillitatem in studiis et pro munere suo implendo concedatur facultas legendi omnes libros a S. Sede prohibitos.

Na kuverti se napiše naslov: »Al S. Offizio, Palazzo del S. Offizio Piazza del S. Uffizio, I, Roma (113)«.

Odgovor se glasi: »Ssmus D. N. Pius Divina Providentia Pp XII. per facultates R. P. D. Assessori S. Officii impertitas, si vera sunt exposita, benigne annuit pro gratia ut liceat oratori . . .« Navadno se izvzamejo lascivne knjige po kan. 1399, n. 9; vsaj splošno dovoljenje brati lascivne knjige se ne dá.

Pooblastilo.

II. Ordinarij (škof, gen. vikar, redovniški ordinarij) more dati dovoljenje v mejah, ki jih določa

kan. 1402, § 1, ali pa po splošnem pooblastilu, če ga je dobil, ko se ravna po kan. 1402, § 2.

Po kan. 1402, § 1 more dati ordinarij dovoljenje svojim podložnikom le za posamezno knjigo, ki jo je
5 prepovedala sv. stolica, in to le v nujnih primerih (in casibus urgentibus). To svojo pravico more ordinarij poveriti tudi drugim, n. pr. rektorju semenišča, dekanu teološke fakultete. Za knjige, ki niso prepovedane po kan. 1399, pa jih je ordinarij prepovedal,
10 more dati ordinarij tudi splošno dovoljenje.

Ordinarij pa more dobiti od sv. stolice splošno pooblastilo (generalis facultas) glede prepovedanih knjig. To pooblastilo pač razširi njegovo pravico preko kan. 1402, § 1. Kako daleč seže to pooblastilo,
15 se razbere iz besedila.

Ljubljanski škof ima n. pr. takole pooblastilo (gl. Škof. list 1938, 75 nsl): »Dati komu dvoljenje, a ne nad tri leta, da bere in obdrži, toda pod kjučem, tako da ne pridejo
20 v roke drugim, prepovedane knjige in časopise, razen tistih del, ki namerno branijo herezijo ali shizmo ali skušajo preobrniti same temelje vere, kakor tudi del, ki namerno razpravljajo o nesramnih rečeh, in sicer posameznim
25 podložnim vernikom, a z izbiro in iz upravičenega ter pametnega razloga (prim. kan. 1402, § 2 cerkv. zak.), to je samo tistim, ki res morajo brati take
30 knjige in časopise bodisi radi tega, da jih zavračajo, bodisi radi tega, da morejo svojo službo opravljati ali študije dovršiti«.

»To pooblastilo je tako podeljeno, da
35 ga mora škof sam osebno izvrševati in ga ne sme nikomur poveriti; pod tež-

Fakulteta
ljublanskega
škofa.

kim grehom je škof dolžan paziti, če so vsi naštetí pogoji stvarno podani.«⁶⁴

Škof torej more po tej fakulteti dovoliti, da kdo obdrži in bere vse knjige, ki jih je sv. stolica prepovedala, razen tistih, ki so prepovedane po kan. 1399, n. 2 in n. 9. To dovoljenje sme dati škof le posameznemu sebi podložnemu verniku, ki je po službi ali drugače prisiljen brati in imeti take knjige. Ko škof daje to dovoljenje, se mora ozirati na osebo prosilca. To hoče povedati izraz »z izbiro« (cum delectu). Škof mora upoštevati značaj in izobrazbo prosilca. Dalje mora škof presoditi, ali obstoji upravičen in pameten razlog za to, da podeli dovoljenje. Dovoljenje sme dati škof le za tri leta. More pa škof dati dovoljenje brati in obdržati knjigo, ali samo prvo ali samo drugo. Če komu da dovoljenje, da prepovedane knjige obdrži, jih mora ta tako hraniti, da ne pridejo v roke drugim. Dovoljenje sme dati samo škof, ne more torej komu poveriti te pravice. Pogoji, ki se zahtevajo, morajo biti obenem dejansko podani.

4. O dovoljenju uporabljati prepovedane knjige, ki ga podeli sveta stolica.

Kan. 1403.

§ 1. Kateri so dosegli od apostolske stolice dovoljenje brati in obdržati prepovedane knjige, ne morejo zato brati in obdržati katerih koli knjig, obsojenih od njih ordinarijev, razen če jim je bilo v apostolskem pismu izgovorjeno dovoljenje brati in obdržati knjige, ki jih je obsodil kdor koli.

§ 2. Vrh tega jih veže težka zapoved prepovedane knjige tako varovati, da ne pridejo drugim v roke.

Obe določbi sta se nahajali že v Leonovi konstituciji »Officiorum ac munerum« n. 26.

Sta pa sami po sebi razumljivi. Prva sledi iz splošnega načela, ki je obsežen tudi v kan. 46 in ki 5 pravi, da reskript (odgovor na prošnjo) sv. stolice sam po sebi ne izvzema nikogar izpod krajevnih določb, ako ni to izrecno določeno.

Določba v drugem paragrafu pa izhaja iz načela, da je vsakdo dolžan poskrbeti, da ne bo bližnjega kakor koli zavajal v greh. Zakonsko besedilo 10 izrecno pravi, da je ta zapoved težka.

5. Knjigarnarji in prepovedane knjige.

Kan. 1404.

Prodajalci knjig ne smejo knjig, ki namerno raz- 15 pravljajo o spolzkih stvareh ne prodajati ne posojati ne obdržati; ostalih prepovedanih knjig naj nimajo na prodaj, če si niso izprosili dolžnega dovoljenja od apostolske stolice, in naj jih nikomur ne prodajo, če ne morejo po pameti soditi, da jih kupec zakonito išče. 20

Knjig, ki so prepovedane po kan. 1399, n. 9, pa naj so na indeksu ali ne, knjigotržci kratkomalo ne smejo imeti; zakon pravi, da jih ne smejo ne prodajati ne posojati ne obdržati. Za te knjige se dovoljenje sploh ne da. 25

Ostale prepovedane knjige smejo imeti knjigotržci na prodaj, če so dobili dovoljenje od sv. stolice. Prodati pa prepovedano knjigo smejo le kupcu, o katerem po pameti sodijo, da zakonito zahteva prepovedano knjigo. 30

Knjigotržce veže torej prepoved glede knjig prav tako kot vse vernike.

Stvarno enako določbo je imela Leonova konstitucija »Officiorum ac munerum« n. 46. Deseto pravilo tridentskega indeksa je vsebovalo, kakor smo videli, veliko strožjo določbo.

6. Naravno-pravna prepoved je absolutna in nespregledna.

5

Kan. 1405, § 1.

Dovoljenje, pa naj ga je podelil kdor koli, nikogar na noben način ne izvzame od naravno-pravne prepovedi brati knjige, ki so zanj bližnja dušna nevarnost.

10

O značaju naravno-pravne prepovedi brati knjige, smo že v uvodu zadosti govorili. Ta določba je le aplikacija splošnega načela, da je naravno pravo božje pravo in zato ne morejo glede njihovih določb noben človeški organ dajati spregledov.

15

7. Dolžnost, opozarjati na nevarnost slabih knjig.

Kan. 1405, § 2.

Krajevni ordinariji in drugi dušni pastirji naj primerno opominjajo vernike, kako nevarno in škodljivo je branje slabih, zlasti prepovedanih knjig.

20

Stvarno isto določbo je vsebovala Leonova konstitucija »Officiorum ac munerum« v n. 21; sicer pa je Cerkev že prej večkrat opominjala škofe o nevarnosti slabega čtiva.

Določba je sama po sebi razumljiva. Če je slabo čtivo velika nevarnost za vero in pravost, je pač jasno, da morajo dušni pastirji vernike svariti pred njim.

25

Videli smo, da zakonik nalaga krajevnim ordinarijem glede knjig več dolžnosti:

30

1. Nadzirati morajo, kakšne knjige se tiskajo, izdajajo ali prodajajo v škofiji (kan. 1397, § 4).

2. Knjige, kjer se zahteva bolj natančna preiskava, morajo pošiljati sv. stolici v presojo (kan. 1397, § 5).

3. Nevarne knjige morajo prepovedovati oziroma jih v škofijskem listu proglašati za prepovedane po zakonu (kan. 1395. in instrukcija z dne 3. maja 1927).

4. Dušne pastirje morajo v pastoralnih navodilih opozarjati, naj nastopajo proti napačnim naziranjem, ki se med verniki širijo o knjigah, in naj vernike poučujejo o cerkvenem stališču in cerkvenih določbah o knjigah (instr. sv. oficija z dne 3. V. 1927.).

5. Vernike morajo poučevati o nevarnosti in škodi slabih knjig (kan. 1405, § 2).

6. Sv. oficiju morajo poročati, kaj so odredili in storili glede lascivnih knjig (instr. sv. oficija z dne 3. maja 1927.).

7. Nastopati morajo proti tistim, ki hvalijo kakršne koli duševne proizvode, nasprotno katoliškemu nauku in krščanskemu čutu (opozorilo sv. oficija z dne 15. marca 1923.).

VI. KNJIGE, PREPOVEDANE POD KAZNIJO IZOBČENJA.

Kan. 2318.

§ 1. V izobčenje, apostolski stolici na poseben način pridržano, zapadejo takoj, ko je delo dano v javnost, izdajatelji knjig apostatov, heretikov in shizmatikov, ki branijo apostazijo, herezijo ali shizmo, prav tako tisti, ki te knjige in druge v apostolskih pismih z imenom prepovedane branijo ali zavestno brez dolžnega dovoljenja berejo ali obdrže. 5 10

§ 2. Avtorji in izdajatelji, ki poskrbe, da se knjige sv. pisma ali njih opombe ali komentarji natisnejo brez dolžnega dovoljenja, zapadejo takoj v izobčenje, ki ni nikomur pridržano.

Tridentiski
indeks.

I. V tridentinskem indeksu so bile zagrožene kazni za vsak prestop določb o knjigah. Kdor se je drznil razpečavati knjige brez cenzure, temu so knjige zaplenili in jih javno sežgali; plačal je globo sto ducatov, za eno leto mu je bila vzeta koncesija, zadelo ga je cerkveno izobčenje; trdovratnega pa je moral škof eksemplarično kaznovati še z drugimi kaznimi. Kdor bi pa imel ali bral heretično knjigo, to je knjiga heretika ali kakega drugega pisatelja, ki je bila obsojena in prepovedana radi herezije ali sumnje krivega nauka, ga je zadelo takoj izobčenje. Kdor pa je bral ali imel ostale prepovedane knjige, tega je moral škof strogo kaznovati. Vrsta in mera kazni nista bili določeni. 15 20 25

Leonova
konstitucija.

Tudi v Leonovi konstituciji »Officiorum ac munerum« so bile vse določbe kazensko sankcionirane. Ustrezno peto poglavje v titulu o cenzuri z naslovom o kaznih 30

(de poenis in decretorum generalium transgressores statutis) je imelo tri odstavke (47—49); prva dva ustrezata prvemu in drugemu paragrafu kan. 2318 v cerkv. zak., tretji pa se je glasil: »Kateri pa bi prestopili ostale določbe v teh splošnih dekretih, naj jih škof po teži krivde resno opomni in če se bo zdelo primerno, tudi kaznuje s kanoničnimi kaznimi.«

Kazni v Leonovem zakonu so bile že veliko milejše kot kazni v tridentskem indeksu.

10 V veljavnem cerkvenem zakonu pa na splošno določbe o cenzuri in prepovedi knjig sploh niso kazensko sankcionirane; izjema je le zgornji kan. 2318, ki pa določa kazen le pri nekaterih knjigah. S tem pa seveda ni rečeno, da ne bi škof mogel kake knjige
15 prepovedati pod kaznijo. Reči hočemo samo to, da v občem cerkvenem zakoniku določbe o cenzuri in prepovedi knjig niso kazensko sankcionirane razen teh v kan. 2318.

Veljavni zakon.

20 II. Kan. 2318 se nahaja v titulu »o deliktih proti veri in cerkveni edinosti«. V prvem paragrafu se omenjajo nekatoliške heretične knjige, v drugem pa nezakonito izdajanje sv. pisma in njegovih razlag.

Kdaj izobčenje po kan. 2318, § 1.

V prvem paragrafu se najprej omenjajo knjige apostatov, heretikov in shizmatikov, ki branijo apostazijo, herezijo ali shizmo. Zahteva se torej dvoje:

1. Avtor knjige mora biti apostat, heretik ali shizmatik. Ako je avtor nekristjan (jud, musliman, pogan), knjiga ne spada pod to določbo.

30 2. V knjigi se mora braniti apostazija, herezija ali shizma. Pojme smo razložili v razlagi kan. 1399, n. 2.

Ni treba, da bi morala vsa knjiga braniti apostazijo, herezijo ali shizmo, pač pa se mora v njej ex

professo to storiti. Če knjiga samo poroča, ne spada pod to določbo.

Izraz knjiga je vzeti, ker smo v kazenski materiji, v ožjem pomenu. Knjižice, letaki, listi niso knjige v tem pomenu. Pač pa spadajo sem po odgovoru sv. oficija z dne 13. junija 1892. znanstvene revije. 5

Nadalje se omenjajo knjige, ki jih je papež sam obsodil (»v apostolskih pismih z imenom prepovedane knjige«). Kako jih mora papež obsoditi, bomo obširneje razpravljali v poglavju o indeksu. Knjige, ki jih je obsodila kongregacija sv. oficija ali katero 10
koli drugo cerkveno oblastvo, ne spadajo sem. Takih knjig, ki bi jih papež sam obsodil, je zelo malo.

Kazen zadene po kan. 2318, § 1.:

1. Izdajatelj je knjig apostatov, heretikov in shizmatikov, ki branijo apostazijo, herezijo in shizmo. Kazni zapadejo izdajatelji, ko je delo predano javnosti. 15

2. One, ki take knjige branijo. Braniti morajo vsebino knjige ali njeno primernost. 20

3. One, ki zavestno brez dovoljenja take knjige berejo ali obdržijo. Izraz zavestno (scienter) pove, da zapade kazni le tisti, ki s popolnim spoznanjem in popolnoma svobodno voljo prelomi zakon (prim. kan. 2229, § 2.). 25

4. One, ki branijo knjige, ki jih je papež sam obsodil.

5. One, ki zavestno brez dovoljenja berejo knjige, ki jih je papež sam obsodil.

Kazen je izobčenje latae sententiae, ki je sv. stolici na poseben način pridržano. Izraz latae sententiae pove, da zadene kazen storilca takoj, ko je dejanje napravil, ne da bi šele sodnik kazen izrekel. Kazni latae sententiae so cerkvena posebnost. Izob-

čenje, ki zadene osebe, naštete v kan. 2318, § 1., je na poseben način (speciali modo) pridržano sv. stolici.

5 Kan. 2318, § 2. vsebuje kazensko sankcijo za nezakonito izdajanje sv. pisma, njegovih opomb in komentarjev. Kazen je v tem primeru izobčenje, ki ni nikomur pridržano; torej more od njega odvezati vsak spovednik. Kazen zadene v tem primeru pisce in izdajatelje. Izraz izdajatelj je vzeti v ožjem pomenu. Kazen nastopi takoj, ko se spis odda v tiskarno, z namenom, da izide.

Kdaj
izobčenje
po kan. 2318,
§ 2.

Kazni zapadejo:

1. Pisci in izdajatelji, ki brez škofovega dovoljenja izdajo originalni tekst svetopisemskih knjig, njihovih starih prevodov, dalje opombe k sv. pismu in svetopisemske komentarje. (kan. 1399, n. 1).
15 Opomb in komentarja mora biti za celo knjigo, sicer kazen ne zadene.
2. Pisci in izdajatelji, ki izdajo brez dovoljenja sveto pismo v ljudskem jeziku brez opomb (kan. 1391).
20
3. Pisci in izdajatelji, ki izdajo sv. pismo v ljudskem jeziku z opombami, a brez škofovega dovoljenja

Cerkveno izobčenje.

25 Da si bomo lažje predstavljali teže deliktov, o katerih smo prav kar govorili, si moramo vsaj nekoliko ogledati kazen cerkvenega izobčenja, ki je zagrožena.

30 Krst vtisne v dušo neizbrisno znamenje. Kdor je krščen, ne more več popolnoma zapustiti Cerkve, pa tudi Cerkev sama ga ne more iz sebe izključiti. Cerkvena kazen izobčenja (excommunicatio) torej ne pomeni izključitve iz Cerkve, kakor bi morda kdo iz imena sklepal, marveč le izključitev iz občestva ver-

nikov s posledicami, ki jih zakon določa (kan. 2257, § 1.).

Občestvo vernikov (*communio fidelium*) je udeležba (*communicatio*) na blagrih, ki jih je Kristus izročil Cerkvi, izobčenje (*ex-communicatio*) pa je izključitev od teh blagrov. Katere so posledice te izključitve, to določa zakon.

Poleg občestva vernikov poznamo še notranje občestvo (*communio interna*) in občestvo državljanov (*communio civium*).

Notranje občestvo imenujemo nadnaravno zvezo s Kristusom po milosti. To notranje občestvo ne zavisi od Cerkve in ga zato Cerkev ne more odvzeti.

Občestvo državljanov nam pomeni občevarje z ljudmi v civilnem (*necerkvenem*) življenju. V prejšnjem cerkvenem pravu je bilo tistim, ki so bili cerkveno izobčeni, prepovedano tudi občevarje z ljudmi v *necerkvenem* življenju, bili so torej izobčeni tudi iz občestva državljanov; danes navadno cerkveno izobčenje nima te posledice.

Biti izobčen pomeni torej danes biti izključen iz občestva vernikov.

Kazen izobčenja je prevzela Cerkev iz starega judovskega pravnega življenja, ki je poznalo malo, srednje in veliko izobčenje (*cherem*).

Za izobčenje so navadno v prejšnjih časih rabili izraz *anathema*. V svetem pismu pomeni *anathema* stvar ali osebo, ki je prekleta, pogubi posvečena. Po nauku apostola Pavla pomeni *anathema* biti ločen od Kristusa. Danes se rabi izraz *anathema* za tisto izobčenje, ki se izreče v slovesni obliki (kan. 2257, § 2.).

Izobčenje je najtežja cerkvena kazen. Sv. očetje in za njimi staro cerkveno pravo primerjajo izobčenje duhovni smrti; imenujejo ga »izročitev satanu« in »anticipirana večna obsodba« (Ciprijan, Hieronim, Tertulian).

Izobčenje zadene včasih delinkventa takoj, ko je storil kaznivo dejanje, ki je zanj izobčenje zagroženo; včasih pa ga zadene šele, ko mu sodnik izobčenje naloži. V prvem primeru pravimo, da je izobčenje kazen latae sententiae, v drugem pa kazen ferendae sententiae. Izobčenje, ki je zadelo delinkventa takoj po deliktu, more pozneje sodnik tudi proglašiti. Tako razlikujemo tri vrste izobčencev, namreč:

Vrste
izobčencev.

5 a) izobčence, ki jih je zadelo izobčenje takoj, ko so delikt storili, in ni bilo njihovo izobčenje pozneje proglašeno;

10 b) izobčence, katerih izobčenje je bilo s sodbo proglašeno;

15 c) izobčence, katerim je bilo izobčenje s sodbo naloženo.

Poznamo pa še četrto vrsto izobčencev: imenujejo se vitandi (vitare = izogibati se), vitandus je tisti, ki se ga moramo izogibati.

20 Nekateri učinki kazni izobčenja zadenejo vse izobčence; drugi le tiste, katerih izobčenje je bilo s sodbo proglašeno ali s sodbo naloženo ali so izobčenci vitandi.

a) Vsi izobčenci izgube te pravice:

Kaj izgube
vsi izobčenci.

1. prejemati zakramente;

25 2. deliti zakramente (izjeme gl. v kan. 2261, §§ 2, 3);

3. udeleževati se božje službe; pač pa se smejo udeleževati pridig;

4. opravljati cerkvene službe;

30 5. vršiti te posle: biti cerkven sodnik, branilec vezi zakona ali sv. reda; cerkven tožilec, promotor fidei, notar, kancler, sodni prinašalec in izvršilec, odvetnik, zastopnik v pravdi, krstni in birmanski boter, upravitelj cerkvene imovine; izvrševati volilno in patronatno pravico;

35 6. dopustno sodelovati pri nastavljanju cerkvenih uslužbencev z izvrševanjem volilne patronatne in nominacijske pravice;

7. dopustno doseči cerkveno dostojanstvo, službo, beneficij, rento;

8. dopustno izvrševati cerkveno oblast bodisi v notranjem bodisi v zunanjem območju;

9. biti deležen cerkvenih odpustkov, priprošenj in 5
javnih molitev.

Učinek, ki smo ga našli v deveti točki, je morda v očeh vere najtežji. Človek, ki zanj Cerkev ne moli, je v veliko večji nevarnosti, da se pogubi, kot drugi. V tem smislu je razumeti besedo cerkvenih očetov, da je izobčenje »izročitev satanu«, ki hodi po besedah apostola Petra »okrog kakor rjoveč lev in išče, koga bi požrl« (1 Petr 5, 8).

aj sodno
zglaseni.

b) Izobčenci, katerih izobčenje je bilo sodno proglašeno ali sodno naloženo, izgube poleg naštetih pravic še naslednje: 15

1. veljavno vršiti volilno, patronatno in nominacijsko pravico;

2. veljavno doseči cerkveno dostojanstvo, službo, beneficij, rento; 20

3. uživati sadove dostojanstva, službe, beneficija, rente;

4. prejemati zakramentale;

5. imeti cerkven pogreb;

6. doseči papeško milost, ako dekret, s katerim se 25
milost podeli, njih izobčenja ne omeni;

7. veljavno izvrševati cerkveno oblast v obojnem (notranjem in zunanjem) območju;

8. veljavno doseči osebni patronat;

9. biti veljavno za rabsodnika; 30

10. tožbena pravica se omeji.

j vitandi.

c) Izobčenec vitandus izgubi pravice, kot izobčenec, čigar izobčenje je bilo s sodbo naloženo; poleg tega pa ga zadenejo še te posledice:

1. izgubi cerkveno dostojanstvo, službo, beneficij, 35
rento;

2. verniki morajo omejiti svoje občevanje z njim v svetnih zadevah;

3. njegovo truplo se mora izkopati, če je pokopano na cerkvenem pokopališču, ako je to mogoče izvršiti brez težke škode;

5 4. zabraniti se mu mora, da bi se udeležil božje službe. Ako ga ni mogoče od službe božje odgnati, se mora prenehati s službo božjo, če se to more zgoditi brez težke škode.

Kako preneha
izobčenje.

10 Izobčenje preneha samo z odvezo. Odvezati od izobčenja je na splošno upravičen tisti, ki je izobčen-
je naložil ali proglasil. Če je izobčenje zadelo delin-
kventa takoj, ko je storil delikt, pa ni bilo njegovo
izobčenje pozneje sodno proglašeno, ga more v neka-
terih primerih odvezati vsak spovednik, v drugih le
15 škof in v tretjih le papež. Ako more odvezati od izobčenja le škof ali papež, pravimo, da je izobčenje
pridržano škofu ali papežu. Papežu more biti izobče-
nje pridržano na tri načine, ki se strokovno ime-
nujejo: simpliciter, speciali modo in specialissimo mo-
do. Razlika med temi načini se pokaže pri odvezo-
20 vanju od izobčenja.

Izobčenje za delikte v kan. 2318, § 1, ki smo ga
zgoraj obravnavali, je pridržano papežu (sv. stolici)
speciali modo (na poseben način); izobčenje za de-
likte v kan. 2318, § 2 pa ni nikomur pridržano. Iz-
25 občenje, o katerem je govor v navedenem kánonu, je
izobčenje latae sententiae. Ako to izobčenje ni bilo
pozneje sodno proglašeno, ga more odvezati v prime-
rih, o katerih govori kan. 2318, § 1, le sv. penitenci-
arija.

VII. CERKVENE DOLOČBE O KNJIGAH IN DRŽAVNI TISKOVNI ZAKON.

(Kratka vzporeditev).

1. Nekaj zgodovinskih podatkov.

Cerkev se je morala s tiskom mnogo baviti, kakor smo videli v prejšnjih odstavkih. Nekak splošni cerkven zakon o tisku predstavlja že deset pravil tridentskega indeksa. Po dobrih tristo letih je izdal Leon XIII. nov tiskovni zakon pod imenom *decreta generalia*, ki so bila izdana s konstitucijo »*Officiorum ac munerum*«. Kan. 1384—1405 v cerkvenem zak. vsebuje sedaj veljavni cerkveni zakon o tisku. 5 10

Podobno kot Cerkev je morala tudi država obravnavati svojo pozornost na tisk. Vzporedno s Cerkvijo pa tudi samostojno so države kmalu po iznajdbi tiska začele izdajati zakonske norme, s katerimi so tisk urejale. Povod so dali zlasti verski boji med katoličani in protestanti.⁶⁵ 15

Francija.

Francoska ustava z dne 3. septembra 1791. je proglasila svobodo tiska za sestavni del človeških pravic; vendar je ostala ta svoboda le bolj na papirju. Mnogo časnikarjev, ki so se skušali posluževati te svobode, je poslala francoska revolucija na morišče. Napoleon je svobodo tiska ukinil; po Napoleonovem padcu je bila cenzura časopisja v Franciji omejena, pravo svobodo časopisja je ustanovil tam šele tiskovni zakon z dne 29. julija 1881.⁶⁶ 25

V Nemčiji so od l. 1479., ko je dal papež Sikst IV. kölnski univerzi na njeno prošnjo pravico izvrševati cenzuro, do l. 1848., ko je čl. 4. »nemških temeljnih pravic« (z dne 21. decembra 1848.) zagotovil popolno tiskovno svobodo, določbe o tisku po posameznih de-
 5 želah zelo variirale. Enotni državni zakon o tisku je dobila Nemčija l. 1874.; takrat je bilo odpravljenih sedem in dvajset različnih zakonov o tisku, ki so veljali po posameznih ozemljih zedinjenega nemškega
 10 cesarstva.⁶⁷

V Avstriji je bila državna cenzura uvedena sicer že proti koncu 16. stoletja; a postrožila se je v drugi polovici 18. stoletja. Zakon Jožefa II. iz l. 1781. je strogo zahteval preventivno cenzuro za vsa pomemb-
 15 nejša dela. Cenzorji so morali prepovedati: 1. nenravne knjige, 2. sistematične napade na krščanstvo; 3. praznoveren tisk; 4. sramotilne spise proti državi in deželnemu knezu. V dovoljenju so razlikovali, ali se spis pripusti (admittitur), dovoli (permittitur)
 20 ali le trpi (toleratur). Jožefovi nasledniki so izdali še nove zakone o cenzuri in prepovedi knjig. Avstrijska jožefinska cenzura je bila izredno stroga, samovoljna in pedantna. Ko je bila l. 1848. odpravljena, se je vse oddahnilo.⁶⁸

25 Avstrija je nato l. 1862. dobila nov tiskovni zakon (z dne 17. decembra št. 6. d. z. za l. 1863), ki je veljal delno spremenjen in dopolnjen do razsula monarhije in v Sloveniji ter Dalmaciji do novega jugoslovanskega zakona o tisku iz l. 1925.

30 Cerkvene določbe o tisku so bile v primeri z državnimi določbami veliko bolj umerjene, logične in dosledne.

2. Jugoslovanski zakon o tisku.

Tudi sodobne države urejajo s svojimi zakoni
 35 tisk, ki je postal izredno važen organ javnega mne-

nja. Svoboda tiska, ki je veljala za veliko pridobitev 19. stoletja, se v modernih državah vedno bolj krči. Nekatere države svobode tiska v običajnem pomenu besede sploh ne priznajo.

Čl. 12 naše državne ustanove z dne 3. septembra 1931. določa, da sme vsakdo svobodno v mejah zakonov izražati svoje misli potom žive ali pisane besede, slik ali drugih primernih sredstev.⁶⁹ Te meje zakona ustanavlja pred vsem tiskovni zakon.

V naši državi smo dobili enoten tiskovni zakon leta 1925. (z dne 6. avgusta razglašen v Službenih novinah z dne 8. avgusta 1925., št. 179 (XXXIX)). Ta zakon je bil delno spremenjen z zakonom o izpremembah in dopolnitvah zakona o tisku z dne 6. avg. 1925., izdanim dne 6. jan. 1929. (Služb. Nov. z dne 11. jan. 1929 št. 6).⁷⁰

Kritika.

Kritika o našem tiskovnem zakonu mi ugodna. Pravijo, da so ga povzročili politični razlogi, da se preprečijo napadi na državno edinstvo.⁷¹ V tej razpravi se z njo kakor tudi s samim tiskovnim zakonom ne moremo baviti; saj hočemo zakon le toliko omeniti, da ga na kratko vzporedimo s cerkvenimi določbami, ki smo jih v prejšnjih odstavkih razložili.

Pregled.

Zakon o tisku je štel prvotno⁷² 96 členov, ki se dele v enajst poglavij, namreč: I. obče odredbe (čl. 1—16), II. o avtorski, izdajateljski pravici (čl. 17), III. inozemski tisk (čl. 18), IV. zabrana (čl. 19—25), V. popravek (čl. 26—29), VI. cenzura (čl. 30—32), VII. odgovorne osebe (čl. 33—42), VIII. kazniva dejanja (čl. 43—72), IX. postopanje (čl. 73—92), X. odgovornost oblastvenih organov (čl. 93), XI. zaključne odredbe (čl. 94—96).

Že sam pregled poglavij nam kaže, da je državni tiskovni zakon popolnoma drugače zgrajen, kot cerkveni.

Nekaj podobnosti s cerkvenimi določbami najdemo le v poglavjih: a) cenzura, b) zabrana in c) kazniva dejanja.

3. Cenzura.

Pojem
cenzura.

Cenzura se ustanavlja, kot določa čl. 30. zak. o tisku, samo ob vojni in mobilizaciji in sicer samo za stvari, ki jih določa ta zakon. Cenzura tuzemskega tiska je v tem, da se prepreči vsak natis nedovoljenih objav, cenzura inozemskega tiska pa obstoji v tem, da se enostavno zabrani prihajanje tiskanih predmetov iz drugih držav. Vrš

5
10
15

ši se pa cenzura tako, da se mora oddati od vsakega spisa, preden se natisne, po en izvod prvemu pristojnemu vojaškemu in policijskemu (političnemu) oblastvu (čl. 31).

Čl. 2, ki je bil pozneje ukinjen z novelo iz l. 1929, se je glasil: »Ukreniti se ne sme nobena preventivna odredba, ki zaprečuje izhajanje, prodajanje in razširjanje spisov in novin, razen v primerih, ki jih določa ustava«.

15

Pojmovanje cenzure po državnem tiskovnem zakonu je precej drugačno, kot pojmovanje po cerkvenem zakonu. Načela, po katerih se vrši cerkvena cenzura, so stalna, in nespremenljiva; oblika cenzure se more pač menjati, njena načela pa ne. Cer

20

kvena cenzura je točno urejena z zakonom. Državni tiskovni zakon skoro ne pozna cenzure, pa je vendar ta cenzura, kot dobro ve vsak časnikar, čeprav ne de iure, pač pa de facto zelo stroga.

4. Zabrana.

Po čl. 19 zak. o tisku se zabrani razširjenje in prodajanje novin in drugih spisov, če obsegajo: 1. žalitev vladarja in članov kraljevskega doma, 2. žalitev tujih državnih poglavarjev, 3. neposredno pozivanje državljanov, naj s silo spremene državne zakone, 4. težko kršitev javne morale, 5. če se s tiskanim spisom izziva mržnja zoper državo kot celoto, verski ali plemenski razdor, prav tako pa tudi, če se posredno pozivljejo državljani, naj s silo spremene državne zakone, 6. če je v tiskanem spisu storjeno hudodelstvo ali storjen prestop

30
35

ek zoper državo po

Kdaj nastopi
zabrana.

kazenskem zakonu, 7. če je storjeno s tiskanim spisom kaznivo dejanje, ki se kaznuje po zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi, 8. če obsegajo natisnjeni sestavki žalitev ali kleveto zoper oblastvenega organa.

tem obstoji.

Zabrana sestoji iz tega, da se zaplenijo tiskani izvodi 5
ali predmeti, razmnoženi in namenjeni za razširjenje (čl. 24, odst. 1). Po čl. 14 zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o tisku iz l. 1929 sme minister za notranje posle zabraniti nadaljnje izhajanje novin: 1.) če se novine vsaj trikrat v enem mesecu zabranijo; 2) če novine v pri- 10
hodnji številki ne natisnejo oblastvenega popravka, 3) če se denarne kazni, na katere je bila odgovorna oseba obsojena, ne plačajo v treh dneh.

zporeditev
cerkvenimi
ločbami.

Če z zabrano po državnem tiskovnem zakonu 15
vzporedimo kan. 1399, ki našteva knjige »ipso iure«
prepovedane, spoznamo nemara najlažje razliko med obema zakonoma. Razlika ne obstoji le v tem, da oba zakona ne prepovedujeta istih skupnih knjig, marveč se tudi pojem prepovedi po cerkvenem zakonu le 20
malo krije z zabrano po državnem zakonu.

5. Kazniva dejanja.

ri skupine.

Državni tiskovni zakon pozna posebne tiskovne delikte. Našteva jih v poglavju »Kazniva dejanja«; deli jih v tri skupine:

1. zoper obče interese (člen 43—51) (n. pr. 25
rovarjenje zoper državo; izzivanje verskega ali plemenskega razdora; mržnje ali preziranje armade ali častniškega zbora; omalovaževanje ali preziranje priznane vere);

2. zoper čast (čl. 52—64); 30

3. čisto tiskarskega značaja (čl. 65—72) (n. pr. nedovoljeno objavljjanje sodnih aktov; objavljjanje poročil iz tajnih sej narodne skupščine, uradnih po-

ročil o gibanju vojske, besedila, ki ga je vojaška cenzura prepovedala).

5 Cerkvni zakon ne razlikuje posebnih tiskovnih deliktov, marveč se napadi na dobrine, napravljeni s tiskom, kaznujejo po občem kazenskem zakonu, kakor ostale žalitve istih dobrin.

10 Žalitev časti in dobrega imena, napravljena s tiskom, se torej presoja po kan. 2355, hujskajoča kritika odlokov cerkvene oblasti pa po kan. 2344. Ker se pogosto stavlja vprašanje, kako sodi Cerkev o teh deliktih, napravljenih s tiskom, ne bo odveč, če tudi o tem povemo glavne stvari.^{72a}

Žalitev časti in dobrega imena

15 Po načelih katoliške morale ima vsakdo pravico, da se nihče svojevoljno ne dotakne njegove časti in dobrega imena. Širjenje neresničnih dejstev o kom (calumnia — obrekovanje) ne more biti nikdar dovoljeno. Širjenje resničnih nečastnih dejstev (destructio — opravljanje) pa more biti ali proti pravičnosti ali proti ljubezni ali pa tudi dovoljeno. Proti pravičnosti je tako širjenje, če je osebi ostala kljub resničnim nečastnim dejstvom še pravica na dobro ime, in ta, ki takšna dejstva razširja, nima zadostnih opravičljivih razlogov. Ako pravice na dobro ime ni, 20 pa tudi ni zadostnih opravičljivih razlogov, je širjenje resničnih nečastnih dejstev greh proti ljubezni. Ako zadostni razlogi obstoje, greha ni.

Kdo ima pravico do dobrega imena.

30 Javno znani delikvent je zgubil pravico do dobrega imena. Tajni delikvent pa ima pravico do dobrega imena (»ius in famam falsam«). Ta pravica premine, če zahtevata javni in zasebni blagor, da se delikt zve. Za taka razkritja pa se zahtevata dva pogoja: prvič, da bo škoda, ki jo bo razkritje preprečilo, sorazmerna škodi, ki jo bo pri tem povzročilo;

in drugič, da se razkritje izvrši na obziren način, le tistim in le toliko osebam, kolikor je potrebno, da se odvrne škoda. Ako kateri izmed teh pogojev pri razkritju ni podan, je tako razkritje delikt v smislu kan. 2355.

5

Obrekovanje (calumnia) in detractio, če ni opisane opravičljivega razloga, sta delikta proti do-
bremu imenu (delictum diffamationis). Čast sama
v ožjem pomenu (honor) more biti žaljena na več
načinov. Razžalitev se more izvršiti negativno z opu-
stitvijo dolžnih izrazov spoštovanja in pozitivno z be-
sedami ali dejanjem. Da je opustitev dolžnega iz-
raza spoštovanja proti pravičnosti, se mora izvršiti
namerno in z namenom žaliti.

10

Kan. 2355.

Žalitev dobrega imena in žalitev časti so delikti po
kan. 2355. Kanon se glasi: »Si quis non re, sed verbis vel
scriptis vel alia quavis ratione iniuriam cuiquam irroga-
verit vel eius bonam famam laeserit, non solum potest ad
normam can. 1618, 1938 cogi ad debitam satisfactionem
praestandam damnaque reparanda, sed praeterea poenis
ac poenitentiis puniri, non exclusa, si de clericis agatur
et casus ferat, suspensione aut remotione ab officio et
beneficio«. (»Če kdo ni sicer v dejanju, ampak z besedami
ali s pismom ali na kak drug način komu prizadejal kri-
vico (žalitev časti) ali je žalil njegovo dobro ime, se more
ne samo po kan. 1618, 1938 prisiliti, da dà dolžno zadošče-
nje in popravi škodo, marveč tudi kaznovati in pokoriti in,
če gre za klerike in je primer takšen, tudi ni izključena
suspenzija ali odstranitev z oficija ali beneficija«).

15

20

25

Dokaz resničnosti je po cerkvenem zakoniku nedo-
pusten, ker tudi resničnih nečastnih dejstev ni dovoljeno
izrekati in širiti brez zadostnih razlogov. Naš državni ka-
zenski zakonik pa nasprotno redno dopušča pri klevetah
dokaz resničnosti; izjema je pri žalitvah z indiskrecijo in
v primerih, kjer je dokaz resničnosti nedopusten (§
312 KZ).

30

Kritiziranje

V pravih radi žaljive kritike je treba dobro razlikovati med žalitvijo ljubezni in žalitvijo pravičnosti, kot naglaša Rimska rota (sodišče sv. stolice) v svojih sodbah. Sodišče se seveda bavi le z žalitvijo pravičnosti.

Razlikovati med žalitvijo ljubezni in pravičnosti.

Žalitev zavisi prvenstveno od namena. Če torej kdo zapiše v kritiki o kom besede, ki bi bile, kakor so napisane (materialiter), žaljive, pa je storil iz razlogov, ki mu jih je narekovalo večje dobro, ni zagrešil formalne žalitve, dasi je v teh stvareh kar najbolj na mestu »discretio«, kot se izraža sv. Tomaž.

Sodba Rimske rote z dne 30. XII. 1912. opozarja tudi na to, da se debate, kritike tudi med teološkimi znanstveniki večkrat vrše »bolj živahno« (»vivaciore stilo a doctoribus hinc inde dimicantibus in disciplinis etiam theologicis«). Sami sv. očetje so v takih prilikah uporabljali ostre izraze, pa vendar radi tega niso nastajale pravde radi žalitve časti (»ipsos Ss. Patres in reprobendis doctrinis ab Ecclesia condemnatis vel non approbatis, usos esse accrimis insectationibus... sed numquam ex hac loquendi ratione habitae sunt querelae iniuriarum«).

Teološke debate.

Kdor torej kritizira, naj pazi, da ne bo žalil. Kdor pa misli, da je s kritiko razžaljen, naj presodi, če ni morda preobčutljiv.

Rimska rota je n. pr. v sodbi z dne 30. XII. 1912. razsodila, da stavek: »redovnik, ki celo predava bogoslovje, se je upal zagovarjati mnenje, ki je »piarum aurium offensivum«, ki ga je obtoženec zapisal v znanstveni reviji o znanem profesorju dogmatike, ni žaljiv.

Pred cerkvenimi sodišči velja torej načelo, da je kritika kot žaljiva kazniva le, če se nanaša na osebo ne pa, če se nanaša na delo. Kritik ne sme napadati človeškega dostojanstva (n. pr. kritika o ta-

Žaljiva je kritika, ki se nanaša na osebo.

lentu, o sposobnostih in podobno). Isto načelo velja tudi po našem državnem kazenskem zakoniku.

Kritika cerkvenih odlokov.

Doktrinalni
odloki.

Cerkvene odloke delimo v doktrinalne in disciplinarne (prim. Naša pot III., 5 in nasl.). Kritika doktrinalnih odlokov je nedovoljena in tudi načelno izključena. Le če bi v kakem izrednem primeru imel učen katoličan kak utemeljen pomislek proti doktrinalnemu dekretu, ga more tajno in spoštljivo predložiti sv. stolici, biti pa mora pripravljen, da se podvrže končni odločbi sv. stolice. Kritizirati doktrinalne odloke v časopisju je torej popolnoma prepovedano.

Disciplinarni
odloki.

Kritika disciplinarnih odlokov (torej zakonov, dekretov, ukazov) pa je nasprotno dovoljena, toda ne takó, kot je dovoljena kritika zasebnih del. Če gre za privatna dela, je prepovedana le taka kritika, ki žali naravnost avtorjevo osebo; pri oblastvenih odlokih pa je po kan. 2344 prepovedana iz javnopravnih razlogov tudi taka kritika, ki vzbuja mržnjo in nerazpoloženje proti tem dekretom.

Kan. 2344 se glasi:

Kan. 2344.

»Qui Romanum Pontificem, S. R. E. Cardinalem, Legatum Romani Pontificis, Sacras Congregationes Romanas, Tribunalia Sedis Apostolicae eorumque Officiales maiores, proprium Ordinarium publicis ephemeridibus, concionibus, libellis sive directe sive indirecte, iniuriis affecerit, aut simultates vel odia contra eorumdem acta, decreta, decisiones, sententias excitaverit, ab Ordinario non solum ad instantiam partis, sed etiam ex officio adigatur, per censuras quoque, ad satisfactionem praestandam, aliisque congruis poenis vel poenitentiis, pro gravitate culpa et scandali reparatione, puniatur«.

(»Kdor bi rimskega papeža, kardinala, papeškega poslanika, rimske kongregacije, sodišča sv. stolice in njih višje uradnike, lastnega ordinarija v javnem časopisju, 35

govorih in knjigah direktno ali indirektno žalil ali vzbujal proti njih aktom, dekretom, odločbam in sodbam mržnjo ali sovraštvo, tega naj ordinariji ne le na zahtevo stranke marveč tudi po službeni dolžnosti prisilijo tudi s cen-
5 zurami, da dâ zadoščenje, in ga kaznujejo po teži krivde in da se popravi pohujšanje, tudi z drugimi kaznimi in pokorili«).

Kanon ima dva dela. V prvem delu je govor o žalitvah časti in dobrega imena najvišjih cerkvenih
10 funkcionarjev in nekaterih uradov; v drugem delu pa se govori o vzbujanju sovražnosti in nerazpoloženja proti njih odlokom.

Žalitve kakor tudi vzbujanje mržnje mora biti javno, bodisi v javnem časopisju, v govorih ali
15 knjigah.

Ne zahteva se, da je vzbujanje mržnje proti osebi, ki je za odlok odgovorna, ali proti oblasti, ki je odlok izdalo. Če torej časopisje hujskajoče piše proti kakšnemu odloku sv. stolice, ga ne opravičijo
20 dodane izjave lojalnosti napram sv. stolici. Dejanski stan je podan s hujskajočo kritiko oblastvenega odloka, ne pa oblasti, ki je odlok izdalo. Strogo stvarna kritika tako v vsebinskem kot v formalnem oziru pa po kan. 2344 ni prepovedana.

VIII. KAKO SODIMO O CERKVENI PREPOVEDI KNJIG.

Na to vprašanje moremo odgovoriti zelo kratko. Katoličan, ki prizna Cerkev kot božjo ustanovo in zna pravilno vrednotiti verske in npravne vrednote in oceniti škodo, ki tem vrednotam preti od kvarne literature, bo tudi priznal, da ima Cerkev pravico in dolžnost prepovedovati kvarne knjige. O tem smo sicer že obširno govorili, vendar je prav, da se na to spomnimo, ker je praktično vsa teža v tej točki. Kdor to pravico Cerkvi prizna, se nad določbami o prepovedi knjig ne bo spotikal.

Določbe so
umerjene in
utemeljene.

O določbah samih moramo reči, da so umerjene in dobro utemeljene. Manj Cerkev skoro ne sme zahtevati, ako hoče spolnjevati svojo nalogo.

Če primerjamo te določbe z ustreznimi državnimi določbami, vidimo, da primerjavo z lahkoto preneso. Človek ima pri tem vtis, kot da primerja nekaj, kar je objektivno veljavno, z nečim, kar le preveč kaže znake relativne veljave.

Končno naj spomnimo še to, da so določbe o prepovedi knjig obvezne. Ne bilo bi dovolj, ako bi kdo samo teoretično priznal Cerkvi pravico izdajati take določbe, praktično pa bi se za nje ne zmenil.

Ako hočeš sebi dobro, ne jemlji brez potrebe v roke prepovedanih knjig.

Ako si pa po poklicu ali sicer po življenjskih okoliščinah prisiljen baviti se tudi s prepovedanimi knjigami, ne stori tega brez cerkvenega dovoljenja.

Pač ni dober katoličan tisti, ki smatra prošnjo
5 za tako dovoljenje za ponižujočo, za nekaj, kar ni njega vredno.

Veliki duhovi so delali in še delajo drugače.

Nikar ne imej cerkvenih določb
o prepovedi knjig za zunanost, za
10 nekaj formalističnega, preko česar lahko mirno greš. Ne, to so važni zakoni, ki te vežejo v vesti.

Končno ne pozabi, da je rešitev duše za vsakogar najvišji zakon!

15 Dovoljenje, pa naj ga je podelil kdor koli, nikogar ne izvzame od naravno pravne prepovedi, brati knjigo, ki je zanj nevarna (kan. 1405, § 1.).

Omalovaževanje.

Več znamenj je, ki kažejo, da se je lotilo katoličanov neko omalovaževanje cerkvenih določb o prepovedi knjig in neka malodušnost, češ, saj Cerkev z njimi ne more prodreti.

Glede omalovaževanja moramo reči, da so v
25 usodni zmoti in na usodni poti tisti, ki se ne menijo za gornje cerkvene določbe in jih morda še formalno prezirajo. Cerkev misli s temi določbami resno, kakor smo mogli spoznati iz tega, kar smo zgoraj povedali. Njene določbe ohranijo polno moč, pa naj se še toliko katoličanov za nje ne meni. Cerkev pri teh določbah
30 tudi nič ne popušča. Neprestano naroča sv. stolica krajevnim ordinarijem, naj vestno vrše dolžnosti, ki jim jih v teh stvareh nalagajo cerkveni zakoni.

v usodni
zmoti.

Cerkvene določbe o prepovedi knjig so tudi dobro utemeljene. Iz povedanega jasno sledi, da kažejo malo cerkvenega duha tisti, ki se za te določbe ne menijo, pa naj sicer še tako lepo govore o notranjem poglavljenju in o podobnem. Katoličani, zlasti izobrazenci se danes preizkušajo tudi v tem, kako se ravna po gornjih cerkvenih določbah. Ne moreš biti dober katoličan, če se za te določbe ne meniš. Če se drugi okrog tebe za nje ne menijo, te to prav nič ne opravičuje. One katoličane pa, ki zatrjujejo, da so katoličani, pa o teh določbah podsmehljivo govorijo in jim jemljejo avtoriteto, je treba odločno zavrniti in jih spomniti na to, da delajo težko pohujšanje. Če je tisti, ki govori podsmehljivo o teh določbah, znan kot odličen katoliški laik ali če je celo duhovnik, se na stvari prav nič ne spremeni. Odločbe ostanejo, obveznost ostane, le pohujšanje je težje...

Malodušnost.

Kako govore
malodušni.

Nekatere katoličane navdaja malodušnost, češ, za cerkvene določbe o prepovedi knjig se danes skoro nihče več ne meni. Katoličani se pri pisanju in branju tako ravna, kakor da bi teh določb ne bilo. Čemu siliti s temi določbami, ko pa ni uspehov. Ker se torej ljudje, zlasti mladi nočejo ravnati po cerkvenih določbah o prepovedi knjig, skrbimo — tako govore taki malodušni katoličani, kadar imajo opraviti z vzgojo mladine —, da mladini branje vsakršne literature ne bo škodilo. Tako moramo vzgojiti mladino, da bo prenesla brez škode vsakršno literaturo, ki še zasluži to ime; del pa, ki ne zasluži imena literature, da se bo izogibala iz razlogov okusa in estetike.

Ti malodušni katoličani morda mislijo dobro, toda globoko tiče v zmoti.

Prvič ni res, da bi katoliška mladina ne spoštovala cerkvenih določb o tisku. Narobe je res, za nje je bolj dostopna v svojem radikalizmu kot mnogi starejši katoličani med nami, ki so rastle v dobi liberalizma in se zato nehote navzeli liberalnih nazorov o literaturi. Mladim katoliškim ljudem je treba resno in prepričevalno razlagati gornje določbe, pa se bodo ravnali po njih, kakor sprejemajo tudi druge žrtve večkrat s takšno pripravljenostjo in s takšnim ognjem, da starejši, ki ne vedo, da raste nov katoliški rod, kar strme.

Mladina
je dostopna.

Pa če bi tudi bilo resnično, da se katoliška mladina zvečine ne meni za cerkvene določbe o tisku, bi bilo vseeno govorjenje malodušnih katoličanov, češ, čemu govoriti o teh določbah, daleč od resnice. Sv. stolica namreč sodi drugače. Videli smo, da smatra tiskovne določbe za izredno resno zadevo; od njih prav nič ne popušča, marveč še neprestano opozarja krajevne ordinarije, naj na vso moč skrbе, da se bodo izpolnjevale. Katoličan pa, tudi katoliški vzgojitelj, pa naj bi bil tudi duhovnik, ne sme o tej stvari soditi drugače, kot sodijo papež in kardinalske kongregacije.

Cerkev
misli resno.

Katoliški vzgojitelji pa tudi drugi izkušeni resni ljudje soglasno trdijo, da ne more ostati človek, ki bi bral vsako knjigo, brez škode za svojo čistost in vero. Dokazov za to trditev ne bomo tu navajali, ker smo o tem že govorili v uvodu v prejšnjem zvezku.

Vzgojiti mlade ljudi takó, da ne bodo brali knjig, ki bi jim škodovalе, glede vere in nravnosti, spada med cilje katoliške vzgoje. Praktično je ta cilj le tako mogoče doseči, ako jih vzgajamo k temu, da bodo spoštovali cerkvene določbe o tisku in se po njih dosledno ravnali. Kaj utegne ljudem škodovati v veri

in nramnosti, o tem ljudje sami večkrat težko sodijo. Sodba o tem gre zato Cerhvi; ta pa je svojo sodbo izrekla v svojih določbah o prepovedi knjig. Mladega katoliškega človeka, ki bi te cerkvene sodbe ne hotel sprejeti, bo praktično pač nemogoče tako vzgojiti, da 5 ne bo bral knjig, ki bi mu škodovala v veri in nramnosti. Razlogi okusa in estetike pač podpirajo nramne in cerkvene določbe, toda nadomestiti jih ne morejo. Kdor drugače misli, se po splošnem izkustvu zelo moti.

10

IX. CERKEV O DOBREM TISKU.

1. Pojem.

Določbe o cenzuri in prepovedi knjig imajo namen obvarovati vernike pred vplivom slabe knjige. 5 To sredstvo Cerkev mora uporabljati, ako hoče izvrševati svoje poslanstvo. Toda svojega namena ne bi dosegla, če bi ostala le pri tem negativnem delovanju. Ljudem mora tudi nuditi nadomestilo za slabo knjigo; tudi sama mora s tiskom širiti kraljestvo božje, 10 ko sovražnik po tisku uspešno pridobiva pripadnike za svoje ideje. Cerkev skratka mora podpirati dober tisk.

Razumljivo je, da govorimo tu o tisku, ki je dober z versko-nravnega stališča. Ta tisk delimo v 15 cerkveni, verski in katoliški tisk.

Cerkveni tisk je tisti, ki ga uradno izdaja Cerkev. Sem spadajo uradna cerkvena glasila (Acta Apostolicae Sedis [kan. 9], Škofijski list), bogoslužne knjige, katekizmi, papeške in škofovske okrožnice.

Trojen tisk.

20 Verski tisk je tisti, ki se bavi samo z nabožno vsebino; njegov namen je navadno praktične narave (n. pr. versko-poučne, vzpodbujajoč, ascetičen), v tem primeru mu pravimo tudi nabožni tisk. Od cerkvenega tiska se verski tisk loči zlasti v tem, 25 da ga ne izdaja Cerkev uradno. Kdo ga izdaja, je brez pomena. More ga izdajati poedinec ali kaka družba; vedno pa gre za privatno izdajanje. Pri nas

spadajo pod pojem verskega tiska zlasti nabožni listi, kot »Bogoljub«, »Glasnik Srca Jezusovega«, »Cvetje z vrtov sv. Frančiška«, »Katoliški misijoni«, »Kraljestvo božje«, »Božji vrelci«.

Neki tisk pa je tak, da je napol uraden cerkveni tisk; ni privaten, pa tudi ne cerkven v zgornjem pomenu. Takšna so uradna glasila Katoliške akcije. 5

Katoliški tisk imenujemo tisti tisk, ki nima nabožne vsebine, marveč svetno, ki jo pa obravnava v skladu z načeli katoliške vere in v pokorščini do Cerkve. Sem spadajo razne kulturne revije, knjige pa tudi časopisje. V širšem pomenu pa obsega katoliški tisk tudi verski in cerkveni tisk. 10

2. Cerkveni tisk.

Cerkev
ima pravico.

Glede cerkvenega tiska moramo omeniti samo to, da ima Cerkev pravico, da nemoteno izdaja svoj uradni tisk. Ta pravica sledi iz velike naloge, ki jo je dal Kristus svojim apostolom, preden je po vstajenju šel v nebesa. »Dana mi je vsa oblast v nebesih in na zemlji. Pojdite torej in učite vse narode; krščajte jih v imenu Očeta in Sina in Sv. Duha in učite jih spolnjevati vse, karkoli sem vam zapovedal; in glejte, jaz sem z vami vse dni do konca sveta.« (Mt 28, 19. 20). 15 20

S temi besedami je Kristus izročil apostolom oblast in dolžnost poučevati ljudi v njegovem evangeliju. To pravico in dolžnost ima Cerkev nezavisno od kakršne koli državne oblasti, kot ugotavlja kan. 1322, § 1. Jasno je, da more Cerkev to svojo pravico in dolžnost izvrševati tako z ustnim oznanjevanjem kot s pismom. Ne v enem ne drugem je državna oblast ne sme ovirati. 25 30

Cerkev je ves čas tudi po pismu oznanjevala Kristusov nauk. To je tako jasno, da ne potrebuje posebnega dokazovanja. Sâmo pismo kateksohen, svetopisemske knjige so zadosten dokaz za to.

- 5 Toda država ni hotela Cerkvi vedno priznavati pravice, da sme nemoteno po pismu izvrševati svoje poslanstvo. Že v 12. stoletju so se nekateri državni knezi na ta način skušali upirati moči cerkvenega poglavarstva, zlasti papeštva, da so na svojem ozemlju prepovedali raz-
10 glaševati cerkvene ukaze in širiti papeška pisma, dokler jih niso sami odobrili. V 15. stoletju so si začeli svetni vladarji precej splošno lastiti pravico, potrjevati papeške določbe in pisma. Po tem naziranju je papeški akt, v določeni državi šele takrat začel veljati, ko mu je državni
15 poglavar dal svoj »placet« ali »exequatur«. Po besedi »placet« se sama pravica, ki so si jo lastili svetni vladarji, imenuje tudi placet ali regium placet.⁷³

»Placeta.

- Povod, da so si začeli vladarji placet splošno prilasčati, je bil tudi v tem, ker je v času nesrečnega zapadnega
20 razkola določil papež Urban IV., kot poroča papež Bonifacij IX. v svoji buli »Intenta salutis« z dne 15. januarja 1403., da naj v nekaterih škofijah in deželah papeški akti šele po tem stopijo v veljavo, ko škofje in deželni knezi preiščejo njih pristnost. To je določil radi tega, ker je bil
25 poleg pravega papeža še protipapež. Dovoljenje Urbana IV. pa so začeli napačno razlagati in ga spreminjati v samostojno pravico presojudati ne le o pristnosti, temveč tudi o vsebini papeškega akta. Tako je izdal francoski kralj Ludovik XI. l. 1475. določbo, da se mu mora predložiti
30 sploh vsak odlok, ki ga izda papež, da preišče, če vsebuje kaj v škodo kralja ali proti svoboščini galikanske cerkve. V Avstriji se je prvič polastil te pravice cesar Rudolf, ko je l. 1586. prepovedal bulo »In coena Domini«.

- Cerkev je proti uzurpirani pravici »placet« takoj na-
35 stopila. Tako je Bonifacij IX. v buli »Intenta salutis« z dne 15. jan. 1403., Leon X. v konstituciji »Supremo« z dne 22. februarja 1518. in pozneje večkrat. C a v a g n i s

našteva⁷⁴ eno in dvajset papeških konstitucij, ki so obsojale regium placet.

V Avstriji so izvajali pravico placet zlasti za jožefinizma.⁷⁵ Tako je ukazal cesar Jožef II. 25. aprila 1781., da se morata iz cerkvenih knjig iztrgati buli »Unigenitus« in »In coena Domini«. Dvorni dekret z dne 26. junija 1781. je določal, da v novi izdaji katekizma za normalke ne sme biti več »neutemeljenega« nauka o odpustkih za duše v vicah. 16. oktobra 1783. je izšla določba, da morajo škofje oznanila odpustkov, praznikov itd. predlagati v državno cenzuro. Dvorni sklep z dne 15. novembra 1784. je zahteval, da se morajo predlagati v cenzuro liturgične knjige (misali, antifonarji itd.). 7. decembra 1786. je izšla določba, »da se oznanila o odpustkih, katerih vpliv naj bi se raztezal na duše v vicah, ne smejo natisniti«. Država je predpisala teološke učbenike, katekizme, kaj je pravi nauk in podobno.

To svojo pravico je imel jožefinizem za sestavni del tako imenovanih »iura maiestatica circa sacra«. V Avstriji je ostalo to stanje do l. 1850.

Cerkev, kakor rečeno, se je proti kraljevskemu placet-u stalno upirala in ga obsojala.⁷⁶ Boriti se mora večkrat za svobodo izražanja svojih misli tudi v sodobnih državah, ko oblastva plenijo škofovske pastirske liste in ne puste širiti papeških poslanic.

Oviranje
cerkvene
oblasti.

Takšno oviranje cerkvene oblasti je delikt po kan. 1733 in 1734. Po kan. 1733 zadene izobčenje latae sententiae (= zadene takoj, ko je delikt napravljen), ki je pridržano na poseben način sv. stolici:

a) Državne oblastnike, ki preprečijo (prohibentes) objavo papeškega akta ali njegovo izvršbo. Pod papeškim aktom je umeti kakršen koli akt papeža, kardinalskih kongregacij, sodišč in uradov rimskih kurij in papeških poslanikov (nuncijev). Državni oblastnik more preprečiti objavo ali izvršbo papeškega akta direktno ali indirektno (po nižjih organih).

b) Državne oblastnike, ki povzročijo težko škodo na telesu (laedentes) ali groze s hudim zlom (perterrefacientes) tistim, katerih se tičejo papeški akti; torej tiste, ki so poslali po tak akt ali so ga prejeli in sodelujoče osebe.

c) Vse tiste, ki se obrnejo na državno oblast (recurrentes), da bi ona preprečila objavo ali izvršbo papeškega akta.

Kan. 2334 kaznuje z isto kaznijo (izobčenje l. s. na poseben način sv. stolici pridržano):

a) one, ki izdajajo zakone, ukaze in odločbe proti svobodi ali pravicam Cerkve;

b) tiste, ki direktno ali indirektno ovirajo izvrševanje cerkvene jurisdikcije notranjega ali zunanjega območja, ko se v ta namen obrnejo na kakršno koli svetno oblast.

3. Verski tisk.

Pod verskim tiskom, smo rekli, razumemo tisk o verskih in nraavnih stvareh, ki ga pa ne izdaja uradna Cerkev.

Cerkev tak tisk nadzoruje. Ako se tisk temu nadzorstvu ukloniti noče, ne more veljati za »verski« tisk. Odveč bi bilo dokazovanje, da ima Cerkev pravico zahtevati, da nihče ne izda spisov, ki spadajo pod verski tisk, brez njenega dovoljenja. Prav tako je jasno, da ima samo Cerkev pravico avtoritativno soditi, ali se verski tisk sklada z njenim naukom ali ne.

Cerkev ga nadzoruje.

Cerkev verski tisk svojim vernikom močno priporoča. Izobražen človek v našem času težko ohrani vero, če nič verskega ne bere. Še teže pa bo kdo napredoval v verskem in duhovnem življenju brez spod-

budnega verskega berila. O duhovni knjigi velja za vsakogar »tolle, lege« in sicer pogosto, vsak dan.

Priobčevanje milosti in uslišanj.

Verski listi večkrat popisujejo, kako je kdo na priprošnjo tega ali onega svetnika dosegel uslišanje. 5
Koncilska kongregacija je 7. junija 1932. (AAS 1932, 240—241) izdala poseben odlok o takih popisovanjih (decretum de gratiarum et oblationum in piis ephemeridibus evulgatione). Ta odlok v naslednjem podajamo za- 10
radi tega razloga, ker nam razodeva skrb Cerkve, da se ne bi v teh stvareh uvedle kake zlorabe. Glasi se:

Odlok
koncilske
kongregacije.

»Vsak dan bolj se množe zlasti pri slavnnejših božjih potih po svetu listi, pisani s tem namenom, 15
da se v njih poroča o dogodkih, ki so se tam zgodili, in da bi se posebej gojila pobožnost vernikov do nebeških patronov, katerih ime listi nosijo. Med poročili se navadno pripoveduje o milostih ali nebeških do- 20
brotah, ki so jih verniki prejeli na prošnjo teh svetnikov, in večinoma se še zaznamuje miloščina, ki se je ob tej priliki zbrala.

Čeprav je namen, radi katerega se taki listi izdajajo in nabira miloščina, namreč porast pobožnosti do svetnikov, zgraditev in okrasitev svetišča, usta- 25
novitev del usmiljenja, sam na sebi vreden hvale, se vendar ne more odobriti, kako se pogosto poroča o prejetih nebeških milostih, namreč z neprimerno besedo in brez vsakega znamenja pristnosti, zlasti še, če se pomisli, da se po teh pripovedovanjih prejem 30
nebeške milosti tako veže z darovanjem denarja, da prvo, kakor se zdi, zavisi od drugega. Ker pa to

vzbuja podobo, da gre za umazan dobiček, mora vsaj nuditi priložnost za zgledovanje, zlasti pri tistih, v katerih so že taki predsodki proti katoliškemu kultu.

5 Da se te neprimernosti preprečijo, sodi koncil-ska kongregacija, potem ko se je posvetovala s kongregacijo za redovnike, in po odobrenju Njegove svetosti papeža Pija XI., da mora opomniti krajevne ordinarije in višje redovniške predstojnike:

10 I. Ukazujejo naj vestno izpolnjevati določbe [kan. 1261⁷⁷ in 1386 cerkv. zak., da se zatro zlorabe.

15 II. Pravilno in skrbno naj zahtevajo, da se spisi teh listov po [določbi kan. 1386 predlagajo v predhodno cenzuro. Po svoji vestni dolžnosti naj ne dajo dovoljenja za izdajanje takih listov, dokler nimajo po določbi okrožnice Pija X. »Pascendi« z dne 8. septembra 1907. ugodnega mnenja posebnega uradno nastavljenega cenzorja, ki mora oddati mnenje pis-
20 meno za vsak slučaj posebej. Cenzor naj pazi, da bo, kar se pripoveduje o prejeti milosti, kazalo znamenja verjetnosti, tako da zasluži vero, če se vse po pameti presodi, zlasti pa, da bo odstranjen vsak tudi najmanjši sum o zvezi med prejeto milostjo in dano miloščino.

25 III. Če pripovedovanja te vrste ne ustrezajo gornjim določbam, ne smejo dovoljevati, da bi se širila med ljudstvo, razen pod splošno označbo prejete milosti brez kakšnega razlaganja dogodka.

30 Če se bo to vestno izpolnjevalo, bodo omenjeni pobožni listi dosegali cilj, ki so si ga zastavili, in ne bo jim mogoče nič očitati, da niso v skladu s krščansko pobožnostjo.«

4. Katoliški tisk.

Pojem katoliškega tiska v ožjem pomenu smo že zgoraj ugotovili. Njegova vsebina je svetna, a obravnava se tako, da je v skladu s stališčem katoliške Cerkve. V drugi polovici 19. stoletja se je začel katoliški tisk pri raznih narodih razvijati in cerkvene oblasti so izdale o njem razne določbe; nekatere, ki so pomembne v načelnem oziru, naj tu navedemo.

Splošne smernice.

Koncil
v Baltimoru.

1. Drugi plenarni koncil v Baltimoru l. 1866. je točno pojasnil, kako je razumeti škofovo odobritev katoliškega tiska ali konkretno katoliškega lista. Takole pravi:

»Očetje na tem koncilu izrekajo in izjavljajo, da ordinarijeva odobritev, ki se navadno daje katoliškim listom, noče povedati nič drugega kot to, da škof sodi, da pisatelji ne pišejo nič zoper vero in nравnost, in da trdno upa, da tudi v prihodnje ne bodo nič takega pisali, in da souredniki takšni, da morejo njih spisi dobro vplivati; škof pa ne more in ne sme odgovarjati in nositi odgovornosti za vse v celoti, kar se nahaja v takih listih, marveč le za to, kar je v njih izdal, poučujoč, opominjajoč, ukazujoč ali prepovedujoč po svoji službeni dolžnosti in kar je lastnoročno podpisal.«⁷⁸

Odobritev
vsebuje troje.

To pravilo baltimorskega koncila velja splošno. Po njem se presoja izjava škof. ordinariata, da sta

n. pr. »Slovenec« in »Domoljub« katoliška lista. S tako izjavo izreče torej cerkvena oblast:

1. da ta in ta list do sedaj ni pisal nič proti veri in nramnosti;

5 2. da cerkvena oblast upa, da tudi v prihodnje ne bo;

3. da ima list članke, ki morejo dobro vplivati.

Odgovornosti za pisanje, zlasti za politično usmeritev lista pa cerkvena oblast s tem ne prevzame.

10 2. Cerkev katoliški tisk zelo priporoča. Papeži naročajo škofom, naj ga uvajajo⁷⁹ in škofje duhovnikom, naj ga širijo.⁸⁰ Razlog je po Leonu XIII. ta: Ljudje brati hočejo. Kvarne literature je vse polno. Boj proti njej bo uspešen le, če damo ljudem
15 dobro literaturo.⁸¹

Cerkev
priporoča.

Zmožni katoliški laiki in duhovniki naj katoliški tisk dobro podpro s svojim sodelovanjem.⁸² Katoličani pa naj po svojih močeh širijo katoliški tisk.

3. Pij X. je določil v okrožnici »Pascendi« z dne
20 8. septembra 1907, naj imajo katoliški listi in revije po možnosti določenega cenzorja.

»Njegova dolžnost bo, vestno prebrati list ali zvezek, ko izide; če bi bilo kaj nevarnega izraženo,
25 naj naroči, da se popravi.«⁸³ V veljavnem zakonu te določbe sicer ni, vendar se samo po sebi razume, da mora katoliški list ali revija popraviti zmoto ali pohujšanje, ako ji ordinarij to naloži.

4. Ko se je v drugi polovici 19. stoletja začel
30 razvijati katoliški tisk, je prišlo do trenj med katoliškimi pisatelji in škofi. Pisci so prenašali svetne in politične metode tudi v katoliški tisk. Papež Leon

XIII. je dal nato katoliškim piscem v več pismih⁸⁴ modre smernice. Glavne so te:

a) Katoliški pisatelji so svobodni v mejah nramnega zakona. Odlikovati pa se morajo po resnicoljubnosti, modrosti, prizanesljivosti in po spoštljivosti in pokorščini do sv. stolice in krajevnih škofov. 5

b) V debatah ne smejo pozabiti na zakon ljubezni. Naj ne sumničijo nasprotnikov, da niso pravoverni, in naj ne izrekajo verskih obsodb (cenzur).

c) Zmotam se morajo odločno upreti in naj se ne sramujejo povedati resnico. 10

č) Škofom naj se ne postavljajo za sodnike in naj ne predpisujejo, kako morajo škofje vladati škofije. Škofovskih ukrepov naj javno ne kritizirajo.

d) O Cerkvi naj pišejo spoštljivo. Tudi takrat, kadar omenjajo napake njenih poglavarjev in članov.⁸⁵ 15

e) Kadar pišejo o verskih stvareh, se morajo ravnati po dogmah in stalnem cerkvenem nauku, to ne samo glede vsebine, marveč tudi glede izražanja.⁸⁶ 20

f) O zgolj teoloških in cerkvenih stvareh naj ne polemizirajo po dnevnem časopisju. Razlog je pač ta, ker so to stvari, o katerih ne gre razpravljati v dnevnem časopisju, kjer ne odločajo toliko razlogi.

g) O cerkvenih ustanovah se ne sme tako razpravljati, kot se v demokratični dobi razpravlja o državnih ustanovah. Razlog je pač ta, ker je Cerkev od zgoraj dana; njena ustanova je v temeljih božjepravna in nespremenljiva. 25

h) »V zgolj političnih vprašanjih, kakor so o najboljši ustavi, o tej ali oni ureditvi države, morejo seveda biti mnenja različna. Zato ni pravično, če bi koga obsojali, ker ima v teh vprašanjih drugačno mnenje, ako je sicer znano, da je vdan apostolski stolici in pokoren njenim odločbam. Krivica bi bila 35

še hujša, če bi radi tega sumničili njegovo vero, kar se je v našo žalost že večkrat zgodilo. Tega pravila naj se drže zlasti pisatelji, predvsem časnikarji.«⁸⁷

5 »V bojih za najvišje dobrine nimajo mesta domači razpori in strankarstvo; marveč se morajo vsi boriti za najvišji cilj, da se ohrani vera in država. Če je torej bilo poprej v tem oziru kaj napačnega, naj zapade prostovoljni pozabi. Če se je zgodila kakšna nepremišljenost ali krivica, pa naj bo kriv kdor
10 koli, je treba vse poravnati z medsebojno ljubeznijo in prav posebno z vdanostjo apostolski stolici.«⁸⁸

Navodila v ljubljanski škofiji.

Katoliški shod v Ljubljani l. 1923. je dal med drugim tudi smernice o tisku. Nekatere od teh je
15 sprejela tretja ljubljanska sinoda iz l. 1924. ter jim tako dala avtoritativno veljavo. Te smernice so (III. sinoda str. 134—136):

Sinodalne
določbe.

1. Škoda, ki jo je napravilo časopisje, ki je krščanstvu nasprotno, če tudi na videz brezbarvno, je
20 ogromna. Brezbarvno (indiferentno) časopisje uspeva katoliško zavest in pripravlja pot protikrščanskemu časopisju.

2. Katoliško časopisje mora dosledno zagovarjati katoliška načela in jih uveljavljati v vseh panogah.

25 3. Katoliško časopisje mora voditi resnicoljubnost; iz njega mora izginiti vsak prostaški duh.

4. Zoper slabo časopisje je potreben neizprosni in dosleden boj.

30 5. Katoličan je dolžan skrbeti za ugled in prospeh svojega časopisja. Vsak katoličan je dolžan po svojih močeh podpirati katoliško časopisje (s sotrudništvom, naročevanjem, širjenjem, inseriranjem).

6. »O presojevanju dobrih časopisov naj bo duhovnik z ljudstvom vred previden in obziren. Vsaj se

zavedamo vsi, kako nenavadno težko je urejevati političen list, posebno ako je dnevnik. Pomanjkljivost prizanesi, pogrešek in očitidnih zmot pa ne spregleduj! Utemeljene želje sporoči nadzorstvu in vodstvu za izdajanje časopisov!»

5

7. »Dopisniki naj vedno le resnico pišejo in naj se ogibljejo nedostojnih osebnih napadov.«

8. »Dober tisk je v sedanjih časih trdna opora katoliške ideje in nujna potreba za njeno ohranitev. Cilj, za katerim moramo stremeti, je, da bo vsak katoliški Slovenec zadostil svojim duševnim potrebam z dobro literaturo.«

10

5. Stališče do nasprotnega tiska,

O stališču, ki ga morajo zavzeti katoličani do tiska, ki je nasproten katoliškemu nauku, smo že zgoraj govorili, ko smo razlagali cerkvene določbe o tem tisku. Katoličan pač ne more drugače soditi o tisku, kot trdi katoliška Cerkev.

Omeniti pa moramo dve izjavi kongregacije sv. oficija iz naše dobe, ki govorita o stališču katoličanov do nasprotnega tiska, prva je iz l. 1923., druga pa iz l. 1936.

Prva se glasi:⁸⁹

a) Hvaljenje nekatoliškega tiska.

»**O p o z o r i l o k r a j e v n i m o r d i n a r i j e m.** Pogosto se dogaja, da pisatelji, tudi taki, ki jih imajo za dobre katoličane, po dnevnikih in revijah hvalijo, povečujejo in odobrujejo take knjige, spise, slike, kipe in druge duhovne ter umetniške proizvode, ki nasprotujejo katoliškemu nauku, krščanskemu čutu in so včasih tudi izrecno obsojeni od sv. stolice.

25

30

Lahko je razumeti, kako težko pohujšanje, združeno s škodo za vero in pravnost, more nastati pri

pozorilo
. oficija
ie 15. III.
1923.

verniki, če bi dušni pastirji dopuščali, da bi se to nemoteno vršilo. Da se torej to ne bi godilo, sodi najvišja kongregacija sv. oficija z odobrenjem Njegove svetosti papeža Pija XI., da mora opozoriti krajevne ordinarije, naj po svoji službi proti takim pisateljem takoj, ko zvedo za nje med svojimi podložniki, zlasti med duhovščino, tako svetno kot redovniško, podvzamejo sami ali s pomočjo svetov vse, kar smatrajo po svoji vesti za čim bolj učinkovito.»

10 Rim, palača sv. oficija, 15. marca 1923. Kardinal Merry del Val, tajnik. (Acta Apostolicae Sedis 1923, 152).

Iz izjave sledi:

15 1. Nimajo prav tisti katoličani, ki hvalijo in odobrujejo pisateljska in umetniška dela, ki so katoliškemu nauku in krščanskemu čutu nasprotna. Zmotno je misliti, da razodeva tako ravnanje plemenito strpnost, širokogrudnost in razgledanost, kakor pravijo. Takšno ravnanje je prej znamenje nezavednosti in slabosti. Ljubezen do bližnjega nikdar ne more zahtevati, da hvalimo zmoto, a nas tudi ne opravičuje, da to delamo.

25 Ne tajimo, da more imeti tudi tako pisateljsko in sploh umetniško delo vrline. Te so vredne pohvale, pa naj bodo kjer koli. Toda hvaliti in poveličevati ne sme katoličan takega dela takó, da bi se zdelo, kakor da ga odobruje v celoti in da za njegovo nasprotovanje katoliški veri in krščanskemu čutu ne najde obsodbe.

30 2. Katoliški pisatelji, ki hvalijo in odobrujejo pisateljska in umetniška dela, nasprotna katoliškemu nauku in krščanskemu čutu, delajo pohujšanje in povzročajo škodo v verskem in nravnem pogledu.

Če je tak pisatelj, ki hvali nekatoliško delo, du-

hovnik ali redovnik, nista pohujšanje in škoda zato nič manjša, marveč prej večja.

3. Škofje in dušni pastirji morajo po svoji službeni dolžnosti vse storiti, da preprečijo kvaren vpliv takih pisateljev.

5

b) Tisk, ki priporoča sodelovanje s komunisti.

Izjava
sv. oficija
dne 8. VII.
1936.

Druga izjava sv. oficija se nahaja v dekretu, s katerim je sv. oficij 8. julija 1936. obsodil časopis »Térre Nouvelle«, organe des chrétiens révolutionnaires (glasilo krščanskih revolucionarjev). V prvem delu dekreta se omenjeni časopis obsoja in postavlja na indeks. Drugi del dekreta se glasi:

10

»Ob tej priliki sami kardinali opominjajo vernike, da se varujejo kakršnih koli knjig, dnevnikov, revij in ostalih spisov, ki priporočajo — zlasti pod pretvezo sodelovanja pri karitativnem delu — sodelovanje katoličanov s pripadniki komunizma.«

15

Tak opomin je v dekretih, ki obsojajo knjige, nekaj nenavadnega. Redno namreč obsoja kongregacija sv. oficija knjige na kratko, brez razlage in brez kakšnega opomina.

20

Pa tudi po vsebini je tak opomin nekaj izrednega. Kongregacija sv. oficija, najvišja med kardinalskimi kongregacijami, ki čuje po kan. 247 nad verskim in moralnim naukom, v soglasju s papežem v tem dekretu z vso resnobo opominja katoličane, naj se varujejo komunističnih in filokomunističnih spisov tudi takrat, kadar priporočajo sodelovanje s komunisti v indiferentnih ali celo v dobrih stvareh. Če tudi tak spis priporoča sodelovanje s komunisti pri karitativnem delu, se ga morajo katoličani varovati.

25

35

Do tiska, ki priporoča sodelovanje s pripadniki komunizma, ukazuje torej Cerkev katoličanom izredno stališče. Takega tiska se morajo katoličani varovati podobno, kot se morajo po kan. 1399, n. 4 varovati knjig nekatoličanov o veri. Te knjige so prepovedane zato, ker so jih spisali nekatoličani. Vendar niso prepovedane absolutno, kakor smo videli, marveč le, če ni ugotovljeno, da ni v njih ničesar proti katoliški veri.

10 Do tiska, ki priporoča sodelovanje s pripadniki komunizma, je Cerkev deloma še strožja kot do knjig nekatoličanov o veri; kajti tega tiska se morajo katoličani v vsakem primeru varovati, tudi takrat, če je ugotovljeno, da priporoča sodelovanje s komunisti
15 v dobri stvari.

Zakaj ta strogost? Zato, ker kaže skušnja, da ni pripadnikom komunizma nobena stvar sveta. Vsako priliko izrabijo za svojo propagando; dane besede nikdar ne drže. Pod krinko strokovnosti, narodnosti,
20 narodne skupnosti, boja za demokracijo in za pravice človeške osebnosti, humanega ravnanja v vojski, socialnega dela in celó dela krščanske ljubezni skušajo komunisti vbrizgati strup razkrajanja. Maske so različne, namen pa je eden.

25 Mnogi katoličani te komunistične taktike niso prepoznali. Velikokrat so se dali pripadnikom komunizma zapeljati; sicer ne bi kongregacija sv. oficija v zgornji izjavi svarila katoličanov, naj se varujejo spisov, ki priporočajo kakršno koli sodelovanje s komunisti.
30

* * *

Tako smo si ogledali veljavne cerkvene določbe o tisku. Če jih primerjamo z onimi v zgodovini, vidimo velik napredek v formalnem in tehničnem oziru. Po svoji vsebini pa se te določbe ne razlikujejo veliko od

prejšnjih. Še manj pa se razlikujejo od njih z načelnega vidika. Cerkev svojega načelnega stališča do literature ne more spremeniti.

Kot nekako dopolnilo k svojim splošnim določbam o tisku je Cerkev uvedla indeks, seznam prepo- 5 vedanih knjig. O njem bomo govorili v naslednjih poglavjih.

Opombe.

C

1. Vendar pa Gasparrijev kritični aparat ne navaja nobenega vira za to določbo.

2. Prim. kan. 1384, § 2; 1385, § 1, n. 2; 1386; 1392, § 2; 1394, § 1.

3. Wernz-Vidal, *Ius Canonicum IV/II*, 132; Vermeersch - Creusen, *Epitome iuris canonici II*³, 444.

4. Na to razlikovanje homo nati nati že pri razlagi kan. 1385, § 1.

5. Sess. 4 de editione et usu sacr. libr.

6. Wernz-Vidal, o. c. 134; Vermeersch-Creusen, o. c. 446. Nekateri avtorji (n. pr. Claves-Simon, De Meester) so strožjega naziranja.

7. Zakonov tekst ima izraz *libri qui spectant* (n. pr. *historiam ecclesiasticam, ius canonicum*).

8. Prim. Wernz-Vidal, o. c. 145, op. 20.

9. Prim. tudi kan. 44, § 1.

10. Vermeersch-Creusen, o. c. II, 450—451; Wernz-Vidal, o. c. 145, op. 34.

11. »Impetere solent«.

12. Torej ne kleriki, ne redovniki, ne laiki.

13. Wernz-Vidal, o. c. 146.

14. Vermeersch-Creusen, o. c. II, 450.

15. Gre za spise, ki naj bi se izdali, potem ko se je uvedel beatifikacijski ali kanonizacijski proces in preden se je dovršil. Spisi pa, ki bi se izdali pred začetkom procesa ali po njegovi dovitvi, spadajo pod splošno cenzuro v kan. 1385 (prim. Wernz-Vidal, o. c. 137.)

16. Wernz-Vidal, o. c. 137.

17. Predpostavlja se, da je prvič izdala zbirko sv. stolica, oziroma je zbirko vsaj potrdila. Le za ponatis take zbirke velja določba v kan. 1389.

18. Dekret kongregacije za svete obrede z dne 17. maja 1911. (Dec. auth. n. 4266) našteva te-le liturgične knjige: a) rimski brevir; b) rimski misal; c) rimski ritual; č) Pontificale Romanum; d) rimski martirologij; e) Caeremoniale Episcoporum; f) Proprija; g) Memoriale rituum; h) Klementovo instrukcijo o izpostavljanju Najsvetejšega; i) Collectio decretorum S. R. C. O teh liturgičnih knjigah glej Ušeničnik, Katoliška liturgika 1933, 18—22.

19. Javno se smejo moliti: liturgije vseh svetnikov, Matere božje, Srca Jezusovega, Imena Jezusovega in sv. Jožefa. Druge se ne smejo javno moliti.

20. Kardinalska interpretacijska komisija je dne 23. maja 1923. izrekla, da se zahteva oboje hkratu, nadzorstvo škofov in opombe.

21. Odlok kongregacije za indeks z dne 13. junija 1757. (*Fontes iuris canonici* vol. VII. ed. Serédi, 724.)

22. Wernz-Vidal, o. c. 139, op. 25.

23. Tako splošno razlagajo; primerjaj Wernz-Vidal, o. c. 140.

24. *Fontes iuris canonici*, volumen VII, ed. Serédi 729.

25. Wernz-Vidal, o. c. 140.

26. Wernz-Vidal, o. c. 143.

27. V jugoslovanskih škofijah se plačuje taksa 50 din (T. št. 9 v pravilniku o plačevanju taks z dne 10. maja 1938).

28. Noldin *De praeceptis*¹⁶ 723.

D

29. Vodstvena oblast (*potestas iurisdictionis* seu *potestas regimini*) je javna oblast, ki pristoji suvereni družbi. Vodstvena ji v Cerkvi zato pravimo, da jo ločimo od posvečevalne oblasti (*potestas ordinis*). Vodstvena oblast obsega zakonodajno, sodno in upravno funkcijo. Po svoji zakonodajni funkciji izdaja vodstvena oblast zakone (*leges*) in pravne ukaze (*praecepta iurisdictionis*). Prepovedi knjig, napravljene v moči kanela 1395, imajo torej značaj zakona ali pravnega ukaza.

Poleg javne oblasti pa imamo v Cerkvi tudi nejavno oblast, ki se v kan. 501, § 1 imenuje *potestas dominativa*. Takšno oblast imajo predstojniki v nepopolnih družbah, ki nastajajo radi trojne zdru-

žitve, ali že po naravi (očetovska oblast nad otrokom) ali po naravi in pogodbi hkratu (moževa oblast nad ženo v zakonu) ali samo po pogodbi (gospodarjeva oblast nad hlapcem). Na pogodbi med redovnikom in redom temelji tudi oblast redovniških predstojnikov (prim. Odar, škof in redovništvo BV 1936).

30. Prim. kan. 281—292.

31. Za redovniški stan je po kan. 487 bistveno: prizadevanje za krščansko popolnost z izpolnjevanjem evangeljskih svetov v skupnem življenju po določenih pravilih pod skupnim predstojnikom. Ako delajo člani redovniške organizacije javne zaobljube, imamo red (religio); organizacija, ki je v vsem podobna redu, le da njeni člani ne delajo javnih zaobljub, je družba (*societas*).

Z ozirom na razmerje do krajevnega škofa more biti red izvzet (namreč izpod oblasti, *religio exempta*) ali neizvzet (*religio non exempta*). Red, ki je namenjen predvsem za duhovnike, je duhovniški red (*religio clericalis*).

Redovi so ali centralistično urejeni ali pa sestojijo iz samopravnih samostanov. V prvih imajo pokrajine (*provinciae*) in hiše (*domus religiosae*). Predstojništvo je v njih organizirano v treh stopnjah: hišno, pokrajinsko in vrhovno predstojništvo. Pokrajinski in vrhovni predstojniki spadajo med tako imenovane višje predstojnike. V drugem tipu redov pa so samostojni samostani (*monasteria sui iuris*, svojepravni samostan), katerim stoje na čelu opati. Tak opat je hkratu hišni in višji pred-

stojnik. Več samopravnih samostanov se združuje v zvezo samopravnih samostanov (congregatio monastica).

Predstojništvo v redovih so poedinci, ki jim stoje ob strani sveti (consilia) ali kapitli (zbori upravičencev). Predstojnik more včasih odločati sam, včasih pa se mora posvetovati s svojim svetom (consilium) ali dobiti njegov pristanek. Svet (consilium) ni isto kot kapitelj.

32. Razlog je ta, ker v verskih zadevah (in rebus fidei) redovniški predstojniki ne morejo soditi svojim podložnikom; niso namreč iudices fidei.

33. Eksemptnih redovnikov ne vežejo škofove prepovedi knjig (prim. kan. 615); v prejšnjem pravu je bilo to sporno gl. Wernz-Vidal, De rebus IV/II, 157/8.

34. Katoliške univerze so tiste, ki so tako odvisne od Cerkve kot državne od države.

35. Fontes iuris canonici II, ed. Gasparri, 609—611.

36. Prim. Pij X. »Pascendi« VI, Fontes iuris canonici III, ed. Gasparri 722.

37. V »Pascendi« (Fontes iuris canonici III, ed. Gasparri 723).

38. Instrukcija kongregacije svetega oficija z dne 3. maja 1927. (AAS 1927, 186 in nsl.) omenja ta svet; prav tako opozorilo (monitum) iste kongregacije z dne 15. marca 1923. (AAS 1923, 152).

39. Prim. Wernz - Vidal, o. c. IV/II 153—155; Vermeersch-Creusen o. c. II, 452—453.

40. Prim. Noldin, De praeceptis¹⁶ 1923, 729—731.

41. Kar pomeni po pravu, ki je v zakoniku, torej po splošnem cerkvenem zakonu v kan. 1399.

42. Vermeersch-Creusen, o. c. II, 454.

43. Vermeersch-Creusen, o. c. II, 454.

44. Prim. Wernz - Vidal, o. c. IV/II, 164/5, op. 93.

45. Wernz - Vidal, o. c. IV/II, 165.

46. Ta prepoved je v zakoniku nova.

47. Knjižice se poleg knjig v odstavku c) in č) zato omenjajo, ker se tudi v kan. 1385, § 1, n. 2. posebej navajajo.

48. Prim. Wernz - Vidal, o. c. IV/II, 167, op. 96.

49. Fontes iuris canonici, IV, ed. Gasparri 3—5.

50. in 51. Wernz-Vidal, o. c. IV/II, 168, op. 99 in 100.

52. Gl. Naša pot III, 9 in nsl.

53. Prim. Noldin, o. c. 167—186.

54. Glasi se: »§ 1. Servato praescripto can. 1240, § 1, n. 4, duellum perpetrantur aut simpliciter ad illud provocantes vel ipsum acceptantes vel quamlibet operam aut favorem praebentes, nec non de industria spectantes illudque permittentes vel quantum in ipsis est non prohibentes, cuiuscunque dignitatis sunt, subsunt ipso facto excommunicationi Sedi Apostolicae simpliciter reservatae.

§ 2. Ipsi vero duellantes et qui eorum patrini vocantur, sunt praeterea ipso facto infames.«

55. Wernz-Vidal, Jus poenale ecclesiasticum 482—483.

56. Prim. Wernz - Vidal o. c. IV/II. 171, op. 104.

57. Prim. Ušenlčnik, Pastoralno bogoslovje 285/6.

58. Latinski tekst se glasi:

Instructio ad Archiepiscopos, Episcopos ceterosque locorum ordinarios: de sensuali et de sensuali mystico litterarum genere.

Inter mala huius aetatis funestissima, quae doctrinam christianam de moribus penitus subvertunt atque animabus, Iesu Christi emptis pretioso Sanguine, admodum nocent, imprimis numeranda sunt ea litterarum genera, quae sensualitati et libidini aut etiam lascivo cuidam mysticismo indulgent. Huiusmodi sunt praecipue fabulae romanenses, narratiunculae commenticiae, dramata, comediae, quarum quidem scriptorum incredibiliter fecunda sunt haec tempora quotidieque maior ubique copia diffunditur.

Quae ingeniorum commenta quibus tam multi, maximeque iuvenes, tantopere capiuntur, si pudores et honestatis finibus, non sane angustis, continerentur, non solum sine fraude delectare, sed etiam ad legentium mores conformandos prodesse possent.

Nunc vero satis dolere non licet, ut dictum est, ex hac affluentia librorum, in quibus magna cum fascinatione nugacitatis par inest turpitudine, gravissimam animarum iacturam exsistere. Etenim quam plures huius generis scriptores fulgentissimis imaginibus impudica facta depingunt; abscoenissima quaeque, modo tecte, modo aperte et procaciter, omni castimoniae lege neglecta, enarrant; subtili quadam analysi vitia carnalia vel pes-

sima describunt eaque cunctis orationis luminibus et lenociniis exoriant, adeo ut nihil iam in moribus inviolatum relinquatur. Id omne quam perniciosum sit, praesertim adolescentibus, quibus fervor aetatis difficiliorem efficit continentiam, nemo est qui non videat. Volumina autem illa, tenula saepe, parvo venalia prostant apud bibliopolas, per vias et plateas civitatum, in stationibus, quae dicuntur, viae ferreae, eademque in manus omnium mira rapiditate veniunt et familias christianas in magna et luctuosa frequenter discrimina adducunt. Nam quis ignorat litteris eius modi phantasiam fortiter excitari, effrenatam libidinem vehementer accendi et cor in coenum turpitudinum trahi?

Ceteris vero fabulis amatorii multo peiores solent ab iis proferri qui, horribile dictu, pabulum morbosae sensualitatis rebus sacris cohonestare non verentur, amoribus impudicis quamdam pietatem in Deum et religiosum mysticismum, falsissimum quidem, intendo: quasi Fides cum rectae vivendi normae negligentia, imo impudentissima infitiatione, componatur et virtus religionis cum morum depravatione consocietur. Contra, sanctum est vitam aeternam neminem consequi posse, qui, licet veritates divinitus revelatas vel firmissime credat, praecepta tamen a Deo data non custodit, cum christiani hominis ne ipsum quidem mereatur nomen quicumque fidem Christi professus, Christi vestigiis non ingreditur: »Fides sine operibus mortua est«

(Iac., 2, 26) monuitque Salvator noster: »Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, ipse intrabit in regnum caelorum« (Matth., 7, 21).

Ne quis vero illa opponat: in pluribus illorum librorum nitorem et ornamenta orationis vere laudanda inesse, psychologiam hodiernis inventis congruentem praeclare doceri, lascivas autem corporis voluptates eo reprobari quod exprimantur, ut sunt, foedissimae, aut quod interdum cum conscientiae angoribus coniunctae ostendantur, vel quod patefiat quam saepe extrema turpissimi gaudii luctus cuiusdam poenitentiae occupet. Nam neque scribendi elegantia, nec medicinae aut philosophiae scientia — si modo his litterarum generibus ea continentur — nec mens, quaevis ea sit, auctorum impedire unquam possunt quominus lectores, quorum generatim, propter naturae corruptionem, magna est fragilitas magnaque ad luxuriam propensio, paginarum immundarum illecebris sensim irretiti, et mentibus pervertantur et cordibus depraventur, ac, remissis habenis cupiditatum, ad scelera omnis generis delabantur, vitamque ipsam, sordibus oppletam, fastidientes, haud raro se ipsi interimant.

Ceterum quod mundus, qui sua quaerit usque ad contemptum Dei, his libris delectetur, eosdemque divulget, mirandum non est; sed maxime dolendum, a scriptoribus qui christiano nomine se iactant, operam studiumque in tam exitio-

sas litteras conferri. Numquid potest ut principiis ethicae evangelicae adversando, adhaereatur Iesu benedicto, qui omnibus, ut carnem cum vitiis et concupiscentiis suis crucifigant, praecepit? »Si quis vult — inquit — post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me« (Matth., 16, 24).

Atque eo quidem audaciae et impudentiae scriptores processisse non paucos videmus, ut ea ipsa vitia suis libris in vulgus spargant, quae Apostolus vel nominari a christifidelibus vetuit: »Fornicatio autem, et omnis immunditia... nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos« (Eph., 5, 3). Discant isti tandem aliquando se duobus dominis servire non posse, Deo et libidini, religioni et impudicitiae. »Qui non est mecum — ait Dominus Iesus — contra me est« (Matth., 12, 30), ac certe cum Iesu Christo non sunt scriptores sordidis descriptionibus bonos depravantes mores, qui societatis civilis ac domesticae sunt verissima fundamenta.

Itaque perspecta litterarum lascivarum colluvie, quae quoque anno latius omnes fere nationes inundat, Sacra haec Suprema Sancti Officii fidei et moribus tuendis praeposita Congregatio, Apostolica auctoritate ac nomine Ssmi Domini Nostri Pii divina Prov. Papae XI, omnibus locorum Ordinariis mandat, ut omni qua possunt ope tanto tamque praesenti malo mederi conentur.

Profecto ipsorum est, qui a Spiritu Sancto positi sunt regere Ec-

clesiam Dei, in omnia, quae in suis dioecesisibus typis imprimantur et edantur, solerter diligenterque invigilare. Neminem autem illud effugit, libros, qui toto orbe hodie vulgantur, longe crebriores esse quam qui a Sede Apostolica examini possint subici. Propterea Pius X s. r. Motuproprio Sacrorum Antistitum haec edixit: »Quicumque in vestra uniuscuiusque dioecesi prostant libri ad legendum perniciosi, ii ut exsulent fortiter contendite, solemni etiam interdictione usi. Etsi enim Apostolica Sedes ad huiusmodi scripta e medio tollenda omnem operam impendat, adeo tamen iam numero crevere, ut vix notandis omnibus pares sint vires. Ex quo fit, ut serior quandoque paretur medicina, quum per longiores moras malum invaluit.«

Nec vero talium voluminum et opusculorum pleraque, quamquam perniciosissima, speciali Supremae huius Congregationis censura plecti valent. Quare Ordinarii ex canone 1397, § 4, C. I. C., per se aut per Consilia a vigilantia, quae quidem Summus idem Pontifex, litteris encyclicis Pascendi dominici gregis instituit, sedulo naviterque gravissimum istud munus explere studeant; neque opportune denunciare in dioecesanis Commentariis praetermittant eosdem libros uti damnatos et quam maxime noxios.

Praeterea quis ignorat Ecclesiam generali lege iam statuuisse, ut libri pravitate infecti, qui morum integritatem data opera vel

ex professo laederent, vetiti haberentur omnes, perinde ac si in Indicem librorum prohibitorum relati essent? Consequitur inde ut peccatum letale ab iis admittatur qui sine permissione debita librum non dubie salacem legant, etiamsi ab auctoritate ecclesiastica non sit nominatim damnatus. Et quia de hac re, maximi quidem momenti, falsae et exitiosae opiniones obtinent inter christifideles, ideo locorum Ordinarii pastoralibus admonitionibus curent, ut imprimis parochi eorumque adiutores animum in id intendant, et fideles opportune edoceant.

Insuper omnibus declarare qui libri nominatim, pro singularum dioecesium necessitatibus, ipso iure prohibiti sint Ordinarii ne omitant. Quod si fideles a volumine quopiam arcere efficacius celeriusque se posse existiment si peculiari decreto illud improbent, hoc suo iure omnino utantur oportet sicut, gravioribus causis postulantibus, id ipsum consuevit S. Sedes, ad praescriptum canonis 1395, § 1, C. I. C.: »Ius et officium libros ex iusta causa prohibendi competit non solum supremae auctoritati ecclesiasticae pro universa Ecclesia, sed pro suis subditis Conciliis quoque particularibus et locorum Ordinariis«.

Denique haec Suprema Sacra Congregatio omnes Archiepiscopos, Episcopos et reliquos locorum Ordinarios iubet, occasione relationis dioecesanae, quidquid contra libros lascivos statuerint et executi sint, Sancto Officio manifestare.

Ex aedibus Sancti Officii, die 3 maii 1927.

R. Card. Merry del Val, a Secretis. L. S.

59. Vermeersch-Creusen, o. c. II, 455.

60. Prim. Wernz-Vidal, o. v. 171 k, op. 106.

60a. Prim. Nouvelle Revue Théologique 1921, 337 do 344 (članek Maréchala) in BV 1922, 289—291 (članek Fr. Ušeničnika).

61. Prim. BV 1936, 142.

62. Prim. Vermeersch-Creusen, o. c. II, 456.

63. Prim. Vermeersch-Creusen, o. c. II, 457.

64. V fakulteti, ki velja od l. 1924. do l. 1929, je bil še tale dostavek: »Pariter concedendi sub eadem temporis duratione, adolescentibus utriusque sexus qui in publicis scholis, studiorum causa, versari debent, licentiam legendi ac retinendi, sub custodia, ut supra, ne ad aliorum manus perveniant, libros prohibitos, quos laicae potestatis imperio, vel ex necessitate studiorum, prae manibus habere coguntur, quamdiu in ea sint necessitate; exceptis tamen operibus de obscoenis ex professo tractantibus« (Šk. list 1925, 17). V fakulteti od l. 1929. dalje ni več tega dostavka.

65. Tale spis nima namena podrobno razpravljati o državnih določbah glede tiska, radi lažjega umevanja pa kljub tega navajamo nekaj podatkov.

66. Prim. Staatslexikon⁵ IV, 373./374.

67. Prim. Staatslexikon⁵ IV,

373—376; Kuhnert, Staat, Kirche und Buchhandel 1—20.

68. Hilgers, o. c. 309—310.

69. Čl. 13 vidovdanske ustave je določal, da je tisk svoboden, seveda v mejah zakonov.

70. Prej je veljalo na našem državnem ozemlju šest različnih tiskovnih zakonodaj: 1. V Sloveniji in Dalmaciji avst. tisk. zakon iz l. 1862. z dopolnili; 2. v Hrvaški in Slavoniji hrv.-slav. tiskovni zakon iz l. 1875, nekoliko spremenjen l. 1907; 3. v Bosni in Hercegovini tisk. zak. iz l. 1907.; 4. v Vojvodini ogerski tisk. zak. iz l. 1878.; 5. v Srbiji tisk. zak. iz l. 1904, izpremenjen l. 1909.; 6. v Črni gori tiskovni zakon iz l. 1905.

71. Prim. Pavlovčič, La législation sur la liberté de la presse en Jugoslavie, Paris 1928; Frank, Osnovi prava o štampi, Zagreb 1927; Henigsberg, Zakon o štampi, Zagreb 1926; Muha, Zakon o štampi, Zagreb 1926; Dolenc, Glavne poteze našega tiskovnega prava, Slovenski Pravnik 1926, 105—130; Po prvih treh letih tiskovnega zakona, Slovenski Pravnik 1929, 53—67.

72. Z novelo iz leta 1929. so bili ukinjeni čl. 2, 22, 25, 72.

72a. Prim. o tem Odar, O časti in dobrem imenu v kanonskem pravu BV 1933, 121—150; 217—244.

73. Prim. o tem Ottaviani, Institutiones iuris publici ecclesiastici II, 236—244; Cappello, Summa iuris publici ecclesiastici 1928, 214—219; Hinschius, System des Katholischen Kirchenrechts III, 749—763.

74. Institutiones iuris publici II, 250.

75. Prim. Hilgers, o. c. 315—319; Vering, Lehrbuch des katholischen, orientalischen und protestantischen Kirchenrechts³ 1893, 109—115.

76. V silabu Pija IX. sta obsojena tale stavka: »Škofje ne smejo brez dovoljenja vlade razglašati apostolskih pisem« (prop. 28). »Milosti, ki jih podeli rimski papež, se morajo imeti za neveljavne, ako niso bile zaprosene potom vlade«. (prop. 29).

Vatikanski koncil je v konstituciji »de ecclesia Christi«, cap. 3 določil: Damnamus ac reprobamus illorum sententias... qui contendunt, quae ab Apostolica Sede vel eius auctoritate ad regimen Ecclesiae constituuntur, vim ac valorem non habere, nisi potestatis saecularis placito confirmentur.«

77. Kan. 1261 se glasi: »§ 1. Locorum Ordinarii advigilent ut sacrorum canonum praescripta de divino cultu sedulo observentur, et praesertim ne in cultum divinum sive publicum sive privatum aut in quotidianam fidelium vitam superstitiosa ulla praxis inducatur, aut quidquam admittatur a fide alienum vel ab ecclesiastica traditione absonum vel turpis quaevis speciem praeseferens.

§ 2. Si Loci Ordinarius leges pro suo territorio hac in re tulerit, etiam religiosi omnes, exempti quoque, obligatione tenentur easdem servandi; et Ordinarius potest eorumdem ecclesias vel publica oratoria in hunc finem visitare.«

78. »Patres huius Concilii Plenarii profitentur atque declarant, approbationem Ordinarii, quae de more Foliis Catholicis datur, nihil aliud sibi velle, quam iudicare Episcopum nihil a scriptoribus contra fidem et mores proferri, spem quoque bonam se habere nihil in posterum proferendum, eosque esse redactores quorum scripta ad aedificationem utilia esse possint; Episcopum vero neque posse neque debere respondere ac rationem reddere de iis universe, quae in hujusmodi Foliis habentur, sed de iis tantum, quae vi officii sui docendo, monendo, jubendo, aut vetando in vulgus ediderit, et quibus sua ipse manu subscripserit« (Concilii Plenarii Baltimorensis II. acta et decreta Baltimor 1868, 257).

79. Prim. okrož. Leona XIII. »Pergrata nobis« z dne 14. sept. 1886. na portugalske škofo (Ss. D. N. Leonis Papae XIII. allocutiones... vol II (1887.), str. 240 — 247; pismo Leona XIII z dne 18. sept. 1899. na brazilske škofo (vol. VII. (1906) str. 308—312).

80. Prim. Jegličeve sinode (I sinoda 168, III sinoda 134—136).

81. Prim. gornjo okrožnico »Pergrata nobis«.

82. Prim. pismo Pija IX. z dne 12. febr. 1886. in njegovo alokucijo z dne 20. aprila 1849 (oboje navaja tudi drugi baltimorski plenarni koncil (str. 258/9).

83. »Ephemerides et commentaria, quae a catholicis scribuntur, quoad fieri possit, censorem designatum habeant. Huius officium erit folia singula vel libellos, post-

quam sint edita, opportune perlegere; si quid dictum periculose fuerit, id quamprimum corrigendum iniungat. (Fontes iuris canonici III ed. Gasparri 722).

84. Okrožnica »Cognita nobis« z dne 25. jan. 1882. na škofo severne Italije, (Ss. D. N. Leonis XIII. allocutiones... vol. I. 251—253), okrožnico »Etsi« z dne 15. februarja 1882. na italijanske škofo (vol. I. 254—264), pismo »Epistula tua« z dne 17. junija 1885. na pariškega nadškofa (vol. II, 140—143); okrožnica »Pergrata nobis« z dne 14. sept. 1886. na portugalske škofo (vol. II. 240—247); pismo z dne 18. sept. 1899. na brazilske škofo (vol. VII, 308—312).

85. Na to pozablajo mnogi katoliški pisatelji in časnikarji, ki radi razlagajo cerkvene senčne strani, a tako da ne greše le proti dolžni spoštljivosti, marveč tudi proti pravičnosti. Nekateri tako pišejo, kot bi bila vsega zla Cerkev kriva. Cerkveni pisatelj Tertulian popisuje v spisu Apologeticum (pogl. 40) iz l. 197., da smatrajo pogani »kristjane za vzrok vsakega javnega poraza, vsake javne škode. Če Tibera prestopi nasipe, če Nil ne nastopi na polju, če ne dežuje, če se zemlja trese, ob lakoti, ob kužni bolezni, takoj zakličejo: „Kristjane levom“! Danes pa smatrajo nekateri katoliški pisatelji Cerkev, njeno hierarhijo in vernike — izvzemši sebe — za krivce vesoljnega zla.

86. Prim. tudi kan. 129 in kan. 1393, § 2.

87. Leon XIII »Immortale Dei«

z dne 1. novembra 1885; prim. slov. prevod v Naša pot XI, 89.

88. Ibid.

89. Latinski tekst se glasi: »*Monitum ad locorum ordinarios*. Accidit non infrequenter ut scriptores etiam qui ut boni catholici vulgo habentur, in foliis quotidianis vel periodicis laudent, magnificent, adprobent libros, scripta, picturas, sculpturas aliave id genus ingenii et artis opera catholicae doctrinae seu christiano sensui contraria, quandoque etiam a Sancta Sede expresse reprobata.

Quam grave inde, si Pastores animarum haec inobservata et impunita relinquant, fidelium scandalum cum fidei morumque detrimento oriri possit, facile intelligitur. Quod ne fiat Suprema haec S. Congregatio S. Officii, adprobante Ssimo D. N. Pio Pp. XI, locorum ordinarios admonendos censet, ut pro eorum munere erga scriptores huiusmodi, si quos forte inter proprios subditos adesse compererint (praecipue si de clero seu saeculari seu regulari), sive per se sive adhibita quoque Consiliorum vigilantiae cooperatione, non omittant quas efficaciores in Domino iudicaverint, nulla interiecta mora, providentias adhibere«. Romae, ex aedibus S. Officii, 15 martii 1923. R. Card. Merry del Val, Secretarius.

90. Dekret se glasi: »*Decretum*. Damnatur publicatio, cui titulus »Terre Nouvelle«. Feria IV, die 8 Iulii 1936.

In generali consessu Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii Emi ac Revmi Domini Cardi-

nales rebus fidei ac morum tutandis praepositi praehabito RR. DD. Consultorum voto, damnarunt atque in indicem librorum prohibitorum inserendam mandarunt publicationem periodicam, quae inscribitur:

»Terre Nouvelle«, organe des chrétiens revolutionnaires.

Hac occasione capta, ipsi Emmi Cardinales monent fideles, ut caveant ab omnibus libris, publicationibus diariis, periodicis et aliis editis scriptis insidiosae propugnantibus (praesertim sub praetextu amicalis cooperationis in charita-

tis operibus fovendis) collaborationem catholicorum cum communismi assecclis.

Et sequenti Feria V. die 9 eiusdem mensis et anni, Ssmus D. N. D. Pius Divina Providentia Pp. XI, in solita audientia Excmo ac Revmmo Domino Adessori Sancti Officii impertita, relatum Sibi Emmorum Patrum resolutionem approbavit, confirmavit et publicari iussit.

Datum Romae, ex Aedibus Sancti Officii, die 23 Iulii 1936.

I. Venturi, Supr. S. Congr. S. Officii Notarius (AAS 1936, 294).

NAŠA POT XX.

ZVEZEK TRETJI

INDEX

1939

E. Opis indeksa.

I. SPLOŠNI DEL.

1. Uvod.

Indeks je seznam imenoma prepovedanih knjig.

5 Cerkev je imela sicer ves čas, odkar je po iznajdbi tiska število kvarnih knjig naraščalo, splošen zakon, po katerem se je prepovedovala kvarna literatura. Že pravila tridentskega indeksa predstavljajo tak splošen zakon. Danes našteva kan. 1399 v dvajsetih točkah skupine knjig, ki se prepovedujejo po splošnem zakonu. Z razlago tega kanona smo se bavili v prejšnjem poglavju.

Cerkev pa se ni zadovoljila le s splošnim zakonom o prepovedi knjig, marveč je ves čas posamezne knjige tudi po imenu prepovedovala. Sestavljala je 15 tudi sezname takih po imenu prepovedanih knjig in jih od časa do časa objavljala, popravljala in spreminjala. O postanku cerkvenega seznama prepovedanih knjig, indeksa, in o njegovem razvoju smo omenili glavne podatke že v zgodovinskem delu te knjige. 20 Prvi splošni indeks je izdal papež Pavel IV. l. 1559; pomembnejši je bil, kakor smo omenili, indeks Pija IV. iz l. 1564., imenovan navadno tridentski indeks; ostal je v glavnem navzlic nekaterim popravkom in spremembam v veljavi do l. 1900., ko je 25 izdal papež Leon XIII. predelan indeks.

Ta Leonov indeks je nekoliko predelan še danes v veljavi. Zadnja izdaja je iz l. 1938. z naslovom

Splošna
prepoved
in posebne
prepovedi.

»Index librorum prohibitorum SSmi. D. N. Pii Pp XI. iussu editus anno MCMXXXVIII« (Indeks prepovedanih knjig, izdan l. 1938. po ukazu Njegove svetosti papeža Pija XI.). Izdan je v obliki male osmerke. Strani ima 5 XXVIII in 508. V prvem delu (str. V—XXVIII) se nahajajo:

regled
deksa.

I. Prefazione (str. V—XII). Italijansko pis-
san uvod, ki ga je napisal kardinal Merry del Val za
izdajo iz l. 1929. Merry del Val je bil takrat tajnik 10
kongregacije sv. oficija.¹

II. Ex codice iuris canonici (str. XIII—XVIII). Pod tem naslovom se ponatiskujejo
iz kodeksa kan. 1385—1405 in kan. 2318.

III. Instructio ad archiepiscopos, 15
episcopos ceterosque locorum ordi-
narios: de sensuali et de sensuali-
mystico litterarum genere (str. XIX do
XXIV). Tu se ponatiskuje instrukcija sv. oficija z
dne 3. maja 1927. o čutni in čutno-mistični literaturi. 20

IV. Decretum. Damnantur quaedam
opera Caroli Maurras et ephemerides
»L'Action française.« Die 29. januarii
1914 et die 29. decembris 1926 (str. XXV—XXVIII).
To je dekret kongregacije sv. oficija, s katerim se 25
obsojajo dela francoskega pisatelja Karla Maurrasa
»Le Chemin de Paradis«, »Anthinéa«, »Les Amants
de Venise«, »Trois idées politiques«, »L'Avenir de
l'intelligence«, »La politique religieuse« in »Si le coup
de force est possible«. Obenem je bil obsojen list 30
»L'Action française«, ki sta ga izdajala Karel Maurras
in Leon Daudet. Ta dekret je bil podpisan že 29. ja-
nuarja 1914., razglašen pa je bil šele 29. decembra
1926. V indeksu se pač radi tega ponatiskuje, ker
je obsodba nacionalistične organizacije »L'Action 35
française«, njenega enako imenovanega glasila in del

njenega glavnega ideologa še vedno aktualna in ker je ob svojem postanku vzbudila veliko razburjenja.²

V. P r a e n o t a n d a (str. XXVIII). Pod tem naslovom so našete nekatere opazke o tem, kako je indeks sestavljen. Z križem so v njem zaznamovane knjige, ki so bile obsojene slovesno s papeškim pismom; z zvezdico pa dela, ki so bila obsojena z dostavkom »donec corrigantur« (dokler se ne popravi-jo). Po možnosti so dostavili tudi dan in leto ob-
10 sodbje; če ni posebej drugače omenjeno, je obsodila knjigo kongregacija za indeks.³

Za tem prvim delom pride drugi del, ki obsega pravi seznam prepovedanih knjig. Pod naslovom »index librorum prohibitorum« obsega na straneh 1 do
15 508 prepovedane knjige po abecednem redu; n. pr. **Abbadie, Jacques.** *Traité de la vérité de la religion chretienne.* Decr. 5. iul. 1695.

II. Seznam.

Indeks vsebuje danes samo knjige, ki so bile obsojene po l. 1600. Po abecednem redu našteva avtor-
20 je, vsega skupaj nad pettisoč imen. Površnemu očesu tak seznam ne pove veliko; zdi se mu, da ni v njem nobene prave sistematike, ko sledi za knjigo iz 17. stoletja knjiga iz 20. stoletja, ne oziraje se na snov, in se knjige vrste le po zunanjem kriteriju abeced-
25 nega reda pisateljev.

Knjige
po l. 1600.

Toda, če stvar nekoliko globlje razmislimo, se po-kaže, da je drugačna. Razvrstitev po abecednem re-
du avtorjev je za tak seznam med vsemi najbolj pri-kladna, saj jo uporabljamo pri vseh naštevanjih del
30 in knjig.³⁴

Indeks nam razodeva velik del notranje cerkvene zgodovine. Pripoveduje nam o smereh in strujah, ki niso bile v skladu s cerkvenim naukom in bi bile na-
pravile v Cerkvi nepregledno škodo, ako jih ne bi

Indeks
razodeva
notranjo
cerkveno
zgodovino.

bila najvišja cerkvena avtoriteta ob pravem času obsodila. Nekatere med njimi v začetku ni bilo lahko razkriti, bile so ob svojem času zelo »moderne« in so si osvojile cele množice pristašev. Po cerkveni obsodbi pa se je položaj razjasnil in umiril.

5

Indeks nam dalje registrira napade na Cerkev od zunaj. Iz njega razberemo vse važnejše idejne napade, ki jih je morala Cerkev v zadnjih stoletjih prestat.

Indeks
registrira
napade
od zunaj.

O indeksu imajo mnogi katoličani napačne predstave. Proti njemu je nastalo mnogo očitkov in predsodkov. Mnogi izmed teh še danes begajo katoličane.

10

Nekaterim se zdi, da indeks očitno dokazuje, kako Cerkev nasprotuje svobodi izražanja misli, znanstvenemu raziskovanju in umetnosti.

15

Drugi imajo indeks za neljubo ostalino iz prejšnjih dob, čudeč se, kako je mogoče, da sodobna Cerkev še ohranja to nesodobno in zasovraženo ustanovo.

Indeks
omejuje
svobodo.

Indeks
nesodoben.

Tretji zopet gledajo na indeks s pomilovalnim nasmehom, češ, ni vredno izgubljati besed o njem.

20

V čudnem paradoksu se družijo pri vseh teh z omalovaževanjem indeksa pretiravanje njegovega pomena in vpliva.

Prave predstave o indeksu nimajo tudi tisti, ki bi hoteli imeti v njem popoln seznam vseh prepovedanih knjig. Ko pa vidijo, da indeks takšen ni, da ostane splošen zakon o prepovedanih knjigah prav tako veljaven in potreben, če je poleg njega indeks ali če bi ga ne bilo, se jim zazdi, da je indeks odveč.

30

Iz povedanega je razumljivo, čemu je potrebno, da se nekoliko ustavimo pri opisovanju indeksa.⁴

Indeks
nepopoln.

2. Kakšen pomen ima indeks?

Indeks sam ni zadosten kriterij za to, ali je knjiga cerkveno prepovedana ali ni. Knjiga, ki ni v indeksu, more biti prepovedana po splošnem cerkvenem zakonu. Nastane torej vprašanje, čemu še indeks, če pa splošni zakon v kan. 1399 zelo na široko prepoveduje knjige.

Cerkveni odloki, ki uvrščajo knjige v seznam prepovedanih knjig, včasih izrecno omenjajo, da gre za knjigo, ki je prepovedana že po kan. 1399, pa jih vendar iznova obsojajo in ukazujejo uvrstiti v indeks. V takem primeru se izraža dekret takole:

»Kardinali, člani sv. oficija, so na plenarni seji, ko so zaslišali mnenje konzultorjev, odločili, da se mora smatrati knjiga... za obsojeno in prepovedano po kan. 1399 cerkv. zak., in naj se uvrsti v indeks prepovedanih knjig.«⁵

Prvo besedilo.

Kadar pa se odlok ne sklicuje na prepoved po zakoniku, ima tole besedilo:

»Kardinali, člani kongregacije sv. oficija, so na plenarni seji, ko so zaslišali mnenje konzultorjev, obsodili knjigo... in naročili, da se uvrsti v indeks prepovedanih knjig.«⁶

Drugo besedilo.

Iz navedenih besedil sledi, da kongregacija sv. oficija v vsakem primeru sproti naroči, naj se knjiga uvrsti v indeks. V prvem delu dekreta pa avtentično izjavi, da je knjiga prepovedana po splošnem cerkvenem zakonu, ali pa knjigo prepove.

Uvrstititev v indeks ali postavititev na indeks, kakor tudi pravimo,

Opozorilo.

ima torej namen opozoriti vernike, da je to in to knjigo Cerkev prepovedala, bodisi že po splošnem zakonu bodisi s posebnim dekretom.

tentična
zjava.

To opozorilo je avtentična izjava. Taka knjiga ostane prepovedana, dokler se nahaja njeno ime v indeksu. 5

Katere
knjige
pridejo
indeks.

Jasno je, da Cerkev ne daje takih formalnih izjav o vseh prepovedanih knjigah. Tudi to ni res, da so knjige, ki so v indeksu, najslabše in najbolj nevarne. O knjigah, ki so očitno nemoralne in brezverske, navadno ni treba vernikov opozarjati; vsakdo jih more prepoznati kot prepovedane. Ne rečem pa, da je to vedno. Nekatere knjige, ki so takšne, da bi jih mogel vsakdo spoznati za prepovedane, se radi določenih krajevnih in časovnih okoliščin močno širijo in povzročajo veliko škodo. V takem primeru jih kongregacija sv. oficija zato uvrsti v indeks, da opozori tako dušne pastirje kot vernike na nevarnost teh knjig. 10 15 20

j morajo
biti
povedane.

Preden se knjiga uvrsti v indeks, mora biti prepovedana. Navadno je vsaka taka knjiga prepovedana že po splošnem zakonu. Včasih dekret, ki uvršča knjigo v indeks, to tudi omeni, a ne vedno. Iz tega, ker se v dekretu ne navaja, da je knjiga prepovedana že po splošnem zakonu, nikakor ne sledi, da ni prepovedana po splošnem zakonu. Kadar je torej knjiga prepovedana že po splošnem zakonu, takrat je prepoved v dekretu le avtentična aplikacija splošnega zakona. Knjiga ostane prepovedana, dokler se dekret ne prekliče; preklic se izvrši tako, da se knjiga izbriše iz indeksa. 25 30

Vedno pa o knjigah, ki so prepovedane z dekreti in uvrščene v indeks, ne moremo reči, da bi bile prepovedane že s splošnim zakonom. Cerkev prepove 35

duje knjige, ki so nevarne za vero in nramnost in disciplino, ali pa pogubne za vernike. Nevarne pa utegnejo biti knjige, ki niso objektivno zle. Vzemimo n. pr. nabožno knjigo, ki govore o doživetju Boga, o zatapljanju v božanstvo, o čutenju bližine božje in podobno. Takšno izražanje je nevarno, ker je dvoumno, da se prav umeti pa tudi napak. Ne moreš reči, da je taka knjiga prepovedana že po splošnem zakonu. More pa jo Cerkev prepovedati z dekretom in jo uvrstiti v indeks; tako postane prepovedana in ostane takšna, dokler ni izbrisana iz indeksa.

Kdaj take,
ki niso
po zakonu
prepovedane.

Cerkev ne prepoveduje knjig le iz verskih in moralnih razlogov, marveč tudi iz disciplinarnih. Takó je bila v prejšnjih indeksih cela vrsta teoloških knjig, ki so bile zato obsojene, ker so njih avtorji v preostrem tonu napadali pripadnike drugih teoloških šol. Včasih je Cerkev naravnost prepovedala razpravljati o kakšnem teološkem vprašanju, ker je bila javnost preveč razburjena. Če je kdo kljub prepovedi pisal o takem vprašanju, so delo prepovedali, včasih z dostavkom »ob transgressionem impositi silentii« (radi prekršitve zapovedi molka).⁷

Tudi iz
disciplinarnih
razlogov.

Eno najbolj znanih spornih teoloških vprašanj je bilo v zgodovini vprašanje o brezmadežnem spočetju bl. Device Marije, dokler ni bila resnica o brezmadežnem spočetju razglašena kot dogma l. 1854. Boj med bogoslovci, ki so zagovarjali brezmadežno Marijino spočetje, in med bogoslovci, ki so trdili, da Marija ni dobila te predprave v taki obliki, kot je nasprotna teološka struja trdila, je postal hud zlasti v 17. stoletju. Papež Aleksander VII. je l. 1661. prepovedal vse spise, ki braneč Marijino brezmadežno spočetje, označujejo nasprotnike kot heretike in brezbožnike. Radi te prepovedi sta prišli na indeks med drugimi knjigami tudi dve knjigi ljubljanskega stolnega dekana Ludvika Schönleba.⁸ Po l. 1854. je bila

Zgled knjige
o brezmad.
spočetju
prebl. Device
Marije.

seveda Aleksandrova prepoved brezpredmetna in radi nje prepovedane knjige so bile črtane iz indeksa.

Naš državni zakon v čl. 19 zabranjuje širiti spise, ki vsebujejo žalitve vladarjev, članov kraljevskega doma in tujih državnih poglavarjev. Kan. 1399 pa ne prepoveduje knjig, ki žalijo določene osebe. Jasno pa je, da more takšna knjiga povzročiti občo škodo; zato jo more Cerkev prepovedati z dekretom in jo uvrstiti v indeks. 5

zlog
vedno
ian.

Sv. stolica prepoveduje z dekreti le malo knjig, kakor bomo še videli. Prav tako le nekatere knjige ukaže uvrstiti v indeks. Razlog, zakaj je prav ta knjiga »prišla na indeks«, ona pa ne, ni vedno razviden, ker pač ne moremo poznati vseh okoliščin in vplivov, ki so pri tem sodelovali. 15

pomen
leksa.

Navzlic temu pa ima indeks velik pomen. Cerkev z njim opozarja, vsaj v modernem času, na knjige, ki so zlasti v ideološkem oziru nevarne. Vrh tega pa z njim opominja škofo, naj bi tudi oni razglašali, katere knjige smatrajo v svoji škofiji za prepovedane po kan. 1399, in naj bi v slučaju potrebe tudi druge prepovedovali. 20

3. Veljava indeksa.

njige
prepoveduje
oficij.

Pri sv. stolici danes izvršuje cenzuro knjig, prepoveduje knjige in odreja, da se uvrste v indeks, kongregacija sv. oficija.⁹ Knjiga, ki jo prepove kongregacija sv. oficija, je prepovedana v imenu sv. stolice.¹⁰ Oziraje se na prepoved, ne moremo torej razlikovati, češ, knjigo je prepovedal le sv. oficij, ne pa papež. Obsodbo knjige, izrečeno od sv. oficija, papež »odobri, potrdi in ukaže razglasiti«.¹¹ Navzlic temu pa ostane prepoved sv. oficija. 30

Mimo sv. oficija more seveda tudi papež prepovedati knjige. Oziraje se na samo prepoved pač ni razlike, ali knjigo prepove sv. oficij ali papež.

Knjige
prepoveduje
tudi papež.

Z ozirom na kazensko sankcijo pa moramo po
5 kan. 2318 razlikovati, ali je knjiga obsojena v papeškem pismu ali z dekretom sv. oficija. Če je knjiga z imenom obsojena v papeškem pismu, zadene tistega, ki jo brani, ali zavestno brez dovoljenja bere ali obdrži, izobčenje, pridržano na poseben način sv. stolici.^{11a} V indeksu so knjige, ki so bile slovesno obsojene s papeškim pismom, zaznamenovane s križcem, kakor smo že zgoraj omenili.

Razlika.

Pred novim zakonikom sta v glavnem obsojali knjige kongregacija za indeks in kongregacija sv. oficija. V Leonovem indeksu iz l. 1900. je bilo zaznamovanih nad 3300 takih dekretov kongregacije za indeks, 860 dekretov kongregacije sv. oficija, 4 dekreti, ki so jih papeži izdali naravnost brez sodelovanja kake kongregacije, 144 prepovedanih knjig v 75 papeških pismih, 3 dekreti obredne kongregacije in 2 dekreta kongregacije za odpustke.¹² V veljavnem indeksu je poleg imena pisatelja in knjige dostavljen datum dekreta, s katerim je bilo delo obsojeno. Navedeno je tudi oblastvo, ki je knjigo obsodilo, ako ni
25 bila kongregacija za indeks.

Cerkveni odloki so dvojni, disciplinarni in doktrinarni. Disciplinarnim odlokom ustreza v državnem življenju zakon, naredba, ukaz, skratka vsaka obvezna določba zakonitega oblastva. Kar zadeva obveznost, ni razlike med disciplinarnimi odloki oziraje
30 se na zakonodavca, ki jih je izdal. Zakon je obvezen, pa naj ga je izdal škof ali koncil ali papeško oblastvo ali papež sam.

Dvojni
odloki.

Disciplinarni odlok veže voljo. Storiti moraš to,
35 kar odlok velewa, oziroma opustiti moraš to, kar pre-

Disciplinarni

poveduje. Glede kritike disciplinarnih odlokov je opozoriti na kan. 2344 cerkv. zak. Po tem kánonu je huj-skajoča kritika odlokov papeža in nekaterih višjih cerkvenih organov, med njimi tudi lastnega škofa, delikt, kaznivo dejanje. Prepovedana je s tem taka 5
javna kritika, ki vzbuja zamrzo ali kako jezo proti odlokom.

trinalni. Poleg disciplinarnih odlokov izdaja cerkvena oblast tudi doktrinalne odloke, ki so popolnoma drugačnega značaja kot disciplinarni odloki. Z doktrinalnimi odloki izvršuje Cerkev svojo avtoritativno učiteljsko funkcijo. Doktrinalne dekrete more izdajati najvišja cerkvena oblast takó, da se sklicuje na svojo nezmotljivost, ali pa tako, da se pri tem ne sklicuje na nezmotljivo avtoriteto. Disciplinarni dekret veže 15
voljo, smo rekli. Doktrinalnemu dekretu pa moram ukloniti tudi svoj intelekt. Ni namreč dovolj, da se imam nasproti doktrinalnemu dekretu pasivno, da ostajam »spoštljivo molčeč« (silentium obsequiosum), tudi to ni zadosti, da ga sprejemem samo »po zunanje« 20
(assensu mere externo), marveč ga moram sprejeti tudi »po notranje« (assensu interno), to je tako, da uklonim svoj razum, torej z vero, ki gre Cerkvi kot avtoritativni učiteljski oblasti.

Nastane vprašanje, ali so dekreti, s katerimi Cerkev obsoja knjige in jih uvršča v indeks, disciplinarni ali so doktrinalni. Ako bi bila taka obsodba doktrinalen dekret, bi bila obsojena knjiga kot zmotna, ali bolje povedano, obsojena bi bila zmota v knjigi. Ako pa je obsodba v knjigi disciplinaren dekret, je knjiga 30
obsojena kot nevarna za vero, nramnost, disciplino ali za vernike.

obsodba
knjige je
disciplinaren
odlok. Nobenega dvoma ni, da imajo dekreti, ki prepovedujejo knjige in da ima zato tudi indeks sam značaj disciplinarnega dekreta, ne pa doktrinalnega.¹³ 35

Kongregacija sv. oficija s takim dekretom prepove knjigo, ker jo smatra za nevarno. Papež more seveda sam ali po kongregaciji sv. oficija obsoditi knjigo tudi kot heretično, to se pravi njen nauk. Ta obsodba
5 bi pa bila doktrinalen dekret.

Indeks in njegove prepovedi imajo same na sebi značaj disciplinarnega dekreta in to tudi takrat, kadar se prepoved motivira, češ da knjiga nasprotuje verskemu in nravnemu nauku. Redno sicer kongregacija sv. oficija v dekretu ne podaja razlogov, zakaj
10 je knjigo obsodila.¹⁴ Včasih pa razloge navede.

Tako navaja dekret z dne 9. februarja 1934., ki je obsodil in uvrstil v indeks znano knjigo Alfreda Rosenberga »Der Mythos des 20. Jahrhunderts« tele
15 razloge: »Knjiga zaničuje in docela zametuje vse dogme katoliške Cerkve in celo temelje same krščanske vere; brani potrebo ustanoviti novo vero ali nemško cerkev in proglašja načelo: danes vstaja nova mitična vera; mitična vera krvi; vera, s katero se ve-
20 ruje, da se more tudi božanska človekova narava braniti s krvjo; vera, oprta na sijajno znanost, ki ugotavlja, da predstavlja severna kri tisti misterij, ki je nadomestil in premagal stare zakramente«.¹⁵

Isti datum 9. februarja 1934. nosi dekret sv. oficija, ki je obsodil in uvrstil v indeks knjigo Ernesta Bergmanna »Die deutsche Nationalkirche«. Tudi ta dekret navaja razloge za obsodbo in sicer takole:
25 »Avtor zanikuje krščansko vero, dejstvo razodetja, potrebo odrešenja po Jezusu Kristusu Križanem in potrebo božje milosti; trdi, da je krščanska vera in
30 posebej katoliška le tvorba semitske in rimske kulture in zato nasprotna nemškemu značaju. Dalje trdi avtor, da pomeni stara zaveza za nemško mladino moralno nevarnost, da prinaša pojem krščanske lju-
35 bezni propadanje narodov, ker skrbi za bolne in fizično slabotne in jim dovoljuje, da rode otroke; po-

Nagib
za obsodbo
Rosenbergove
knjige.

Nagib
za obsodbo
Bergmannove
knjige.

vzdiguje in brani kri in rod; »raso«, kot edini element kulturnega napredka; sodi, da se mora ustanoviti nova vera, in postavlja na mesto vere v osebnega Boga gol ateizem ali panteizem. Vrh tega avtor zagovarja pretiran in radikalen nacionalizem (*exagge-
raturum et omnino radicalen nationalismum*), ki je nasproten krščanskemu nauku in kulturi«. ¹⁶ 5

sodba
tako
veljavo.

Dekret, s katerim je knjiga obsojena in uvrščena v indeks, stopi v veljavo takoj, ko se promulgira (razglasi) v službenem glasilu, v *Acta Apostolicae Sedis*; 10
zanj ne velja običajna »*legis vacatio*« treh mesecev, (prim. kan. 9), ker pomeni stvarno le aplikacijo splošnega zakona o prepovedi knjig, ne pa nov zakon. Tudi iz tega razloga stopi tak dekret v veljavo, ker gre za stvar, ki se tiče vere in nravnosti; odloki te 15
vrste pa vežejo takoj, ko so po zakonu razglašeni. ¹⁷ Indeks veže vse tiste osebe, ki jih veže splošni zakon o prepovedi knjig. Izvzete so torej le osebe, ki jih našteva kan. 1401. Tudi o vsebini prepovedi, ki jo vsebuje posebni dekret oziroma indeks, velja vse 20
tisto, kar smo povedali o prepovedi knjig po splošnem zakonu.

obsojeno
delo,
pisatelj.

Dekret, ki obsoja posamezno knjigo, in isto velja o indeksu, ne obsoja pisatelja, marveč 25
njegovo delo. Tak dekret noče izreči sodbe o nauku, marveč o nevarnosti knjige.

j nima
pisatelj
znanosti,
bi se
varjal.

Ko so l. 1562. na tridentskem cerkvenem zboru pretresali zakonodajo o indeksu, je nastalo vprašanje, ali terja pravičnost oziroma vsaj primernost in ozir 30
na javno blaginjo, da naj se povabi pisatelj, da se zagovarja, preden se obsodi njegova knjiga. Člani cerkvenega zbora so bili z malo izjemami soglasnega mnenja, da to ni potrebno, ker obsodba knjige ni obsodba njenega avtorja. Znani zgodovinar tridentskega koncila Sforza Pallavicino je v delu *Istoria del* 35
concilio di Trento lib. 15 (ed. Zaccaria, Tom. III, Roma

1833, lib. 15, c. 19, n. 11, str. 405) izrazil mnenje večine takole:

»Ne gre za obsodbo avtorjev, marveč za uvedbo zakona, po katerem bi se njih delo odstranilo iz našega občestva, ker je zanj škodljivo: zgoditi se more, da je umetnik nedolžen, njegovo delo pa ponekod škodljivo, zato tako delo tamošnja oblast po pravici odstrani, ne da bi morala poklicati umetnika, da se brani.«¹⁸

10 Cerkev s tem, ko obsodi knjigo, noče postaviti avtorja »na sramotni oder«, marveč hoče le vernike obvarovati pred škodo. Ne da se sicer tajiti, da nav-
zlic temu avtorju pač ni čast, če je bila knjiga obso-
15 jena in uvrščena v indeks, toda to osramočenje je s stvarjo v nujni zvezi. Na vsak način pa je tako rahlo osramočenje manjše zlo, kot je zlo, ki bi ga napravila njegova knjiga. Vsak pameten človek pa mora pri-
znati Cerkvi pravico in dolžnost ščititi vernike pred
20 škodo, ki jim preti od kvarne knjige. Resen pisatelj se mora zavedati tudi odgovornosti za škodo, ki jo povzroči njegova knjiga. Če torej Cerkev posvari vernike, češ, ta knjiga ni zdrava, je nevarna, bo pi-
satelj kristjan kljub osebni bridkosti Cerkvi za to
25 pohujšanje v dušah.

Lep zgled, kako naj ravna pisatelj, čigar delo se obsodi, je pokazal italijanski filozof Antonio Rosmini-Serbati (1797—1855). Revolucionarno gibanje v Ita-
liji v prvih desetletjih 19. stoletja, nasprotno hierar-
30 hični Cerkvi, je tudi njega potegnilo s seboj. Spisal je dve razpravi, namreč »La costituzione secondo la giustizia sociale, con un' appendice sull' unità d' Italia« in »Delle cinque piaghe della Santa
35 Chiesa, trattato dedicato al clero cattolico con appendice di due let-

Cerkev noče
pisatelja
osramotiti.

Kako je
ravnal
Rosmini.

tere sulla elezione de' vescovi a clero e popolo». Razpravi sta v nasprotju s katoliškim naukom zlasti glede cerkvene ustave. Kongregacija za indeks je razpravi obsodila 30. maja 1849. in ju uvrstila v indeks, kjer sta še danes. Rosmini je zvedel za obsodbo šele sredi avgusta istega leta, a je takoj, že 15. avgusta, pisal iz Albana vrhovnemu cenzorju (magistru s. palatii) tole pismo:¹⁹

»Prav kar sem prejel pismo č. g. Boerija, — iz Vi-
terba z dne 12. avgusta t. l. —, kjer mi naznanja, da je kongregacija sv. oficija, katere načelnik je Eminenca kardinal Brignolo, zbrana v Neaplu na izrecen ukaz Njegove svetosti napravila soglasen sklep, ki ga je nato sv. oče potrdil, da se namreč morata prepovedati moji delci z naslovoma »Delle cinque piaghe della Santa Chiesa« in »La costituzione secondo la giustizia sociale ecc.«; obenem me vprašuje, če se bom podvrgel zadevnemu dekretu in če se more to omeniti v samem dekretu.«

»S čustvi zvestega in pokornega sina sv. stolice, kar sem vedno po božji milosti iz srca in kar sem že javno izpovedal, izjavljam, da se podvržem prepovedi omenjenih del javno, odkrito in na kar najboljši način. Prosim Vas, da to sporočite sv. očetu in kongregaciji.«

Ko je javnost zvedela za obsodbo Rosminijevih del in za to, da se je avtor obsodbi podvrgel, so začeli nekateri časniki napadati sv. stolico. Na te napade je odgovoril Rosmini z izjavo, dano v Stresi 17. februarja 1850. Izjava se glasi:²¹

»Z veliko žalostjo sem dobil pred oči nekatere članke raznih časopisov, ki govore o prepovedi dveh

mojih del, izdani od kongregacije za indeks, in se drznejo delati isti kongregaciji nekatere očitke. Objavljenemu dekretu iste kongregacije sem se podvrgel javno, odkrito in z vso notranjo in zunanjo pokorščino, ki jo je dolžan vsak dober sin Cerkve: zato bo vsakdo moral uvideti, kako zelo obžalujem to nespoštljivo pisanje.»

»Obenem pa imam za primerno, da podam javno izjavo, da gornje članke zanikam in da ne sprejemem hvale, ki mi jo dajejo.»

»Kar se pa tiče tistih časnikarjev, ki mi očitajo in me tudi napadajo, ker sem storil svojo dolžnost, ko sem se podvrgel oni obsodbi, kot da sem storil nekaj nedostojnega, morem le to reči, da se mi zelo smilijo; zaslužili so, da bi jih preziral, ako bi imel za dovoljeno koga prezirati.»

Podobno izjavo je dal Gioacchino Ventura, ko so mu obsodili 30. maja 1849. »Discurso funebre pei morti di Vienna recitato il giorno 29 novembre 1848«. (Izjavo je dal v Montpelieru 8. septembra 1849.). Slično sta ravnala ob obsodbi njunih del slavni Fénélon²¹ (še danes je na indeksu njegovo delo »Explication des maximes des saints sur la vie intérieure«, obsojeno z brevejem Inocenca XII. z dne 12. marca 1699) in znani madžarski škof Otokar Prohászka (trije njegovi madžarski spisi so bili obsojeni 5. junija 1911. in so še danes na indeksu.) Tudi mnogi drugi pisatelji so se ponižno in brez pridržka uklonili, ko so zvedeli za obsodbo svojih del. Vsi pa

Ventura.

Fénélon.

Prohászka.

seveda tega niso storili; marveč so raje doganjali svoj prav in se v svoji trmi vedno bolj od Cerkve oddaljevali.

Če pomeni obsodba knjige za pisatelje v krščanski skupnosti neko osramočenje, čeprav Cerkev z obsodbo nima namena pisatelje osramotiti, pa vsebuje dejstvo, da se tej obsodbi podvrže, zanj v očeh krščanskega sveta počaščenje; »auctor laudabiliter se subiecit« — avtor se je hvalevredno podvrgel, označujejo to njegovo dejanje uradni cerkveni akti. 5 10

Očitki torej, da je Cerkev kruta, ker obsoja tudi dela odličnih katoličanov, niso utemeljeni. Saj s tem, ko knjigo obsodi, noče reči, da spada ta knjiga med najslabše, še tega ne, da je zmotna, marveč samo to, da je nevarna. Nevarna pa more biti knjiga, ki jo napiše še tako odličen katoličan. In čim bolj je pisatelj odčen, tem bolj nevarna more postati njegova knjiga. 15

Zvračanje krivde na cerkvene cenzorje, češ da so oni krivi, da je knjiga obsojena, kaže zelo malo katoliškega duha. Spada v isto vrsto, kot ravnanje heretikov, ki so vlagali prizive »od slabo poučenega papeža na papeža, ki naj se bolje pouči« (a male informato ad melius informandum). 20 25

Toda ali se je mogoče zanesti na kardinalsko kongregacijo, ki obsoja knjige, da se ne bo zmotila in postavila na indeks knjige, ki tja ne spada. Za odgovor na to vprašanje naj navedem, kar je pisal pomembni italijanski filozof Vincenc Gioberti l. 1844. o kongregaciji za indeks, ko je obravnaval njeno zadržanje do Descartesove filozofije. Takole piše:²² 30

»Nekaj posebnega je, da je prva pomembna cenzura, ki je zadela Descartesovo filozofijo, izšla iz kongregacije za indeks. Njen dekret proti njegovim de- 35

Autor
laudabiliter
subiecit».

spoved
ri, da je
knjiga
varna.

Gioberti
italijanski
kongregacijah
lede
Descartesove
filozofije.

lom je z dne 20. novembra 1663. Thomas se v svoji bistrosti čudi temu dekretu in Baillet ga pripisuje intrigam neke privatne osebe.

5 Tudi jaz bi se čudil, če ne bi bil Rim že v sto drugih okoliščinah dokazal svoje ostroumnosti, s katero prodira v nauke in odkriva v načelih zadnje konsekvence, ki so bile zakrite vsem sodobnikom.

10 Rimske kongregacije si nikakor ne prilaščajo nezmotljivosti in morejo včasih podleči zmotam in slabostim, ki se ne dajo ločiti od človeške narave; toda upam si trditi, da ni imel še noben znanstvenik ali teolog tako idealnega, da tako rečem, in katoliškega čuta in tako izredne sposobnosti videti v naprej v zametku nauka skrite konsekvence, kakršna se razodevata v mnogih njihovih razsodbah.

Sposobnost
videti vnaprej.

15 Med tem ko so mnogi pobožni možje, slavni po svojem znanju in talentu, zapeljani po napačnem videzu pozdravljali mlado kartezianstvo kot sistem, ki je veri naklonjen, ne da bi spoznali usodne kali, ki so se v njem skrivale, so imeli rimski cenzorji pravilno slutnjo o njem in so izrekli sodbo, ki jo evropska filozofija že dve sto let v svojih delih na kar najbolj slovesen način potrjuje.

Pobožni ljudje
so se dali
zapeljati, ne
pa uradni
cenzorji.

20 Tako je pisal Gioberti l. 1844.; pet let nato so bila tudi njegova »opera omnia« obsojena (30. maja 1849. in 14. januarja 1852).

II. POSEBNI DEL.

1. Uvod.

30 Omenili smo že, da je v modernem času dal indeks temeljito pregledati in popraviti papež Leon XIII. Njegova izdaja indeksa je iz l. 1900. Ta indeks so pozneje večkrat izdali in ga delno popravljali. Za Pija XI. je izšla popravljena izdaja indeksa

l. 1929;²³ ponatis te izdaje, spopolnjen s knjigami, obsojenimi po l. 1928, je iz l. 1938.

l. 1600.

Indeks vsebuje le knjige, ki so bile obsojene po l. 1600.²⁴ Iz 17. stoletja je v njem okrog 1500 knjig, iz 18. stoletja okrog 1200, iz 19. stoletja okrog 1300²⁵ in iz 20. stoletja (1900—1938) je po imenu navedenih nad 200 knjig in poleg tega »opera omnia« (vsa dela) osmih pisateljev.

5

l. 5000.

Celotno število knjig, zaznamovanih v indeksu, je nad 5000. Za vse panoge literatur iz celega sveta za dobo nad 330 let je to zelo malo. V nemški državi so v pol drugem letu (od 28. marca 1888. do 30. septembra 1900.) samo socialno demokratičnih del prepovedali več kot Cerkev vseh knjig v celem devetnajstem stoletju.²⁶ Sodobne države prepovedujejo knjige, ki nasprotujejo vladajočemu režimu, še veliko bolj radikalno. Hitlerjeva proskripcija knjig je n. pr. zasegla na tisoče knjig in »izčistila« knjižnice. Odstranila je marksistične knjige, dela židovskih pisateljev pa tudi druge spise, ki se niso skladali z miselnostjo narodnega socializma.

10

15

20

avilo
nizko.

V primerjavi s številom knjig, ki so izšle zadnja tri stoletja in med katerimi je bilo gotovo visoke deset tisoče takih, ki so bile veri in pravosti nevarne, je številka pettisoč v indeksu naravnost smešno nizka. Razlagati se da, kakor smo že ponovno naglasili, le tako, da ni potrebno vsako prepovedano knjigo uvrstiti v indeks, ker na splošno zadostuje, da prepoveduje knjige splošni zakon. V težki zmoti bi zato tičal tisti, ki bi se ravnal le po indeksu in bi mislil, da je dovoljeno brati vsako knjigo, katere imena ne najde v indeksu. Na tisoče knjig je prepovedanih po cerkvenem zakonu v kan. 1399, čeprav niso imenoma na indeksu.

25

30

35

2. Odloki, ki prepovedujejo „opera omnia“.

Kaj pomenijo.

V veljavnem indeksu je zaznamovanih nad sto pisateljev, pri katerih imenu stoji izraz »opera omnia«, kar pomeni, da se prepovedujejo vsa njihova dela; takih pisateljev je največ iz 17. stoletja. Dekretov, ki obsojajo »opera omnia«, pa je veliko več, ker so bila velikokrat »vsa dela« posameznega pisatelja po večkrat obsojena; rekord je menda pri tem dosegel Italijan Gregor Leti, čigar dela so bila sedemnajst krat obsojena. Vsa dela so seveda tudi v takem primeru obsojena, kadar se vsa po imenu obso-
dijo. Tako so dejansko obsojena vsa dela Antona Güntherja, ki jih je izdal sam ali z drugimi (Pabstom in Veithom), ker so vsa posamič v dekretu z dne 8. januarja 1857. našteta, čeprav niso bila nikoli obsojena njegova »opera omnia«. Isto velja o delih modernista Alfreda Loisyja in Jožefa Turmela.

»Opera
omnia«
pisateljev.

Nad obsodbo »vseh del« posameznega pisatelja se včasih spotikajo, češ da je generična in zato kriticna, ker obsoja kar vsa pisateljeva dela, ne da bi jih prej preskusila. Toda takšno spotikanje ni na mestu. Treba je namreč obsodbo »vseh del« prav razumeti.

Ta obsodba namreč ne pomeni, da je obsojena kakršna koli knjiga takega pisatelja, marveč se naša obsodba samo na knjige z versko in moralno vsebino. Pa tudi teh ne obsoja vseh, marveč le tiste, ki so po splošnem zakonu obsojene. Obsodba »vseh del« določenega pisatelja torej pomeni: Cerkev sodi, da so dela verske in moralne vsebine tega pisatelja z vsečine takšna, da so nevarna in jih zato obsoja. Ta obsodba pa ustvari podobno kot kan. 1399, n. 4 pravno domnevo, da so vsa de-

Kaj pomeni
obsodba
»vseh del«.

la dotičnega pisatelja takšna. To pravno domnevo pa seveda podere nasprotni dokaz.

la. Vzemimo zgled! Zolajevi romani so obsojeni. Obsoja jih dekret, s katerim so uvrščena v indeks »opera omnia« tega pisatelja. Pravna domneva govori, da so vsi njegovi romani prepovedani. Ako trdim, da kakšen njegov roman ni prepovedan, moram dokazati dvoje: 1. da ta roman ni posebej z imenom obsojen in 2. da ni takšen, da bi bil prepovedan že po kan. 1399. Tako sodijo poznavalci Zolajevih romanov, da ni prepovedan roman »Le rêve«. ²⁸ Po dekretu iz l. 1863. so prepovedane »omnes fabulae amatoriae« pisateljice George Sand, pa vendar sodijo, da je dovoljeno njeno delo »La mare au diable« kakor tudi »La petite fadette«. Prav tako je po splošni sodbi dovoljen roman Aleksandra Dumas-a star. »Le comte de Monte Christo«, čeprav so po dekretu iz l. 1863. prepovedana vsa dela tega pisatelja. ²⁹

nd. mas. V naslednjem navedimo po stoletjih posamič imena pisateljev, katerih »opera omnia« je obsodila sv. stolica. Med njimi se nahajajo znana imena, še več pa je takih, ki so danes popolnoma pozabljena; svoj čas pa so bila njih dela znamenita, ker sicer se sv. stolica za nje ne bi menila.

glejmo sodbe in del! Čeprav mnoga izmed teh imen niso več aktualna, jih vendar vsa navajamo, da dobimo tako popolno vrsto pisateljev, katerim je sv. stolica »vsa dela« prepovedala. Nad temi obsodbami »vseh del« se je nekatoliška kritika zelo zgražala, a iz seznama imen bomo spoznali, da po krivici.

„Opera omnia“ iz 17. stoletja.

isatelj . stoletja. V 17. stoletju so bila obsojena »opera omnia«, ki so jih spisali: ^{29a}

1. Giordano Bruno (1548 — 1600). V mladosti je vstopil v dominikanski red; l. 1576. je iz njega po

begnil in nato begal po raznih evropskih mestih. L. 1592. so ga v Benetkah izročili inkviziciji. Naslednje leto so ga prepeljali v Rim. Njegov proces se je vlekel sedem let. L. 1600. je umrl na grmadi. Giordano Bruno je pisal italijansko in latinsko. Nekatera njegova dela so zelo laicična. V filozofskih delih je razvijal panteistične nazore; radi teh je bil tudi obsojen na smrt. V 19. stoletju je svobodomiselnostvo proglasilo Giordana Bruna za svojega mučenika in mu postavljalo spomenike. »Opera omnia« je obsodil sv. oficij 8. februarja 1600.

2. Oton Casmannus († 1607.). Bil je rektor šole in nato predikant v Stadu. Spisal je »Angelographia«, »Victoria christiana«, »Thanatobula, seu beate moriendi desiderium«, »Antisocinus«. Nekatere njegove spise je Simon Valecius že l. 1613. prevedel na češko. »Opera omnia« je obsodil sv. oficij 22. avgusta 1601. in 6. marca 1610.

3. Nikodem Frischlin (1547 — 1590). Bil je humanist, prevajalec, imenovan »würtemberški Virgil«; spisal je devet dram (najboljša »Julius Redivivus«). »Opera omnia« je obsodil sv. oficij 14. oktobra 1601.

4. Alberik Gentilis. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 14. decembra 1602.

5. Karl du Moulin (1500 — 1566). Bil je jurist in nasprotnik rimske kurije; umrl pa je spravljen s Cerkvijo. Njegova »opera omnia« je obsodil Klemen VIII. z dekretom z dne 21. avgusta 1602. in kongregacija za indeksi 9. julija 1658.

6. Henningius Arnisaeus Njegova »opera omnia« so bila obsojena 24. novembra 1607.; 22. januarja 1621.; 29. oktobra 1622.

7. Hugo Brochtonus (Broughton) 1549 — 1612). Teolog in angleški hebraist; spisal je »The concent of Scripturas«, »A treatise of Melchisedech«, »A discourse upon the epistle of Jude«, »A revelation of the holy Apocalipse«; prevedel je na angleško knjigo preroka Daniela, Joba in Jeremijeve žalostinke. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 13. decembra 1608.

8. Arnoldus Clapmarius. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 13. decembra 1608. in 21. aprila 1632.

9. Gregor Richter. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 13. decembra 1608. Pozneje še: »Axiomatum historicorum pars tertia continens axiomata ecclesiastica« in »Editio nova axiomatum oeconomicorum, accessione multarum regularum multarumque sententiarum et exemplorum aucta«; obe deli sta bili obsojeni 4. februarja 1627. 5 10

10. Viljem Perkinsus (William Perkins) (1558—1602). Anglikanski teolog, pridigar, učitelj, pisatelj. Spisal med drugim »De casibus conscientiae« in »Reformed Catholike«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 18. decembra 1609. in 10. maja 1757. 15

11. Abraham Scultetus (1566—1624). Protestantški teolog iz Šlezije. Spisal je med drugim »Medullae theologiae patrum syntagma«; »Annalium evangelii passim per Europam 15. salutis partae saeculo renovati decas 1 et 2 (1516—1536)«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 19. junija 1612. in 10. maja 1757. 20

12. Filip Mornaeus (Mornay), Seigneur du Plessis-Marly (1549—1623). Francoski državnik in svetovalec Henrika IV.; pisal je teološke spise in zgodovinsko pomembne spomine. Njegova »opera omnia« so bila obsojena pet krat (26. aprila 1613., 2. aprila 1618., 10. aprila 1619., 31. maja 1629., 11. septembra 1629.). 25

13. Konrad Schlüsselburgius (Schlüsselburg) (1543—1619). Luteranski teolog, fanatičen pripadnik ortodoksnega luteranstva. Znano je njegovo delo »Catalogi haeticorum« v 13 zv. iz l. 1597—1601. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 27. januarja 1615. in 22. oktobra 1619. 30

14. Simon Vigorius (Vigor) († 1624). O njem pravi Hurter (Nomenclator III, 12), »da je ostro branil Richerjev sistem in silno napadel katoliški nauk o cerkveni oblasti«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 17. julija 1615., 5. marca 1622. in 23. novembra 1683. 35

15. Marcus Antonius (Marcantonio) de Dominis (1560—1624). Rodil se je v Dalmaciji; 40

l. 1596. je postal škof v Senju, l. 1598. nadškof v Splitu; l. 1618. odpadel k anglikanski veri in postal dekan v Windsorju. Njegovo truplo so 21. decembra 1624. v Rimu sežgali. Hotel je združiti krščanske cerkve na episkopalni
5 podlagi brez papeškega primata. Njegova »opera omnia« so bila obsojena sedem krat (11. novembra 1616.; 23. februarja 1617., 28. novembra 1617.; 2. aprila 1618., 9. oktobra 1618., 1. maja 1620. in 16. marca 1621).

16. Hunnius Helferich Ulrich († 27. mar-
10 ca 1636.). Bil je sin znanega luteranca Egidija Hunnija. Sam je bil sloviti jurist. V mladosti luteranec je po branju Bekanovih del postal katoličan. Nagibe za svojo spreobrnitev je popisal v knjigi »Invicta prorsus et indissolubilia 12 argumenta«. Njegova »opera omnia«, ki pa vsebujejo
15 le dela, ki jih je spisal, preden je postal katoličan, so bila obsojena 18. maja 1618. in 19. julija 1619.

17. André Rivet (1572—1651). Bil je zagrizen kalvinist. Spisal je med drugim »Synopsis purioris theologiae«. Njegova »Opera theologica« so izšla v treh zvez-
20 kih v Rotterdamu l. 1651. Njegova »opera omnia« so bila prvič obsojena 12. nov. 1621. in drugič 10. maja 1757.

18. Edmund Richerius (Richer) (1572 do 1631). Bil je katoliški teolog, ki je zagovarjal galikanizem. Znana sta njegova spisa »Apologia pro J. Gersone«
25 in »De ecclesiastica et politica potestate«. Njegova »opera omnia« so bila prvič obsojena 29. oktobra 1622. in drugič 4. aprila 1707.

19. Peter Molinaeus (de Moulin) (1500 do 1566). Bil je v svojem času zelo slaven jurist in hud nasprotnik jezuitov. Od katoličanstva je odpadel k kalvin-
30 cem, nato k luterancem; malo pred smrtjo se je vrnil v katoliško cerkev. Njegova »opera omnia« so bila obsojena prvič 27. novembra 1624., nato 7. aprila 1642. in še 10. maja 1757.

20. Janez Poza (1588—1659). Bil je jezuit; znan je po svojem delu »elucidarium Deiparae«, kjer je zagovarjal nenavadne in drzne trditve o Materi božji. V
35 sedanjem indeksu je zaznamovano, da so bila njegova »opera omnia« dvakrat obsojena (31. januarja 1628. in
40 10. decembra 1631).

21. Jakob Laurentius. Njegova »opera omnia« so bila štirikrat obsojena (31. maja 1629.; 23. februarja 1650.; 10. aprila 1663.) 22. septembra 1692.).

22. Karl Drelincourt. Njegova »opera omnia« so bila petkrat obsojena (26. avgusta 1630.; 27. novembra 1658., 4. decembra 1658., 8. januarja 1659., 10. maja 1757). 5

23. Tomaž Roccabella. Njegova »opera omnia« so bila trikrat obsojena (9. maja 1636., 7. apr. 1642., 18. decembra 1646).

24. Jean Mestrezat. Njegova »opera omnia« 10 so bila obsojena prvič 12. maja 1639. in drugič 10. maja 1757.

25. Janez Cluverius (John Clower). Bil je angleški swendeborgianec. Njegova dela so bila obsojena 23. januarja 1648. 15

26. Klavdij Salmarius (1588—1653). Bil je kalvinec; polihistor, ki je spisal filozofska, teološka in cerkveno pravna dela. Znana so: »De primatu papae I.« »De transsubstantione«, »Defensio regia pro Carolo I.« Njegova »opera omnia« so bila obsojena 19. avgusta 1641., 20 7. septembra 1643., 18. decembra 1646.

27. Janez Crellius (Johann Crell) († 1631). Bil je socinianec. Obsojena so bila »opera omnia, exegetica, didactica et polemica, magnam partem hactenus inedita« 28. julija 1643. in 10. maja 1757. 25

28. Ludovik de Dieu. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 8. marca 1644. in 12. aprila 1660.

29. Benedikt Turretinus (1588—1631). Protestantški bogoslovec. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 17. septembra 1647. in 10. maja 1757. 30

30. Tomaž Hobbes (1588—1679). Angleški filozof. Znano delo »Elements of Law natural and politic Leviathan, de corpore, de homine, de civi«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 5. oktobra 1649., 29. avgusta 1701. in 7. maja 1703. 35

31. Janez Botsaccus. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 10. junija 1654. in 10. maja 1757.

32. Jean de Labadie (1610—1674). Sveten duhovnik, nagnjen k pietizmu. Znano je njegovo delo

»Manuel de Piété« in »La reformation de l'eglise par le Pastoral«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena petkrat (23. aprila 1654., 24. novembra 1665., 22. septembra 1692., 5. julija 1694., 23. novembra 1694.).

- 5 33. Samuel Maresius (1599—1673). Protestantski teolog. Znano je njegovo delo »Collegium theologicum sive Systema breve universae theologiae«; izdal je tudi francosko sv. pismo (»La sainte Bible française«). Njegova »opera omnia« so bila obsojena 23. aprila 1654.
10 in 27. junija 1678.

34. Tomaž White. Njegova »opera omnia« so bila obsojena šest krat (12. maja 1655., 18. septembra 1657., 6. sept. 1657., 10. junija 1658., 17. novembra 1661., 31. maja 1663.).

- 15 35. Johannes Georgius Dorscheus. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 27. julija 1657. in 10. maja 1757.

36. Severus Sulpicius. Dne 18. septembra 1657. so bila obsojena »opera omnia cum lectissimis commentariis, accurate Georgio Hornio«.
20

37. David Blondel (Blondel) (1590—1655). Protestantški teolog; znani so njegovi spisi: »Modeste déclaration de la sincérité et vérité des Eglises réformées de France«; »Psevd Isidorus et Turrianus vapulantes«,
25 »Traité historique de la Primauté en Eglise«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 21. jan. 1658., 16. septembra 1659., 9. julija 1703., 10. maja 1757.

38. Viljem Amesius (1576—1633). Anglikanski puritanec. Znani so spisi: »Medulla theologiae«, »De conscientia et eius iure vel casibus«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 29. marca 1661. in 10. maja 1757.
30

39. Janez Henrik Hottingerus (Hottinger) (1620—1667). Švicarski orientalist. Znana so dela: »Exercitationes Anti-Morinae«; »Historia ecclesiastica«
35 (9. zv.), »Thesaurus philologicus seu Clavis S. Scripturae«; »Etymologicum orientale seu Lexicon harmonicum heptaglotton«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 28. sept. 1661., 1. septembra 1665., 19. julija 1677., 10. maja 1757.

40. Martin Schookius. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 28. septembra 1661., 7. julija 1693., 4. aprila 1707.

41. Janez Henrik Otto. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 13. julija 1663., 14. junija 1677., 10. maja 1757. 5

42. Kristijan Kortholtus (Kortholt) (1633 do 1694). Protestantski teolog; pisal je proti papeštvu in proti deizmu. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 17. novembra 1664. in 10. maja 1757. 10

43. Friderik mlajši Spanhemius (Spanheim) (1632—1701). Protestantski teolog; znani so spisi: »Summa historiae ecclesiasticae«, »Geographia sacra et ecclesiastica«, »Brevis introductio ad historiam sacram utriusque Testamenti ac praecipue christianam«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena devet krat (1. septembra 1665., 31. marca 1681., 19. januarja 1688., 18. maja 1688., 17. januarja 1690., 21. novembra 1690., 11. septembra 1691., 22. septembra 1692., 10. maja 1757.). 15

44. Gregor Leti. »Opera omnia« tega italijanskega pisatelja so bila obsojena sedemnajst krat (28. marca 1667., 22. junija 1676., 1. decembra 1682., 22. junija 1683., 4. septembra 1685., 29. januarja 1686., 2. aprila 1686., 2. julija 1686., 27. maja 1687., 6. septembra 1694., 6. februarja 1696., 3. sept. 1696., 15. januarja 1697., 4. marca 1697., 2. septembra 1697., 31. marca 1699., 20. marca 1702.). Posamič pod raznimi psevdonimi je bilo obsojenih še dvajset njegovih del n. pr. L' inquisizione processata; Il nepotismo di Roma; Vita di donna Olympia Maldachini; Il Vaticano languente. 20 25 30

45. Robert Baronius. Njegova »opera omnia« so bila obsojena tri krat (27. novembra 1668., 4. decembra 1679., 10. maja 1757.).

46. Janez Henrik Heideggerus (Heidegger) (1633—1698). Protestantski teolog. Znani sta deli »Corpus theologiae christianae« in »Historia vitae J. H. Heideggeri ab ipsomet conscripta«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena pet krat (3. sept. 1669., 14. decembra 1672., 18. aprila 1673., 27. maja 1687., 21. nov. 1690). 35

47. Antoinette Bourignon (1616—1680). V mističnem fanatizmu je ustanovila posebno versko sekto. Trdila je o sebi, da dobiva stalno razodetja. Njena »opera omnia« obsegajo 19 zvezkov; obsojena so bila 28. 5 novembra 1669., 15. maja 1687., 10. maja 1757.
48. Jean Claude (1619—1687). Protestantски teolog in polemik. Spisal je med drugim: »Reponse au deux traités de Nicole sur la perpétuité de la foi«; »Reponse au livre de M. Arnauld sur la perpétuité de la foi«; 10 »Les plaints des Protestantes cruellement opprimés dans le Royaume de France«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena tri krat (16. junija 1671., 21. novembra 1684., 10. maja 1757.).
49. Janez Dala eus (Jean Daillé) (1594—1670). 15 Protestantски teolog, ki je pisal cerkveno zgodovinske in dogemsko-zgodovinske spise in pridige. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 22. marca 1672., 3. aprila 1685., 19. junija 1685., 4. sept. 1685., 29. jan. 1686.
50. Janez Gerbhardus (Gerbhard) (1582 do 20 1637). Luteranski teolog, ki je spisal: »Loci theologici« (9 zv.); »Meditationes sacrae ad veram pietatem excitandam«; »Methodus studii theologici«; »Harmonia evangelistarum«; »Confessio catholica«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 5. jul. 1672., 27. aprila 1716., 10. maja 25 1757.
51. Giacomo Lambardi. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 28. marca 1675.
52. Janez Adam Oslander. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 31. marca 1681. in 10. maja 1757.
- 30 53. Lambert Velthuysius. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 23. nov. 1683. in 25. jan. 1684.
54. Henrik Alting (1583—1644). Protestant-ski teolog. Spisal je »Theologia historica« in »Historia ecclesiastica«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 35 25. jan. 1684. in 10. maja 1757.
55. Melchior Leydecker. Dela tega bibličnega arheologa so bila obsojena 11. julija 1684. in 10. maja 1757.
56. Jakob Rauppius. Njegova »opera omnia« 40 so bila obsojena 5. septembra 1684.

57. Mihael de Molinos (1628—1696). Bil je katoliški teolog, nagnjen k kvietizmu. Znano je njegovo delo »Guida spirituale«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 28. avgusta 1687. in v buli Inocenca XI. z dne 20. novembra 1689.

5

58. Baltazar Bebelius. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 19. januarja 1688. in 10. maja 1757.

59. Janez Hoornbeck (1617—1666). Protestantški teolog, ki je spisal med drugim: »Summa controversiarum cum infidelibus haereticis, schismaticis«, »Theologia practica«, »De conversione Indorum et gentilium«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 21. jan. 1658., 29. avgusta 1690., 10. maja 1757.

10

60. Friderik star. Spanhemius (Spanheim). Protestantški teolog, oče zgoraj pod št. 43 omenjenega Friderika. Spisal je: »Exercitationes de gratia universali«, »Le Soldat Suédois«, »Dubia evangelica«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 29. avgusta 1690. in 10. maja 1757.

15

61. Daniel Whitby. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 21. novembra 1690. in 10. maja 1757.

20

62. Jakob Basnage (1653—1723). Protestantški zgodovinar, ki je napisal: »La communion sainte«, »Examen des méthodes pour la réunion des protestantes à l'église romaine« (proti Bossuetu), »Instruction pastorale aux Reformés de France sur l'obeissance due au Souverain«, »Histoire des Juifs«, »Antiquités judaïques«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 13. novembra 1691., 29. marca 1707., 28. januarja 1710., 27. jan. 1728., 10. maja 1757.

25

30

63. Georgius Calixtus (Calixt) (1586—1656). »Opera omnia« tega protestantskega teologa so bila obsojena 6. maja 1692. in 7. julija 1693.

64. Martin Geierus (Geier). Njegova »opera omnia« so bila obsojena 22. septembra 1692. in 10. maja 1757.

35

65. Pierre Jurieu (1637—1713). Protestantški teolog, čigar dela so: »Justification de la morale des Réformés«, »La politique du clergé de France«, »Histoire de

Calvanisme et celle du Papisme, mises en parallèle»; »L'accomplissement des propheties ou la délivrance prochain de l' église«, »De pace inter Protestantés ineunda consultatio«, »Histoire critique des dogmes et des cultes«.

- 5 Njegova »opera omnia« so bila obsojena 20. februarja 1693., 2. marca 1706., 29. novembra 1734., 10. maja 1757.

66. Lubbertus Sibrandus (1556 [1557] do 1625). Protestantški teolog, ki je napisal med drugim »De principiis Christianorum Dogmatum«, »De papa Romano«, »De conciliis«, »De ecclesia«, »De Jesu Christo

- 10 servatore contra Faustum Socinum«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 16. novembra 1693. in 10. maja 1757.

67. Viljem (William) Cave (1637—1713).

- 15 Anglikanski teolog, ki je napisal »Primitive Christianity or the Religion of the ancient Christians«, »Historia literaria scriptorum ecclesiasticorum«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 11. novembra 1693.

- 20 68 Henrik Morus (More). Njegova »opera omnia« so bila obsojena 3. septembra 1696., 4. marca 1697., 31. marca 1699., 1. oktobra 1699. in 11. julija 1701.

- 25 69. Bayle Pierre (1647—1706). Najprej je bil kalvinec, nato je postal katoličan, a je spet odpadel. Spisal je »Lettres sur les comètes«, »Critique de l'histoire du Calvinisme«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 18. nov. 1698., 31. marca 1699., 23. novembra 1699., 29. avgusta 1701., 3. aprila 1731., 17. jul. 1731. in 10. maja 1757.

- 30 70. Melchior Goldastus. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 10. decembra 1631. in 20. septembra 1706.

71. Končno moramo delno šteti sem tudi Descartesa (1596—1650). Njegova »opera philosophica« so bila obsojena z dostavkom »donec corrigantur« 20. novembra 1663. Niso pa obsojena formalno »opera omnia« 35 navedenega filozofa, marveč poleg »filozofskih del« še: »Meditationes de prima philosophia, in quibus Dei existentia et animae humanae a corpore distinctio demonstratur« (obsojeno 10. oktobra 1663. z dostavkom »donec corrigatur«); »Epistola ad patrem Dinet societatis Iesu 40 praepositum provincialem per Franciam« (obsojeno 20.

nov. 1663. z dostavkom »donec corrigatur«); »Epistola ad celeberrimum virum Gisbertum Voetium, in qua examinantur duo libri pro Voetio Ultraiecti simul editi« (obsojeno z dostavkom »donec corrigatur« 20. nov. 1663.); »Notae in programma quoddam sub finem anni 1647 in Belgio editum cum hoc titulo: Explicatio mentis humanae sive animae rationalis« (obsojeno 20. nov. 1663. z dostavkom »dones corrigatur«); »Les passions de l' âme« (obsojeno 20. nov. 1636. z dostavkom »donec corrigatur«) in »Meditationes de prima philosophia, in quibus adiectae sunt in hac ultima editione utilissimae quaedam animadversiones ex variis doctissimis authoribus collectae cum authoris vita breviter ac concinne conscripta« (obsojeno 22. maja 1720.).

V 17. stoletju je bilo skupno 70 avtorjev, katerih »opera omnia« so bila obsojena. To število je razmerno zelo visoko. V 18. stoletju imamo n. pr. le 13 takih avtorjev, v 19. stoletju pa 19; bilo pa je seveda v 18. stoletju mnogo več obsodb, ker so bili mnogi pisatelji, ki so bili že v 17. stoletju obsojeni, v tem stoletju vnovič. Rekord je bil dosežen 10. maja 1757., ker so bila sam ta dan obsojena »opera omnia« štiri in štiridesetih pisateljev; eno in trideset od teh je zadela taka obsodba že v 17. stoletju. — Po večini so bili pisatelji, katerih »opera omnia« so bila v tem stoletju obsojena, nekatoličani. Pisali so zvečine teološka dela.

„Opera omnia“ iz 18. stoletja.

V 18. stoletju so bila obsojena »opera omnia«, ki so jih napisali pisatelji:

1. Valentin Alberti (1635—1697). Bil je profesor logike in metafizike v Leipzigu. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 25. aprila 1701. in 10. maja 1757.

2. Joannes Clericus (1657—1736). Ta holandski teolog arminianec je izdal »Bibliothèque univer-

selle et historique» (25 zvezkov) »Bibliothèque choisie« (26 zvezkov), »Bibliothèque ancienne et moderne« (29 zvezkov). Njegova »opera omnia« so bila obsojena 11. sept. 1702., 16. januarja 1708., 15. maja 1708., 18. septembra 1708., 4. marca 1709., 19. septembra 1713., 19. julija 1718., 5. aprila 1728. in 16. marca 1733.

3. Viljem Twissus. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 7. maja 1703. in 10. maja 1757.

4. Jean La Placette. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 19. novembra 1703. in 10. maja 1757.

5. Zeger Bernard van Espen (1646 do 1728). Bil je katoliški duhovnik, odličen kanonist, profesor cerkvenega prava v Louvainu. Zagovarjal pa je protipapeško in proticerkveno stališče v raznih pravnih vprašanjih (glede dispenz, imunitet, placet-a, eksemptcij, recursus ad principem in drugo). Njegovo najboljšo delo je »Jus ecclesiasticum universum«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 22. aprila 1704., 14. novembra 1713. in 18. novembra 1732.

6. Franc Turretinus (1623—1687). Protestantški teolog. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 26. novembra 1714.; 27. aprila 1716. in 10. maja 1757.

7. Jacques Lenfant (1661—1728). Protestantški cerkveni zgodovinar. Pisal je o koncilih v Konstanzi, Pisi in Bazlu, o husitskih vojskah. Prevedel je tudi sveto pismo nove zaveze iz grškega na francosko. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 1. oktobra 1715. in 10. maja 1757.

8. Krištof Matej Pfaffius (Pfaff) (1686 —1760). Protestantški teolog. Spisal je »Dissertatio de originibus iuris ecclesiastici veraque eiusdem indole«, »Institutio theologiae dogmaticae et moralis«, »Introductio in historiam theologiae litterariam«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 17. julija 1719., 23. aprila 1720., 14. maja 1753. in 10. maja 1757.

9. Janez Franc Buddeus (1667—1729). Protestantški teolog. Spisal je »Elementa philosophiae instrumentalis et theoreticae«, »Theses theologicae de atheismo et superstitione«, »Isagoge historico-theologica«.

Njegova »opera omnia« so bila obsojena 4. decembra 1724., 21. aprila 1738., 28. julija 1738. in 5. maja 1750.

10. Janez Alfonz Turretinus (1671—1737). Protestantški teolog; sin zgoraj navedenega Franca Turretinus. Spisal je med drugim »Cogitationes et dissertationes theologicae«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 12. decembra 1746. in 10. maja 1757. 5

11. Herman Conringius (Conring) (1606—1608). Profesor filozofije in medicine; znan polihistor in jurist. Spisal je med drugim »De pace civili inter imperii ordines religione dissidentes perpetuo conservanda, libri duo«, »De finibus imperii germanici, libri duo«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 10. maja 1757. 10

12. Janez Piscator (1546—1625). Protestantški teolog, znan po bibličnih komentarjih in predstavah. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 10. maja 1757. 15

13. David Hume (1711—1776). Angleški filozof in zgodovinar; voditelj angleške prosvitljenosti in početnik skepticizma; odrekal je upravičenost metafizike, pametnost vere in zanikal podstat duše. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 19. januarja 1761. in 10. septembra 1827. 20

Pisatelji iz 18. stoletja, katerih »opera omnia« so bila obsojena, spadajo v isto vrsto kot pisatelji, katerih dela so bila obsojena v prejšnjem stoletju. Pisali so teološka dela; zvečine so bili nekatoličani. 25

„Opera omnia“ iz 19. stoletja.

V 19. stoletju so bila obsojena »opera omnia«, ki so jih napisali: 30

1. Gaspare Morardo. Spisal je med drugim »La Chiesa subalpina«, »L' Arte di conservare ed accrescere la bellezza«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 17. decembra 1821.

2. Jacques Collin de Plancy. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 10. septembra 1827. 35

3. Vincenc Gioberti (1801—1852). Italijanski teolog, filozof in državnik. Spisal je »Introduzione

allo studio della filosofia»; zastopal je ontologizem. Spisal je tudi več političnih spisov. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 30. maja 1849. in 14. januarja 1852.

4. Peter Jožef Proudhon (1809—1865).

5 Francoski socialist; ustanovitelj teoretičnega anarhizma. Znan je njegov spis »Qu' est-ce que la propriété?« in v njem stavek: »Zasebna lastnina je tatvina«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 22. januarja 1852.

5. Sue Eugène (1804—1857). Francoski romanopisec, l. 1851. pregnan. Pisal je pomorske romane (»Kernock le pirate«, »La Concaratscha«), zlasti pa socialne romane (»Les mystères de Paris«, »Le juif errant«, »Le sept péchés capitaux« in druge). Njegove »omnes fabulae amatoriae« so bile obsojene 22. januarja 1852.

15 6. Dumas Alexander (pater) (1802—1870). Zelo plodovit francoski romanopisec. Spisal je nad 350 zvezkov. Znani so romani »Les trois mousquetaires«, »Le comte de Monte-Christo«, »La reine Margot« in drame »Henri III et sa cour«, »Kean«. Njegove »omnes fabulae amatoriae« so bile obsojene 22. junija 1863.

7. Dumas Aleksander (filius) (1824—1895). Pisal je drame (n. pr. »Le Demi — monde«, »Le supplice d' une femme«) in romane (n. pr. »La dame aux camélias«, »Le roman d' une femme«, »L' affaire Clémenceau«). Njegove »omnes fabulae amatoriae« so bile obsojene 22. junija 1863. Njegov spis »La question du divorce« pa 21. junija 1880.

8. George Sand (pisateljsko ime za Aurore baron. Dudevant) (1804—1876). Francoska romanopiska, ki je pisala romane (»Indiana«, »Lelia«, »Consuelo«), povesti (»La petite Fadette«, »Melchior«, »Jeanne«), spomine in drugo. Njene »omnes fabulae amatoriae« so bile obsojene 27. novembra 1840., 30. marca 1841., 5. aprila 1842. in decembra 1863.

35 9. Honoré de Balzac (1799—1850). Velik francoski romanopisec. Znana so njegova dela »Comédie humaine« (17 zvezkov), »Femme de 30 ans«, »Le peau de chagrin«, »Eugenie Grandet«. Njegove »omnes fabulae amatoriae« so bile obsojene 16. septembra 1841., 28. januarja 1842., 5. aprila 1842. in 20. junija 1864.

10. Jules Fleury-Husson Champfleury (1821—1889). Francoski pisatelj; spisal je med drugim »Histoire de la caricature«. Njegove »omnes fabulae amatoriae« so bile obsojene 20. junija 1864.

11. Ernest Feydeau (1821—1873). Francoski romanopisec. Znani so romani: »Fanny«, »Daniel«, »Un début a l' Opéra«. Njegove »omnes fabulae amatoriae« so bile obsojene 20. junija 1864. 5

12. Henri Murger (1822—1861). Francoski pisatelj nemškega rodu. Spisal je slovite »Scènes de la vie de Bohème« in »Le pays latin«; bil je tudi lirik (»Nuits d' hiver«). Njegove »omnes fabulae amatoriae« so bile obsojene 20. junija 1864. 10

13. Frédéric Soulié (1800—1817). Francoski novelist, dramatik in romanopisec. Znani sta drami »Romeo et Juliette«, »Clotilde« in historični roman »Le comte de Toulouse«. Njegove »omnes fabulae amatoriae« so bile obsojene 20. junija 1864. 15

14. Henri Beyle Stendhal (1783—1842). Francoski romanopisec in umetnostni zgodovinar. Znana sta romana »Le rouge et le noir« in »La Chartreuse de Parme«. Njegove »omnes fabulae amatoriae« so bile obsojene 4. marca 1828. in 20. junija 1864. 20

15. Bertrand Spaventa (1817—1883). Italijanski filozof, profesor v Neaplu, hegelianec. Spisal »La filosofia di Kant«, »La filosofia di Gioberti«, »Principi di filosofia«, »Idealismo e realismo«, »Hegel« in drugo. Njegova »opera omnia philosophica« so bila obsojena 22. decembra 1876. 25

16. August Vera (1813—1885). Italijanski filozof, profesor v Neaplu, hegelianec. Spisal je »Le hégélianisme et la philosophie«, »Logique de Hegel«, »Introduction to speculative logic and philosophy«, »Saggi filosofici«, »Amore e filosofia«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 22. decembra 1876. 30 35

17. Giuseppe Ferrari (1812—1876). Italijanski zgodovinski filozof. Spisal je »Filosofia della rivoluzione«, »La federazione repubblicana«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 24. marca 1877.

18. David Lazzaretti. Njegova »opera omnia« je sv. oficij obsodil 24. julija 1878.

19. Emile Zola (1840—1902). Francoski romanopisec naturalistične smeri. Znani so romani »Thérèse Raquin«, »Le Rougon — Macquart«, »Fécondité«, »Le travail«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 19. septembra 1894., 25. januarja 1895., 21. avgusta 1896. in 1. septembra 1898.

Pisatelji iz 17. in 18. stoletja, katerih »opera omnia« so bila obsojena v omenjenih dveh stoletjih, so pisali teološka dela in bili zvečine nekatoličani. Pisatelji pa, katerih »opera omnia« je zadela obsodba v 19. stoletju, so bili z večine katoličani in so pisali leposlovna ter filozofska dela. Med temi pisateji je razmeroma veliko romanopiscev. Razlika med obsojenimi deli v tem stoletju in med obsojenimi deli v prejšnjih dveh stoletjih je značilna.

„Opera omnia“ v l. 1900—1938.

V našem stoletju (do l. 1938.) so bila obsojena »opera omnia«, ki so jih napisali:

8 pisateljev
z »opera
omnia«
in 3 drugi.

1. Gabriel D'Annunzio (pravo ime Rapagnetta) (1863—1938). Italijanski pesnik, romanopisec, dramatik, politik. 8. maja 1911. so bila obsojena »omnes fabulae amatoriae«, »omnia opera dramatica«, »prose scelte«; 27. junija 1928. pa »reliqua opera (tragedie, comedie, misterii, romanzi, nouvelles, poesie) fidei et morum offensiva«.

2. Maurice Maeterlinck (*1862). Belgijski pesnik in filozof, mistik in stoik. Znana dela: pesniška zbirka »Serres chaudes«, drama »La princesse Maleine«; dalje »L'intrus«, »Pelléas u. Meliande«; »Sœur Béatrix«, »Monna Vanna«. Znana so tudi njegova filozofska razmišljanja »Le trésor des humbles« in »La vie des abeilles«. Njegova »opera omnia« so bila obsojena 26. januarja 1914.

3. Guido da Verona (* 1881). Italijanski romanopisec. Spisal: »La vita comincia domani«, »Mimi

Bluette«, »Sciagli la treccia« in drugo; tudi avtobiografijo »La mia vita«. Njegova »opera omnia« so bila objavljena 21. aprila 1920.

4. Anatole France (1844—1924). Francoski pesnik, romanopisec in kritik. Znana dela: »Le crime de Sylvestre Bonnard«, »Histoire contemporaine«, »Les dieux ont soif«. Njegova »opera omnia« so bila objavljena 31. maja 1922. 5

5. Ernest Buonaiuti. Italijanski cerkveni zgodovinar. Njegova »opera et scripta omnia« so bila objavljena 26. marca 1924. in 28. januarja 1925. 10

6. Charles Guignebert. Njegova »opera omnia« so bila objavljena 12. julija 1933.

7. Benedetto Croce (* 1866). Italijanski filozof in kulturni zgodovinar. Spisal je »Estetica«, »Logica«, »Filosofia della pratica«, »Goethe«, »Storia d' Europa nel secolo decimonono«, »Cio che è vivo e cio che è morto di filosofia di Hegel«. Njegova »opera omnia« so bila objavljena 20. VI. 1934. 15

8. Giovanni Gentile. Njegova »opera omnia« so bila objavljena 20. junija 1934. 20

9. Omeniti je tudi modernista Jožefa Turmeila. V letih 1909—1930 je bilo objavljenih 21 njegovih del, ki jih je izdal pod lastnim imenom in pod psevdonimi: Coulange, Delafosse, Dupin, Herzog, Lagarde in Perrin. Formalno pa njegova »opera omnia« niso objavljena. 25

10. Modernistu Alfredu Loisyju so obsodili v letih 1903 do 1932 šest del; leta 1938. pa so obsodili njegova dela, ki jih je spisal od l. 1932. dalje. Formalno njegova »opera omnia« niso objavljena. 30

11. V letih 1906—1936 so bila objavljena razna filozofska dela, ki jih je spisal modernist Lucien Laberthonnière; formalno tudi njegova »opera omnia« niso objavljena.

Značaj objavljenih del iz prvih decenijev našega stoletja je podoben značaju del, ki so bila objavljena v preteklem stoletju. Večino imajo leposlovna dela, ostala so filozofska in teološka. 35

3. Knjige, obsojene v papeških pismih.

Pred l. 1918. sta redno obsojali knjige kongregacija za indeks in kongregacija sv. oficija. Po l. 1918. pa redno obsoja knjige kongregacija sv. oficija, kongregacija za indeks je namreč odpravljena. Nekatere knjige pa so papeži obsojali sami v svojih aktih (bula, breve, okrožnica, pisma).

Že pri interpretaciji kan. 2318 smo videli, da je razlikovanje, ali je knjigo obsodil papež ali jo je obsodila kongregacija, važno radi tega, ker so knjige, ki so z imenom obsojene v papeških pismih, prepovedane pod kaznijo izobčenja, med tem ko ostale, razen tistih, ki se tudi omenjajo v kan. 2318, niso prepovedane pod kaznijo. Papeži so v svojih pismih včasih knjigo samo prepovedali, ne da bi kaznen izobčenja zagrozili; včasih pa so knjigo prepovedali pod kaznijo izobčenja.

Nastane vprašanje, ali ima to razlikovanje, ali je knjiga v papeškem pismu prepovedana pod izobčenjem ali je samo prepovedana, še pomen v veljavnem pravu. Avtorji na to vprašanje različno odgovarjajo.³⁰ Po našem mnenju je pravilno mnenje tistih avtorjev, ki pravijo takole: Knjiga, ki se obsodi s papeškim pismom po l. 1918., je prepovedana pod izobčenjem, pa naj papeški akt izobčenje omenja ali ne. Knjige pa, ki so bile obsojene v papeških pismih pred l. 1918., so prepovedane pod izobčenjem le takrat, če so bile v papeškem pismu prepovedane pod izobčenjem. Danes so prepovedane pod izobčenjem, ki je sv. stolici na poseben način pridržano, čeprav so bile prvotno prepovedane pod izobčenjem, ki ni bilo nikomur pridržano.

V veljavnem indeksu je n. pr. 15 knjig, ki so bile v 19. stoletju obsojene v papeških pismih, devet iz dobe Gregorija XVI. in šest iz dobe Pija IX.

Kdaj so
prepovedane
pod
izobčenjem.

Knjige
povedane
pod
bčenjem
papeških
aktih
l. stoletju.

Pod kaznijo izobčenja so prepovedane med njimi tele knjige:³¹

Fuchs Alojzij, Ohne Christus kein Heil für die Menschheit in Kirche und Staat. Eine Rede (obsodil Gregor XVI. 17. sept. 1833).

5

Vock Alojzij, Der Kampf zwischen Papsttum und Katholizismus in 15. Jahrhundert (obsodil Gregor XVI. 17. sept. 1833).

Kopp Jurij Ludvig Karel, Die Katholische Kirche im 19. Jahrhundert und die zeitgemäße Umgestaltung ihrer äußeren Verfassung (obsodil Gregor XVI. 17. sept. 1833).

10

Mersy Franc Ludvik, Sind Reformen in der Katholischen Kirche notwendig? Zweite Auflage. (obsodil Gregor XVI. 17. sept. 1833).

15

Wessenberg Ignacij Henrik, Die Stellung des römischen Stuhles gegenüber dem Geiste des 19. Jahrhunderts oder Betrachtungen über neuesten Hirtenbriefe (obsodil Gregor XVI. 17. sept. 1833).

Vigil Francisco de Paula Gonzales, Defensa de la autoridad de los gobiernos y de los obispos contra las pretensiones de la curia romana (obsodil Pij IX. 10. jun. 1851).

20

Nuytz Janez Nep., Iuris ecclesiastici institutiones (obsodil Pij IX. 22. avg. 1851).

25

Nuytz Janez Nep., In ius ecclesiasticum universum tractationes (obsodil Pij IX. 22. avg. 1851).

Knjige
povedane
brez
občenja.

Brez izobčenja pa so obsojene tele knjige:

Lamennais Hugues Félicité Robert, Paroles d'un croyant (obsodil Gregor XVI. 25. jun. 1834).

30

Hermes Georg, Einleitung in die christkatholische Theologie (obsodil Gregor XVI. 26. sept. 1835.).

Hermes Georg, Christkatholische Dogmatik (nach dessen Tode herausgegeben von J. H. Achterfeldt) (obsodil Gregor XVI. 26. sept. 1835.).

35

Forti Franc, Lettera sulla direzione degli studi (obsodil Gregor XVI. 5. avg. 1843).

Frohschammer Jakob, Athenäum; philosophische Zeitschrift (obsodil Pij IX. 11. dec. 1862).

Frohschammer Jakob, Einleitung in die Philosophie und Grundriß der Metaphysik. Zur Reform der Philosophie (obsodil Pij IX. 11. dec. 1862).

5 Frohschammer Jakob, Über die Freiheit der Wissenschaft (obsodil Pij IX. 11. dec. 1862).

V celoti je v indeksu po reformi Leona XIII. 144 knjig, ki jih je obsodilo 75 papeških aktov, od teh aktov jih je 17 iz 17. stoletja, 51 iz 18. stoletja in 7 iz 19. stoletja.³²

10 Bolj znane knjige iz 17. in 18. stol., obsojene v papeških aktih, so te:

Klemen VIII. je obsodil 21. avg. 1602. vsa dela, ki jih je spisal Karel Molinaeus.

Knjige
obsojene
v 17. stoletju.

15 Urban VIII. je obsodil 6. marca 1642. 17 del, med njimi znano delo Iansenius, Augustinus.

Inocenc XI. je obsodil 17. marca 1681. delo Edmund Richerius, Historia conciliorum.

Inocenc XI. je obsodil 20. nov. 1687. vsa dela, ki jih je napisal Miguel Molinos.

20 Inocenc XII. je obsodil 12. marca 1699. knjigo Fénelon, Explication des maximes des saints.

Benedikt XIII. je obsodil 9. junija 1728. dve razpravi o veljavnosti anglikanskih ordinacij.

Knjige
obsojene
v 18. stoletju.

25 Klemen XII. je obsodil 19. junija 1728. dve knjigi angleškega filozofa John Locke-a. (An essay concerning humane understanding in Extrait d' un livre anglais).

30 Klemen XIII. je obsodil 3. septembra 1759. francosko Diderotovo in D' Alembertovo enciklopedijo (Encyclopédie ou dictionnaire raisonné des sciences des arts et des métiers par une société des gens de lettres, mis en ordre et publié par m. Diderot et m. D' Alembert).³³

35 Pij VI. je obsodil 11. nov. 1784. in 28. nov. 1786. dve knjigi Jožefa Valentina Eybela (Was enthält. d. Urkirche d. chr. Alt. von der Ohrbeichte? in Was ist der Papst?

Pij VI. je obsodil 28. avgusta 1794. akte in dekrete proslule sinode v Pistoji.

teološka
dela.

Papeži so zvečine obsojali le teološka dela, ki so se bavila s trenutnimi perečimi vprašanji, pa so jih reševala v protikatoliškem duhu (racionalističnem, galikanskem, deističnem in jožefinskem).

5

4. Pisatelji.

O posameznih pisateljih in njih delih, ki so obsojena ter uvrščena v indeks, pač ne moremo pisati v tem poročilu o indeksu.

10

Kdor hoče vedeti, katere knjige so imenoma prepovedane, naj odpre »index librorum prohibitorum«; v njem so pisatelji navedeni po abecednem redu. Ob imenu pisatelja je navedeno delo, ki je prepovedano. Če pa ime knjige ni navedeno, je pa rečeno, da se prepovedujejo »opera omnia« ali »opera omnia philosophica« ali »omnes fabulae amatoriae«. Kako je treba te izraze razumeti, smo že povedali.

15

Posameznih pisateljev in njih del, ki so na indeksu, ne bomo opisovali, kakor smo rekli; pač pa more koristiti za boljše razumevanje indeksa, če povemo nekaj splošnega o pisateljih in njih delih, ki so na indeksu.

20

Knjiga
e obsodi
out iacet.

Omenili smo že, da pri teh obsodbah knjig, ki so zaznamovane v indeksu, ne gre za obsodbo pisatelja marveč knjige. Obsodi se knjiga »prout iacet«, kakor se izražajo kanonisti; to je, knjiga, kakršna je, v objektivnem pomenu, ne oziraje se na dobro voljo in namero njenega avtorja.

25

Ker je
ievarna.

Obsodbe knjig, zaznamovane v indeksu, ne obsojajo knjig prvenstveno s stališča nauka marveč raz vidik nevarnosti. Cerkev smatra to in to knjigo za nevarno ali z ozirom na vero ali z ozirom na nprav-

30

nost ali z ozirom na cerkveno disciplino in jo zato prepove.

Vse to smo že omenili, toda ponoviti je bilo treba še enkrat, ko govorimo o pisateljih, katerih dela so
5 na indeksu, ker so o teh stvarih razširjena razna napačna mnenja. Lahko je razumeti, da ni vse eno, če rečem: knjiga je obsojena, ker je nevarna, ali če rečem: knjiga je obsojena, ker je zmotna, ali če rečem: ta in ta pisatelj je obsojen, ker zagovarja ali
10 razširja zmoto. So to tri različne stvari. Postopek je za vsako od teh treh obsodb drugačen.

»Nomina sunt odiosa« velja pri vprašanju, kateri pisatelji so »na indeksu«. Niso na njem pisatelji, marveč knjige. Cerkev ne vprašuje toliko, kdo
15 je kaj napisal, kolikor, kaj je napisal. To cerkveno stališče moramo imeti pred očmi, da moremo biti indeksu pravični.

Dalje je treba pomniti, da je Cerkev glede teoretičnih zmot, pa naj se tičejo vere (verske zmote),
20 npravnosti (moralne zablode) in disciplino (napadi na njo) zelo stroga. Z osebam, ki padejo zlasti radi slabosti, ravna Cerkev milo, nasproti zmotam postopa ostro. »Occidite errores, diligite errantes«. (»Pobijajte zmote, ljubite one, ki se motijo«!) Po tem načelu, ki se priporoča vernikom, se ravna tudi Cerkev.
25

Pisatelji, katerih knjige so na indeksu, so bili katoličani in nekatoličani. Prvih je veliko več, kot drugih. Cerkev ima pravico obsojati tudi knjige nekatoličanov. Knjige onih nekatoličanov, ki so krščeni,
30 že zaradi tega, ker so vsi krščeni, pa naj so katoličani ali nekatoličani, podložni Cerkvi.³⁴ Knjige nekristjanov pa sme tedaj prepovedati, kadar so nevarne kristjanom. Ker gre pri teh obsodbah za stvar, ne za osebe, kakor smo zgoraj rekli, je cerkveno pristojnost lahko umeti.

Trojna
obsodba.

Cerkev
je stroga
napram
zmotam.

Različni
pisatelji.

Katoličani in
nekatoličani.

hovniki
laiki.

Katoličani, ki so njih knjige na indeksu, so pripadali različnim stanovom. Bili so laiki in duhovniki. Tudi zastopnik kardinalov³⁵ je na indeksu in cela vrsta škofov zlasti iz janzenistične dobe. Še danes je na indeksu 80 jezuitskih pisateljev.³⁶ Zgodovina indeksa pripoveduje, da so bila na njem nekatera dela velikih katoliških učenjakov in ascetičnih pisateljev, tako sv. Bellarmina,³⁷ Suareza, Papebroch-a, Harduina, Boutaulda, Surina, Scaramellija, Segnerija, in drugih.³⁸ Seveda niso prišli zvečine na indeks radi kakšnih zmot ali moralnih zablod, marveč radi disciplinarnih ozirov.

vladarji.

Cerkev se pri obsojanju knjig ni ustavila pred kronanimi glavami. Tako so na indeksu odredbe (ordonance) Leopolda I. lotrinškega vojvoda (obsodil Klemen XI. v breveju z dne 22. septembra 1703); delo Βασιλικὸν δῶρον devadet into three bookes angleškega kralja Jakoba I., (obsodila kongregacija za indeks 20. januarja 1606) in »Oeuvres du philosophe de Sans Souci« pruskega kralja Friderika II. Velikega (obsodil sv. oficij 12. februarja 1760).

Pisateljice.

Radi zanimivosti naj omenim, da se nahajajo v Leonovem indeksu tudi dela trideset pisateljic.³⁹ L. 1913. je bil obsojen verski spis Antoinette Giacomelli in l. 1938. pa so bili obsojeni še trije verski spisi Alojzije Piccareta.

Že v indeksu Klemena VIII. iz l. 1596. so bile štiri pisateljice, dve Nemki (Magdalena Haymarin in Ursula von Münsterberg)⁴⁰, ena Angležinja (Anne Askew)⁴¹ in ena Italijanka (Olympia Fulvia Morata)⁴².

poslovna
dela
sateljic.

Med pisateljicami, katerih leposlovna dela so v Leonovem indeksu, so:

1) znana lombardska pesnica Ada Negri (njena zbirka »Fatalità« je bila obsojena l. 1893.);

2) benečanka redovnica Arcangela (Helena) Tarabotti iz 17. stoletja (spisala je več romanov, ki

niso vzpodbudni; l. 1660. je bil obsojen njen roman »La simplicità ingannata«, ki ga je izdala pod psevdonimom Galerana Baratotti);

- 3) angleška oziroma irska pisateljica Sidney Morgan (na indeksu je njen spis »Italy, a journal of a residence in that country exhibiting a view of the state of society and manners, art, literature«, obsojen l. 1822);

- 4) angleška pisateljica Charlotte Ann Waldie (na indeksu je od l. 1826. njeno delo v treh zvezkih
10 »Rome in the nineteenth century...«);

5) francoska romanopiska Mme Dudevant psevdonim George Sand (vsa njena dela so bila obsojena l. 1863);

- 6) Mme Suberwick (psevdonim V. de Féreal)
15 (l. 1850. je bilo obsojeno njeno delo »Mystères d' l' Inquisition... d' Espagne«);

7) francoska pisateljica Adélaïde-Gillette Billet Dufrenoy (l. 1826. je bilo obsojeno njeno delo »Biographie des jeunes demoiselles«);

- 20 8) francoska pisateljica Françoise de Graffigny (l. 1756. so bile obsojene »Lettres d' une péruvienne«);

- 9) francoska pisateljica Mme Anne-Maguerite du Noyer (l. 1722. so prišle na indeks njene
25 »Lettres historiques et galantes«);

10) francoska pisateljica Mlle de La Roche-Guilhem (l. 1726. je bil obsojen njen roman »Jacqueline de Bavière, comtesse de Hainaut.«)

- Našteti deset pisateljic je prišlo na indeks radi le-
30 poslovnih del. Obsojena filozofska dela pa so napisale:

Filozofska
dela
pisateljic.

- 1) markiza Florenzi-Waldington (l. 1850. so bile obsojene »Lettere filosofiche«; l. 1875. pa »Della immortalità dell' anima umana«, »Saggio sulla filosofia dello
35 spirito«, »Saggio sulla natura; Dante; il poeta del pensiero«, »Saggi di psicologia e di logica«);

2) Italijanka Anna Rosseli (l. 1817. je bil obsojen njen spis »La schiavitù delle donne, memoria«);

- 3) Anna Pepoli, vdova Sampieri, iz Bologne (l. 1839. je bilo obsojeno njeno delo »La donna saggia ed amabile, libri tre«);
- 4) Italijanka Adalgisa Costa (l. 1876. je bilo obsojeno njeno delo »Dei doveri della donna, pensieri«); 5
- 5) Virginia Paganini (l. 1891. je bilo obsojeno njeno delo »Guida morale e pratica per le madri del popolo«);
- 6) Francozinja Mme Henry Gréville (l. 1882. je bilo obsojeno njeno delo »Instruction morale et civique 10 des jeunes filles«);
- 7) Francozinja Marie Pape-Carpantier (l. 1863. je bilo obsojeno njeno delo Enseignement pratique de les salles d'asile«);
8. Francozinja Nathalie de Lajolais (l. 1845. 15 je bil obsojen njen spis »Le livre des mères de famille«);
- 9) Clarisse Vigoureux (l. 1836. je bilo obsojeno njeno delo »Parole de providence«).

Tudi nekatera teološka in ascetična dela, ki so jih napisale ženske, so bila obsojena. Napisale pa 20 so jih:

- 1) ruska princezinja Karolina Elizabeta Ivanovska, por. Sayn-Wittgenstein (l. 1877. in 1879. je bilo obsojeno njeno delo »Causes intérieures de la faiblesse extérieure de l'église en 1870«); 25
- 2) kneginja Kristina iz Trivulzio, poročena Belgioso (l. 1843. je bilo obsojeno njeno delo »Essai sur la formation du dogme catholique«);
- 3) redovnica Carlotta Gertrude Eschini (l. 1854. je bil obsojen njen spis »Visioni e locuzioni...«); 30
- 4) španska dominikanka Hipolita Rocaberti (l. 1687. je bilo obsojeno njeno delo »De su admirable vida y doctrina«; l. 1688. »De los sagrados huessos«; »Mystica exposic. de la Salve regina« in še nekaj drugih del, vseh skupaj 13 v letih 1687—1695.); 35
- 5) uršulinka Maria dell'Incarnazione (l. 1676. obsojeno »Stati d'orazione mentale per arrivare in breve tempo a Dio«);

6) karmeličanka Pavla Maria di Gesù (leta 1692. obsojeno njeno delo »Armonia contemplativa dei santi«);

5 7) Mme Guyon (roj. Bouvières) (l. 1689. je bilo obsojeno delo »Moyen court et tresfacile de faire oraison«);

8) Madalena Hommetz por. Patin (leta 1681. obsojeno delo »Riflessi morali e cristiani«);

10 9) protestantka Marija Huber iz Genove (v l. 1739—1759. so bila obsojena tri njena dela);

10 Antoinette Bourignon (l. 1757. so bila vsa njena dela v 19 zvezkih obsojena);

15 11) Holandka Anna Maria von Schurmann (l. 1678. so bila obsojena njena »Opuscula hebraica, graeca...«);

12) Antoinetta Giacomelli (l. 1913. je bil obsojen spis »Per la riscossa cristiana«);

20 13) Aloysia Piccareta (l. 1938. je bilo obsojeno: »L' Orologio della Passione di Nostro Signor Gesu Christo, con un Trattato sulla Divina Volontà«; »Nel Regno della Divina Volontà«; »La Regina del Cielo nel Regno della Divina Volontà«.

Pomembnejših imen je med pisateljicami, ki so na indeksu, le nekaj.

5. Knjige.

25 Kdo bi morda želel kaj več vedeti o knjigah, ki so na indeksu. Toda lahko je umeti, da vseh teh knjig na kratko ni lahko opisati. Zato bo razumljivo, da tudi točne razporeditve obsojenih knjig v dobi, ki obsega nad tristo trideset let, ni mogoče podati.

30 Cerkev je pač obsojala knjige, ki so bile nevarne.

Navzlic temu pa je mogoče knjige na indeksu vsaj v glavnem grupirati po strujah, ki jih zastopajo. Knjige so namreč otrok svoje dobe in tudi njen glasnik. Nekatere knjige na indeksu so pač take, ki se

35 pojavljajo v vsaki dobi (n. pr. nenravne), druge so

Vseh
ni mogoče
popisati.

pa le posledica struj in gibanj, ki se v zgodovini vrste drugo za drugim. Če s tega stališča zremo na indeks, nam ta seznam, ki se zdi, da je mrtev skupek knjig brez zveze, oživi in pripoveduje o bojih in napadih, ki jih je morala Cerkev prestati.

5

identiski
eks kaže,
ine knjige
Cerkev
najprej
vrstila
indeks.

Kakšne so bile knjige, ki so najprej prišle v seznam prepovedanih knjig, nam kažejo pravila tridentskega indeksa, o katerih smo govorili v zgodovinskem delu te razprave. Bile so knjige, obsojene v skladu s temi pravili. Torej najprej protestantske knjige (drugo pravilo), nedovoljene biblične izdaje (tretje in četrto pravilo), nenravne knjige (sedmo pravilo), praznoverne in vražarske knjige (osmo in deveto pravilo).

izenistični
spisi.

V štiridesetih letih 17. stoletja se pojavi v literaturi janzenizem, ki je dajal v naslednjih stopetdesetih letih izredno veliko opravka cerkvenim oblastem. Obsojena je bila dolga vrsta janzenističnih spisov in drugih spisov radi janzenizma. Vzporedno z janzenizmom so se pojavljale teorije galikancev in regalistov; njihove spise so zadevale obsodbe v 18. stoletju in v prvih desetletjih 19. stoletja. V 17. stoletju in v prvi polovici 18. stoletja je bila obsojena tudi daljša vrsta kvietističnih spisov, plemičnih razprav raznih teoloških šol, (n. pr. glede brezmadežnega spočetja Matere božje, glede milosti), spisov, ki so razpravljali o sporih med svetno in redovno duhovščino ter o takozvanem obrednem sporu na Kitajskem in v Indiji.

alikanski
spisi.

vietistični
in razni
plemični
spisi.

osvetljen-
stvo.

Sredi 18. stoletja stopi v ospredje prosvetljenstvo in proustozidarstvo. Spise teh struj je Cerkev obsojala v drugi polovici tega stoletja in še globoko v 19. stoletju.⁴⁸

Nacionalni in politični boji zlasti v Italiji, ateistična filozofija, nenravna literatura, nasprotovanje

35

dogmi o brezmadežnem spočetju bl. Device Marije in še bolj dogmi o papeževi nezmotljivosti, so v glavnem predmeti knjig, ki so bile obsojene v tem času.

V 19. stoletju.⁴⁴

5 V 19. stoletju se literatura zelo namnoži in diferencira po strujah in narodih. Iz 19. stoletja je v Leonovem indeksu nad 1300 knjig; od teh jih odpade na Italijo 500, na Francijo, Belgijo in Nizozemsko skupaj 480, na Nemčijo 180, na Špansko in Portugalsko 120, na Angleško 40, dalje je pet poljskih knjig⁴⁵, štiri grške, ena arabska.

Koliko knjig iz 19. stoletja.

10 Od italijanskih knjig, ki so na indeksu, se jih veliko bavi z nacionalističnim gibanjem (združena Italija proti cerkveni državi!)⁴⁶, obsojenih pa je tudi več zgodovinskih, leposlovnih⁴⁸, filozofskih⁴⁹ in cerkvenopravnih del. Radi proticerkvenih tendenc je bilo obsojenih tudi več listov.⁵¹

Italijanske knjige.

20 Za italijanskimi knjigami je bilo v 19. stoletju obsojenih največ francoskih del. Med njimi so knjige, ki zagovarjajo materializem, naturalizem, senzualizem, agnosticizem, socializem, komunizem, torej različne filozofske struje, ki so se vrstile v tem stoletju.⁵² Precej je tudi knjig, ki obravnavajo cerkvenozgodovinska vprašanja.⁵³ Znana so tudi brezverska in protiverska dela, kot n. pr. 19 knjig Ernesta Renana, 6 knjig Jules-a Micheleta, in erotični romani (obeh Dumas-ov, Zola-ja in drugih).

Francoske knjige.

30 Nemških avtorjev je iz tega stoletja na indeksu 107, kakor smo že omenili. Od leposlovcev so na indeksu n. pr. Heine, Wiese, Lenau; od zgodovinarjev sta znana Ranke in Gregorovius, od filozofov Ernest von Lasaulx, Froschhammer, Johann Georg Zimmer-

Nemške knjige.

man, od teologov pa so znani zastopniki nemškega katolicizma (n. pr. Ronge), racionalističnega bogoslovja (Hermes, Günther) in starokatoličastva (Johann Friedrich von Schulte, Reinkens).

Iz let 1900 — 1938.

5

Knjige, ki so bile obsojene v prvi tretjini našega stoletja, so prišle na indeks iz različnih razlogov. Tako imamo med njimi resna teološka dela (Batiffol, Bremond, Duchesne), ki so se premalo držala cerkvene tradicije. Značilen znak za prvo polovico te dobe je zlasti modernizem. Radi modernističnih tendenc so na indeksu poleg Loisyja in Turmela, ki sta pisala tudi pod raznimi psevdonimi in bila ponovno obsojena, še drugi avtorji kot n. pr. Avancini, Schmidke, Bonnfon, Di Bartolo, Fogazzaro, Funk, Humbert, Kock, Le Roy.

Od filozofov, ki so iz te dobe na indeksu, so zlasti znani Bergson, Croce, Lasplacas. Katoliški liberalizem zastopa Barbier. Od pesnikov je morda najbolj znan D'Annunzio. Radi političnih, Cerkvi sovražnih tendenc so prišli na indeks Missiroli, Murri, Paglionica. Radi preostre in krivične kritike Cerkve sta obsojeni knjigi, ki sta ju spisala švicar Hubert in Slovenec Vogrinec. Radi nekorektnosti v bibličnih naukah so obsojeni n. pr. Hehn, Holzhey, Hontin, Mari, Salvatorelli, Schlögl. Radi modernega brezbožništva so obsojeni Arzubide, Bergmann, Cogni, Mensching, Rosenberg.

V naslednjem podajamo seznam vseh knjig, ki so bile obsojene v letih 1900. do 1938. incl. in sicer po letih, kakor jih je obsodba zadela. Dva namena imamo pri tem. Prvi je ta, da spoznamo značaj indeksa. Tako namreč najlažje uvidimo, kako nespa-

metna je trditev, da je indeks ovira za kulturo in podobno, prav tako pa, kako nepravilno ravnaajo tisti, ki se ne ozirajo na splošne cerkvene zakone o prepovedi knjig, češ, če knjige ni v indeksu, pa ni prepovedana.

V zadnjih devet in tridesetih letih je izšlo po vsem svetu vsako leto na tisoče in tisoče knjig. Med njimi jih je zelo veliko, ki so prepovedane po splošnem cerkvenem zakonu v kan. 1399, na indeksu pa jih je le nekaj nad dve sto. Tudi med slovenskimi knjigami, ki so izšle v tej dobi, je ta in ona prepovedana po kan. 1399, na indeksu pa ni nobene. Na indeksu je pač knjiga Slovenca Vogrinca, toda pisana je nemško z latinskim naslovom (»Nostra maxima culpa! Die bedrängte Lage der Katholischen Kirche, deren Ursachen und Vorschläge zur Besserung«. Obsojena 3. junija 1904.). Ob tej priliki bodi omenjeno, da obeh del ljubljanskega stolnega dekana Ludvika Schönleba (1618—1681) o brezmadežnem spočetju bl. Device Marije, ki sta prišli na indeks kmalu potem, ko sta izšli, in nato še enkrat, ko sta bili izdani pod psevdonimom (Balduinus Helenocceus), ni več v Leonovem indeksu.

Nekaj nad
200 knjig.

Na indeksu, to se pravi formalno obsojenih, je zelo majhno število knjig v primeri s tistimi, ki so prepovedane po splošnem zakonu. To velja za vsa tri stoletja, prav posebno pa še za zadnja štiri desetletja.

Seznam knjig,

ki so bile obsojene in uvrščene v indeks v letih 1900—1938.

L. 1900.

Nobena knjiga.

Tudi v l. 1917. in 1919. ni bila obsojena nobena knjiga, drugače pa vsako leto nekaj.

L. 1901.

Combe, Gilbert - Joseph - Emile, Le grand coup avec sa date probable, c'est-à-dire le grand châtiement du monde et le triomphe universel de l'Eglise; étude sur le secret de la Salette, augmentée de la brochure de Mélanie et autres pièces justificatives. (Decr. 7. iun. 1901.) 5

Dompierre Jean de (pseudonymus). Comment tout cela va finir; l'avenir jusqu'à la fin des temps; histoire anticipée des derniers âges du monde. (Decr. 7. iun. 1901.)

Müller Josef. Der Reformkatholizismus: I. Die wissenschaftliche Reform; II. Die praktischen Reformen. (Decr. 7. iun. 1901.) 10

Planchet, Francisco Regis. El derecho canónico y el clero mexicano, ó sea anotaciones al concilio V mexicano. (Decr. 7. iun. 1901.) 15

La ensenanza religiosa en la arquidiócesis de México, y suplemento á la obra »El derecho canónico«. (D. 7. iun. 1901.)

Quiévreux Camille. Le paganisme au XIXe siècle, (D. 7. iun. 1901.)

Med temi deli je bilo bolj pomembno Müllerjevo. Jožef Müller (rojen l. 1855.) je bil nemški filozof. V letih 1900. do 1907. je izdajal tudi časopis »Die Renaissance«. 20

Meksikanskemu kanonistu Planchetu so poleg gornjih dveh del obsodili še eno l. 1908.

L. 1902.

Presbyter Lucensis (pseudonymus). L' antichità intorno all' elezione dei sacri pastori. (Decr. 19. VIII. 1902.)

Zini Zino. Il pentimento e la morale ascetica. (D. 19. VIII. 1902.) 25

L. 1903.

Buisson Ferdinand. La religion, la morale et la science; leur conflit dans l' éducation contemporaine. (D. 5. III. 1903.)

Denis Charles. Un carême apologétique sur les dogmes fondamentaux. (D. 4. XII. 1903); L' église et l' état; les leçons del' heure presente. (D. 4. XII. 1903.) 35

Georgel Michel. La matière; sa déification; sa réhabilitation au point de vue intellectuel et animant; ses destinées ultimes. (D. 4. XII. 1903.)

Houtin Albert. Mes difficultés avec mon évêque. (D. 4. XII. 1903); La question biblique chez les catholiques de France au XIXe siècle. (D. 4. XII. 1903.) 40

Loisy Alfred. D. 16. XII. 1903. obsodil 5 knjig: Études évangéliques; L' évangile et l' Eglise; Le quatrieme évangile; Autour d' un petit livre; Le religion d' Israël.

5 Olive Joseph. Lettres aux membres de la pieuse et dévote association de coeur de Jésus et de N. D. des sept douleurs. (D. 4. XII. 1903.)

Payot, Jules. De la croyance. (D. 5. III. 1903); — Avant d' entrer dans la vie; aux instituteurs et aux institutrices, conseils et directions pratiques. (D. 5. III. 1903.)

10 Sifflet, Pierre. Cours lucide et raisonné de doctrine chrétienne. (D. 5. III. 1903.)

Francoski modernist Albert Houtin je napisal poleg navedenih dveh del še druga, ki so bila obsojena v letih 1904., 1906. in 1907.

15 Alfred Loisy je znan francoski modernist. L. 1903. je bilo obsojenih pet njegovih knjig; l. 1932. ena in l. 1938. osem, ki so izšle po l. 1932.

L. 1904.

20 Alvi Ciro. S. Francesco d' Assisi; romanzo. (D. 3. VI. 1904.)

Houtin Albert. L' americanisme. (D. 3. VI. 1904.)

Vogrinčec Anton. Nostra maxima culpa! Die bedrängte Lage der katholischen Kirche, deren Ursachen und Vorschläge zur Besserung. (D. 3. VI. 1904.)

25 Vogrinčeva knjiga je bila obsojena radi preostre kritike.

L. 1905.

Lizzocci Oniello (pseudonymus). Nuovi orizzonti filosofici, ossia avviamento a nuovi studi di filosofia. (D. 12. XII. 1905.)

30 Maggioni Franco. Questioni delicate. (D. 12. XII. 1905.)

L. 1906.

Fogazzaro Antonio. Il santo; romanzo. (D. 5. IV. 1906.)

35 Houtin Albert. La question biblique au XX.e siècle. (D. 11. XII. 1906.)

Laberthonière Lucien. Essais de philosophie religieuse. (D. 5. IV. 1906.); Le réalisme chrétien et l' idéalisme grec. (D. 5. IV. 1906.)

40 Lefranc E. (pseudonymus). Les conflits de la science et de la Bible. (D. 11. XII. 1906.)

Pey-Odeix. Z decr. 11. XII. 1906. obsojena 3 dela: Crisis de la compania de Jesus, hecha por personas eminentes en santidad y letras; — El jesuitismo y sus abusos; coleccion de articulos; — El jesuitismo y sus abusos; coleccion de articulos.

Viollet Paul. L'infalibilité du pape et le syllabus; 5
étude historique et théologique. (D. 5. IV. 1906.)

Fogazzaro Antonio (1842—1911) je bil pomemben italijanski pesnik (Dela: »Mironda«, »Valsolda«) in romanopisec (»Malombra«, »Daniele Cortis«, »Il piccolo mondo antico«, »Il piccolo mondo moderno«, »Il santo«). Roman »Il 10
santo« je bil obsojen radi bolestnih verskih naziranj.

Modernist Lucien Laberthonnière je spisal tudi dela, ki so bila obsojena l. 1913. in 1936.

L. 1907.

Ambraziejus Juozupas. Trumpas rymo-kataliku 15
katekizmas. (D. 12. IV. 1907.)

Battifol Pierre. L'Eucharistie, la présence réelle et la transsubstantiation (D. 25. VII. 1907); — Permittitur editio correcta anni 1913.

Combe Gilbert - Joseph - Emile. La secret de 20
la Mélanie, bergère de la Salette, et la crise actuelle. (D. 12. IV. 1907.)

Corbató José Domingo María. El inmaculado 25
san José; apuntes vindicativos de su concepción purissima, su honor de esposo, su derechos de padre, su primacia restauradora; articulos publicados en »La señal de la victoria«. (D. S. Off. 20. II. 1907.)

Dimmet Ernest. La pensée catholique dans l'Angleterre contemporaine. (D. 26. VII. 1907.)

Goursat Leopold. Les mystères sataniques de 30
Lourdes à travers les ages. (D. 12. IV. 1907.)

Houtin Albert. La crise du clergé. (D. 26. VII. 1907.)

Le Morin Jean (pseudonymus). Vérités d'hier? La 35
théologie traditionnelle et les critiques catholiques. (D. 26. VII. 1907.)

Le Roy Edouard. Dogme et critique. (D. 26. VII. 1907.)

Edvard Le Roy je znana francoski modernist, štiri njegova dela so bila obsojena l. 1931.

L. 1908.

Barbier Emmanuel. Ne mêlez pas Léon XIII. au libéralisme. (D. 25. V. 1908.) — Le progrès du libéralisme ca-

tholique en France sous le pape Léon XIII; histoire documentaire. (D. 25. V. 1908.)

Bureau Paul. La crise des temps nouveaux; préface de m. Alfred Croiset. (D. 17. III. 1908.)

- 5 D'Azzi C. Romano (pseudonim). Un vasto inganno: la risurrezione dei morti; studio critico. (D. 25. V. 1908.)

D'Alma (pseudonymus). La controversie du quatrième évangile. (D. 25. V. 1908.)

Dupin Antoine (pseudonim za Turmel Joseph.).

- 10 Le dogme de la trinité dans les trois premiers siècles. (D. 25. V. 1908.)

Hamelin Ferdinand (pseudonim). Le journal d'un prêtre, roman. (D. 25. V. 1908.)

- 15 Planchet Francisco Regis. El absolutismo episcopal en la republica mexicana; apuntes para la historia. (D. 17. III. 1908.)

Programma (Il) dei modernisti; risposta all'enciclica di Pio X »Pascendi dominici gregis«. (D. 17. III. 1908.)

- 20 Saintyves (pseudonim). D. od 17. III. 1908. obsodil 4 knjige: Le miracle et la critique historique; — Le miracle et la critique scientifique; — La réforme intellectuelle du clergé et la liberté d'enseignement; — Les saint successeurs des dieux.

- 25 L. 1909.

Bonnefoy Jehan de (pseudonim). Le catholicisme de demain. (D. 4. I. 1909.) — Les leçons de la défaite, ou la fin d'un catholicisme. (D. 4. I. 1909.) — Vers l'unité de croyance. (D. 4. I. 1909.)

- 30 Canal Melchior. Eléments de psychologie concrète et de métaphysique. (D. 4. I. 1909.)

Filosofia della fede, appunti. Stampato in Roma. (D. 5. VII. 1909.)

- 35 Gelli Sostene (pseudonim). Psicologia della religione; note ed appunti. (D. 5. VII. 1909.)

Herzog Guillaume (pseudonim za Turmel Joseph.). La sainte Verge dans l'histoire. (D. S. Off. 5. VII. 1909.)

- 40 Loriaux Henri (pseudonim). L'autorité des évangiles; question fondamentale. (D. 4. I. 1909.)

Murri Romolo. I problemi dell'Italia contemporanea; vol. I: La politica clericale e la democrazia. (D. 4. I. 1909.); — Battaglie d'oggi. (D. 5. VII. 1909.); — Democrazia

e cristianesimo; i principii comuni: Programma della società nazionale di cultura. (D. 5. VII. 1909.); — La filosofia nuova e l'enciclica contro il modernismo. (D. 5. VII. 1909.); — La vita religiosa nel cristianesimo; discorsi. (D. 5. VII. 1909.)

Russo Fortunato. La curia romana nella sua organizzazione e nel suo completo funzionamento a datare dal 3. XI. 1908; diritto e psicologia. (D. 5. VII. 1909.)

Smyth-Waudry Telesphor. The Christ — founded order of the secular priesthood. (D. 4. I. 1909.)

Turmel Joseph. Decr. z dne 5. VII. 1909 obsodil 3 knjige: L'eschatologie à la fin du IVe siècle; — Histoire du dogme de la papauté des origines à la fin du IVe siècle; — Histoire du dogme du péché originel.

Murri Romolo (roj. 1870.) italijanski duhovnik in modernist.

Modernist Turmel je napisal izredno veliko del, ki so na indeksu. Pod njegovim imenom je sicer na indeksu le gornjih pet, toda pisal je tudi pod pseudonimi Coulange (4 knjige na indeksu), Delafosse (6 del na indeksu), Dupin (eno delo na indeksu), Herzog (eno delo), Lagarde (eno delo) in Perrin (eno delo).

L. 1910.

Buonaiuti Ernesto. Saggi di filologia e storia del nuovo testamento. (D. S. Off. 7. IX. 1910.)

Gámbara Luis. Anthropologia criminal. (D. 7. III. 1910.); — Psicologia y anthropologia criminal. (D. 7. III. 1910.); — La sociologia. (D. 7. III. 1910.); — Sociologia criminal. (D. 7. III. 1910.)

Mari Francesco. Il quarto vangelo. (D. S. Off. 7. IX. 1910.)

Pulido Fernández Angel. Españoles sin patria y la raza sefardi. (D. 7. III. 1910.)

Rivista storico critica delle scienze teologiche; pubblicazione mensile. (D. 7. IX. 1910.)

Turmel Joseph. Histoire de la théologie positive, depuis l'origine jusqu' au concile de Trente, (D. 7. III. 1910); — Saint Jérôme. (D. 7. III. 1910.); — Tertullien. (D. 7. III. 1910.)

Ernest Buonaiuti (roj. 1881.) je katoliški duhovnik, ki je bil do l. 1907. profesor filozofije na cerkv. teološki fakulteti v Rimu. Pridružil se je modernistom. Buonaiuti je bil izobčen in proglašen excommunicatus vitandus. Njegova dela so bila obsojena še v letih 1918., 1924., 1925., 1933. in 1936.

Catechismo. (P. A. S.) di storia sacra. (D. 8. V. 1911.)

Clericus germanicus (pseudonim). Der Modernisteneid; ein Appel an deutsche Priester. (D. 5. VI. 1911.)

5 D'Annunzio Gabriele. Omnes fabulae amatoriae. (D. 8. V. 1911.) — Omnia opera drammatica. (D. 8. V. 1911.); — Prose scelte. (D. 8. V. 1911.)

Fogazzaro. Leila; romanzo. (D. 8. V. 1911.)

10 Humbert Auguste. Les origines de la théologie moderne. I. La renaissance de l'antiquité chrétienne (1450 do 1521). (D. 5. VI. 1911.)

Kock Wilhelm und Wecker Otto. Religionswissenschaftliche Vorträge. Dritte Reihe: Katholizismus und Christentum. (D. 5. VI. 1911.)

15 Lasplatas Francisco. Z decr. 2. I. 1911. obsojenih 13 del: El compuesto human; — Mi concepto de mundo: libro primero: del hombre; — Mi concepto del mundo: libro segundo: Dios; — Ensayo de una definición de la escolástica; — Eto-
logia ó filosofía de la educación; — Evolución de los errores
20 antiguos en errores modernos; — Generación y herencia; — La iglesia y los estados; — La moral es ley moral; — Origen, naturaleza y formación del hombre; — La política; — La psicología; — La subiduría.

Ormanian. L'eglise arménienne. (D. 8. V. 1911.)

25 Prohászka Ottokár. Az intellectualismus túlhajtásai. (D. 5. VI. 1911); — Több bekesség (D. 5. VI. 1911); — Modern katolicizmus. (D. 5. VI. 1911.)

30 Science (La vraie) des Ecritures ou les erreurs de la scolastique et l'enseignement officiel de l'Eglise sur le vrai sens de la Bible; par X. (D. 2. I. 1911.)

Ten Hompel Adolf. Uditore Heiner und der Anti-modernisteneid. Grenzfragen. (D. 2. I. 1911.)

Turmel Joseph. Histoire de la théologie positive, du concile de Trente au concile du Vatican. (D. 2. I. 1911.)

35 Wieland Franz. Mensa und Confessio; der Altar der vorkonstantinischen Kirche. (Decr. 2. I. 1911.); Die Schrift Mensa und Confessio und Emil Dorsch; eine Antwort. (D. 2. I. 1911.); Der vorirenäische Opferbegriff. (D. 2. I. 1911.)

40 Zenner Johannes Konrad. Die Psalmen nach dem Urtext; ergänzt und herausgegeben von Hermann Wiesmann. I. Teil. Übersetzung und Erklärung. (D. 8. V. 1911.)

Dve deli filozofa Lasplatas sta bili obsojeni l. 1913.; skupno je obsojenih 15 njegovih del.

Prohászka Otokar (rojen l. 1858. v Nützi) je madžarski ascetični pisatelj in škof.

L. 1912.

- Cauzons Th. de (pseudonim). Histoire de l' inquisition en France. (D. 6. V. 1912.) 5
- Chouilly L. Carnet du petit citoyen; résumés d' instruction morale et civique; cours moyen et supérieur. (D. 22. I. 1912.)
- Claraz Jules. Le mariage des prêtres. (D. 6. V. 1912.)
- Dolonne (pseudonim). Le clergé contemporaine et le célibat. (D. 22. I. 1912.) 10
- Duchesne Louis. Histoire ancienne de l' Église. (D. 22. I. 1912.)
- Gallarati Scotti Tommaso. Storie dell'amore sacro e dell'amore profano. (D. 22. I. 1912.) 15
- González y Sanz Venancio. La bancarrota del protestantismo; estudio historico sociológico - critico. (D. 22. I. 1912.)
- Izsóf Alajos. A gyakori szent áldozás és azelet — pszichologia. (D. 6. V. 1912.) 20
- Letters to his holiness pope Pius X, by a modernist. (D. 22. I. 1912.)
- Palmarini Mario. Quando non morremo; romanzo eroico. (D. Pil. X. 1. II. 1912.)
- Regnum (Adveniat tuum): 1. Letture e preghiere cristiane; 2. Rituale del cristiano; 3. L' anno cristiano. (D. 22. I. 1912.) 25

L. 1913.

- Annales de philosophie chrétienne; secrétaire de redaction L. Laberthonnière. (D. 5. V. 1913.) 30
- Begey Attilio e Favero Alessandro. S. E. monsignor ancivescovo Puecher - Passavalli, predicatore apostolico, vicario di s. Pietro; ricordo e lettere (1870—1797). (D. 13. I. 1913.)
- Bremond Henri. Sainte Chantal (1572—1641). (D. 5. V. 1913.) 35
- Coubé Stéphen. Ames juives. (D. 16. VI. 1913.)
- Église (Ce qu' on a fait de l'); etude d' histoire religieuse, avec un supplique à S. S. le Pape Pie X. (D. 5. V. 1913.) 40
- Ghibellinus und Germanicus (pseudonim). 45 Thesen zur Gewerkschafts. Encyclica »Singulari quadam.« (D. 13. I. 1913.)

- Giacomelli Antoinetta. Per la riscossa cristiana. (D. Pii X. 13. XI. 1913.)
- Holzhey Karl. Kurzgefasstes Lehrbuch der speziellen Einleitung in das alte Testament. (D. 13. I. 1913.)
- 5 Laberthonnière Lucien. Sur le chemin du catholicisme. (D. 16. VI. 1913.); Le témoignage des martyrs (D. 16. VI. 1913.)
- Lasplatas Francisco. Mi concepto del mundo; libro terzero: el mundo y el yo humano. (D. 13. I. 1913.); Discurso sobre la filosofía; resumen de mi concepto del mundo. (D. 13. I. 1913.)
- 10 Merkle Sebastian. Vergangenheit und Gegenwart der katholisch-theologischen Fakultäten. (D. 16. I. 1913.)
- Petre Maude D. Autobiography and life of George Tyrell. (D. 16. VI. 1913.)
- 15 Renzetti Luigi. Lotte umane; romanzo di vita russa. (D. 16. VI. 1913.)
- Van Dalsum Hendrik A. Er ist geene tegenstelling tusschen de beginselen van de franche revolutie en die van het evangelie. (D. 16. VI. 1913.)
- 20

L. 1914.

- Avancini Damiano. Modernismo; romanzo. (D. 1. VI. 1914.)
- 25 Bergson Henri. Essai sur les données immédiates de la conscience. (D. 1. VI. 1914.); — L' évolution créatrice. (D. 1. VI. 1914.); — Matière et mémoire; essai sur la relation du corps à l' esprit. (D. 1. VI. 1914.)
- Konrad Alois. Johannes der Täufer. Donec corrig. (D. 1. VI. 1914.)
- 30 Maeterlinck Maurice. Opera omnia. (D. 26. I. 1914.)
- Uribe Uribe Raffael. Del cómo el liberalismo político colombiano no es pecado. (D. 1. VI. 1914.)
- 35 Wacker Theodor. Zentrum und kirchliche Autorität (In opusculo: Gegen die Quertreiber). (D. 1. VI. 1914.)
- Bergson Henri (rodil se je l. 1859.) je znan francoski filozof («intuicija»).
- Maeterlinck Maurice (rodil se je l. 1862.) je znan belgijski pesnik, filozof, mistik in stoik.

40 L. 1915.

Coulevain Pierre de (pseudonim). Le roman merveilleux. (D. 12. IV. 1915.)

Funk Philipp. Von der Kirche des Geistes; religiöse Essays im Sinne eines modernen Katholizismus. (D. 12. IV. 1915.)

Macaire Cyrillos. La constitution divine de l'Eglise. (D. 12. IV. 1915.)

Saltzmann Alphonse. Les remèdes divins pour l'âme et le corps. (D. 12. IV. 1915.)

Funk Philipp piše modernistično.

L. 1916.

Juan de Guernica. La perla de la Habana; sor Maria Ana de Jesús Castro; religiosa capuchina del Convento de Plasencia. (D. 5. VI. 1916.)

Keller Ludwig. Die geistigen Grundlagen der Freimaurerei. (D. 5. VI. 1916.)

Mariavé Henri. La leçon de l'hôpital Notre-Dame d'Ypres; exégèse du secret de la Salette. (D. S. Off. 12. IV. 1916.)

Rivista di scienza delle religioni. (D. S. Off. 12. IV. 1916.)

Salvatorelli Luigi e Hühn Eugenius. La Bibbia; introduzione all' Antico e al Nuovo Testamento. (D. 5. VI. 1916.)

L. 1917.

Nobena.

L. 1918.

Buonaiuti Ernesto. La genesi della dottrina agostiniana intorno al peccato originale. (D. S. Off. 27. XI. 1918.); — Sant Agostino. (D. 27. XI. 1918.)

L. 1919.

Nobena.

L. 1920.

Gallarati Scotti Tommaso. La vita di Antonio Fogazzaro. (D. S. Off. 9. XII. 1920.)

Verona (Da) Guido. Opera omnia. (D. S. Off. 21. IV. 1920.)

Wilbrand W. Kritische Erörterungen über den katholischen Religionsunterricht an höheren Schulen. (D. S. Off. 10. XI. 1920.)

Guido da Verona (rodil se je l. 1881.) je znan italijanski romanopisec. Njegova dela so močno senzualistična.

L. 1921.

Cazal Edmond. Sainte Thérèse. (D. S. Off. 20. IV. 1921.)

5 Religio. Rassegna di storia delle religioni. (D. S. Off. 12. I. 1921.)

Rivista trimestrale di studi filosofici e religiosi. (D. S. Off. 12. I. 1921.)

10 Schlögl Nivard. Die Schriften des Neuen Bundes, aus dem Urtext übersetzt mit Erläuterungen und einer Einführung. (D. S. Off. 16. XI. 1921.)

Schlögl Nivard je bil cistercijanec; predaval je na dunajski univerzi. Na indeks so prišli njegovi prevodi sv. pisma, ker se je odmikal od tradicionalnega prevajanja in razlaganja.

15 L. 1922.

L. 1922.

France Anatole. Opera omnia. (D. S. Off. 31. V. 1922.)

20 Schlögl Nivard. Die heiligen Schriften des alten Bundes. Erster Band. (D. 17. V. 1922.)

Sanz Boronat. P., Elementos de Lógica. — Elementos de Psicología. — Elementos de Etica científica. (D. 26. IX. 1922.)

25 France Anatole (1844—1924) je bil francoski pesnik, romanopisec in kritik.

L. 1923.

Apparition (L') de la Très Saint Vierge de la Salette. (D. 9. V. 1923.)

30 De Récalde J. Histoire de la Compagnie de Jésus d'après les documents. (D. 2. V. 1923.)

Manuel biblique ou Cours d'Écriture Sainte à l'usage des Séminaires (Vigouraux, Bacuez et Brassac): Tome troisième: »Nouveau Testament«, par A. Brassac etc., douzième édition totalement refondue, Paris 1907. Tome quatrième: »Nouveau Testament«, par A. Brassac, etc. douzième édition. Paris 1909. Tome troisième: »Nouveau testament«, par A. Brassac, etc. treizième édition, etc. Paris 1910. Tome quatrième: »Nouveau Testament«, par A. Brassac. etc. treizième édition, Paris 1911. »Ancien Testament«, quatorzième édition revue
40 par A. Brassac, etc. avec la collaboration de J. Ducher. Tome

premier etc. Paris 1917. — Tome deuxième, etc. Paris 1920. »Nouveau Testament«, par A. Brassac, quatorzième édition, entièrement revue. Tome troisième. Paris 1913. Tome quatrième, Paris 1916. Tome troisième: »Nouveau Testament« par A. Brassac, etc. quinzième édition entièrement revue. Paris 1920. (D. 12. XII. 1923.) 5

Salette (La). L' apparition de la Très Saint Vierge. (D. 9. V. 1923.)

L. 1924.

Bouonaiuti. Ricerche religiose (Rivista). (D. S. Off. et 28. I. 1925.) 10

Omodeo Adolfo., L' esperienza etica dell' Evangelio. (D. S. Off. 30. VII. 1924.)

L. 1925.

Buonaiuti. Ricerche religiose (Rivista). (D. S. Off. 28. I. 1925.) 15

Hehn Johannes. Die biblische und die babylonische Gottesidee. Die israelitische Gottesauffassung im Lichte der altorientalischen Religionsgeschichte. (D. S. Off. 1. VII. 1925.) — Wege zum Monotheismus. Festrede zur Feier des dreihunderteinunddreissigjährigen Bestehens der Universität zu Würzburg. (D. S. Off. 1. VII. 1925.) 20

Wittig Joseph. Die Erlösten in: Hochland 1922, fasc. 7, pag. 1—26. (D. S. Off. 22. VII. 1925.); — Meine »Erlösten« in Busse, Kampf und Wehr. (D. S. Off. 22. VII. 1925.); — Herrgotswissen von Wegrain und Strasse. Geschichten von Webern, Zimmerleuten und Dorfjungen. (D. S. Off. 22. VII. 1925.); — Das allgemeine Priestertum. e) die Kirche als Auswirkung und Selbstverwirklichung der christlichen Seele, in: Kirche und Wirklichkeit, ein katholisches Zeitbuch, herausgegeben von Ernst Michel, pag 21—43 e 149—210. (D. S. Off. 22. VII. 1925.) 25 30

Wittigova dela so pred leti tudi pri nas Slovencih vzbudila veliko zanimanja. 35

L. 1926.

Cavaciocchi, Giuseppe, Padre Pio da Pietralcina. — Il fascino e la fama mondiale di un umile e grande francescano. (Com. D. S. Off. 11. VII. 1926.)

De Rossi Giuseppe. Padre Pio da Pietralcina. (Com. S. Off. 23. IV. 1926.) 40

L. 1927.

- Action (L') française et le Vatican. (Les Pièces d' un procès). Préface de Charles Maurras et Léon Daudet. (D. S. Off. 19. IX. 1927.)
- 5 Daudet Léon. Le Voyage de Shakespeare. (D. S. Off. 14. XII. 1927.)
- Glej dekret kongregacije sv. oficija z dne 29. jan. 1914. in 29. dec. 1926. (tekst v op. 2.)

L. 1928.

- 10 Courcoul Paul. Le »Danger« de l' Action française. En réponse à Monsieur Maritain (D. S. Off. 1. II. 1928.)
- D' Annunzio Gabriele. Reliqua opera (tragedie, commedie, misterii, romanzi, novelle, poesie), fidei et morum offensiva. (D. S. Off. 27. VI. 1928.)
- 15 De Roux (Mis). Charles Maurras et le nationalisme de l' Action française. (D. S. Off. 11. I. 1928.)
- Sous la terreur . . . 20 septembre — 15 novembre 1927. (La politique du Vatican). Avec un préface de Léon Daudet et un Epilogue de Charles Maurras.
- 20 (Decr. S. Off. 11. I. 1928.)

L. 1929.

- Michel Ernst. Politik aus dem Glauben. (D. S. Off. 30. XI. 1929.)
- Nielsen Ditlef. Den historiske Jesus. (D. S. Off. 25 3. VII. 1929.); — Der geschichtliche Jesus. Deutsche Übersetzung von Hildebrecht Hommel nach dem erweiterten dänischen Original. (D. S. Off. 3. VI. 1929.)

L. 1930.

- Coulange Louis (pseudonim za Turmel Joseph). Catéchisme pour adultes. (D. S. Off. 6. XI. 1930.); — The Life of the Devil. (D. S. Off. 6. XI. 1930.); La Messe. (D. S. Off. 6. XI. 1930.); — La Vierge Marie. (Decr. S. Off. 6. XI. 1930.)
- 30 Delafosse Henri (pseudonim za Turmel Joseph), Les écrits de Saint Paul: L' Epître aux Romains. (D. S. Off. 6. XI. 1930.); La première Epître aux Corinthiens. (D. S. Off. 6. XI. 1930.); — La seconde Epître aux Corinthiens. Les Epîtres aux Galates, aux Colossiens, aux Ephésiens, à Philémon. (D. S. Off.). L' Epître aux Philippiens. Les Epîtres aux Thessaloniens. Les Epîtres Pastorales. L' Epître
- 40

aux Hébreux. L' Lettres d' Ignace d' Antioche. (Decr. S. Off. 6. XI. 1930.); Le quatrième Evangile. (D. S. Off. 6. XI. 1930.)

Dellhora Guillermo. La Iglesia Católica ante la critica en el pensamiento y en al arte. (D. S. Off. 26. XI. 1930.)

Dennefeld Louis. Le Messianisme. (D. S. Off. 16. VII. 1930.) 5

Ignotus (pseudonim). Stato fascista, Chiesa e Scuola. (D. S. Off. 23. I. 1930.)

Lagarde André (pseudonim za Turmel Joseph). The latin Church in the Midle Age (D. S. Off. 6. XI. 1930.) 10

Missiroli Mario. Date a Cesare. (D. S. Off. 23. I. 1930.)

Perrin Edmond (pseudonim za Turmel Joseph). Saint Thomas d' Aquin: Somme théologique. (D. S. Off. 6. XI. 1930.) 15

Roué Paul. Dekr. sv. oficija z dne 19. XI. 1930. ob-
sodil 5 knjig: Code de l' union libre; — Mon formulaire d'
actes sous-seings privés; — Le procès du Jésus; — Le procès
de Judas dit l' Iscariote; — Traité de l' annulation du mari- 20
age religieux.

L. 1931.

Lekeu. Martial, L' ami. (D. S. Off. 4. III. 1931.)

Le Roy Edouard. L' exigence idéaliste et le fait
de l' évolution. (D. 24. I. 1931.); — Les origines humaines et 25
de l' évolution de l' inteligence. (Decr. S. Off. 24. VI. 1931.); —
La pensée intuitive. (D. S. Off. 24. VI. 1931.); Le problème de
Dieu. (D. S. Off. 24. VI. 1931.)

Van de Velde Th. H. Het volkomen huwelijk. (D.
S. Off. 11. III. 1931.) 30

L. 1932.

Croce Benedetto. Storia d' Europa nel secolo de-
cimonono. (D. S. Off. 1932.)

Daudet Léon. Les Bacchantes. (D. S. Off. 17. II.
1932.) 35

Loisy Alfred. Mémoires pour servir à l' histoire reli-
gieuse de notre temps. (D. S. Off. 1. VI. 1932.)

Paglionica Salvatore. Compendio di economia
politica e nozioni di diritto. (D. S. Off. 22. VI. 1932.)

Sartiaux Felix, Joseph Turmel, prêtre, historien 40
des dogmes. (D. 18. XII. 1932.)

Croce Benedetto (rodil se je 1866.) je znan italijanski filozof in kulturni zgodovinar.

L. 1933.

Alfaric Prosper, Couchoud Paul-Louis,
5 Bayet Albert, *Le problème de Jésus et les origines du christianisme.* (D. S. Off. 14. VI. 1933.)

Buonaiuti, *La Chiesa Romana.* (D. S. Off. 25. I. 1933.)

Congrès d'histoire du christianisme (Ju-
10 bilé Alfred Loisy), publié sous la direction de P. L. Couchoud.
(D. S. Off. 28. VI. 1933.)

Guignebert Charles. *Opera omnia.* (D. S. Off. 12. VII. 1933.)

L. 1934.

15 Bergmann Ernst. *Die deutsche Nationalkirche.* (D. S. Off. 7. II. 1934.)

Croce Benedetto. *Opera omnia.* (D. S. Off. 20. VI. 1934.)

Gentile Giovanni. *Opera omnia.* (D. S. Off. 20.
20 VI. 1934.)

Rosenberg Alfred. *Der Mythos des 20. Jahrhunderts.* (D. S. Off. 7. II. 1934.)

Schmidtke Friedrich. *Die Einwanderung Israels in Kanaan.* (D. S. Off. 7. III. 1934.)

25 Bergmann in Rosenberg sta ideologa nemškega narodnega socializma.

L. 1935.

Cocles Angelo (pseudonim za D' Annunzio). *Cento e cento e cento e cento pagine del libro segreto di Gabriele d' Annunzio tentato di morire.* (D. S. Off. 3. VII. 1935.)

Rosenberg Alfred. *An die Dunkelmänner unserer Zeit.* (D. S. Off. 17. VII. 1935.)

L. 1936.

Buonaiuti, *Pietre miliari nella storia del cristianesimo.* (D. S. Off. 15. I. 1926.)

35 Getino Luis G. Alonso. *Del gran número de los que se salvan y de la mitigación de las penas eternas.* (D. S. Off. 19. II. 1936.)

Huber Georg Sebastian. Vom Christentum zum Reiche Gottes. (D. S. Off. 10. VI. 1936.); — Weisheit des Kreuzes. (D. S. Off. 10. VI. 1936.)

Laberthonnière Lucien. Oeuvres de Laberthonnière publiées par les soins de Louis Canet: Etudes sur Descartes. (D. S. Off. 2. XII. 1936.) 5

Ponce José Franco. Los misterios de las mesas parlantes y del soligrafón. (D. S. Off. 22. IV. 1936.)

Santangelo Paolo Ettore. Lutero. (D. S. Off. 4. II. 1936.); — San Paolo. (D. S. Off. 4. III. 1936.); — Vita di Gesù. (D. S. Off. 4. III. 1936.) 10

Terre Nouvelle, organe des chrétiens révolutionnaires. (Decr. S. Off. 8. VII. 1936.)

Švicarski duhovnik Huber je prišel na indeks radi preostre kritike. O obsodbi »Terre Nouvelle« glej str. 204 do 205. 15

L. 1937.

Assmus Burghard. Klosterleben. (Decr. S. Off. 15. IX. 1937.)

Bergmann Ernst. Die natürliche Geistlehre. (Decr. S. Off. 17. XI. 1937.) 20

Cogni. Il razzismo. (D. S. Off. 9. VI. 1937.)

Francé Raoul. Von der Arbeit zum Erfolg. (D. S. Off. 15. XII. 1937.)

Martinetti Piero. Gesù Cristo e il cristianesimo. (D. S. Off. 3. XII. 1937.); Ragione e fede. (D. S. Off. 3. XII. 1937.); — Il vangelo con introduzione e note. (D. S. Off. 3. II. 1937.) 25

L. 1938.

Mensching Gustav. Der Katholizismus. Sein Sturz und Werde. (D. S. Off. 19. I. 1938.) 30

Lemarie O. Initiation au nouveau testament. (D. S. Off. z dne 17. VI. 1938.)

Piccareta Aloysia. Orologio della Passione di nostro Signor Gesù Cristo, con un trattato sulla Divina Volontà; Nel Regno della Divina Volontà; La Regina del Cielo nel Regno della Divina Volontà^{54a}. 35

Alfred Loisy (dela od 1932—1938); La religion d'Israël³; La naissance du christianisme; — Le Mandéisme et les origines chrétiennes; — Y-a-t-il deux sources de la Religion et de la Morale? — Remarques sur la littérature épistolaire du Nouveau Testament? — Les origines du Nouveau Testament; — Georges Tyrrell et Henri Bremond; — La crise morale du temps présent et l'éducation humaine. 40

6. Očitki proti indeksu.

Indeks je poleg papeške inkvizicije tista ustanova v Cerkvi, proti kateri je nastalo najbrž največ očitkov. Mnogi imajo indeks le za eden izmed načinov cerkvene inkvizicije. Od srede šestnajstega stoletja dalje do danes vstajajo proti indeksu razni ugovori. Z njimi so začeli protestanti, katerih spise je Cerkev obsojala v drugi polovici šestnajstega stoletja in skozi celo naslednje stoletje, nato so z njimi nadaljevali pripadniki raznih struj, ki jih je Cerkev v zadnjih stoletjih obsojala. Strupeno so napadali indeks zlasti prosvetljenstvo, janzenizem in modernizem. Ves čas pa so sodelovali pri napadih na indeks tudi nekateri katoličani, ki iz tega ali onega razloga niso bili zadovoljni z obsodbami v indeksu.

Z njimi
je začel
protestanti-
zem,
nadaljeval
janzenizem in
modernizem.

Protestanstvo s prosvetljenstvom in liberalizmom je ustvarilo javno mnenje, ki je bilo indeksu nasprotno. Tudi v katoliških krogih so indeks smeli ali ga vsaj s težavo prenašali. Ne bomo delali krivice, če pravimo, da se to javno mnenje tu in tam še danes vzdržuje.

Javno mnenje
proti indeksu.

V našem stoletju je vstala nova vihra proti indeksu takoj v njegovem začetku, takoj po l. 1900., ko je izdal Leon XIII. nov predelan indeks. V nadaljnjih letih je nadaljeval z bojem proti indeksu modernizem, ker je Cerkev obsojala spise njegovih pripadnikov. Italijanski zgodovinar modernizma Giuseppe Prezzolini, ki Cerkvi ni naklonjen, pravi, da ni »nobene ustanove rimske cerkve, proti kateri bi bili modernisti v tako kratkem času izrekli toliko graj, pokazali toliko sovražnosti in nasprotovanja, kot je prav indeks.⁵⁴«

Zlasti
modernizem.

S posameznimi očitki proti indeksu se tu ne bomo bavili, ker bi nas stvar predaleč zapeljala, ko bi morali razkladati očitke, ki so nastali v treh sto-

i skupine. letjih.⁵⁵ Če se omejimo na očitke iz zadnjih deset-
letij, jih moremo razdeliti v tri skupine.

„ Indeks vsebuje zmote. Prva skupina očita indeksu oziroma kongregaciji za indeks in kongregaciji sv. oficija razne zmote. Na indeksu da so bile knjige, ki vanj niso spadale. 5

Indeks žali. Druga skupina očitkov trdi, da je indeks sam na sebi krivična ustanova, ki žali narode, ovira znanost, dela krivico najodličnejšim duhovom.

Indeks je odveč. Tretja skupina pa pravi, da je indeks v našem času odveč. Indeks da je nesodoben ostanek prejšnjih 10 stoletij, ki bi ga bilo treba čim prej odpraviti.

Na te tri skupine očitkov moramo, preden končamo to razpravo o indeksu, kratko odgovoriti, čeprav smo na nekatere očitke naleteli že med razpravo.

Na indeksu so tudi knjige, ki ne spadajo tja ... 15

Cerkev da priznava zmote. Tisti, ki očitajo indeksu zmote, pravijo, da je Cerkev sama to priznala, ker je že večkrat knjige, ki jih je bila obsodila in uvrstila v indeks prepovedanih knjig, zopet dovolila in jih izbrisala iz seznama prepovedanih knjig. Kaj je to drugega, pravijo, kot priznanje, da se je Cerkev zmotila, ko je obsodila to in ono knjigo. Koliko knjig je nemara še takih, ki bi jih bilo treba izbrisati iz indeksa. 20

Obsodba Kopernika. Kot klasičen dokaz za to, da se je Cerkev motila, navajajo obsodbo Kopernikovih spisov in drugih spisov, ki so zagovarjali Kopernikov sistem. Dekret, ki vsebuje to obsodbo, nosi datum 5. marca 1616.⁵⁶ 25

Odgovor. Rekli smo že ponovno, da obsodbe knjig, ki jih vsebuje indeks, niso doktrinalnega značaja, marveč disciplinarnega. Cerkev z njimi ne obsodi nauka, 30 zlasti pa ne tako, da bi se sklicevala na svojo nezmotljivost, torej ex cathedra, temveč označi knjigo za nevarno ali za vero in npravnost ali za vernike. Ako bi bili imeli Kopernikove spise le za hipotezo ali znan-

stveno teorijo, ki toliko velja, kolikor se dokaže, in je ne bi bili spravljali v zvezo s sv. pismom, Cerkev ne bi bila imela povoda smatrati spisov, ki so zagovarjali Kopernikov sistem, za nevarne. Ker pa so za-
5 govorniki tedanje nove teorije prestopili meje znanstvene teorije, je razumljivo, da jih je kongregacija za indeks obsodila. Danes je pač lahko reči, da so stali konzultorji in kardinali te kongregacije preveč pod vplivom tradicionalne teorije o Ptolomejevem se-
10 stavu, toda takrat, ko Kopernikova teorija še ni razpolagala z dokazi in ko ji je vsa tradicija in navidezno opazovanje narave ter človeška govorica v sv. pismu nasprotovala, ni bilo to lahko reči.

Če imamo pred očmi, pod katerim vidikom Cer-
15 kev prepoveduje knjige, pač ne moremo najti nič spotakljivega na tem, da Cerkev danes prepoveduje knjigo, ki čez nekaj desetletij ne bo več prepovedana. Takrat pač ne bo nikomur več nevarna, danes pa je.

Indeks je krivičen ...

20 Ko je izšel Leonov indeks, ga je nemški profesor zgodovine Max Lehman napadel v Preussische Jahrbücher (Januar 1. 1902). Odstavek iz tega napada prinašamo tu v prevodu radi tega, ker nam dobro po-
kaže, kaj vse nasprotna kritika indeksu očita, kakor
25 tudi stališče, s katerega izhaja. Odstavek se glasi:⁵⁷

»Nezmotljiva hoče biti, ta papeška cerkev; vse hoče svojim vernikom nadomestiti, tudi znanost, tudi narodnost. V bistvu žali vse narode: Francozom obsoja Voltaireja in Rousseauja, Italijanom Guiccardinija in Giordano Bruna, Angležem Hobbesa in Gibbona, Nizozemcem Hugo Grotiusa; najslabše pa ravna z Nemci. Tu molčimo o njenih žalitvah proti tistim Nemcem, ki so zlomili papeško samogospodstvo, toda ona sovraži tudi tiste voditelje našega naroda,

Maks
Lehman.

ki spadajo v čas, ko je bilo versko nasprotstvo omiljeno.

Index librorum prohibitorum, v obliki, ki jo je določil sedanji papež l. 1900., obsoja Oeuvres du philosophe de Sanssouci, Kantovo Kritiko čistega razuma, Rankevo zgodovino papežev: Največji nemški kralj, največji nemški filozof, največji nemški zgodovinar!

Kako ti je pri srcu, Hutten,⁵⁸ ob tej novi trojici, če gledaš na nas iz pokrajin, kjer ni ne inkvizicije ne grmade ne papeških zakonov o cenzuri ne škofijskih tiskovnih sodišč?«

Nato spominja kritik papeža Aleksandra VI. in se zgraža nad tem, kako more taka Cerkev žaliti največje Nemce.

Tako Max Lehman. Očitki, ki jih navadno slišimo proti indeksu, uporabljajo morda druge besede, toda v stvari so na las podobni gornjim. Začne se s cerkveno nezmotljivostjo, nadaljuje se z navajanjem nekaterih zgodovinskih podatkov in končuje se z namigavanjem na življenje Aleksandra VI.

Sklicevanje na cerkveno nezmotljivost je pri indeksu popolnoma odveč, kot smo že ponovno povedali. Prav tako ni prav nič osnovana trditev, da Cerkev z indeksom ovira znanost ali narodnost, dokler se veda znanost in narodnost ostajata v svojih mejah.

Indeks ne žali narodov, tudi pisatelja, čigar delo je v njem omenjeno, ne, pač pa izreka sodbo, da je to in to delo za vero in pravnost nevarno. Le kako je mogoče reči, da pomeni taka sodba žalitev naroda?

Italijanski narod s tem, ker so na indeksu nemerljiva in panteistična dela Giordana Bruna ali dve deli malo pomembnega italijanskega zgodovinarja Franciška Guiccardinija (1483—1540), obsojeni prvo l. 1603. in drugo 1627., pač ni bil razžaljen.

- Kakšna so Voltairjeva dela, je splošno znano. Francoska vlada, parlament in Sorbonna so po l. 1716. celo vrsto Voltairejevih spisov obsodili, prepovedali in ukazali javno sežgati. Izvod Voltairejevega »Dictionnaire philosophique«, ki ga hranijo v baselski knjižnici, ima napis »Liber impius Religioni christianae, Summis imperantibus, bonis moribus oppositus, Combustus per Carnificem Parisiis, Genevae, Hagae Comitum et Bernae« (knjiga, nasprotna krščanski veri in nramnosti; na ukaz poglavarjev jo je sežgal krvnik v Parizu, Genevi, Haagu in Bernu).⁵⁹
- Rousseaujevih del je na indeksu pet;⁶⁰ med njimi je znani »Emile«, ki ga je dala l. 1762. državna oblast v Parizu in Genevi sežgati, pisatelja pa zapreti v ječo.⁶¹
- Če je v Franciji državna oblast tako obsodila Voltairjeva in Rousseaujeva dela, pač ne bo francoski narod razžaljen, če tudi Cerkev sodi o teh delih, da so za vero in nramnost nevarna.
- Hugo Grotius, ki ga tudi navaja Lehman, je bil znamenit mož, eden največjih iz 17. stoletja. Spisal je veliko del. Najbolj znano je »De iure belli ac pacis«; to delo je prišlo na indeks z dostavkom »donec corrigatur«. V indeksu Leona XIII. pa tega dela ni več, pač pa so ostala prepovedana »opera omnia theologica« in nekateri drugi spisi. Nizozemska je pisatelja Grotiusa zelo preganjala, ga obsodila v dolgoletno ječo, mu zaplenila imetje in tako dalje.⁶²
- Hobbesova dela je preganjala tudi angleška država. Pisatelj ni mogel del doma izdati, marveč jih je v Amsterdamu. Hobbesova in Spinozova dela je takrat obsojal ves izobražen svet na Holandskem in Angleškem, judje in protestanti, parlament in univerza, država in Cerkev, župani in profesorji.«⁶³ Obsodila jih je katoliška cerkev.

Voltaire.

Rousseau

Grotius Hugo.

Hobbes.

Friderik II.

Največjo krivico pa je napravila, kot trdi Lehman, Cerkev z indeksom nemškemu narodu. Za dokaz navaja obsodbe del Friderika II. Velikega, Kanta in Rankeja. Filozofska dela Friderika II. pruskega kralja in Voltairjevega učenca so res na indeksu pod imenom »Oeuvres du philosophe de Sans-Souci« (obsojena 12. februarja 1760). Kritika pravi o teh delih, da so »extrêmement médiocres«. ⁶⁴ Posebne škode ne bi bilo, če bi teh del sploh ne bilo. Nihče ne taji, da je tendenca teh del protikrščanska. Dela so bila nevarna za vero in nramnost. Zakaj jih ne bi smela Cerkev obsoditi?

Kant.

Od Kantovih del je na indeksu »Kritik der reinen Vernunft« (obsojeno 11. junija 1827). V Berlinu je državna oblast prepovedala Kantovo filozofijo že l. 1793. Profesorji teološke in filozofske fakultete so se morali že takrat zavezati, da ne bodo predavali o Kantovi verski filozofiji. ⁶⁵ Vsakemu poznavalcu stvari je jasno, da je bila Kantova filozofija krščanstvu in sploh vsaki veri v osebnega Boga nevarna.

Ranke.

Nemški zgodovinar Leopold Ranke je spisal med drugimi tudi knjigo »Die römischen Päpste, ihre Kirche und ihr Staat im sechszenten und siebzehnten Jahrhundert«. Knjigo je kongregacija za indeks obsodila 16. septembra 1841. Obsojena je bila knjiga za to, ker ni samo papežev, marveč tudi njen nauk in ustavo popisovala z nekatoliškega stališča. Cerkev se ne boji objektivnih zgodovinarjev, kar dokazujejo Pastorjeva dela. Proti delom pa, ki ji delajo krivico, se mora braniti.

Indeks je odveč . . .

Kdo to trdi.

Tretja skupina ugovorov trdi, da je indeks v naših časih odveč. Tako so trdili tisti, ki so spričo protestantskih in modernističnih napadov na Cerkev

skušali Cerkev »reformirati«. Z njimi so se vjemali tudi tisti katoličani, ki so se jim zdele cerkveno pravne določbe nekaj, kar je za Cerkev postranskega pomena, nekaj zunanjega in formalističnega. Le 5 čemu z indeksom ljudi od Cerkve odbijati?

Indeks imajo za odveč tudi tisti, ki so nad njim razočarani, ker so od njega več pričakovali.

Že v uvodu smo omenili, da se pri indeksu družī v čudnem paradoksu omalovaževanje s pretiravanjem 10 njegovega pomena in vpliva.

Omalovaževanje se družī s pretiravanjem.

Indeks ne more obsegati vseh prepovedanih knjig. Nesmiselno bi bilo to zahtevati. Poleg indeksa je potreben je splošen cerkven zakon o prepovedi knjig. Pa tudi tak splošen zakon še ni zadosti, zato je zadnji 15 kriterij o individualni nevarnosti določene knjige človekova vest. O vsem tem smo zadosti govorili.

Indeks pa navzlic temu ni odveč. Indeks je kakor nekaka zbirka judikatov poleg zakonov. Pokazuje nam, kako se mora splošni zakon o prepovedi knjig 20 uporabljati, opozarja na nekatere knjige, ki so posebej nevarne.

Katoličani bi morali biti Cerkvi za indeks — hvaležni. Z veliko skrbjo opozarja Cerkev na nevarne knjige. Saj Cerkev ni kriva, če so knjige nevarne; 25 ona samo opozarja, da so nevarne in katere so nevarne. Za to stalno opozarjanje bi morali biti Cerkvi res iz srca hvaležni.

Četverno prepoved knjig imamo, kakor smo videli v tej knjigi. Prva med njimi je naravnopravna, 30 ostale tri jo dopolnjujejo, vse pa imajo namen obvarovati nas pred težko škodo, ki jo more kvarna knjiga povzročiti.

Opombe

E.

1. Ker je predsednik kongregacije sv. oficija papež sam, zato je tajnik kardinal.

2. Dekret se glasi:

DECRETUM

Damnatur quaedam opera Caroli Maurras et Ephemerides »L' Action Française«.

Die 29 ianuarii 1914 et die 29 decembris 1926

Cum nonnulli postulaverint ut de mente atque consilio huius Apostolicae Sedis ac praesertim f. r. Pii Pp. X quoad opera et scripta Caroli Maurras necnon ephemerides inscriptas **L' Action Française**, diligentius inquireretur, Sanctissimus D. N. Pius Pp. XI iussit mihi infrascripto Adessori S. Officii ut Acta itemque Tabularia Sacrae Indicis Congregationis — quae S. Officio, ut omnes norunt, coniuncta atque incorporata fuit — accurate investigarem, atque deinceps Sibi referrem.

Qua peracta investigatione, haec quae sequuntur comperta sunt; nempe:

I. In Congregatione praeparatoria habita feria V, die 15 ianuarii, anno 1914: »Omnes Consultores in sententiam convenerunt quatuor opera Caroli Maurras: **Le Chemin**

de Paradis, Anthinéa, Les Amants de Venise et Trois idées politiques, esse vere pessima et ideo prohibitionem mereri, quibus accensendum esse dixerunt opus inscriptum **L' Avenir de l' intelligence**.

»Plures Consultores his accenseri etiam voluerunt libros inscriptos **La politique religieuse et Si le coup de force est possible**.«

II. In Congregatione generali habita feria II, die 26. ianuarii, anno 1914: »Emmus Cardinalis Praefectus dixit ipsum cum Summo Pontifice de hoc negotio egisse et Summum Pontificem, ratione habita tot petitionum voce et scripto Sibi etiam a summis viris factarum, revera aliquantulum anticipem haesisse, tandem vero statuisse ut de hoc negotio in S. Congregatione plena libertate ageretur, Sibi reservata potestate circa publicationem Decreti.

»In medias ergo res devenientes Emmi Patres dixerunt dubium haud adesse posse, libros a Consultoribus designatos esse revera pessimos et mereri censuram, eo vel magis quia a iuvenibus vix arceri possint huiusmodi libri, quorum auctor in rebus politicis et in re litteraria ipsis tamquam summus commendetur et tamquam caput eorum a quibus salus patriae expectanda sit. Emmi Patres in sen-

tentiam convenerunt enumeratos libros ex parte S. Congregationis proscribi, publicationem autem Decreti sapientiae Summi Pontificis relinqui. Quod autem spectat ad ephemerides *L' Action Française*, *Revue bimensuelle*, Emi Patres idem statuendum esse ceesuerunt de istis ac de operibus D. Maurras.«

III. Die autem 29. ianuarii, anno 1914: »P. Secretarius in Audientia Ssmi de omnibus retulit quae in novissima Congregatione acta sunt. Summus Pontifex statim loqui coepit de *L'Action Française* et de operibus D. Maurras, narrans a multis Se accepisse libellos quibus postulent ne haec opera a S. Congregatione prohiberi sinat haec tamen opera esse prohibita et ex nunc prout in S. Congregatione proscripta fuerunt pro talibus habenda esse, Sibi tamen servato iure indicandi momentum quo Decretum publicandum erit; quod si nova occasio ita agendi offerretur, Decretum, quo illae ephemerides atque libri prohibeantur, tamquam hodie emanatum promulgabitur«.

IV. Die 14 aprilis, anno 1915: »Summus Pontifex (Benedictus XV f. r.) P. Secretarium de libris Caroli Maurras et de ephemeridibus *L' Action Française* interrogavit. P. Secretarius Sanctitati Suae per ordinem omnia narravit quae in hac causa a S. Congregatione gesta sunt et quomodo Eius praedecessor Pius Pp. X s. m. prescriptionem, ab Emmis Patribus pronunciatam, ratam habuerit atque quae adprobaverit, ast publicationem Decreti in aliud tempus ma-

gis propitium distulerit. Quibus auditis Sanctitas Sua declaravit hoc tempus nondum venisse, cum, bello adhuc perdurante, passiones politicae aequum iudicium de tali actu Sanctae Sedis haud admittant.«

Quibus omnibus a me infrascripto, Adessore S. Officii, Ssmmo D. N. diligenter relatis, Sanctitas Sua iam opportunum duxit hoc Decretum Pii Papae X publicari et promulgari, atque ut publici iuris reapse fieret decrevit, sub die quidem praescripto ab eodem Decessore Suo f. r. Pio X.

Attentis autem quae, his praesertim diebus, a diario eiusdem inscriptionis, *L'Action Française*, nominatim vero a Carolo Maurras et a Leone Daudet, edita ac pervulgata sunt, quaeque contra Sedem Apostolicam ipsumque Romanum Pontificem scripta esse nemo sensatus non videt, Ssmmus D. N. damnationem a Decessore Suo datam confirmavit atque extendit ad praedictum diarium *L' Action Française* prout in praesens editur, ita quidem ut tamquam proscriptum atque damnatum habeatur atque in Indicem librorum prohibitorum inseratur, absque praedicio ulteriorum inquisitionum et damnationum in libros utriusque auctoris.

Ex aedibus S. Officii, die 29. decembris 1926.

De mandato Sanctissimi
N. Canali, Adessor.

Glej o tem Čas 1927, 217—226;
281—289 in Bogoslovni vestnik
1927, 230—233.

3. Praenotanda.

1. Nonnulli libri signo † alii asterisco * distinguuntur, quo facilius lector deprehendat, quinam libri solemniori ratione per apostolicas litteras, et quinam non absolute, sed adiecta clausula donec corrigantur fuerint proscripti. Haec autem distinctio modum tantum non autem effectum prohibitionis respicit.

2. Omnia decreta, quae nullam appositionem secum ferunt, intelliguntur esse S. Congregationis Indicis.

3. Omnibus decretis, quantum licuit, adduntur dies et annus quibus data sunt, non autem, ut ante fieri solebat, dies et annus quibus typis exarata divulgabantur.

SedANJI način ureditve indeksa je uvedel Leon XIII.; prejšnje izdaje so bile manj primerno urejene.

4. Podatke bom vzel zvečine iz velikega Hilgersovega dela o indeksu.

5. Dekret n. pr., s katerim so bila razglašena vsa dela italijanskega kulturnega zgodovinarja in filozofa Benedikta Croce-ja za prepovedana po kan. 1399 in obenem postavljena na indeks, se giasi (AAS 1934, 434).

DECRETUM.

Opera omnia Benedicti Croce declarantur ipso iure prohibita et in Indice librorum prohibitorum inseruntur.

Feria IV, die 20 Junii 1934

In generali consessu Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii Emmi ac Rmni Cardinales,

rebus fidei et morum tutandis praepositi, audito DD. Consultorum voto, decreverunt tanquam praedamnata ac ipso iure prohibita, ad normam can. 1399 Codicis iuris canonici, habenda esse atque in Indicem librorum prohibitorum inserenda Opera omnia Benedicti Croce.

Et sequenti Feria V, die 21 eiusdem mensis et anni, Ssmmus D. N. D. Pius Divina Prov. Papa XI, in solita audientia Excmo ac Revmmo Dnno Assessori Sancti Officii impertita, relata sibi Emorum Patrum resolutionem approbavit, confirmavit et publicandam iussit.

Datum Romae, ex Aedibus Sancti Officii, die 22 Junii 1934.

I. Venturi, Supremae S. Cong. S. Officii Notarius.

6. Dekret je prav takšen kot prejšnji: le v prvem odstavku je mesto »decreverunt...« »dammarunt...«. Prim. dekret z dne 14. julija 1933. (AAS 1933, 332), s katerim je bilo obsojeno delo Loisyja »Congrès d'histoire du christianisme«: »...damnarunt atque in Indicem librorum prohibitorum inserendum mandarunt opus quod inscribitur:

Congrès d'histoire du christianisme (Jubilé Alfred Loisy), publié sous la direction de P. L. Couchoud«.

7. Prim. Hilgers, o. c. 112.

8. Prim. Hilgers, o. c. 112.

9. Kan. 247, § 4.

10. Prim. kan. 7.

11. Glej op. 5.

11a. Glej odstavke »Knjige, obsojene v papeških pismih«.

12. Hilgers, o. c. 101.

13. Prim. Choupin, Valeur des Décisions doctrinales et disciplinaires du Saint Siège³ 1928, 105 do 107; Hilgers, o. c. 74-5.

14. Glej dekret v op. 5.

15. AAS 1934, 93.

16. AAS 1934, 94.

17. Van Hove, De legibus ecclesiasticis 1930, 141.

18. »Non si tratta di condannare gli autori, ma solo di statuire una legge per cui qualche loro scritto s'allontanasse della nostra repubblica siccome ad essa nocivo: poter avvenire che l'artefice sia innocente, e l'opera in alcuna parte (alcun paese) riesca a danno; onde i rettori di esso a ragione la escludano, senza che debbano chiamar per causa l'artefice a far sue difese.«

19. Al rev. Padre Maestro del S. Palazzo Apostolico. Reverendissimo Padre. Ricevo per ora dalla mano del rever. Padre Boeri il veneratissimo suo foglio dato da Viterbo 12 Agosto corrente, nel quale ella mi significa che, essendosi radunata a Napoli, per espresso comando di Sua Santità, la Sacra Congregazione dell'Indice, di cui è Prefetto l'Eminentissimo Signor Cardinale Brignole questo fu di unanime consentimento, approvato poi dal Santo Padre, che si dovessero proibire le mie due operette aventi per titolo, l'una: Delle cinque piaghe della Santa Chiesa, e l'altra: La costituzione secondo la giustizia sociale ecc., e in pari tempo m'interpella sulla mia sommissione al relativo de-

creto, acciochè possa esserne fatta menzione nel decreto medesimo.

Coi sentimenti pertanto del figliuolo più devoto ed ubbidiente alla Santa Sede, quale per grazia di Dio sono sempre stato di cuore, e me ne sono anche pubblicamente professato, io le dichiaro di sottomettermi alla proibizione delle nominate operette puramente, semplicemente e in ogni miglior modo possibile; pregandola di assicurare di ciò il Santissimo Nostro Padre e la Sacra Congregazione.

Colgo l'occasione di rinnovare a V. P. Rev. i sentimenti della mia venerazione, e baciandole devotamente la mano mi onoro di essere

Di V. P. Umil. Obb. Servo

A. Rosmini Serbati P.

Albano, 15 Agosto 1849.

Pismo je ponatisnil Hilgers, o. c. 574.

20. Con sommo mio dolore mi sono venuti sott'occhio alcuni articoli di diversi giornali, nei quali parlandosi della proibizione di due miei opuscoli fatta dalla Sacra Romana Congregazione dell'Indice, si osa digittare alcun biasimo sulla medesima. Essendomi io sottomesso puramente e semplicemente e con tutto l'interno ed esterno ossequio, a cui è tenuto ogni figliuolo devoto della Chiesa, al decreto della prefata Sacra Congregazione pubblicato; non v'è alcuno che non debba intendere quanto dispiacere mi rechino quelle irreverenti scritture. Tuttavia, reputo conveniente di aggiungere l'espressa dichiarazione che io altamente le riprovo, e non accetto le

lodi che mi attribuiscono. Per rispetto poi a certi altri giornalisti, i quali hanno preso a biasimarmi ed anche ad insultarmi, per aver io adempito al mio dovere, sottomettendomi alla detta condanna, quasi avessi commesso un atto di viltà, io non ho dire altro, se non che essi mi fanno gran compassione, e m'ingenerebbero disprezzo se credessi lecito di disprezzare alcuno.

Di Stresa, a dì 17 febbraio 1850.

A. Rosmini Serbati.

Izjavo je ponatisnil Hilgers, o. c. 574.

21. O tem, da se je Fénélon vdal obsodbi, pravi Hilgers takole: »Durch jene eine Tat wirkt Fénélon bis in die fernsten Zeiten erziehhlicher und heilsamer, als durch Schrift beim Dauphin in Frankreich. Nichts auch hat ihm mehr seine Erziehung in Wort und wahren Ruhm bei Gott und den Menschen eingebracht« (o. c. 412).

22. V »Opere edite ed inedite di Vincenzo Gilberti, volume I. Introduzione allo studio della filosofia I^a, (Brusselle 1844, 319«). Tekst se glasi:

»Egli è singolare che la prima censura autorevole della filosofia del Descartes sia uscita dalla Congregazione dell'Indice; il cui Decreto contro le Opere di quello, è dei 20. di novembre del 1663. Il Thomas colla sua solita perspicacia si maraviglia di questo Decreto; e il Baillet lo attribuisce agli intrighi di un privato. Io vorrei pure maravigliarmene se Roma non avesse fatto prova in cento

altre circostanze di una sagacità incomparabile a penetrare addentro nelle dottrine, scoprire nei principi le ultime conseguenze sfuggite all'occhio di tutti i coetanei. Le congregazioni di Roma non si aggiudicano certamente l'infallibilità, e poterono soggiacere talvolta agli errori e alle debolezze inseparabili dall'umana natura; ma oso dire, che niun maestro scientifico o religioso ha giammai avuto, per così dire, un senso ideale e cattolico, e una facoltà divinatrice dei corollari chiusi nel germe di una dottrina, così squisita, come quella, che risplende in molti dei loro giudizi. Mentre uomini piissimi, e tanto celebri per dottrina quanto per ingegno, sedotti da un falso sembiante salutarono il nascente Cartesianoismo, come un sistema favorevole alla religione, senza avvisare i semi funesti, che vi si occultavano, i romani censori n'ebbero il presentimento, e pronunciarono una sentenza, cui la filosofia Europea, da due secoli in qua, tolse a confermare nel modo più illustre colle sue proprie opere.« Tekst je ponatisnil Hilgers, o. c. 573.

23. »Il S. Padre Pii XI, fl. regn., calcando le orme di tanti illustri suoi predecessori, ha ordinato una nuova edizione dell'Indice dei libri proibiti, la quale, dopo essere stata corretta e opportunamente ritoccata, esce ora alla luce, munita della sua stessa Apostolica Autorità«, pravi kardinal Merry del Val v svojem uvodu, datiranem z dne 7. junija 1929, ki je natisnjen v indeksu (str. XII).

24. V sedanjem indeksu sta le dve deli, ki sta bili obsojeni že pred l. 1600., a obe sta bili obsojeni ponovno po l. 1600., to sta *Conrades a Lichtennau, Chronicon*, cui annexa sunt paraleipomena rerum memorabilium a *Fiderico II* usque ad *Carolum V* augustum. Obsojeno prvič 29. nov. 1575.; drugič 9. jul. 1616., in tretjič 16. marca 1621. Drugo pa »*Il Salmista secondo la Biblia*«, obsojeno prvič 22. nov. 1580 in drugič 9. oktobra 1618.

25. *Hilgers*, o. c. 93.

26. *Hilgers*, o. c. 377.

27. Prim. *Hilgers*, o. c. 96, 465.

28. *Hilgers*, o. c. 107.

29. *Hilgers*, o. c. 107.

29a. Podatke sem vzel: za protestantske avtorje iz leksikonov »*Die Religion in Geschichte und Gegenwart*«; »*Česky Slovník Bohovědný*« in »*Gutenberg Konversations Lexikon*«; za katoliške teološke pisatelje iz *Hurter, Nomenclator litterarius theologiae catholicae*³ 1903. in »*Kirchenlexikon*«.

30. *Cappello*, *De censuris* 1925, 217-8 in tam navedeno literaturo.

31. Prim. *Hilgers*, o. c. 98.

32. *Hilgers*, o. c. 96.

33. Tudi francoska enciklopedija iz 19. stoletja je na indeksu (*Encyclopédie moderne: Dictionnaire abrégé des sciences, des lettres, des arts, de l'industrie, de l'agriculture, et de commerce. Nouvelle édition augmentée de près du double, publiée sous la direction de m. Léon Rénier* (na indeksu od l. 1854.).

34. Prim. kan 87; *Odar*, Pravna sposobnost v cerkvenem pravu.

Bogoslovni vestnik 1937, 251 do 276.

35. *Pier Matteo Petrucci* (sveti oficij je 5. februarja 1688. obsodil osem njegovih knjig radi kvietizma).

36. Prim. *Hilgers*, o. c. 138-39.

37. *Disputationes de controversiis fidei* so bile na indeksu *Siksta V.* (prim. *Hilgers*, o. c. 12).

38. *Hilgers*, o. c. 141.

39. Naslednje podatke povzemam iz odstavka *Schriftstellerinnen auf dem Index v Hilgers*, o. c. 145—165.

40. *Magdalena Haymarin* se je rodila v *Regensburgu* v začetku 16. stoletja. Iz njenega življenja ni veliko znanega. *Ursula von Münsterberg* je pobegnila iz samostana v *Freiburgu* k *Lutru* v *Wittenbergu* l. 1528.

41. Rodila se je l. 1521. v grofiji *Lincoln*, 25 let stara je bila v *Londonu* sežgana na grmadi 16. julija 1546.

42. Rodila se je l. 1526. v *Ferrari*; bila je zelo izobrazena; umrla je l. 1555.

43. *Hilgers*, o. c. 127.

44. Prim. *Hilgers*, o. c. 114—133.

45. *Pociey Jan*, *O Jezusie Chrystusie Odkupicielu* . . . (obsojena l. 1857.). *Maciejowski*, *Historia prawodawstw słowianskich* (obsojeno l. 1858.); isti, *Pamiętniki o dziejach, piśmiennictwie i prawodawstwie Słowian*, jako dodatek do *historii prawodawstw słowianskich* przez siebie napisanej (obsojeno l. 1858.); *Towianski*, *Bieślada*, 17. stycznia 1841 (obsojeno l. 1858.); *Rodaków* (*Do*) *tułacz kończący tułactwo* (obsojeno l.

1863.); Mickiewicz Adam, L' Église et le messianisme (obsojeno l. 1848.).

46. N. pr. Passaglia, Reali, Mongini, Curci, Morardo, Vittorio Alfieri.

47. N. pr. Bianchi-Giovini, La Farina, Angelini, Calamassi.

48. N. pr. Guerrazzi, Ugo Foscolo, Giovanni Prati, Arturo Graf.

49. N. pr. Gioberti, Rosmini, Stefanoni, Mantegazza, Spaventa, Vera, Mamiani, Ferri.

50. N. pr. Nuytz, Minghetti.

51. L' Indicateur, L' Eco di Savonarola, La buona Novella, Lo, Emancipatore cattolico, Il Rinascimento cattolico in drugi.

52. N. pr. Condillac, Condorcet, Comte, Cabanis, Cousin, Fourier, Muiro, Proudhon, Villegardelle, Esquiro, Chevé in drugi.

53. N. pr. Beugnot, Sismondis, Étienne, Vacherot in drugi.

54. Wesen, Geschichte und Ziele des Modernismus (prevedel Otto Ekkhard) Jena 1909, 222.

54a. L' Osservatore Romano z dne 11. septembra 1938. naglašaja, da so dela Alojzije Piccareta sama na sebi sicer brez pomena, predstavljajo pa primer psevdomistične premišljevalne literature. Z obsodbo teh spisov je hotela kongregacija sv. oficija opozoriti, da je te vrste literatura zelo nevarna. Takšna psevdomistična literatura

ima namreč zelo širok krog bralcev. Uradni list za paderbornsko nadškofijo (Kirchl. Amtsblatt f. d. Erzdiözese Paderborn 1938, 118) poroča, da so prodali v Nemčiji v kratkem 30.000 izvodov nemškega prevoda spisa Nel Regno della Divina Volontà (»Das Reich des göttlichen Willens«). (prim. tudi Theologie und Glaube 1939, 90).

55. Mnogo se bavi z očitki proti indeksu Hilgers v svojem delu, ki smo ga pogosto navedli.

56. Glej o tem Choupin, Valeur des décisions doctrinales et disciplinaires du saint-siège³ 1928, 159 do 186.

57. Tekst je ponatisnil Hilgers, o. c. 179.

58. Ulrich von Hutten (1488 do 1523) je bil nemški humanist, prijatelj Luthrov in strasten nasprotnik papeštva.

59. Prim. Hilgers, o. c. 185.

60. »Emile, ou de l' éducation«; »Du contract social, ou principes du droit politique«; »Lettre à Christophe de Beaumont archeveque de Paris«; »Lettres écrites de la montagne«; »Julie ou la nouvelle Heloise«.

61. Hilgers, o. c. 185.

62. Hilgers, o. c. 187 in nsl.

63. Hilgers, o. c. 191.

64. Hilgers, o. c. 181.

65. Hilgers, o. c. 183.

F. Seznam pomembnejših knjig, ki so na indeksu.

V indeksu se vrste knjige po abecednem redu pisateljev. V ta naš seznam knjig, ki so na indeksu, pa smo povzeli iz avtentične izdaje indeksa iz l. 1938. le nekatere knjige in smo jih po vsebini razdelili v tri dele, namreč:

I. **Leposlovna dela.** Tu smo navedli skoro vsa leposlovna dela, ki so na indeksu.

II. **Dela filozofov.** Tu smo izpisali skoro vsa dela, ki jih moremo šteti za filozofska.

III. **Teološka, zgodovinska, pravna in druga dela.** V tem oddelku pa nismo navedli vseh del niti približno ne, ampak le tista, ki se zde nekoliko bolj pomembna in znana.

V prvi skupini smo navedli nekaj nad 100 pisateljev, v drugi okrog 50 in v tretji nekaj nad 170 pisateljev.

Opomniti je treba, da včasih ni lahko uvrstiti pisatelja v eno izmed naštetih skupin, ker spadajo njegova dela v dve ali celo v vse tri skupine. V takem primeru smo navedli pisatelja le enkrat in sicer v tisti skupini, kamor spada največ njegovih obsojenih del. Novejša dela naštevamo bolj natančno kot starejša, čeprav nekatera niso bogve kako pomembna. Opozarjamo tudi na seznam vseh »opera omnia« po stoletjih in na knjige, ki so bile obsojene v l. 1900 do 1938.

I. LEPOSLOVNA DELA.

- Alfieri, Vittorio. Satire. D. 20. I. 1823.
 — Della tirannide. D. 20. I. 1823.
 — Vita di Vittorio Alfieri da Asti scritta da esso. D. 20. I. 1823. v. Perosino, Gian Severino.
 — Panegirico di Plinio a Traiano. D. 11. VI. 1827.
 — Del principe e delle lettere. D. 11. VI. 1827.
- Alvi Ciro. S. Francesco d' Assisi; romanzo. D. 3. VI. 1904.
- Angelocrator, Daniel. Officina poetica seu viridarium poeticum ordine alphabetico. D. 26. VIII. 1605.
- (Asserino, Lucca). v. Scielta di lettere amorose. (D. 9. II. 1683.
- Atanasio da Verrocchio (pseudonim). Raccolta di novelle. D. 22. III. 1815. v. Batacchi Domenico.
- Avancini Damiano. Modernismo; romanzo. D. 1. VI. 1914.
- Balzac, Honoré de. Omnes fabulae amatoriae. D. 16. IX. 1841.; 28. I. 1842.; 5. IV. 1842.; 20. VI. 1864.
- Baratotti, Galerana (pseudonim). Sa semplicità ingannata (Opus postunum). (D. 19. I. 1660.) v. Tarabotti Arcangela. Gl. str. 260/1.
- Baro Bonaventura. Opuscula prosa et metro, argumento etiam varia. D. S. Off. 20. I. 1690.
 (Batacchi Domenico). v. Atanasia da Verocchio. Raccolto di novelle.
- Baudius, Dominicus. Poematum nova editio. D. 3. VII. 1620.
 — Orationes, quae exstant, omnes. D. 6. IX. 1627.
- Béranger, Pierre Jean. Chansons. D. 28. VII. 1834.
 (Bertola, Aurelio). v. Rime e prose.
- Blyenburgius, Damasus. Veneres blyenburgicae, siue amorum hortus in quinque areolas divisus et fragrantissimis CXLVIII celeberrimorum poetarum flosculis refertus. D. S. Off. 14. XII. 1600.
- Capocoda, Giulio (pseudonim). L' amore di Carlo Gonzaga duca di Mantova e della contessa Margarita della Rovere. (D. 28. III. 1667.) v. Leti Gregorio.

- Casti, Giambattista. *Novelle amene*. D. 2. VII. 1804.
 — Gli animali parlanti, poema epico diviso in ventisei canti; aggiuntivi in fine quattro apologhi. D. 26. VIII. 1805.
- Castiglione, Baldessar. *Il cortegiano*. D. 3. VII. 1618. Permittitur editio veneta anni 1584.
- Champfleury (pseudonim). *Omnes fabulae amatoriae* (D. 20. VI. 1864.) v. Fleury, Jules.
- Chandelle (La) d' Arras, opeme héroï-comique en XVIII chants. D. 16. VI. 1766. v. Dulaurens, Henri-Joseph.
- (Chaussard Pierre-Jean-Baptiste). v. *Fêtes et courtisanes de la Grèce*.
- Cicognini, Giacinto Andrea. *La forza dell' amicizia; opera tragica*. D. 18. V. 1677.
- Cocles, Angelo (pseudonim). *Cento e cento e cento e cento pagine del libro segreto di Gabriele d' Annunzio tentato di morire*. D. S. Off. 3. VII. 1935. v. D' Annunzio Gabriele.
- Coscia, Nicola. *Mille dei più originali e concettosi canti popolari, serenate, stornelli, strambotti e rispetti che soglionsi alternare fra innamorati delle campagne italiane*. D. S. Off. I. II. 1882.
- Costa Adalgisa. *Dei doveri della donna; pensieri*. D. S. Off. 16. II. 1876.
- Constantini, P. L. *Scelta di prose italiane tratte da più celebri e classici scrittori*. D. 11. XII. 1820.
- Coulevain, Pierre de (pseudonim). *Le roman merveilleux*. D. 12. IV. 1915.
- Crudelli, Tommaso. *Raccolta di poesie*. D. 5. VII. 1746.
- D' Annunzio Gabriele. *Omnes fabulae amatoriae*. D. 8. V. 1911.
 — *Omnia opera dramatica*. D. 8. V. 1911.
 — *Prose scelte*. D. 8. V. 1911.
 — *Reliqua opera (tragedie, commedie, misteri, romanzi, novelle, poesie) fidei et morum offensiva*. D. S. Off. 27. VI. 1928.
- (D' Annunzio Gabriele). v. Cocles Angelo. *Cento e cento e cento e cento pagine del libro segreto di Gabriele d' Annunzio tentato di morire*.
- Daudet Léon. *Le Voyage de Shakespeare*. D. S. Off. 14. XII. 1927.
 — *Les Bacchantes*. D. S. Off. 17. II. 1932.
- Debay, Aug. *Philosophie du mariage, histoire de l' homme et de la femme mariées dans leurs rapports physiques et moraux, études sur l' amour, le bonheur, la fi-*

- délité, les atipathies conjugales, jalousie, adultère, divorce, célibat civil et religieux. D. 7. XII. 1852.
- Défense (La) de mon oncle. D. 29. XI. 1771. v. Voltaire.
- Dudevant Amantine — Lucile — Aurore). v. Sant George. Omnes fabulae amatoriae.
- Dumas, Alexandre (pater). Omnes fabulae amatoriae. D. 22. VI. 1863.
- Dumas Alexandre (filius). Omnes fabulae amatoriae. D. 22. VI. 1863.
- La question du divorce. D. 21. VI. 1880.
- Du Noyer, Anne — Marguerite. Lettres historiques et galantes. D. 26. I. 1722.
- Errotika biblion. D. 2. VII. 1804. v. Mirabeau, Honoré — Gabriel Riquetti de.
- Esquiros, Alphonse. Le vierges folles. D. 20. VI. 1844.
- Les vierges martyres. D. 20. VI. 1844.
- Les vierges sages. D. 20. VI. 1844.
- Facetiae (Bacchi et Veneris). D. 4. VII. 1648.
- Facetiarum, hoc est joco — seniorum fasciculus. D. 14. III. 1647.
- Facetiae facetiorum, hoc est joco — seniorum fasciculus novus. D. 8. VI. 1660.
- Feydeau, Ernest. Omnes fabulae amatoriae. D. 20. VI. 1864.
- Flaubert Gustav. Madame Bovary. D. 20. VI. 1864.
- Salambo. D. 20. VI. 1864.
- (Fleury, Jules). v. Champfleury. Omnes fabulae amatoriae.
- Fogazzaro Antonio. Il santo; romanzo D. 5. IV. 1906.
- Leila; romanzo. D. 8. V. 1911.
- Foscolo Ugo. La commedia di Dante Alighieri illustrata. D. 8. VIII. 1845.
- France Anatole. Opera omnia. D. 31. V. 1922.
- Gallaratti Scoti Tommaso. Storie dell' amore sacro e dell' amore profano. D. 22. I. 1912.
- La vita di Antonio Fogazzaro. D. S. Off. 9. XII. 1920.
- Garção Stockler, Francisco de Borja. Poemas lyricas. Donec corrig. D. 23. VI. 1836.
- Gianni Francesco. Bonaparte in Italia; poema. D. 27. VII. 1818.
- Graf Arturo. Il diavolo. D. 14. VII. 1892.
- Miti leggende e superstizioni del medio evo; volume primo. D. 20. I. 1893.
- Guerrazzi, Francesco Domenico. Isabella Orsini, duchessa di Bracciano; racconto. D. 8. VIII. 1844.

- Beatrice Cenci, storia del secolo XVI. D. 14. XII. 1854.
- Hamelin, Ferdinand (pseudonim). Le journal d' un prêtre; roman D. 25. V. 1908.
- Heine Heinrich. De l' Allemagne. D. 22. IX. 1836.
 - De la France. D. 22. IX. 1836.
 - Reisebilder. D. 22. IX. 1836.
 - Neue Gedichte, Hamburg, 1844. D. S. 8. VIII. 1845.
- Hugo, Victor. Notre - Dame de Paris. D. 28. VII. 1834.
 - Les misérables. D. 20. VI. 1864.
- Idea (Vera) della Santa Sede, operetta divisa in due parti. D. 7. VIII. 1786. v. Tamburrini, Pietro.
- La Fontaine, Jean de. Contes et nouvelles en vers. D. 12. III. 1703; 2. VII. 1804.
- Lamartine, Alphonse de. Jocelyn, épisode; journal trouvé chez un curé de village. D. 22. XI. 1836.
 - Souvenirs, impressions, pensées et paysages pendant un voyage en Orient (1823—1833), un notes d' un voyageur. D. 22. IX. 1836.
 - La chute d' un ange; épisode. D. 27. VIII. 1838.
- Lekeu, Martial. L' ami. D. S. Off. 4. III. 1931.
- Lenau Nikolaus. Die Albigenenser; freie Dichtungen. D. 30. IX. 1845.
- Leopardi Giacomo. Operette morali. Donec corrig. D. 27. VI. 1850.
- Lonigo, Antonio. Saggi filosofici e poesie varie inedite. D. 6. IX. 1850.
- Loredano, Giovanni Francesco. Novelle amorose. D. 9. II. 1683.
- Maeterlinck, Maurice. Opera omnia. D. 26. I. 1914.
- Mamiani della Rovere, Terenzio. Nuove poesie. D. 27. VIII. 1838.
- Marchetti Alessandro. Anacreonte tradotto dal testo greco. D. S. Off. 12. VIII. 1710.
 - Di Tito Lucrezio Caro della natura delle cose, libri sei tradotti. D. S. Off. 16. XI. 1718.
- Marini Giovanni Baptist. L' Adone; poema. D. 11. VI. 1624; 1624; 17. VII. 1625; 5. XI. 1626.
 - Gli amori notturni. D. 17. VII. 1625.
 - I baci. D. 12. IV. 1628.
 - Il camerone, prigioniero horridissima in Napoli, ove fu carcerata. D. 12. IV. 1628.
 - Il padre Naso. D. 12. IV. 1628.
 - La prigionia in Torino. D. 12. IV. 1628.
 - Ragguaglio de' costumi della Francia. D. 12. IV. 1628.
 - I trastulli estivi. D. 12. IV. 1628.

- Il duello amoroso. D. 27. IX. 1678.
- La lira; rime. D. 27. IX. 1678.
- Venere pronuba. D. 27. IX. 1678.
- *Marmontel Jean — François. Bélisaire, Donec corrig. D. 25. V. 1767.
- Maroncelli Piero. Alle mie prigioni di Silvio Pellico, addizioni. D. 29. I. 1835.
- Martellotti Tullio. Aurore e tramonti; poesie. D. 30. VI. 1879.
- Menzini Benedetto. Satire. D. 26. VIII. 1720.
- Moura Secco, Francisco de. Angelo, romance original. D. 13. III. 1865.
- Murger Henry. Omnes fabulae amatoriae. D. 20. VI. 1897.
- Negri Gaetano. Meditazioni vagabonde. D. 9. IX. 1897.
- Rumori mondani. D. 9. IX. 1897.
- Segni di tempi. D. 9. IX. 1897.
- Negri Ada. Fatalità. D. 14. VII. 1893.
- Novelle di autori senesi. D. 12. VI. 1826.
- Novelle piacevoli e morali di un viaggiatore incognito. D. 22. XII. 1817.
- Owen Joannes. Epigrammata. D. 9. IX. 1632; 16. IV. 1652.
- Pallavicino Ferrante. La pudicitia schernita. D. 12. V. 1639.
- La rete di Vulcano. D. 9. VII. 1641.
- Il corriere svaligiato. D. 18. XII. 1646.
- Il divorzio celeste, cagionato dalle dissolutezze della sposa romana. D. 18. XII. 1646.
- Le bellezze del' anima. D. 9. XII. 1659.
- Il Giuseppe. D. 9. XII. 1659.
- Panegirici, epitalami, discorsi academici; novelle e lettere amorose. D. 9. XII. 1659.
- Il principe hemafrdito. D. 9. XII. 1659.
- Il Sansone. D. 9. XII. 1659.
- Scena rettorica. D. 9. XII. 1659.
- La Taliclea. D. 9. XII. 1659.
- La Bersabea. D. 19. I. 1660.
- La Susanna. D. 19. I. 1660.
- (Pallavicino Ferrante). v. Baccinata overo battarella per le api barberine.
- v. Dialogo molto curioso.
- v. Rettorica (La) delle puttane.
- v. Spironcini Ginifacio. Il corriere svaligiato.

- Palmarini, Mario. Quando non morremo; romanzo eroico. D. Pii X. 1. II. 1912.
- Parny Évariste. La guerre des dieux anciens et modernes; poème en dix chants. D. 22. XII. 1817.
- * Pepoli Anna. La donna saggia ed amabile, libri tre. Donec corrig. D. 23. IX. 1839.
- Pigault — Lebrun, Charles — Antoine — Guillaume. Le citateur. D. S. Off. 22. XI. 1820; 20. I. 1823.
- L' enfant du carnaval, histoire remarquable est surtout véritable pour servir de supplément aux rapsodies du jour. D. 18. VIII. 1828.
- La folie espagnole. D. 18. VIII. 1828.
- Jérôme. D. 18. VIII. 1828.
- Tableau de société, ou Fanchette et Honorine. D. 18. VIII. 1828.
- Romans. D. 28. VII. 1834.
- Piola Giuseppe. Storia d' uno studente di filosofia. D. 19. VIII. 1858.
- Poesie italiane tratte da una stampa a penna. D. 5. IV. 1845.
- Poesie pananti, edite e inedite, Italia. D. 23. VI. 1817.
- Poujoulat, Jean — Joseph — François. La bedouine. D. 4. VII. 1837.
- Prati Francesco. Degl' avvisi di Parnasso, ovvero compendio de' ragguagli di Trajano Boccalini. D. 23. VIII. 1634.
- Prati Giovanni. Opere, edizione ordinata e rivista dall' autore; canti politici. D. S. Off. 25. V. 1853.
- Opere, edizione ordinata e rivista dall' autore; storia e fantasia. D. S. Off. 25. v. 1853.
- S. Off. 25. V. 1853.
- Pucelle (La) d' Orleans; poème heroïcomique. D. S. Off., fer. V. 20. I. 1757. v. Voltaire.
- Quinet Edgard. Le génie des religions. D. 8. VIII. 1844.
- Ahasvérus D. 29. I. 1835.
- Ralph (pseudonim). Candide, ou l' optimisme traduit de l'allamand. (D. 24. V. 1762). v. Voltaire.
- Ranalli Ferdinando. Epistole di Francesco Petrarca recate in italiano. D. 22. IX. 1836.
- Le istorie italiane dal 1846 al 1853. D. 6. XII. 1855.
- Regaldi, Giuseppe. La Bibbia; canti. D. 7. XII. 1852.
- Renzetti Luigi. Lotte umane; romanzo di vita russa. D. 16. I. 1913.
- Rime e prose, Genova 1797. D. 23. VI. 1817. v. Bertóla Aurelio.

- Rime (Scelte) piacevoli di un lombardo. D. 22. XII. 1817.
v. Grossi Luigi.
- Sacchetti Franco. Novelle. D. 22. IV. 1727.
- Sand George (pseudonim). Omnes fabulae amatoriae. D. 27. XI. 1840; 30. III. 1841; 5. IV. 1842; dec. 1863.
v. Dudevant, Amantine — Lucile — Aurore.
- Sandrini Giuseppe. Saggio di lettere giovanili ad uso delle scuole popolari. D. 23. IV. 1860.
- Scelta di prose italiane. Londra, 1765. D. 26. I. 1767. v. Grazzini Antonfrancesco.
- Soler Frederich. Judas de Keriot; poëma dramätich. D. 6. III. 1890.
- Sulié Frédéric. Omnes fabulae amatoriae. D. 20. VI. 1864.
- Stendahl, Henri Beyle de. Omnes fabulae amatoriae. D. 4. III. 1828; 20. VI. 1864.
- Stigliani Tommaso. Rime distinte in otto libri. D. 18. XI. 1605.
- Sue Eugène. Omnes fabulae amatoriae. D. 22. I. 1852.
- Uzard, Leopoldo. Storia del diavolo; illustrata da 51. disegni. D. 17. VII. 1892.
- Verona (Da) Guido, Opera omnia. D. 21. IV. 1920.
- Wiese Singismund. Jesus; Drama. D. 8. VIII. 1845.
- Willimann J. H. Bilder aus Italien. D. 23. III. 1850.
- Zola Emile. Opera omnia. D. 19. IX. 1894; 25. I. 1895; 21. VIII. 1896; 1. IX. 1898.

II. DELA FILOZOFOV.

- Alciphron, or the minute philosopher. D. 20. XI. 1742. v. Berkeley George.
- Altmeyer Jean - Jacques. Cours de philosophie de l'histoire fait publiquement à l'université de Bruxelles. D. 16. IX. 1841.
- Introduction à l'étude philosophique de l'histoire de l'humanité. D. 28. I. 1842.
- Amice I. — F. Manuel de philosophie expérimentale, ou recueil de dissertations sur les questions fondamentales de la métaphysique. D. 28. VII. 1834.
- Annales de philosophie chrétienne; secrétaire de rédaction L. Laberthonnière. D. 5. V. 1913.
- Bazin (pseudonim). La philosophie de l'histoire. D. 12. XII. 1768. v. Voltaire.
- Bergson, Henri. Essai sur les données immédiates de la conscience. D. 1. VI. 1914.
- L'évolution créatrice. D. 1. VI. 1914.
- Matière et mémoire; essai sur la relation du corps à l'esprit. D. 1. VI. 1914.
- Bolzano Bernard. Erbauungsreden für Akademiker. D. 4. III. 1828.
- Bonucci Francesco. Fisiologia e patologia dell'anima umana. D. S. Off. 11. III. 1855.
- Bozzelli François. De l'union de la philosophie avec la morale. D. 13. I. 1845.
- Buhle, Johann Gottlieb. Geschichte der neuern Philosophie. D. 27. XI. 1820; 4. III. 1828.
- Canal Melchior. Eléments de psychologie concrète et de métaphysique. D. 4. I. 1909.
- Charon Pierre. De la sagesse, en trois livres. D. 9. IX. 1605.
- Chevalier, I. — P. L'âme au point de vue de la science et de la raison. D. 9. IV. 1866.
- Comte Auguste. Cours de philosophie positive. D. 12. XII. 1864.
- Cousin, Victor. Cours d'histoire de la philosophie. D. 8. VIII. 1844.

- De Dominicis Saverio Fausto. Galilei e Kant, o l'esperienza e la critica nella filosofia moderna. D. 11. XII. 1874.
- De Rosa Luigi. Il pessimismo di sentimento o dolore del mondo (Weltschmerz). Parte prima, prolegomeni. D. 1. IX. 1898.
- * Descartes Renatus. Meditationes de prima philosophia, in quibus Dei existentia et animae humanae a corpore distinctio demonstratur. Donec corrig. D. 20. XI. 1663.
- * Epistola ad patrem Dinet societatis Iesu praepositum provincialem per Franciam. Donec corrig. D. 20. XI. 1663.
- * Epistola ad celeberrimum virum Gisbertum Voetium, in qua examinantur duo libri nuper pro Voetio Ultraieci simul editi. Donec corrig. D. 20. XI. 1663.
- * Notae in programma quoddam sub finem anni 1647 in Belgio editum cum hoc titulo: Explicatio mentis humanae sive animae rationalis. Donec corrig. D. 20. XI. 1663.
- * Opera philosophica. Donec corrig. D. 20. XI. 1863.
- * Les passions de l' âme. Donec corrig. D. 20. XI. 1863.
- Meditationes de prima philosophia, in quibus adiectae sunt in hac ultima editione utilissimae quaedam animadversiones ex variis doctissimisque authoribus collectae cum authoris vita breviter ac concinne conscripta. D. S. Off. 22. V. 1720.
- Dictionnaire philosophique portatif. D. 8. VII. 1765. v. Voltaire.
- Dittes Friedrich. Lehrbuch der Psychologie. D. 3. II. 1879.
- Ferri Louis. Essai sur l' histoire de la philosophie en Italie au dixneuvième siècle. D. 11. XII. 1874.
- Florenzi Waddington Marianna. Lettere filosofiche. D. 23. III. 1850.
- Della immortalità dell' anima umana. D. 25. VI. 1875.
- Saggio sulla filosofia dello spirito. D. 25. VI. 1875.
- Saggio sulla natura; Dante, il poeta del pensiero. D. 25. VII. 1875.
- Saggi di psicologia e di logica. D. 25. VI. 1875.
- Franchi, Ausonio (pseudonim) La filosofia delle scuole italiane, lettere al professore G. M. Bertini. D. 7. XII. 1852.
- Appendice alla filosofia delle scuole italiane. D. 10. XII. 1853.

- Studi filosofici e religiosi: Del sentimento.
- Frohschammer Jacob. Ueber den Ursprung der menschlichen Seelen. Rechtfertigung des Generationismus. D. 5. III. 1857.
- † Athenäum, philosophische Zeitschrift. Epist. Pii. IX, 11. XII. 1862.
- † Ueber die Freiheit der Wissenschaft. Epist. Pii IX. 11. XII. 1862.
- † Einleitung in die Philosophie und Grundriss der Metaphysik; zur Reform der Philosophie. Epist. Pii. IX. D. 11. XII. 1862.
- Das Christenthum und die moderne Naturwissenschaft. D. 11. V. 1868.
- Das Recht der eigenen Ueberzeugung. D. 26. XI. 1869.
- Das neue Wissen und der neue Glaube mit besonderer Berücksichtigung von D. F. Strauss' neuester Schrift: Der alte und der neue Glaube. D. 28. VII. 1873.
- Gámbara, Luis. Anthropologia criminal. D. 7. III. 1910.
- Psicología y antropología criminal. D. 7. III. 1910.
- La sociología. D. 7. III. 1910.
- Sociología criminal. D. 7. III. 1910.
- Gioberti Vincenzo. Opera omnia. D. 30. V. 1849; S. Off. 14. I. 1852.
- Gioja Melchiore. Del merito e delle ricompense. D. 27. XI. 1820.
- Nuovo prospetto delle scienze economiche, ossia somma totale delle idee teoriche e pratiche in ogni ramo d' amministrazione privata e pubblica, divise in altritante classi, unite in sistema ragionato e generale. D. 27. XI. 1820.
- Nuovo Galateo. D. 12. VI. 1826.
- Elementi di filosofia ad uso de' giovanetti.
- Ideologia. D. 5. IX. 1828.
- Esecizio logico sugli errori d' ideologia e zoologia. D. 18. VIII. 1828.
- Dissertazione sul problema, quale dei governi liberi meglio convenga alla felicità de l' Italia. D. 7. I. 1836.
- Günther, Anton. Euristheus und Heracles; metalogische Kritiken und Meditationen. D. 8. I. 1875.
- Die Juste — Milieus in der deutschen Philosophie gegenwärtiger Zeit. D. 8. I. 1857.
- Peregrin's Gastmahl, ein Idyle in elf Octaven aus dem deutschen wissenschaftlichen Volksleben mit Beiträgen zur Charakteristik europäischer Philosophie in älterer und neuerer Zeit. D. 8. I. 1857.

- Süd — und Nordlichter am Horizonte speculativer Theologie; Fragment eines evangelischen Briefwechsels. D. 8. I. 1857.
- Der letzte Symboliker; eine durch die symbolischen Werke J. A. Möhler's und F. C. Beur's veranlasste Schrift, in Briefen. D. 8. I. 1857.
- Thomas a Scrupulis; zur Transfiguration der Persönlichkeits — Pantheismus neuester Zeit. D. 8. I. 1857.
- Vorschule zur speculativen Theologie des positiven Christenthums, in Briefen; erste Abtheilung: Die Creations-theorie; zweite Abtheilung: Die Incarnations-theorie. D. 8. I. 1857.
- Günther Anton und Pabst, Johann Heinrich. Janus - Köpfe, für Philosophie und Theologie. D. 8. I. 1857.
- Günther Anton und Veith, Johann Emanuel. Lydia; philosophisches Taschenbuch als Seitenstück zu A. Ruge's »Akademie«. D. 8. I. 1857.
- Hobbes, Thomas. Opera omnia. D. 5. X. 1649; 29. VIII. 1701; 7. V. 1703.
- Huber Johannes. Die Philosophie der Kirchenväter. D. 10. IX. 1860.
- Hume David. Opera omnia. D. 18. V. 1618, 19. VII. 1619.
- Kant Immanuel. Kritik der reinen Vernunft. D. 11. VI. 1827.
- Laberthonnière, Lucien. Essais de philosophie religieuse. D. 5. IV. 1906.
 - Le réalisme chrétien et l' idéalisme grec. D. 5. IV. 1906.
 - Sur le chemin du catholicisme. D. 16. VI. 1913.
 - Le témoignage des martyrs. D. 16. VI. 1913.
 - Oeuvres de Laberthonnière publiées par les soins de Louis Canet: Etudes sur Descartes. D. S. Off. 2. XII. 1936.
- Lallebasque (pseudonim). Introduzione alla filosofia naturale del pensiero. D. 11. XII. 1826.
 - Principii della genealogia del pensiero. D. 11. XII. 1826. v. Borelli Pasquale.
- Lasplawas, Francisco. El compuesto human. Decr. 2. I. 1911.
 - Mi concepto del mundo; libro primero: del hombre. D. 2. I. 1911.
 - Mi concepto del mundo; libro segundo: Dios. D. 21. I. 1911.
 - Ensayo de una definición de la escolástica. D. 2. I. 1911.
 - Etologia ó filosofía de la educación. D. 2. I. 1911.

- Evolución de los errores antiguos en errores modernos. D. 2. I. 1911.
- Generación y herencia. D. 2. I. 1911.
- La inglesia y los estados. D. 2. I. 1911.
- La moral es ley moral. D. 2. I. 1911.
- Origen, naturaleza y formación del hombre. D. 2. I. 1911.
- La política. D. 2. I. 1911.
- La psicología. D. 2. I. 1911.
- La sabiduría. D. 2. I. 1911.
- Mi concepto del mundo; libro terzero: el mundo y el yo humano. D. 13. I. 1913.
- Discurso sobre la filosofía; resumen de mi concepto del mundo. D. 13. I. 1913.
- Le Grand, Antonius. Institutio philosophiae secundum principia Renati Descartes. D. 13. I. 1709.
- Apologia pro Renato Descartes contra Samuelem Parkerum. D. 24. IV. 1719.
- Mamiani della Rovere, Terenzio. Del rinnovamento della filosofia antica italiana. D. 27. VIII. 1838.
- Dialoghi di scienza prima. 12. I. 1850.
- Due lettere: l' una a' suoi elettori, l' altra alla santità di Pio IX. D. 12. I. 1850.
- Dell' ontologia e del metodo. D. 12. I. 1850.
- D' un nuovo diritto publico europeo. D. 22. III. 1869.
- Teorica della religione e dello stato e sue speciali attinenze con Roma e le nazioni cattoliche. D. 22. III. 1869.
- Critica delle rivelazioni, mistica dottrina del pastore Giannata Herveley di Charleston... D. 13. I. 1880.
- La religione dell' avvenire... D. 13. I. 1880.
- Compendio e sintesi della propria filosofia. D. 14. II. 1881.
- Confessioni di un metafisico. D. 14. II. 1881.
- Le meditazioni cartesianae rinnovate nel secolo XIX. D. 14. II. 1881.
- Delle questioni sociali e particolarmente dei proletari e del capitale, libri tre. D. 10. VII. 1882.
- Del papato nei tre ultimi secoli, compendio storico - critico. (Opus postumum). D. 7. IX. 1885.
- Mamone, Domenico. Istituzioni logiche. D. 22. III. 1819.
- Mangetus, Franciscus. De loco, tractatus philosophico — theologicus. D. 17. IX. 1647.
- Muti — Bussi, Pio. La filosofia rettificata. D. 6. IV. 1840.

- Oeuvres du philosophe de Sans-Souci. D. S. Off. 12. II. 1760. v. Frédéric II, roi de Prusse.
- Ortolani, G. Emanuele. Pensieri filosofico morali sul piacere. D. 18. VIII. 1828.
- Pabst, Johann Heinrich. v. Günther Anton. Janusköpfe für Philosophie und Theologie.
- Pascal Blaise. Pensées, avec les notes de m. Voltaire. D. 18. IX. 1789.
- (Pascal Blaise). v. Montalte, Louis de. Les provinciales.
- Reynaud, Jean. Philosophie religieuse; terre et ciel. D. 19. XII. 1685.
- Rousseau, Jean-Jacques. Emile, ou de l'éducation. D. S. Off. fer. V. 9. IX. 1762.
- Du contract social, ou principes du droit politique. D. 16. VI. 1766.
- Lettre à Christophe de Beaumont archevêque de Paris (18. novembre 1762). D. 16. VI. 1766.
- Lettres écrites de la montagne. D. S. Off. 29. VII. 1767.
- Julie ou la nouvelle Héloïse; lettres de deux amants, habitants d'une petite ville au pied des Alpes. D. 9. XII. 1806.
- Sanz Boronat, P. Elementos de Lógica — Elementos de Psicología — Elementos de Etica científica. D. 15. XII. 1922.
- Spinoza, Benedictus de. Opera posthuma. D. 29. VIII. 1690.
- (Spinoza, Benedictus de). v. Tractatus theológico — politicus.
- Théisme (Le), essai philosophique. D. 27. VII. 1778.
- Tiberghien, Guillaume. Essai théorique et historique sur la génération des connaissances humaines dans ses rapports avec la morale, la politique et la religion. D. 5. IV. 1845.
- Les commandements de l'humanité, ou la vie morale sous forme de catéchisme populaire, d'après Krause. D. 13. I. 1880.
- Eléments de morale universelle à l'usage des écoles laïques. D. 13. I. 1880.
- Enseignement et philosophie. Mission de la philosophie à notre époque. Doctrine de Krause. Le positivisme et la méthode d'observation. La théologie et l'origine du langage. Etudes sur l'enseignement obligatoire. L'école et l'état dans la société idéale. L'atmosphère religieuse des écoles. D. 14. II. 1881.
- Psychologie élémentaire. La science de l'âme dans les limites de l'observation. D. 14. II. 1881.

- Tommasèo, Niccolò. Studii filosofici. D. 13. IX. 1842.
 — Roma e il mondo. D. 20. IV. 1852.
 (Tommasèo Niccolò). v. Savonarola Girolamo. Opusculi inediti.
 Tommasi M. Il magnetismo animale; saggio scientifico. D. S. Off. 26. XI. 1851.
 Troisi, Tommaso. Saggio filosofico sulle leggi della natura prescritte all' uomo. D. 24. V. 1830.
 Weiss, François — Rodolphe. Principes philosophiques, politiques et moraux. D. 10. IX. 1827.
 — Principi filosofici, politici e morali, versione dal francese dell' avvocato Camillo Ciabatta romano con note del traduttore. D. 10. IX. 1827.
 Whately, Richard. Elements of logic. D. 13. III. 1851.

III. TEOLOŠKA, ZGODOVINSKA, PRAVNA IN DRUGA DELA.

† *Abbrégé de la morale de l' évangile, des actes des apôtres, des épistres de s. Paul, de épistres canoniques et de l' apocalypse, ou pensées chrétiennes sur le texte de ces livres sacrés.* Brevi Clem. XI, 13. VII. 1708; Bulla Clem. XI, 8. IX. 1713, v. Quesnel Pasquier.

Abus (divers) et nullités du décret de Rome du 4 octobre 1707 au sujet des affaires de l' église catholique des Provinces — unies. D. S. Off. 22. VI. 1712, v. Quesnel Pasquier.

Acta eruditorum. Lipsiae (ab anno 1682 ad annum 1731 inclus.). — *Actorum eruditorum supplementa* (ab anno 1692 ad annum 1734 inclus.). — *Nova acta eruditorum* (ab anno 1732 ad annum 1756 inclus.). — *Ad nova acta eruditorum supplementa* (ab anno 1735 ad annum 1757 inclus.). Decretis a 4. XII. 1702 ad 13. VIII. 1764.

Action (L') Française (gl. str. 290.)

Action (L') Française et le Vatican. (Les Pièces d' un procès). Préface de Charles Maurras et Léon Daudet. D. S. Off. 19. IX. 1927.

Action, Lord. Zur Geschichte des vaticanischen Concils. D. S. Off. 20. IX. 1871.

— Sendschreiben an einen deutschen Bischof d. vaticanischen Concils. D. S. Off. 20. IX. 1871.

† *Alexander Natalis.* Dissertatio polemica de confessione sacramentali adversus libros quatuor Ioanis Dalaëi. Brevi Innoc. XI. 10. VII. 1684.

— † *Dissertationum ecclesiasticarum trias.* Brevi Innoc. XI. 10. VII. 1684.

— † *Selecta historiae ecclesiasticae capita et in loca eiusdem insignia dissertationes historicae, cronologicae, criticae, dogmaticae.* Brevibus Innoc. XI., 10. VII. 1684; 3. IV. 1685; 26. II. 1687.

Permititur editio notis et animadversionibus Constantini Roncaglia aucta. D. 8. VII. 1754.

- † Summa d. Thomae vindicata et eidem angelico doctori asserta contra praeposteram Ioanis Launoii parisiensis theologi dubitationem. Item contra launoianas circa simoniam observationes animadversio. Brevi Innoc. XI. 10. VII. 1686.
- Alfaric Prosper, Couchoud, Paul - Louis, Bayet Albert. Le problème de Jésus et les origines du christianisme. D. S. Off. 14. VI. 1933.
- Apparition (L') de la Très Sainte Vierge de la Salette. Decr. 9. V. 1923.
- Ardigò Roberto. Pietro Pompanazzi, discorso letto nel teatro scientifico di Mantova il 17 marzo 1869. D. 1. VII. 1869.
- La psicologia come scienza positiva. D. 24. IX. 1872.
- La formazione naturale nel fatto del sistema solare. D. 3. II. 1879.
- Arzubide, Germán List. Pratica de educación irreligiosa. D. S. Off. 6. V. 1936.
- Assmus, Burghard. Klosterleben. D. S. Off. 15. IX. 1937.
- Aubé Benjamin. Histoire des persécutions de l' église jusqu'à la fin des Antonins. D. 15. XII. 1882.
- Les chrétiens dans l' empire romain de la fin des Antonius au milieu du IIIe siècle. D. 18. V. 1883.
- Histoire des persécutions de l' église. La polémique païenne à la fin du IIe siècle. D. 18. V. 1883.
- L' église et l' état dans la seconde moitié du IIIe siècle. D. 25. VI. 1886.
- Audisio Guglielmo. Della società politica e religiosa rispetto al secolo decimonono. D. S. Off. 18. IV. 1877.
- * Bailly Ludovicus. Theologia dogmatica et moralis ad usum seminariorum. Donec corrig. D. 7. XII. 1852.
- Baissac Jules. Les origines de la religion. D. 24. III. 1877.
- Histoire de la diablerie chrétienne. I. Le diable; la personne du diable; le personnel du diable. D. 14. XII. 1886.
- Baius Michael. Opera cum bullis pontificum et aliis ipsius causam spectantibus collecta, expurgata et plurimis, quae hactenus dilituerant, opusculis aucta studio A. P. theologi. Decr. S. Off. 8. V. 1697. v Gerberon, Gabriel.
- Baluzius Stephanus. Vitae paparum avenionensium, hoc est historia pontificum romanorum, qui in Gallia sederunt ab anno Christi MCCCIV usque ad annum MCCCXCIV. D. 5. V. 1898; 7. VII. 1699. Permittitur editio parisiensis anni 1916. sq.

- Barbier Emmanuel.** Ne mêlez pas Léon XIII au libéralisme. D. 25. V. 1908.
- Le progrès du libéralisme catholique en France sous le pape Léon XIII.; histoire documentaire. D. 25. V. 1908.
- Batiffol Pierre.** L' Eucharistie, la présence réelle et la transsubstantiation. D. 25. VII. 1907. Permittitur editio correcta anni 1913.
- Bayet Albert.** v. Alfarié Prosper.
- Bayle Pierre.** Opera omnia. D. 18. XI. 1698; 31. III. 1699; 23. XI. 1699; 29. VIII. 1701; 3. IV. 1731; 10. V. 1757.
- (Beccaria Cesare). v. Delitti (Dei) e delle pene.
- Begey Attilio e Favero Alessandro.** S. E. monsignor arcivescovo L. Puecher Passavalli, predicatore apostolico, vicario di s. Pietro; ricordi e lettere (1870 do 1897). D. 13. I. 1913.
- Bentham Jérémie.** Traités de législation civile et pénale. D. 22. III. 1819.
- Three tracts relative to spanish and portuguese affairs. D. 11. XII. 1826.
- Traité des preuves judiciaires. D. 4. III. 1828.
- Deontology, or the science of morality. D. 20. I. 1835.
- Bergmann Ernst.** Die deutsche Nationalkirche. D. S. Off. 7. II. 1934.
- Die natürliche Geisteslehre. D. S. Off. 17. XI. 1937.
- Bianco Giuseppe.** Le psicopatie contagiose, saggio nosologico. D. S. Off. 15. VI. 1870.
- Bisthums - Synode (Die)** und die Erfordernisse und Bedingungen einer heilsamen Herstellung derselben, von dem Verfasser des Werkes: Die grossen Kirchenversammlungen des 15. ten und 16. ten Jahrhunderts. D. 25. X. 1849. v. Wessenberg, Ignaz Heinrich von.
- Blondellus (Blondel) David.** Opera omnia. D. 21. I. 1658; 16. IX. 1659; 9. VII. 1703; 10. V. 1757.
- Boehmerus, Iustus Henningius.** Institutiones iuris canonici tum ecclesiastici tum pontificii ad methodum decretalium nec non ad fora catholicorum atque protestantium compositae. D. 4. III. 1743.
- Schilterius illustratus, seu emendationes et additamenta ad Io. Schilteri institutiones iuris canonici, accerserunt origines praecipuarum materiarum iuris ecclesiastici. D. 12. V. 1749.
- v. Fleury Claude. Institutiones iuris ecclesiastici.
- Bois Jules.** Le satanisme et la magie. D. 21. VIII. 1896.
- Bonnefoy, Jehan de** (pseudonim). Le catholicisme de demain. D. 4. I. 1909.

- Les leçons de la défaite, ou la fin d'un catholicisme. D. 4. I. 1909.
- Vers l'unité de croyance. D. 4. I. 1909.
- (Bonomelli Geremia). v. Roma e l'Italia.
- Bordas - Demoulin, Jean Baptiste. Les pouvoirs constitutifs de l'église. D. 7. IV. 1856.
- Mélanges philosophiques et religieux. D. 9. IV. 1866.
- Oeuvres posthumes publiées avec une introduction et des notes par F. Huet. D. 9. IV. 1866.
- Bosseboeuf, L. — A. L'encyclique »Immortale Dei«, le syllabus et la société moderne. D. 14. XII. 1886.
- Le syllabus sans parti pris. D. 14. XII. 1886.)
- * Botta Carlo. Storia d'Italia dal 1719 al 1814. Donec corrig. D. 26. III. 1825.
- * Histoire des peuples d'Italie. Donec corrig. D. 11. VI. 1827.
- Storia d'Italia, continuata da quella del Guiccardini sino al 1789. D. 5. VIII. 1833.
- Bourignon Antoinette. Toutes les oeuvres contenues en dix-neuf volumes. D. S. Off 28. XI. 1669; S. Off. fer. V, 15. V. 1678; 10. V. 1757.
- Brassac A. v. Manuel biblique.
- Braun Thomas. Katholische Antwort auf die päpstliche Bulle über die Empfängniss Mariä. D. 8. 1857.
- Katholisches Andenken D. 11. IV. 1859.
- Katholische Kirche ohne Papst. D. S. Off. 20. IX. 1871.
- Brémond Henri. Sainte Chantal (1572—1641). D. 5. V. 1913.
- Bruno Giordano. Opera omnia. D. S. O. 8. II 1600.
- Buisson Ferdinand. La religion, la morale et la science; leur conflit dans l'éducation contemporaine. D. 5. III. 1903.
- Buonaiuti Ernesto. Saggi di filologia e storia del nuovo testamento. D. S. Off. 7. IX. 1910.
- La genesi della dottrina agostiniana intorno al peccato originale. D. S. Off. 27. XI. 1918.
- Sant Agostino. D. S. Off. 27. XI. 1918.
- Opera et scripta omnia. D. S. Off. 26. III. 1924 et 28. I. 1925.
- Ricerche religiose (Rivista). D. S. Off. 28. I. 1925.
- La Chiesa Romana. D. S. Off. 25. I. 1933.
- Pietre miliari nella storia del cristianesimo. D. S. Off. 15. I. 1936.

- Caramuel, Ioannes.** Apologema pro antiquissima et universalissima doctrina de probabilitate, contra novam, singularem, improbabilemque d. Prosperi Fagnani opinionem. D. 15. I. 1664.
- Carpzovius, Benedictus.** Commentarius in legem regiam Germanorum sive capitulationem imperatoriam iuridico - historico - politicus. D. 27. VIII. 1655.
- Decisiones illustres saxonicae rerum et quaestionum forensium, partes tres. D. 16. XI. 1655.
 - Practica nova imperialis saxonica rerum criminalium in partes III divisa. D. 16. XI. 1655.
 - Centuriae iuridicarum positionum de iuribus foeminarum singularibus. D. 28. IX. 1661.
 - Iuris prudentia ecclesiastica, seu consistorialis rerum et quaestionum in principis electoris Saxoniae senatu ecclesiastico et consistorio supremo decisarum definitiones exhibens. D. 5. III. 1714.
- Claudius.** La science populaire; simples discours sur toutes choses. D. 18. IX. 1848.
- Cogni, G. Il razzismo.** D. S. Off. 9. VI. 1937.
- Congrès d'histoire du christianisme** (Jubilé Alfred Loisy), publié sous la direction de P. L. Chouchoud. D. S. Off. 28. VI. 1933.
- Conringius Hermannus.** De imperii germanici republica acroamata sex historico politica, quibus accessit tractatus de imperatore romano germanico. D. 30. VIII. 1661.
- De finibus imperii germanici, libro duo. D. 27. I. 1682.
 - De pace civili inter imperii ordines religione dissidentes perpetuo conservanda, libri duo. D. 7. I. 1682.
 - Opera omnia. D. 10. V. 1757.
- Coreni Teofilo.** Lo spiritismo in senso cristiano. D. S. Off. 16. IV. 1890.
- Coulange, gl. Turmel.**
- Courcoul Paul.** Le »Danger« de l' Action Française. En réponse à Monsieur Maritain. D. S. Off. 1. II. 1928.
- Cramer Iohannes Fridericus.** v. Pufendorf, Samuel. Introductio ad historiam europeam latine reddita.
- Croce Benedetto.** Storia d' Europa nel secolo decimonono. D. S. Off. 13. VII. 1932.
- Opera omnia. D. S. Off. 20. IV. 1934.
- Darwin Erasmus.** Zoonomia or the laws of organic life. D. 22. XII. 1817.
- D' Azzi, C. Romano** (pseudonim). Un vasto inganno: la risurrezione dei morti; studio critico. D. 25. V. 1908.

- De Dominis, Marcus Antonius. Opera omnia. D. 11. XI. 1616; 23. II. 1617; 28. XI. 1617; 2. IV. 1618; 9. X. 1618; 1. V. 1620; 16. VII. 1621. Gl. str. 240-1.
- Delafosse Henri (pseudonim). v. Turmel Joseph.
- Les écrits de Saint Paul: La première Epître aux Romains. D. S. Off. 6. XI. 1930.
 - Les écrits de Saint Paul: La première Epître aux Corinthiens. D. S. Off. 6. XI. 1930.
 - Les écrits de Saint Paul: La seconde Epître aux Corinthiens. Les Epîtres aux Galates, aux Colossiens, aux Ephésiens, à Philémon D. S. Off. 6. XI. 1930.
 - Les écrits de Saint Paul: L' Epître aux Philippiciens. Les Epîtres aux Thessaloniciens. Les Epîtres Pastorales. L' Epître aux Hébreux. D. S. Off. 6. 10. 1930.
 - Lettres d' Ignace d' Antioche. D. S. Off. 6. XI. 1930.
 - Le Quatrième Evangile. D. S. Off. 6. XI. 1930.
- Delitti (dei) e delle pene. D. 3. II. 1766. v. Beccaria Cesare.
- Denis Charles. Un carême apologétique sur les dogmes fondamentaux. D. 4. XII. 1903.
- L' église et l' état; les leçons de l' heure présente. D. 4. XII. 1903.
- Dennefeld Louis. Le Messianisme. D. S. Off. 16. VII. 1930.
- De Rossi Giuseppe. Padre Pio da Pietralcina. Com. S. Off. 23. IV. 1926.
- De Roux, Charles Maurras et le nationalisme de l' Action française D. S. Of. 11. I. 1928.
- (D' Holbach Paul Thyry). v. Cristianisme (Le) dévoilé.
- v. Contagion (La) sacrée.
 - v. Histoire critique de Jésus-Christ.
 - v. Militaire (Le) philosophe.
 - v. Morale (La) universelle.
 - v. Sens (Le bon).
 - v. Système social.
 - v. Mirabaud. Système de la nature.
- Di Bartolo Salvatore. I criteri teologici; la storia dei dommi e la libertà delle affermazioni. D. 14. V. 1891. Permittitur editio romana anni 1904.
- Diderot Denis. Jacques le fataliste e son maître. D. 2. VII. 1804.
- v. Encyclopédie ou dictionnaire raisonné des sciences.
- Doctrina de Saint - Simon; exposition. D. 29. I. 1835.

- (Döllinger, Johann Joseph Ignaz von). v. Janus. Der Papst und das Concil.
- D' Orbach. Mosè Gesù e Maometto, con aggiunte alla vita di Gesù, di E. Renan. D. 20. VI. 1864.
- Draper, John William. History of the conflicts between religion and science. D. 4. IX. 1876.
- Duchesne Louis. Histoire ancienne de l' Église. D. 22. I. 1912.
- Dupin Antonie (pseudonim). Le dogme de la trinite dans les trois premiers siècles. D. 25. V. 1908. v. Turnel Joseph.
- Encyclopédie moderne. Dictionnaire abrégé des sciences, des lettres, des arts, de l' industrie, de l' agriculture et du commerce; nouvelle édition augmentée de près du double, publiée sous la direction de m. Léon Rénier. D. 13. II. 1854.
- Encyclopedie (Le petite) ou dictionnaire des philosophes, ouvrage posthume d' un de ces messieurs. »Ridiculum acri fortius et melius plerumque secatur res.« D. 6. IX. 1762. v. Feraud Jean François.
- Encyclopédie progressive, ou collection de traités sur l' histoire, l' état. actuel et les progrès des connaissances humaines avec un manuel encyclopédique. D. 11. VI. 1827.
- † Encyclopédie ou dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers par un société de gens de lettres, mis en ordre et publié par m. Diderot et m. D' Alembert. D. 5. XII. 1758.; Brevi Clem. XIII. 3. IX. 1759.
- Eybel Joseph Valentinus. Introductio in ius ecclesiasticum catholicorum D. 16. II. 1784.
- † Was enthalten die Urkunden des christlichen Alterthums von der Ohrenbeichte? Brevi Pii VI. 11. X. 1784.
- † Was ist der Papst? Brevi Pii VI, 28. XI. 1786.
- Febronius Iustinus (pseudonim). De statu Ecclesiae et legitima potestate romani pontificis liber singularis ad reunendos dissidentes in religione christiana compositus (una cum appendicibus atque vindiciis posteriori operis editioni adiectis). D. 27. II. 1764.; 3. II. 1766.; 24. V. 1771.; 29. III. 1773. v. Hontheim Ioannes Nicolaus.
- † Fénelon François de Salignac. Explication des maximes des saints sur la vie intérieure. Brevi Innoc. XI, 12. III. 1699.

- Ferri Enrico.** L' omicidio nell' anthropologia (omicida nato; omicida pazzo), con atlante antropologico - statistico. D. 6. XII. 1895.
- L' omicidio — suicidio, responsabilità giuridica. D. 17. IV. 1896.
 - La scuola criminale positiva; conferenza. D. 17. IV. 1896.
 - Sociologia criminale. D. 17. IV. 1896.
 - La teoria dell' imputabilità e la negazione del libero arbitrio. D. 17. IV. 1896.
- Ferrière Emile.** L' âme est la fonction du cerveau. D. 7. IV. 1892.
- Le apôtres, essai d' histoire religieuse d' a près la méthode des sciences naturelles. D. 7. IV. 1892.
 - Le darwinisme. D. 7. IV. 1892.
 - Les erreurs scientifiques de la Bible. D. 7. IV. 1892.
 - La matière et l' énergie. D. 7. IV. 1892.
 - Paganisme des Hébreux jusqu'a la captivité de Babylone. D. 7. IV. 1892.
 - La vie et l' âme. D. 7. IV. 1892.
 - Les mythes de la Bible. D. 14. VII. 1893.
- Filosofia della fede;** appunti. Stampato in Roma. D. 5. VII. 1909.
- Fiore Geremia.** La genesi della Chiensa. D. S. Off. 9. II. 1881.
- Synopsis iuris canonici prout olim erant et prout nunc sunt tempora. D. S. Off. 1. V. 1889.
- Fossati Jean — Antoine — Laurent. v. Combe George.** Nouveau manuel de phrénologie.
- Francé Raoul.** Von der Arbeit zum Erfolg. D. S. Off. 15. XII. 1855.
- Friedrich Johann.** Tagebuch während des vaticanischen Concils geführt. D. S. Off. 20. IX. 1871.
- Der Kampf gegen die deutschen Theologen und theologischen Fakultäten in den letzten zwanzig Jahren. D. 25. VI. 1875.
 - Der Mechanismus der vaticanischen Religion nach dem Fakultätenbuch der Redemptoristen dargestellt. D. 6. III. 1876.
 - Geschichte des vaticanischen Concils. D. S. Off. 19. XII. 1877.
- Funk Philipp.** Von der Kirche des Geistes; religiöse Essays in Sinne eines modernen Katholizismus. D. 12. IV. 1915.
- Gentile Giovanni.** Opera omnia. D. S. Off. 20. VI. 1934.

- Gregorovius Ferdinand. Geschichte der Stadt Rom im Mittelalter vom V. — XVI. Jahrhundert. D. 5. II. 1874.
- Die Grabdenkmäler der Päpste, Merksteine der Geschichte des Papsttums. D. 27. VI. 1881.
 - Urban VIII im Widerspruch zu Spanien und dem Kaiser, eine Episode des 30 jähr. Kriegs. D. 27. VI. 1881.
 - Athenais. Geschichte einer byzantinischen Kaiser. D. 10. VII. 1882.
 - Wanderjahre in Italien; fünfter Band; Apulische Landschaften. D. 15. XII. 1882.
- Grillparzer Wenzel. Von der Appellation an den römischen Stuhl, herausgegeben bei Gelegenheit seiner öffentlichen Vertheidigung beigefügter Sätze aus der ganzen Rechtswissenschaft zur Erlangung der Doctorswürde. D. 4. VI. 1877.
- Grotius Hugo. Apologeticus eorum, qui Hollandiae Westlandiae Westfrisiaeque et vicinis quibusdam nationibus ex legibus praefuerunt ante mutationem, quae evenit anno CCCCXVIII. Decr. 26. III. 1626.
- Poemata, correcta et edita a Guil. Grotio, fratre. D. 20. II. 1626.
 - De imperio summarum potestatum circa sacra; commentarius posthumus. D. 21. I. 1658; S Off. 22. VIII. 1753.
 - Annales et historiae de rebus belgicis. D. 16. IX. 1659.
 - Opera omnia theologica. D. 10. V. 1757.
- Hehn Johannes. Die biblische und babylonische Gottesidee. Die israelitische Gottesauffassung in Lichte der altorientalischen Religionsgeschichte. D. S. Off. 1. VII. 1925.
- Wege zum Monotheismus. Festrede zur Feier des dreihundertunddreissigjährigen Bestehens der Universität zu Würzburg. D. S. Off. 1. VII. 1925.
- Heineccius Ioannes Gottlieb. Elementa iuris naturae et gentium. D. 4. III. 1743.
- † Hermes Georg. Einleitung in die christkatholische Theologie. Brevi Greg. XVI, 26. IX. 1835.; D. 7. 1. 1836.
- Christkatholische Dogmatik, nach dessen Tode herausgegeben von J. H. Achterfeld. Brevi Greg. XVI., 26. IX. 1835.; D. 7. I. 1876.
- Herzog Guillaume (pseudonim). La sainte Vierge dans l'histoire. D. S. Off. 5. VII. 1909. v. Turmel Joseph.
- Hinschius Paul. Die Orden und Kongregationen der katholischen Kirche in Preussen, ihre Verbreitung, ihre Organisation und ihre Zwecke. D. 11. XII. 1874.

- Holzhey Karl. Kurzgefasstes Lehrbuch der speziellen Einleitung in das alte Testament. D. 13. I. 1913.
- (Hontheim Joannes Nicolaus). v. Febronius Iustinus. De statu Ecclesiae et legitima potestate romani pontificis.
- Houtin Albert. Mes difficultés avec mon évêque. D. 4. XII. 1903.
- La question biblique chez les catholiques de France au XIXe siècle. D. 4. XII. 1903.
 - L'americanisme. D. 3. VI. 1904.
 - La question biblique au XXe siècle. D. 11. XII. 1906.
 - La crise du clergé. D. 26. VII. 1907.
- Huber, Georg Sebastian. Vom Christentum zum Reiche Gottes. D. S. Off. 10. IV. 1936.
- Weisheit des Kreuzes. D. S. Off. 10. VI. 1936.
- Huber Johannes. Die Philosophie der Kirchenväter. D. 10. IX. 1860.
- Der Jesuiten-Orden nach seiner Verfassung und Doctrin, Wirksamkeit und Geschichte charakterisirt. D. 26. VIII. 1873.
- Humbert Auguste. Les origines de la théologie moderne. I.: La renaissance de l'antiquité chrétienne (1450 1521). D. 5. VI. 1911.
- Ignotus (pseudonim). Stato fascista, Chiesa e Scuola. D. S. Off. 23. I. 1930.
- Index congregation (Die römische) und ihr Wirken, historisch - kritische Betrachtungen zur Aufklärung des gebildeten Publikums. D. 20. IX. 1864.
- Keller Ludwig. Die geistigen Grundlagen der Freimaurerei. D. 5. VI. 1916.
- Knoodt Peter. Günther und Clemens; offene Briefe. D. 12. XII. 1859.
- Anton Günther. Eine Biographie. D. 5. XII. 1881.
 - Die Thomasencyclica Leos XIII vom 4. August 1879. D. 5. XII. 1881.
- † Lamennais Hugues — Félicité — Robert. Paroles d'un croyant. Encycl. Greg. XVI, 25. VI. 1834.
- Affaires de Rome; mémoires adressés au pape des maux de l'Eglise et de la société et des moyens d'y remédier. D. 14. II. 1837.
 - Le livre du peuple. D. 13. II. 1838.
 - Discussions critiques et pensées diverses sur la religion et la philosophie. D. 30. III. 1841.
 - Esquisse d'une philosophie. D. 30. III. 1841.
 - Amschaspands et Darvands. D. 17. VIII. 1843.

- Les évangiles, traduction nouvelle avec des notes et des réflexions à la fin de chaque chapitre. D. 17. VIII. 1843.
- La Mettrie, Julien Offray de.** Oeuvres philosophiques. Sive in unum collecta, sive separata. D. 11. VIII. 1769; S. Off., fer. V, 15. II. 1770.
- Lanfrey Pierre.** Histoire politique des papes. D. 12. III. 1875.
- Lang Andrew.** Myth, ritual an religion. D. 21. VIII. 1896.
- Larousse Pierre.** Grand dictionnaire universel du XIXe siècle. D. 1. III. 1873.
- Laroque Patrice.** De l'esclavage chez les nations chrétiennes. D. 23. IV. 1860.
 - Examen critique des doctrines de la religion chrétienne. D. 23. IV. 1860.
 - Rénovation religieuse. D. 12. XII. 1864.
 - De la guerre et des armées permanentes. D. 13. III. 1865.
 - De l'organisation du gouvernement republicain. D. 23. IX. 1872.
 - De la création d'un code de droit international et de l'institution d'un haut tribunal juge souverain des différents internationaux. D. 22. XII. 1876.
 - Religion et politique; études supplémentaires et lettres précédées d'un notice biographique.
- Le Roy Edouard.** Dogme et critique. D. 26. VII. 1907.
 - L'exigence idéaliste et le fait de l'évolution. D. S. Off. 24. VI. 1931.
 - Les origines humaines et l'évolution de l'intelligence. D. S. Off. 24. VI. 1931.
 - La pensée intuitive. D. S. Off. 24. VI. 1931.
 - Le problème de Dieu. D. S. Off. 24. VI. 1931.
- Loisy Alfred.** Études évangéliques. D. S. Off. 16. XII. 1903.
 - L'évangile et l'église. D. S. Off. 16. XII. 1903.
 - Le quatrième évangile. D. S. Off. 16. XII. 1903.
 - Autour d'un petit livre. D. S. Off. 16. XII. 1903.
 - La religion d'Israël. D. S. Off. 16. XII. 1903.
 - Mémoires pour servir à l'histoire religieuse de notre temps. D. S. Off. 1. VI. 1932.
- Maciejowski Wacław Alexander.** Historia prawodawstw słowiańskich. Dec. 19. VIII. 1858.
 - Pamiętniki o dziejach, pismienictwie i prawodawstwie słowian, jako dodatek do historyi prawodawstw słowiańskich przez siebie napisanej. D. 19. VII. 1858.
 - bei napisanej. D. 19. VIII. 1858.

- Mangin Arthur.** L'homme et la bête, ouvrage illustré de cent vingt gravures. D. 1. III. 1873.
- Mantegazza Paolo.** Elementi d'igiene. D. 22. III. 1869.
- Gli amori degli uomini, saggio di una etnologia dell'amore. D. 25. VI. 1868.
 - Fisiologia dell'amore. D. 25. VI. 1886; 14. VII. 1892.
 - Igene dell'amore. D. 25. VI. 1886.; 14. VII. 1892.
 - L'arte di prender moglie. D. 14. VII. 1892.
 - Epicuro, saggio di una fisiologia del bello. D. 14. VII. 1892.
 - Epicuro II, dizionario delle cose belle. D. 14. VII. 1892.
 - Fisiologia dell'odio. D. 14. VII. 1892.
 - Fisiologia della donna. D. 14. VII. 1893.
 - L'arte di prender marito, per far seguito all'Arte di prender moglie. D. 8. VI. 1894.
- Manuel biblique ou Cours d'Écriture Sainte à l'usage des Séminaires.** v. Vigouroux, Bacuez et Brassac.
- Tome troisième: »Nouveau Testament«, par A. Brassac, etc. douzième édition totalement refondue, Paris 1907. Tome quatrième: »Nouveau Testament«, par A. Brassac, etc., douzième édition, Paris 1909.
 - Tome troisième: »Nouveau Testament«, par A. Brassac, etc., treizième édition, etc., Paris 1910. Tome quatrième: »Nouveau Testament«, par A. Brassac, etc., treizième édition, Paris 1911.
 - »Ancien Testament«, quatorzième édition revue par A. Brassac, etc., avec la collaboration de J. Ducher. Tome premier, etc., Paris 1917. — Tome deuxième, etc., Paris 1920.
 - »Nouveau Testament«, par A. Brassac, quatorzième édition entièrement revue. Tome troisième, Paris 1913. — Tome quatrième, Paris 1916.
 - Tome troisième: »Nouveau Testament« par A. Brassac, etc., quinzième édition entièrement revue, Paris 1920. D. 12. XII. 1923.
- Mari Francesco.** Il quarto vangelo. D. S. Off. 7. IX. 1910.
- Mariana Juan.** Tratado de las cosas que ay dignas de remedio en la compañía de Jezus. D. 17. VI. 1627.
- Mariano Raffaele.** Gli evangelii sinottici; realtà o invenzione? Studi. Decr. 14. VII. 1893.
- Marselli Niccola.** Le origini dell'umanità. D. 27. VI. 1881.
- Le grandi razze dell'umanità. D. 27. VI. 1881.

- Martinetti Piero.** Gesù Cristo e il cristianesimo. D. S. Off. 3. XII. 1937.
- Ragione e fede. D. S. Off. 3. XII. 1937.
 - Il vangelo con introduzione e note. D. S. Off. 3. XII. 1937.
- Mensching Gustav.** Der Katholizismus. Sein Stirb und Werde. D. S. Off. 19. I. 1938.
- Mermeix.** Le Ralliement et l'Action Française. D. S. Off. 11. I. 1928.
- Michel Ernst.** Politik aus dem Glauben. D. S. Off. 30. X. 1929.
- Michelet Jules.** Mémoires de Luther écrits par lui-même, traduit et mis en ordre. D. 6. IV. 1840.
- Du prêtre, de la femme, de la famille. D. 5. IV. 1845.
 - L'amour. D. 11. IV. 1859.
 - La sorcière. D. 26. I. 1863.
 - Bible de l'humanité. D. 11. VI. 1866.
 - Le prêtre — Les jésuites. D. 21. VII. 1896.
- Mickiewicz Adam.** L'église et le Messie. D. 15. IV. 1848.
- L'église officielle et le messianisme. D. 15. IV. 1848.
- Minghetti Marco.** Stato e Chiesa. D. 8. IV. 1878.
- Missiroli Mario.** Date a Cesare. D. S. Off. 23. I. 1930.
- Mistrali Franco.** Maria Maddalena, gli amori della peccatrice, storia del vangelo di Cristo. D. 3. IV. 1862.
- Vita di Gesù a Ernesto Renan. D. 15. III. 1864.
- Mojon Benedetto.** Leggi fisiologiche. D. 18. I. 1820.
- Müller Alexander.** Encyclopädisches Handbuch des gesammten in Deutschland geltenden katholischen und protestantischen Kirchenrechts. D. 24. V. 1830.
- Murri Romolo.** I problemi dell'Italia contemporanea; vol. I: la politica clericale e la democrazia. D. 4. I. 1909.
- Battaglie d'oggi. D. 5. III. 1909.
 - Democrazia e cristianesimo; i principi comuni: Programma della società nazionale di cultura. D. 5. VII. 1909.
 - La filosofia nuova e l'enciclica contro il modernismo. D. 5. VII. 1909.
 - La vita religiosa nel cristianesimo; discorsi. D. 5. VII. 1909.
- Nielsen Ditlef.** Den historiske Jesus. D. S. Off. 3. VII. 1929.
- Der geschichtliche Jesus. Deutsche Bearbeitung von Hildebrecht Hommel nach dem erweiterten dänischen Original. D. S. Off. 3. VI. 1929.
- † **Nuytz Joannes Nepomucenus.** Iuris ecclesiastici institutiones. Brevi Pii IX, 22. VIII. 1851.

- † In ius ecclesiasticum universum tractationes. Brevi Pli IX, 22. VIII. 1851.
- Oswald Heinrich. Dogmatische Mariologie, das ist: Systematische Darstellung sämmtlicher die allerseligste Jungfrau betreffenden Lehrstücke. D. 6. XII. 1855.
- Paganini Virginia. Guida morale e pratica per le madri del popolo. D. 14. V. 1891.
- Paglioni Salva-tore. Compendio di economia politica e nozioni di diritto. D. S. Off. 22. VI. 1932.
- Payot Jules. De la croyance. D. 5. III. 1903.
 - Avant d'entrer dans la vie; aux instituteurs et aux institutrices, conseils et directions pratiques. D. 5. III. 1903.
- Perrin Edmond (pseudonim). Saint Thomas d'Aquin: Somme Théologique. D. S. Off. 6. XI. 1930. v. Turmel, Joseph.
- Petre Maude D. Autobiography and life of George Tyrrell. Decr. 16. VI. 1913.
- Pey-Odeix, Segismundo. Crisis de la compania de Jesus, hecha por personas eminentes en santidad y letras. D. 11. XII. 1906.
 - El jesuitismo y sus abusos; colección de articulos. D. 11. XII. 1906.
 - El jesuitismo y sus abusos; colección de articulos. D. 11. XII. 1906.
- Pro hászka Ottokár. Az intellectualismus túlhajtásai. D. 5. VI. 1911.
 - Több békességet (In Egyházi Közlöny, 23. XII. 1910). D. 5. VI. 1911.
 - Modern katholicizmus. D. 5. VI. 1911.
- Puffendorf, Samuel von. Einleitung zu der Historie der vornehmsten Reiche und Staaten in Europa. D. 22. IX. 1692.
 - De iure naturae et gentium, libri octo. D. 20. I. 1711; 4. V. 1711.
 - Introductio ad historiam europaeam, latine reddita a Ioh. Frid. Cramero a multis erroribus emendata, nunc vero supplemento usque ad initium saeculi decimi octavi, itemque compendio historiae suecicae aucta. D. 23. I. 1736.
 - De officio hominis et civis iuxta legem naturalem, libri duo. D. 2. VIII. 1751.
 - De statu imperii germanici liber unus, notis ad praesens saeculum accommodatis auctus a Io. Godofr. Schaumburg. D. 14. V. 1753.

- Quinet Edgard. Ahasvérus. D. 29. I. 1835.
- Le génie des religions. D. 8. VIII. 1844.
 - Allemagne et Italie; philosophie et poésie. D. 15. IV. 1848.
 - La révolution. D. 17. XII. 1866.
- Reichberger Georg. Handbuch des österreichischen Kirchenrechts. D. 17. I. 1820.
- Règla, Paul de. Jésus de Nazareth au point de vue historique, scientifique et social. D. 14. VII. 1892.
- Reinkens, Joseph Hubert. Ueber Einheit der katholischen Kirche; einige Studien. D. S. Off. 19. XII. 1877.
- Ist an die Stelle Christi für uns der Papst getreten? Eine Rede, gehalten zu Würzburg. D. S. Off. 19. XII. 1877.
- Religio. Rassegna di storia delle religioni. D. S. Off. 12. I. 1921.
- Renan Ernest. Le livre de Job traduit de l'hébreu; étude sur l'âge et le caractère du poème. D. 11. IV. 1859.
- Averroès et l'averroïsme; essai historique. D. 7. VII. 1859.
 - Études d'histoire religieuse. D. 7. VII. 1859.
 - Histoire générale et système comparé des langues sémitiques. D. 7. VII. 1859.
 - De l'origine du langage. D. 7. VII. 1859.
 - Le Cantique des cantiques, traduit de l'hébreu avec une étude sur le plan, l'âge et le caractère du poème. D. 10. IX. 1860.
 - Vie de Jésus. D. 24. VIII. 1863.
 - Les apôtres. D. 11. VI. 1866.
 - Saint Paul. D. 12. VII. 1869.
 - Questions contemporaines. D. 12. VII. 1869.
 - Les évangiles et la seconde génération chrétienne. D. 17. XII. 1877.
 - L'antechrist. D. 27. VI. 1881.
 - L'église chrétienne. D. 27. VI. 1881.
 - Marc-Aurèle et la fin du monde antique. D. 3. IV. 1882.
 - L'Ecclésiaste traduit de l'hébreu avec une étude sur l'âge et le caractère du livre. D. 10. VII. 1882.
 - Nouvelles études d'histoire religieuse. D. 19. XII. 1884.
 - Histoire du peuple d'Israël. D. 14. V. 1891; 8, VI. 1892.
 - Souvenirs d'enfance et de jeunesse. D. 14. VII. 1892.
 - Feuilles détachées faisant suite aux souvenirs d'enfance et de jeunesse. D. 14. VII. 1892.
- Ridolfi Angelo. Del diritto sociale; libri tre. D. S. Off. fer. V. 22. VIII. 1816.

- Rivista di scienza delle religioni. D. S. Off. 12. IV. 1916.
- Rivista storico critica delle scienze teologiche; pubblicazione mensile. D. S. Off. 7. IX. 1910.
- Rivista trimestrale di studi filosofici e religiosi. D. S. Off. 12. I. 1921.
- Roma e l'Italia e la realtà delle cose; pensieri di un prelado italiano: opuscolo estratto dalla Rassegna nazionale. an. XI, vol. XLVI. Firenze, 1 marzo 1889. D. 13. IV. 1889. v. Bonomelli, Geremia.
- Roselli Anna. La schiavitù delle donne; memoria per pubblica istruzione. D. 27. I. 1817.
- Rosenberg Alfred. Der Mythos des 20. Jahrhunderts. D. S. Off. 7. II. 1924.
- An die Dunkelmänner unserer Zeit. D. S. Off. 17. VII. 1935.
- Rosmini-Serbati, Antonio. La costituzione secondo la giustizia, con un'appendice sull'unità d'Italia. D. 30. V. 1849.
- Delle cinque piaghe della santa Chiesa, trattato dedicato al clero cattolico con appendice di due lettere sulla elezione de vescovi a clero e popolo. D. 30. V. 1849.
- Rosmini (II); enciclopedia di scienze e lettere... D. S. Off. 29. V. 1889.
- Rosmini (Il nuovo); periodico scientifico-letterario. D. S. Off. 26. II. 1890.
- Roué Paul. Code de l'union libre. D. S. Off. 19. XI. 1930.
- Mon formulaire d'artes sous-seings prives. D. S. Off. 19. XI. 1930.
- Le procès de Jésus. D. S. Off. 19. XI. 1930.
- Le procès de Judas dit l'Iscaïot. D. S. Off. 19. XI. 1930.
- Traité de l'annulation du mariage religieux. D. S. Off. 19. XI. 1930.
- Sabatier Paul. Vie de s. François d'Assise. D. 8. VI. 1894.
- Saintyves, P. (pseudonim). Le miracle et la critique historique. D. 17. III. 1908.
- Le miracle et la critique scientifique. D. 17. III. 1908.)
- La réforme intellectuelle du clergé et la liberté d'enseignement. D. 17. III. 1908.
- Les saints successeurs des dieux. Decr. 17. III. 1908.
- Salette (La). L'apparition de la Très Sainte Vierge. D. 9. V. 1923.
- Salzmann Alphonse. Les remèdes divins pour l'âme et le corps. D. 12. IV. 1915.

- Sarpi Paolo. Historia sopra li beneficii ecclesiastici. D. 22. VI. 1676.
- Lettere italiane scritte al signor Dell' Isola Groslot. D. 26. I. 1677.
 - Scelte lettere inedite. D. 4. VII. 1837.
- (Sarpi Paolo). v. Historia particolare delle cose passate tra Paolo V. e la republica di Venezia.
- v. Soave, Pietro. Historia del concilio tridentino.
 - v. Sarpi, Petrus. De iure asylorum.
- Sartiaux Felix. Joseph Turmel, prêtre, historien des dogmes. D. S. Off. 6. IV. 1932.
- Schell Hermann. Katholische Dogmatik in sechs Büchern. D. 15. XII. 1898.
- Der Katholicismus als Princip des Fortschritts. D. 15. XII. 1898.
 - Die göttliche Wahrheit des Christentums in vier Büchern. D. 15. XII. 1898.
 - Die neue Zeit und der alte Glaube; ein kulturgeschichtliche Studie. D. 16. XII. 1898.
- Schlögl Nivard. Die heiligen Schriften des Neuen Bundes, aus dem Urtext übersetzt mit Erläuterungen und einer Einführung. D. S. Off. 16. XI. 1921.
- Die heiligen Schriften des alten Bundes; erster Band. D. S. Off. 17. V. 1922.
- Schmidtke Friedrich. Die Einwanderung in Kanaan. D. S. Off. 7. III. 1934.
- Schulte, Johann Friedrich von. Die Macht der römischen Päpste über Fürsten, Länder, Völker und Individuen. D. S. Off. 15. III. 1871.
- Denkschrift über das Verhältniss des Staates zu den Sätzen der päpstlichen Constitution vom 18. Juli 1870. D. S. Off. 20. IX. 1871.
 - Die Stellung der Concilien, Päpste und Bischöfe vom historischen und canonistischen Standpunkte und die päpstliche Constitution vom 18. Juli 1870; mit den Quellenbelegen. D. S. Off. 20. IX. 1871.
 - Der Cölibatszwang und dessen Aufhebung. D. 6. III. 1876.
 - Le pouvoir des papes depuis la proclamation du dogme de l' infaillibilité; traduit par Ed. Patru. D. S. Off. 14. V. 1879. v. Die Macht der römischen Päpste.
- Ségur, Louis Gaston de. La piété et la vie intérieure. Jesus vivant en nous. D. S. Off. 30. VI. 1869.
- Simon Richard. Histoire critique du Vieux Testament. D. 1. XII. 1682.

- Opuscula critica adversus Isaacum Vosium. D. 22. IX. 1687.
- Histoire critique du texte du Nouveau Testament. D. 22. IX. 1693.
- Histoire critique des versions du Nouveau Testament. D. 22. IX. 1693.
- (Simon Richard). v. Testament (Le nouveau) de notre seigneur Jésus-Christ traduit sur l'ancienne édition latine.
- v. Bolleville, le Prieur de Reponse.
- v. Costa, Jérôme a. Histoire de l'origine et du progrès des revenus ecclésiastiques.
- v. Le Camus, Hieronymus. Iudicium.
- v. Moni, de. Histoire critique de la créance.
- v. Sainjore, de. Bibliotheque critique.
- Sismondi, Jean-Charles-Léonard Simon-de de. Histoire des républiques italiennes du moyen-âge. D. 22. XII. 1817.
- Sous la terre... 20 septembre - 15 novembre 1927. (La politique du Vatican). Avec une Préface de Léon Daudet et une epilogue de Charles Maurras. D. S. Off. 11. I. 1928.
- Steeg Jules. Instruction morale e civique. L'homme. Le citoyen. A l'usage de l'enseignement primaire. D. 15. XII. 1882.
- Strauss David Friedrich. Das Leben Jesu, kritisch bearbeitet. D. 27. VIII. 1838.
- Taine Hippolyte-Adolphe. Histoire de la littérature anglaise. D. 11. VI. 1866.
- Terre Nouvelle, organe des chrétiens révolutionnaires. D. S. Off. 8. VII. 1936.
- Tolstoy Dmîtry. Le catholicisme romain en Russie; etudes historiques. D. 11. VI. 1866.
- Turmel Joseph. L' eschatologie à la fin du IVe siècle. D. 5. VII. 1909.
- Histoire du dogme de la papauté; des origines a la fin du IVe siècle. D. 5. VII. 1909.
- Histoire du dogme du péché originel. D. 5. VII. 1909.
- Histoire de la théologie positive, du concile de Trente au concile du Vatican. D. 2. I. 1911.
- Saint Jérôme. D. 7. III. 1910.
- Tertullien. D. 7. III. 1910.
- Histoire de la théologie positive, du concile de Trente au concile du Vatican. D. 2. I. 1911.

(Turmel Joseph).

- v. Coulange Louis. Catéchisme pour adultes.
- v. Coulange Louis. The life of the Devil.
- v. Coulange Louis. La Messe.
- v. Coulange Louis. La Vierge Marie.
- v. Delafosse Henri. Les écrits de Saint Paul: L' Epître aux Romains.
- v. Delafosse Henri. Les écrits de Saint Paul: La première Epître aux Corinthiens.
- v. Delafosse Henri. Les écrits de Saint Paul: La seconde Epître aux Corinthiens. Les Epîtres aux Galates, aux Colossiens, aux Ephésiens, à Philemon.
- v. Delafosse Henri. Les écrits de Saint Paul: L' Epître aux Philippiens. Les Epîtres aux Thessaloniens. Les Epîtres Pastorales. L' Epître aux Hébreux.
- v. Delafosse Henri. Lettres d' Ignace d' Antioche.
- v. Delafosse Henri. Le quatrième Évangile.
- v. Dupin Antoine. Le dogme de la trinité dans les trois premières siècles.
- v. Herzog Guillaume. La Sainte Vierge dans l'histoire.
- v. Lagarde Andre. The Latin Church in the Middle-Age.
- v. Perrin Edmond. Saint Thomas d' Aquin: Somme Théologie.

Van de Velde, Th. H. Het volkomen huwelijk. D. S. Off. 11. III. 1931.

Van Espen, Zegerus Bernardus. Opera omnia. D. S. Off. 22. IV. 1704; S. Off. 14. XI. 1713; 18. XI. 1732.

(Van Espen, Zegerus Bernardus). v. Motivum iuris pro capitulo cathedrali harlemensi.

- v. Motivum iuris pro rev. d. Guil. Van de Nesse. — Appendix.
- v. Refutatio responsi ad libellum cui titulus: Motivum iuris pro capitulo cathedrali harlemensi.

Vie voluptueuse des capucins et des nonnes: D. 16. II. 1874.

Vogrinec Anton. Nostra maxima culpa! Die bedrängte Lage der katholischen Kirche, deren Ursache und Vorschläge zur Besserung. D. 3. VI. 1904.

Voltaire François - Marie Arouet. Lettres philosophiques. Donec corrig. D. 24. V. 1752.

- Oeuvres; nouvelle édition revue, corrigée et considérablement augmentée par l'auteur. A Dresde 1748. D. S. Off. 6. IX. 1752.
- Histoire des croisades. D. 11. III. 1754.

- Abrégé del' histoire universelle depuis Charlemagne jusques à Charle quint. D. 28. VII. 1755.
- Essai sur l' histoire universelle depui Charlemagne. D. 28. VII. 1755.
- Précis de l' Ecclésiaste et du Cantique des Cantiques en vers avec le texte en françois et des remarques de l' auteur. D. 3. XII. 1759.
- Romans et contes. D. 2. VII. 1804.
- v. Pascal Blaise. Pensées.
- (V o l t a i r e , F r a n ç o i s - M a r i e A r o u e t). v. A. B. C. (L'), die sept dialogues.
- v. Catechisme de l' honnête - homme.
- v. Collection de lettres sur les miracles.
- v. Commentaire sur le livre des delits et des peines.
- v. Droits (Les) des hommes.
- v. Défense (La) de mon oncle.
- v. Dictionnaire philosophique portatif.
- v. Évangile (L') de la raison.
- v. Évangile (L') du jour.
- v. Examen important de milord Bolingbroke.
- v. Homme (L') aux quarante écus.
- v. Mélanges (nouveaux).
- v. Oracle (L') des anciens fidèles.
- v. Ouvrage philosophiques.
- v. Pucelle (La) d' Orléans.
- v. Questions (Les) de Zapata.
- v. Raison (La) par alphabet.
- v. Saul et David.
- v. Sermon des cinquante.
- v. Singularité de la nature.
- v. Testament de Jean Meslier.
- v. Voix (La) du sage et du peuple.
- v. Traité sur la tolérance.
- v. Amabed. Les lettres.
- v. Bazin. La philosophie de l' histoire.
- v. Bourdillon, Joseph. Essai critique et historique.
- v. Francheville, de. Le siècle de Louis XIV.
- v. Gouju, Charles. Lettre à ses frères.
- v. Kaiserling. Discours.
- v. Ralph. Candide ou l' optimisme.
- v. Tamponet. Les questions de Zapata.
- W i e l a n d , F r a n z . M e n s a u n d C o n f e s s i o ; d e r A l t a r d e r v o r k o n s t a n t i n i s c h e n K i r c h e . D. 2. I. 1911.
- Die Schrift »Mensa und Confessio« und P. Emil Dorsch; eine Antwort. D. 2. I. 1911.

- Der vorirenäische Opferbegriff. D. 2. I. 1911.
- Wittig Joseph. Die Erlösten, in: Hochland a. 19, vol. 2 (1922) fasc. 7, pag. 1—26. Decr. S. Off. 22. VII. 1925.
- Meine »Erlösten« in Busse, Kampf und Wehr. D. S. Off. 22. VII. 1925.
- Herrgottswissen von Wegrain und Strasse. Geschichten von Webern, Zimmerleuten und Dorfjungen. D. S. Off. 22. VII. 1925.
- Das allgemeine Priestertum, iz die Kirche als Auswirkung und Selbstverwirklichung der christlichen Seele, v: Kirche und Wirklichkeit, ein katholisches Zeitbuch, herausgegeben von Ernst Michel, pag. 21—43 e 149—210. Decr. S. Off. 22. VII. 1925.
- Leben Jesu in Palästina, Schlesien und anderswo. 2. vol. D. S. Off. 22. VII. 1925.

VIRI IN LITERATURA.

I. Zbirke virov:

Corpus iuris canonici (izd. Richter - Friedberg);

Fontes iuris canonici (izd. Gasparri in Serédi);

Mirbt, Quellen zur Geschichte des römischen Katholizismus⁴ 1924;

Index librorum prohibitorum SS. Mi D. N. Pii PP. XI iussu editus. Anno MCMXXXVIII. Več virov je objavljenih v Hilgersovi knjigi, ki je našeta med literaturo.

Veljavne določbe so v kodeksu in v Acta Apostolicae Sedis od 1. 1918. dalje.

II. Literatura:

Boudinhon, La nouvelle législation de l'index.² Paris 1925.

Gunčević, Indeks zabranjenih knjiga. Mostar 1924.

Hilgers, Der Index der verbotenen Bücher. Freiburg in B. 1904.

Hilling, Das Sachenrecht des Codex Iuris Canonici. Freiburg in B. 1928.

Hollweck, Das kirchliche Bücherverbot.² Mainz 1897.

Jombart, Censure des livres v Dictionnaire de Droit Canonique; vol. 3, kol. 157—169.

Kuhnert, Staat, Kirche und Buchhandel. Berlin 1930.

Périers, L'Index. Paris 1908.

Reusch, Der Index der verbotenen Bücher, 2 zv. Bonn 1883.

Schneider, Die Büchergesetze der Kirche. Mainz 1900.

Thouvenin, Index v Dictionnaire de Théologie Catholique VII, kol. 1570 do 1580.

Vermeersch, De prohibitione et censura librorum². Torn. 1898.

Wernz-Vidal, De rebus II. Rim 1935, 126—181.

Ostala literatura je navedena v opombah.

OPOZORILO.

Mla j š i m b r a l c e m »N a š e p o t i«!

Pričujoča knjiga skuša snov osvetliti z raznih strani; zato je nekoliko bolj obširna.

Mla j š i h b r a l c e v, katerim je zlasti namenjena, naj to ne moti. Da se jim preučevanje knjige olajša, je uporabljenih več vrst tiska. Kar je v drobnem tisku, morejo pri prvem branju, če hočejo, izpustiti, ne da bi trpeli škodo na miselni zvezi.

Tudi vsa poglavja niso za vse enako važna. Nekatera obravnavajo bolj načelna vprašanja, druga bolj strokovno pravne stvari. Prva so pomembna za vsakega katoličana, druga le za tiste, ki se hočejo o stvari bolj natančno poučiti.

Zelo razčlenjeno kazalo kaže, kateri odstavki spadajo v prvo vrsto in kateri v drugo.

Stvarno kazalo

Action, L' Française 220
Aleksander VI. 41
Aleksander VII. 225
anathema 172
apokrifne knjige 37
apostazija 129
Arij 37

Balmes II
beatifikacija 96
Benedikt XV. 68
Bergmann Ernest 229
Bergson Henri 275
»blaženi« 97
»božji služabnik« 97
bula »In coena Domini« 53, 73
Buonaiuti Ernest 272

Cenzor sodi o veri in nra-
vnosti 102
Cenzorji, poslovanje 57, 101
 do 104
cenžura, Cerkev ima pravi-
co do nje 30, 82—83
 — **cerkvena, njen značaj**
 109
 — **določbe v konstituciji**
Leona XIII. 80—81
 — **kako soditi o njej** 108
 do 111
 — **kdo jo izvršuje** 90—91
 — **nedoločena beseda** 17
 — **po jugoslovanskem za-**
konu o tisku 179—180
 — **veljavne določbe o njej**
 79—111
 — **zasovražena** 17
Cerkev, božja ustanova 26
 — **njena naloga** 28
 — **njena zavest** 31
 — **popolna družba** 27
 — **pravi pojem o njej** 26

— **pravica prepovedovati**
knjige 30
 — **pravna družba** 26
 — **skrb za nadnaravno**
blaginjo 29
 — **varuje verski nauk** 29
cerkvena prepoved knjig,
zgodovina 35—63
cerkveni tisk 191
 — **Cerkev pravico** 192
 — **oviranje** 194
 — **zgodovina** 193
cherem 172
communio civium 172
 — **fideliū** 172
 — **interna** 172
consilium a vigilantia 119

Čaranje 139
čas, žalitev 181

Darwin 10, 66
»data opera« 131
Daudet Leon 220
»decreta generalia« 60, 61,
 81, 112—113
Descartes 234
denuntiatio 117
dobro ime, žalitev 181—182
določbe, državne v zgodo-
vin 42—44, 176—177
 — **o cenzuri, kako vežejo**
 107—108
 — **o cenzuri, koga vežejo**
 108
 — **o slikah in kipih** 155
dolžnost krajevnih ordi-
narijev glede knjig 166
 do 167
domneva obče nevarnosti
 25, 68
domovališče 91, 92
»donec corrigantur« 53, 55,

56
dovoljenje, kdaj da ordi-
narij 161—164
 — **ki ga podeli sv. stolica**
 164—165
 — **priobčitev** 105
 — **prošnjo zanj** 162
 — **uporabljati prepovedane**
knjige 161
društvo italijanskih kar-
bonarjev 141
družba 208
družbe anarhistov 141
 — **boljševikov** 141
 — **brezbožnikov** 141
 — **nihilistov** 141
državni zakon o tisku 84
duhovnik, določbe o knjiž-
nem delovanju 92—94
Dumas Aleksander starej-
ši 235
dvoboj 140
dvom, v njem se obrni na
strokovnjaka 23

Excommunicatio 172
 — **ferendae sententiae** 173
 — **latae sententiae** 173
ex professo 131

Fakulteta ljublj. škofa 163
 do 164; 213
Fénélon 233
Foerster Fr. W. 11
Fogazzaro Antonio 270
framasonska društva 141
Funk Filip 276
Friderik II. 288

Galikanizem 264
Gosparri Peter 82
Gosparrijev kritični apa-
rat 82

Gelazijev seznam 38
 Gioberti Vincenc 234
 Giordano Bruno 286
 Goethe 10, 65
 grešna prilika 20
 — absolutna 20
 — bližnja 20
 — daljna 20
 — načela o njej 20, 21
 — relativna 20
 Grotius Hugo 287
 Guiccardini 286

Haeckel 10, 66
 Haymarin Magdalena 295
 Hegel 10, 66
 herezija 129
 Hilgers 41
 Hitlerjeva proskripcija
 knjig 237
 Hobbes 287
 Houtin Albert 269
 Hren Tomaž 62
 Huber Georg Sebastian 282
 Hugo Viktor 12
 Hutten v. Ulrich 296

»Imprimatur« 81

Indeks 18, 219
 — disciplinaren dekret 228
 do 229
 — je odveč 284, 288—289
 — kako se knjiga uvrsti
 vanj 223
 — kako sestavljen 220
 — kakšna knjiga se uvrsti
 vanj 224
 — Klemenca VIII. 51—52
 — koliko knjig 237
 — krivičen 283
 — Leona XIII. 52
 — njegov pomen 223
 — očitki glede njega 222
 — Pavla V. 44
 — Pija IV. 45
 — prvi 44
 — Siksta V. 52
 — veljava 226
 — veljavni 220
 — vsebuje zmote 284
 — žali 284
 individualna presoja 21
 Inocenc VIII. 41
 Instrukcija o senzualnih
 in senzualno mističnih
 knjigah 145-151, 210-213
 Izobčenci, kaj zgube sod-
 no razglašeni 174

— vitandus 174—175
 — vsi 173—174
 — tri vrste 173
 Janzenizem 264

Jeglič, Anton Bonaventura
 63
 jugoslovanski zakon o ti-
 sku 179, 213

Kanonizacija 96

Kant 288
 katoliški list 90, 192, 198
 do 201
 — Katoliški tisk 12
 — Cerkev priporoča 199
 — cerkvene smernice o
 njem 198—202
 — koncil v Baltimoru o
 njem 198—199
 — Leon XIII. o njem 200
 do 201, 214
 — naj ima cenzorja 199
 katoliška univerza 209
 kazenska sankcija 49, 168
 do 171
 kazniva dejanja po jugo-
 slovanskem zakonu o
 tisku 179

Klemen XIII. »Christianae reipublicae« 59

klicanje duhov 139
 knjiga, kaj je 83, 84
 — kako je nevarna 83
 — kako jo je umeti 83-85
 — ki le poroča o zmoti 53
 — s prepornimi mnenji 59
 — škoduje cerkveni disci-
 plini 12
 — škoduje npravnosti 11
 — škoduje veri 11
 — vpliv trajen 10
 knjige apokrifne 37
 — brez cerkvenega dovo-
 ljenja 133—136
 — francoske iz 19. stoletja
 265
 — heretikov 47, 131—132
 — hereziarhov 46
 — italijanske iz 19. stolet-
 ja 265
 — katere v cenzuro 86-89
 — ki branijo versko zmo-
 to 128—130
 — ki se morajo predlagati
 v cenzuro 86—89
 — ki niso v celoti krivo-
 verske 49

— ki rušijo verske teme-
 lje 128—130
 — liturgične 99—100; 152
 — nekatoličanov o veri
 131—132
 — nemške iz 19. stoletja
 265
 — nespodobne 48, 142—145
 — o brezmadežnem spo-
 četju bl. D. M. 225
 — o dvoboju 140
 — o napačnih odpustkih
 152—153
 — o odpustkih 97—98
 — o prevratnih društvih
 141
 — o razporoki 141
 — o samomoru 140
 — o svetniških procesih
 96—97
 — poljske na indeksu 295,
 296
 — po splošnem zakonu
 prepovedane, katere so
 156—158
 — praznoverne 139—140
 — prepovedane pod izob-
 čenjem 168—171
 — proti cerkveni discipli-
 ni 138
 — proti cerkvenim stano-
 vom 138
 — proti dogmam 136—138
 — senzualne in senzualno
 mistične 145—151
 — sovražne veri 130—131
 — v katerih se kaj pose-
 bej tiče vere in nprav-
 nosti 88—89
 — v ljudskem jeziku 48
 knjižica, kaj je 84
 knjižno delovanje duhov-
 nikov 92—93
 — redovnikov 92—93
 koncili 115
 kongregacija, ceremonial-
 na 99
 — de propaganda fide 99
 — koncilska 99
 — konzistorialna 98
 — redovniška 99
 — sv. oficija 54, 98
 — za indeks 50
 — za izredne cerkvene za-
 deve 99
 — za semenišča in uni-
 verze 99
 — za svete obrede 99

— za vzhodno cerkev 99
 — za zakramente 98
 kongregacije, zbirke odlo-
 lokov 98
 Konstantin Veliki 37
 konstitucija o vražarstvu
 124
 — proti Lutrovim spisom
 124
 Kopernik 284
 kriterij, versko pravni 32
 kritika disciplinarnih od-
 lokov 184—185
 — doktrinarnih odlokov
 184
 — kdaj žaljiva 183—184
 kritiziranje 183
 Krylov 10
 kultura, Cerkev skrbi za-
 njo 13
 — vidik, raz kateri jo Cer-
 kev sodi 79

Laberthonnière Lucien 270
 leksikalna dela 48
 Lehman Maks 285
 Leon X 5, 42
 Leon X. »Inter sollicitu-
 dines« 67
 Leon XIII. »Officiorum ac
 munerum« 59
 Leon Veliki 38
 Le Roy Edvard 270
 listi, kdaj v cenzuro 89—90
 litanije 207
 Loisy Alfred 269

Maeterlinck Maurice 275
 Maurras Karl 220
 Merry de Val 31, 68
 Morata Olympia Fulvia
 260, 295,
 modernizem 266, 283,
 Müller Jožef 268
 Münsterberg, v. Ursula
 295
 Murri Romolo 272
 Musset Alfred de 12

Nadzorstveni svet 119
 Nadzorstvo nad knjigami
 118—120
 naznanjevanje knjig 117
 nekatoliški list, hvaljenje
 202—204, 215
 nekatoliški list, kateri je
 94, 95

— sodelovanje z njim 94,
 95
 Nietzsche 10, 66
 »nihil obstat« 81
 nova izdaja, odobritev 101
 nove pobožnosti, Cerkev o
 njih 135
 pravni red 33, 34,
 pravnost 130

Oblast posvečevalna 208,
 — vodstvena 208
 obsojena društva, katera
 so 141—142
 opat nullius 91
 »Opera omnia« 53
 — iz 17. stoletja 240—248,
 — iz 18. stoletja 248—250,
 — iz 19. stoletja 250—253
 — v l. 1900—1938 253—255
 opozarjati na nevarnost
 slabih knjig 166—167
 ordinarij 91
 — krajevni 91
 — lastni 92
 ordinariji, kateri so 91

Pariška univerza 40
 Piccarreta Alojzija 282, 296
 Pij IX. »In sessione« 59
 Pij X. »Pascendi« 62
 Pij X. »Sacrorum antisti-
 tum« 62
 pisatelj 258
 pisateljice, ascetična dela
 262—263
 — filozofska dela 261,
 — leposlovna dela 260—261
 — na indeksu 260
 — teološka dela 262—263
 »placet« 193
 praznoverje 139
 predstojništvo v redovih
 208, 209
 prelat nullius 91
 prepoved brati 122
 — izdati 122
 — knjig 18
 — Cerkev misli resno 189
 — določbe v konstituciji
 Leona XIII. 113—114
 — kako sodimo o njej 186
 — kdo prepoveduje 114—
 116
 — malodušnost glede nje
 189
 — načelo o njej 19

— naravnopravna 19, 165
 — naravnopravna se loči
 od cerkvenopravne 25
 — koga ne veže 160—616
 — knjigarnarji 165—166
 — knjig, sv. stolice,
 kako daleč seže 116
 — veljavne določbe 112 in
 nasl.
 — moralna obveznost 125
 do 126
 — nuditi 123
 — obdržati 123
 — prevesti 123
 — prodati 123
 — učinek 121—125
 prevod odobrenega izvir-
 nika 101
 priobčevanje uslišanj 196
 do 198
 Prochazka Otokar 233
 propositio blasphemia 137
 — captiosa 137
 — damnata 137
 — erronea 137
 — error proxima 137
 — haeretica 137
 — haeresis proxima 137
 — haeresim sapiens 137
 — iniuriosa 137
 — male sonans 137
 — piarum aurium offensi-
 va 137
 — scandalosa 137
 — schismatica 137
 — seditiosa 137
 — temeraria 137
 prosvetljenstvo 264

Ranke 288
 razporeka 141
 red 208
 — izvzet 208
 redovnik, določbe o knji-
 ževnem delovanju 92—94
 redovniški stan, kaj je bi-
 stveno 208
 Renan 10, 65
 Reusch 41
 revije, kdaj v cenzuro 89
 do 90
 Rosenberg Alfred 229
 Rosmini-Serbati Antonio
 231

Samomor 140
 Sand Georg 235
 schisma 129

Schönleben Ludovik 225
 Serédi 83
 Servaes Albert 153—154
 Sforza Pallavicino 230
 Sikst IV 41
 silab 137
 sinodalne določbe o kato-
 liškem tisku 201
 societas fenianorum 141
 »svet« 97
 sv. pismo, komentarji 87
 — opombe k besedilu 87
 — v ljudskem prevodu 87,
 100, 127, 159
 — v originalnem jeziku 87,
 127, 159
 — v starem prevodu 87,

127, 159.
Temelji vere 129
 teološke debate 183
 tisk, ki priporoča sodelo-
 vanje s komunisti 204
 do 205, 206, 215,
 tridentski cerkveni zbor
 230
 — indeks 45
 — indeks, njegovih 10 pra-
 vil 46—49
 Turmel Joseph 272
Vatikanski koncil 59
 Vedeževanje 139
 Ventura Gioacchino 233
 vera 130

Verona da Guido 276
 verski tisk 191
 — Cerkev nadzoruje 195
 Vogrinc Anton 269
 Voltaire 287
 Vpliv knjige 9
 — je trajen 10
 vražarske knjige 36, 37,
 49, 139—140
 vraže 139

Wittig Joseph 278

Zabrana po jugoslovan-
 skem zakonu 179—180
 Zola 10, 65, 235, 253

Kazalo.

PREDGOVOR	9
---------------------	---

A. POMEN CERKVENE PREPOVEDI KNJIG.

I. Uvodne opazke.

1. O čem bo govor	9
2. Vidik	13
3. Kako preprečuje Cerkev vpliv škodljive literature?	15
a) Predhodna cenzura	15
b) Prepoved knjig	18
4. Naravno-pravna prepoved	19
5. Značaj naravno-pravne prepovedi	22
6. Razmerje med naravno-pravno in cerkveno prepovedjo knjig	24

II. Cerkev ima pravico in dolžnost presojudati knjige in jih prepovedovati.

1. Pravi pojem o Cerkvi	26
2. Naloga Cerkve	28
3. Pravica cenzurirati knjige in jih prepovedovati	30
4. Zavest Cerkve	31

B. ZGODOVINA CERKVENE PREPOVEDI.

I. Pred iznajdbo tiska.

1. Uvod	35
2. Od apostola Pavla dalje	36

II. Po iznajdbi tiska.

1. Uvod	40
2. Od Siksta IV. do Leona X.	41

3. Državne določbe	42
4. Prvi indeks	44
5. Tridentški indeks	45
6. Pravila tridentskega indeksa	47
7. Congregatio Indicis	50
8. Indeks Klemen VIII.	51
9. Postopek pri cenzuriranju in obsojanju knjig	53
Kako je kongregacija sestavljena	54
Načela o obsojanju	55
Poslovanje cenzorjev	57
Nekateri drugi akti	59
10. Leon XIII. in Pij X.	59
a) Leon XIII.	59
b) Pij X.	62
11. V ljubljanski škofiji	62
12. Zaključek	63

OPOMBE	65
-------------------------	-----------

C. VELJAVNE CERKVENE DOLOČBE O CENZURI 79

I. Uvod.	79
1. Pregled določb	79
a) Veljavne določbe	79
b) Določbe v konstituciji Leona XIII.	80
c) O čem bo govor	81
2. Cerkev ima pravico cenzurirati knjige	82
3. Kako je umeti besedo knjiga	83

II. Predhodna cenzura knjig 86

1. Katere knjige se morajo predlagati v cenzuro	86
2. Komu se morajo predlagati knjige v cenzuro	90
3. Določbe o književnem delovanju duhovnikov in redovnikov	92
4. Sodelovanje pri nekatoliških listih	94
5. Knjige o svetniških procesih	96
6. Knjige o odpustkih	97
7. Zbirke odlokov rimskih kongregacij	98
8. Liturgične knjige	99

9. Prevodi sv. pisma	100
10. Prevodi odobrenega izvirnika in njegove nove izdaje	101
11. Cenzorji in njih delovanje	101
12. Priobčitev dovoljenja	105

III. Sodba o cenzuri. 107

1. Kako vežejo določbe o cenzuri	107
2. Kako naj sodimo o cerkveni cenzuri	108

D. VELJAVNE CERKVENE DOLOČBE O PREPOVEDI KNJIG 112

I. Uvod. Kdo prepoveduje knjige. 112

1. Pregled določb	112
a) Veljavne določbe	112
b) Določbe v konstituciji Leona XIII.	113
2. Kdo more prepovedati knjige	114
3. Kako daleč seže prepoved sv. stolice	116

II. Naznanjevanje pogubnih knjig in nadziranje 117

1. Dolžnost, naznaniti pogubne knjige	117
2. Nadzorstvo nad knjigami	118

III. Učinek prepovedi.

1. Cerkvene določbe	121
2. O moralni obveznosti gornjih določb	125

IV. Knjige, ki so prepovedane po zakonu . 127

1. Izdaje sv. pisma in njegovih prevodov, če so jih priredili nekatoličani	127
2. Knjige, ki branijo versko zmoto ali rušijo teme- lje vere	128
3. Knjige, sovražne veri	130
4. Knjige nekatoličanov o veri	131

5. Knjige brez cerkvenega dovoljenja	133
6. Knjige proti dogmam, cerkveni disciplini in cerkvenim stanovom	136
7. Praznoverne knjige	139
8. Knjige o dvoboju, samomoru, razporoki in prevratnih društvih	140
9. Nespodobna knjiga	142
10. Senzualne in senzualno mistične knjige	145
11. Liturgične knjige, ki se ne vjemajo z avtentičnimi izdajami	152
12. Knjige o napačnih odpustkih	152
13. Svete podobe, ki so Cerkvi tuje	153
14. Pregled knjig, prepovedanih po splošnem cerkvenem zakonu	156

V. Uporaba prepovedanih knjig. . . 159

1. Kdo sme uporabljati prepovedane svetopisemske knjige	159
2. Koga se cerkvena prepoved ne tiče	160
3. Kdaj more ordinarij dati dovoljenje uporabljati prepovedane knjige	161
4. O dovoljenju uporabljati prepovedane knjige, ki ga podeli sv. stolica	164
5. Knjigarnarji in prepovedane knjige	165
6. Naravnopravna prepoved je absolutna in nespregljedna	166
7. Dolžnost, opozarjati na nevarnost slabih knjig	166

VI. Knjige, prepovedane pod kaznijo izobčenja	168
Cerkveno izobčenje	171

VII. Cerkevne določbe o knjigah in državni tiskovni zakon 176

1. Nekaj zgodovinskih podatkov	176
2. Jugoslovanski zakon o tisku	177
3. Cenzura	179
4. Zabrana	179
5. Kazniva dejanja	180

VIII. Kako sodimo o cerkveni prepovedi knjig.	186
Omalovaževanje	187
Malodušnost	188

IX. Cerkev o dobrem tisku.	191
------------------------------------	-----

1. Pojem	191
2. Cerkveni tisk	192
3. Verski tisk	195
4. Katoliški tisk	198
5. Stališče do nasprotnega tiska	202
a) Hvaljenje nekatoliškega tiska	202
b) Tisk, ki priporoča sodelovanje s komunisti	204

OPOMBE	207
------------------	-----

E. OPIS INDEKSA.	219
--------------------------	-----

I. Splošni del.	219
-------------------------	-----

1. Uvod	219
2. Kakšen pomen ima indeks?	223
3. Veljava indeksa	226

II. Posebni del.	235
--------------------------	-----

1. Uvod	235
2. Odloki, ki prepovedujejo »opera omnia«	236
Kaj pomenijo	236
»Opera omnia« iz 17. stoletja	238
»Opera omnia« iz 18. stoletja	248
»Opera omnia« iz 19. stoletja	250
»Opera omnia v l. 1900—1938	253
3. Knjige, obsojene v papeških pismih	255
4. Pisatelji	258
Pisateljice	260
5. Knjige	263
V 19. stoletju	265
Iz let 1900—1938	266

Seznam knjig, ki so bile obsojene in uvrščene v indeks v l. 1900—1938	267
6. Očitki proti indeksu	283
Na indeksu so tudi knjige, ki ne spadajo tja . . .	284
Indeks je krivičen	285
Indeks je odveč	288
OPOMBE	290

F. SEZNAM POMEMBNEJŠIH KNJIG, KI SO NA INDEKSU. 297

I. Leposlovna dela.	298
II. Dela filozofov	305
III. Teološka, zgodovinska, pravna in druga dela . .	312
VIRI IN LITERATURA	332
OPOZORILO	334
STVARNO KAZALO	335
KAZALO	339

